

4217

7 4146

Foris 4382

Sicut amans seculi impul sus amoris
 da veniam corpus ml agit ille sui
 r me fuz me fiores recit letitia si a henae
 r ut fori b g uocur wa
 r quod capm in sapidum Rex sic quentia de
 dit
 in camis anti cui blandi sermone mobe
 frasi dem fortuna sequenda est
 ml in ulto r con gressu & sermone
 et tabilitate & solitudine grabig ml af
 usta mti nec ali cu fatigan do m fio
 i om querere extreme demente est
 comp ulime unio & apita ore

non

la. larsley
or fery

Ami notatu
sua bunda m re uo g a

SEBASTIANVS GRY-
PHIVS LECTORI
S. P. D.

III Plinij Secundi epistole, quæ bis iam à nobis, non minore, quàm ab alijs diligentia excusæ sunt, tertio demum è nostra procedunt officina. Quibus cum neque magis elaboratum quidquam, neque tersius, neq; in eo genere acutius: neq; uerò temporum iniuria corruptius legeremus, dignas existimaui, in quibus emendandis opera nostra pars aliqua poneretur. Collatis itaque non oscitanter codicibus satis multis, adhibitoq; iudicio, non meo solum, sed eorum quoque, quorum mihi ad eam rem fidelis semper præsto est opera, quanta, quàm sœda, quàm multa in eo opere uulnera sanauerimus, dici non potest. Id certe studiosè fecimus, ut si qua incideret in lectione eiusmodi uarietas, ut quid esset optimum non facile iudicaretur, tuum semper ijs de rebus uellemus esse iudicium. Nobis etenim, qui libris cudendis & castigandis damus operam, non minor esse cura debet, ut fideliter id, quàm ut ingeniosè à nobis fiat. Non quin facilius multò sit, fidem hominibus suam, quàm ingenium probare: sed quia earum rerum maxime nobis iucundam laudem esse oportet, in quibus nihil, nisi damno multorum, & omnium uituperatione peccatur.

Vale. Lugduni ad x. Calend. April.

4 2

ALDVS

Ex Bibliotheca D. Emmanuelis Vincentii à Murgutio.

4
ALDVS PIVS MANV-
TIVS ROMANVS ALOISIO

Mocenico Equiti, & Senatori Ve-
neto S. P. D.

OLEBAM superioribus annis Aloisi, uir clarissime, quum aut T. Liuij Decades, quæ non extare creduntur, aut Salustij, aut Trogi historias, aut quemuis alium ex antiquis autoribus inuentum esse audiebam, nugas dicere, ac fabulas. Sed ex quo tu è Gallia, ubi pro Senatu tuo integerrimè, accuratissimeq; Legatum agens, magnam tibi laudem, & gloriam peperisti, cum plurimis, quæ inesse optimo oratori oportet, tum eloquentia illa tua singulari, qua tibi antè & diuitias & gratiam in hac Repub. excellentissima comparaueras, has Plinij epistolas in Italiam reportasti, in membrana scriptas, atque adeò diuersis à nostris characteribus, ut nisi quis diu assueuerit, non queat legere: cœpi sperare mirum in modum, fore etate nostra, ut plurimi ex bonis autoribus, quos non extare credimus, inueniantur. Est enim uolumen ipsum non solum correctissimum, sed etiam ita antiquum, ut putem scriptum Plinij temporibus. Quamobrem si, ut uidetur, à Plinij etate ad hæc usque tempora hoc epistolarum uolumen seruatum est, fit, ut facile credam & T. Liuium, & alios, quos tum uetustate, tum hominum negligentia, tum uel aliqua, incursione uel exterarum gentium perissee credimus, alicubi, tanquam in impio conclusos carcere, squalidos delitere: speremq; exituros in lucem, id que temporibus nostris, ac mea, si diu uixerò, præcipue opera, Christo IESV annuente ΔΟΥΤΗΓ & ἑάωρ. Nunc autem

autem, quod possumus, hasce Secundi epistolas damus quam correctissimas, in quibus etiam multae sunt, quae antehac non habebantur. Sed tibi in primis habenda est plurima gratia in chyte Aloisi, qui exemplar ipsum epistolarum reportasti in Italiam, mihiq; dedisti, ut excusum publicarem. Deinde Iucundo Veronensi, uiro singulari ingenio, ac bonarum literarum studiosissimo, quod & easdem Secundi epistolas ab eo ipso exemplari à se descriptas in Gallia diligenter, ut facit omnia, & sex alia uolumina epistolarum, partim manu scripta, partim impressa quidem, sed cum antiquis collata exemplaribus, ad me ipse sua sponte, quae ipsius est erga studiosos omneis beneuolentia, adportauerit: idq; biennio ante, quam tu ipsum mihi exemplar publicandum tradidisses. Exeunt igitur haec Plinij epistolae in manus literatorum & tua, & Iucundi nostri in illos beneuolentia emendatissime. Sed quoniam epistolas decimi libri, quae scribuntur ad Traianum imperatorem, sunt qui non esse Plinij putant, tum quia stylo, & elegantiã diuersae ab alijs uidentur, tum etiam, quia praeter doctorum consuetudinem, Domine dicat Plinius ad Traianum scribens, operæpretium fuerit & illas à Secundo scriptas fuisse ostendere. Non imus inficias scripsisse Plinium alias epistolas, ut ipse ait, paulò accuratius: sed & has ad Traianum, si quis diligenter inspiciat, & doctas esse, & elegantes fatebitur, nec à stylo Plinij alienas: id quod cum ex omnibus id genus epistolis licet cognoscere, tum ex ea manifestius, quae de Dione quodam scribitur, qui suorum reliquias in religioso loco posuerat. Recitat enim ibi, quae in causa utrinque dicta fuerant se iudice, quemadmodum in alijs quibusdam facit epistolis, cum de causis, quas ipse egerat, ad amicos scribit. Domine autem

principibus dicere temporibus Plinij,iani receptum fuisse, illud etiam Martialis in epistola libri octauo ad Domitianum, ostendit: Omnes quidem libelli mei Domine. Item illud: Edictum domini, Deiq; nostri. Esse autem Plinij epistolas ad Traianum, multis rationibus probari potest, sed his potissimum: Primum, quia in antiquissimo exemplari una cum alijs, ut nos imprimendas curauimus, sub Plinij Secundi nomine scripte sunt. Deinde, quia Plinij illud de Christianis ad Traianum, & rescriptum Traiani super ea re, habetur in una ex eisdem epistolis ad Traianum: cuius rei Tertullianus, Eusebius, Paulus Orosius meminere. Præterea in iisdem epistolis multa habentur, quæ luce clarius ostendunt ab eodem manasse & has ad Traianum, & illas familiares: ut illud de Voconio Romano in secundo libro ad Priscum: Conuertere ad nostros, nec hos multos: sed meæ uerecundiæ sufficit unus, aut alter, ac potius unus, is erit Voconius Romanus. Et paulò post subiungit: Hunc ego, cum simul studeremus, arcte, familiariterq; dilexi. Ille meus in urbe, ille in sessu contubernalis: cum hoc seria, cum hoc iocos miscui: quid enim aut illo fidelius amico, aut sodale iucundius? In eadem epistola laudat Voconium, quòd patrem habuerit in equestri gradu clarum, clariorem uitricum: laudat & à doctrina, à moribus: meminit & matris eius. Hæc eadem in quarta epistola libri decimi ad Traianum de Voconio scribit his uerbis: Indulgentia tua Imper. Opt. quam plenissimam experior, hortatur me, ut audeam tibi etiam pro amicis obligari, inter quos sibi uel præcipuum locum uendicat Voconius Romanus, ab incunte etate condiscipulus & contubernalis meus. Et paulò inferius ait: Pro moribus Romani mei, quos & liberalia studia

exornant,

exornant, & eximia pietas, quæ hanc ipsam matris liberalitatem, & statim patris hereditatem, & adoptionem à uirico meruit. Auget hæc & natalium, & paternarum facultatum splendor. Præterea in secundo libro in epistolis ad Arrianum de Mario Prisco sic scribit: Marius Priscus accusantibus Afriis, quibus proconsul præfuit, amissa defensione iudices petijt: Ego, & Cornelius Tacitus adesse prouincialibus iussi, existimauimus fidei nostræ conuenire, notum Senatui facere, excessisse Priscum immanitate, & seuitia crimina, quibus dari iudices possent, cum ob innocenteis condemnandos, interficiendos etiam, pecunias accepisset. Eiusdem Marij Prisci meminit in tertia epistola libri decimi ad Traianum his uerbis: Qua ex causa, cum patronum me prouinciales optassent contra Marium priscum, & petij ueniam huius muneris, & impetraui. Suctonio quoque Tranquillo cum ex alijs quibusdam ad illum literis amicum summum fuisse Plinium facile est cognoscere, tum ex his: Libera tandem Hende-casyllaborum meorum fidem, qui scripta tua communibus amicis sponponderunt. Deinde sic claudit epistolam: Patere me uidere titulum tuum, patre audire, describi, legi, uenire uolumina Tranquilli mei. Aequum est nos in amore tam mutuo eandem percipere ex te uoluptatem, qua tu perfrueris ex nobis. De eodem ad Traianum libro decimo sic scribit: Suctonium Tranquillum, probissimum, honestissimum, eruditissimum uirum, & mores eius sequutus, & studia iam pridem Domine in contubernium adsumpsi, tantoq; magis diligere cœpi, quanto hunc propius inspexi. Huic ius trium liberorum necessarium faciunt due causæ: Nam & iudicia amicorum promeretur, & parum felix matrimonium expertus est, impetran-

dumq; à bonitate tua per nos habet, quod illi fortune malignitas denegauit. Adde quòd omnibus ferè literis, quibus Plinio respondet Traianus, inest familiarissima illa appellatio, Secunde charissime. His igitur, alijsq; rationibus colligi potest, has ipsas epistolas, de quibus agimus, Secundum scripsisse. Sed hæ sint satis uel obstinatoribus, & qui, quod dicitur, nodum in scirpo querunt. Operæpretiū etiam uisum est addere huic operi Plinij Panegyricum de laudibus Traiani: primū, quia quæcunque ipsius habere potui, conuenientissimum existimaui in uno uolumine simul edere: deinde, quia adeò illum elegantem, doctum, acutum, utilem iudico, ut in eo seipsum superasse Plinius uideatur. Legendus ille quidem assidue omnibus, tum sententiarum grauitate, tum rerum copia, tum ad bene, beateq; uiuendum sanctissimis, optimisq; præceptis: sed præcipue magnis uiris, & principibus, ijsq; omnibus qui alijs præsunt, & quibus λαοί τ' ἐπιτετραφᾶται καὶ τόσα μέμλε. Talem enim fuisse Traianum scribit, ut quæcunque habere oporteat optimum principem, ὃ ἔδωκε κρόνος πᾶσι ἀγκυλομήτεω σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θεμιστας, ἵνα σφίσι βασιλεύῃ, Traianus habuerit. Quamobrem non immerito creandis imperatoribus dicitur, Sis felicior Augusto, & melior Traiano. Qui quidem ipso Cyro Xenophontis eò maior, quòd ille non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperij, ut refert Marcus Tullius in epistola ad Quintum fratrem: hic autem re uera talis fuit, qualem fuisse legimus. Quare, ut Africanus ille Xenophontis libros non sine causa de manibus ponere non solebat: quia nullum esset prætermissum in his officium diligentis, & moderati imperij: sic nos hunc Secundi nostri Panegyricum de manibus ponere non debemus, ut optimi uiri, fortissimi

Imperato

Imperatoris, iustissimi Principis exemplo, tales & ipsi efficiamur. Addidimus præterea duos libros: alterum eiusdem Plinij de ijs, qui uel in armis, uel in administranda re-pub. clari extiterunt, alterum Suetonij Tranquilli de claris Grammaticis, & Rhetoribus. Nec me latet à quibusdam hos libros utrosque Tranquillo potius adscribi, idq; diui Hieronymi autoritate, qui in eo libro, quem & ipse scripsit de uiris illustribus, Tranquillum se imitaturum dixit, his uerbis: Hortaris Dexter, ut Trāquillum sequens ecclesiasticos scriptores in ordinem digeram: & quod ille in enumerandis gentilium literarum uiris fecit illustribus, id ego in nostris faciam. Hæc diuus Hieronymus. Sed illi hac eadem Hieronymi autoritate redarguuntur. Non enim testatur Hieronymus Tranquillum scripsisse de uiris in re militari, atque in Repub. administranda claris, quemadmodum in hoc Secundi libro licet uidere: sed de ijs tantum, qui in literis fuere illustres, quos ipse gentilium literarum illustreis dicit: id uerò fecit Tranquillus in eo libro, qui de claris Grammaticis, & Rhetoribus inscribitur: quem sequutus diuus Hieronymus Dextri rogatu, de ijs scripsit, qui in literis sacris fuere illustres. Esse autem Plinij Secundi eum librum, in quo uiri clari in armis, & in repub. administranda enumerantur, tutatur titulus, qui in omnibus id genus libris, qui manu scripti habentur, sub Plinij nomine, non Suetonij, aut Cornelij Taciti, aut cuiusuis alius legitur. Hos uerò libellos de uiris illustribus, ut correctiores exirent in manus literatorum, Ioannes Baptista Egnatius, uir in utraque lingua eruditissimus, & polyhistor maximus, mecum accurate quidem, sed cursim, quòd parum daretur ocij, recognouit. Addito etiam Iulij Obsequentis libro de prodigijs, quem mihi Iucundus meus iucundissi-

mus dono dedit, ut unà cum alijs in hoc uolumine imprimendum curarem: idq; fecimus sub tuo nomine Aloisi Mocenice grauisissimi Senatus Veneti decus: ut quia non solum Secundi epistolas ad nos sedulus è Gallia reportasti, sed publicandas etiam mihi dedisti, tibi præcipue debeant, te plurimum ament studiosi omnes de hoc munere. Vale.

C. PLINII CAECILII SE-
cundi uita per Ioannem Mariam
Cataneum conscripta.

CRIPTORVM illustrium duo in Vrbe secula in primis felicissima fuere, Augusti scilicet, & Vespasianorum fratrum: cum inter alios duo Plinij floruerent: è quibus iunior, quo die & anno natus sit, adhuc quæritur: sub Nerone non ambigitur. Patria Nouocomensis, L. Cæcilio patre, & historici Plinij ex sorore genitus: à quo per adoptionem familie eius insertus auunculi bonorum & studiorum alio scribendi genere successor. Præceptores habuit Fabium Quintilianum, & Niceam sacerdotem. In Syria Tribunus militum Euphratem philosophum audiuit: ubertate Liuiana plerunque capiebatur. Græca in Latium, nostra in Græciam transfrens, studium suum adolescens intendebat, puer admodum comœdiam Græcam composuit, elegos, & heroicos aliquando pangens, suos etiam hendecasyllabos, quorum libellum emisit, à Græcis probari gloriatur. Nonnunquam enim uersiculos parum seueros, ipse tamen integerrimus uita, lusit non sine summorum uirorum exemplo. Vnde uicessimo ætatis anno dicere in foro cœpit, & in Senatu plu-

res grauiſſimas cauſas egit. Prætor ludos dedit, uix Domi-
 tiani callidam immanitatem declinans, cum omnem uirtu-
 tem excindere conaretur. Cæſaris Quæſturam, Trib. Pleb.
 Præſecturam æriarij, Aemiliæ uicæ & aluæ Tyberis curam,
 Auguratum, Conſulatum ſumma fama, & pari integritate
 adminiſtrans. In Tribunatu militum, & Quæſtura Cale-
 ſtrium Tyronem collegam, in conſulatu & præſectura
 Cornutum Tertullum ſortitus: augurali dignitate Iulio
 Frontino ſucceſſit. Ponti, & Bithyniæ ad ſtatum ordinar-
 dum miſſus, proconſulari poteſtate non minorem pruden-
 tiæ gloriam, quàm moderationis & diligentiæ ſecum re-
 tulit. Traiano gratiſſimus, & ſumma cum autorite, à
 quo amicis ſuis honores ſæpius impetrauit, ſibi uerò quot
 optauerat unquam. In ſigillo quadriga utebatur: diuitias,
 quas patrimonijs, & honeſtis hæreditatibus largas com-
 parauerat, liberaliter diſpenſauit: nam & nutrix cius, &
 Quintilianus præceptor, ac interdum quamplurimi muni-
 ficentiam Plinij ſunt experti. In municipio ſuo bibliotheca-
 cam dedicauit, & annuos ſumptus in alimenta ingenuorum
 pollicitus erogauit: tertiamq; ſalarij partem publico præ-
 ceptori obtulit. Romanum, & Firmum cenſu equeſtri iu-
 uit. Caninium ad bonas artes reuocauit. In agendis cauſis
 abſtinuit non modò pactione, dono, munere, uerum etiam
 xenijs. Laurentinum rus, & alterum in Tuſcis, quibus mi-
 rre adſcribatur, epistoſis celebrauit. de multis autem, quas
 iuxta Larium poſſedit uillas, dilexit in primis, quam ſerè in
 plano conditam Comædiam, & quam Tragædiam uocat:
 quia in edito ſita. Romæ habitauit in Exquilijs. Vxo-
 res duas habuit, poſtერიorem nomine Calphurniam Cal-
 phurnij, & Pompeiæ Celerinæ filiam, cum qua iucundiſſi-
 mæ, quamuis ſine prole, uixit, & eius ſtudiorum miniſtram
 quidam

quidam testantur. Ex doctissimis amicorum referam Virginium Rufum, Vestricium Spurinnam, Silium Italicum, Pompeium Saturninum, Valerium Martialem, Cor. Tacitum, Suetonium Tranquillum, Voconium Romanum, Antonium, Martialem etiam uiatico secedentem prosequutus, Tacitum ut rectorem & magistrum suspiciens, Tranquillum contubernalem suum fouens, & ornans. Fuit illi cum Aristone, Corælio, Frontino, Neratio, Arriano iuriconsultis amicitia summa. Inter libertorum prædilectos habuit Zosimum & Encolpum. Gloriæ appetens, & immortalitatis summus aucupator: quod reliquum temporis dabatur à rebus ciuilibus, & domesticis, id totum studijs impartiens: quorum uarijs generibus nulli satis confisus experiebatur: nam præter iudiciales, quibus Demosthenem imitabatur, demonstratiuas scripsit orationes: historias incertum. hunc potissimum crediderim Fabium per ista demonstrasse, Sunt hodie summa, quibus illustratur forum, ingenia: nanque & consummati iam patroni ueteres æmulantur, & eos iuuenum ad optima tendentium imitatur, ac sequitur industria. Nullum emendandi genus omittebat, ac primum quæ scripserat, secum ipse pertractabat: deinde duobus, aut tribus legebat, mox alijs tradebat adnotanda, notasq; eorum, si dubitabat, cum uno rursus aut altero pensitabat, nouissime pluribus recitabat.

C A I I

P L I N I I S E -

C V N D I , V I R I C O N S V L A -

R I S , O R A T O R I S Q . D I S E R -

T I S S . E P I S T O L A R V M

L I B E R P R I -

M V S .

C . P L I N . S E C V N D V S * S E P T I -
T I O S V O S A L V T E M . 1* S E C V N -
D O

R E Q V E N T E R horta-
tus es, ut epistolas, si quas paulò
accuratius scripsissem, colligerem,
publicaremq;. Collegi, non scrutato
temporis ordine, neque enim histo-
riam componebam, sed ut quæque
in manus uenerat. Superest ut nec

te consilij, nec me pœniteat obsequij. Ita enim fiet, ut eas,
quæ adhuc neglectæ iacent, requiram: & si quas addidero,
non supprimam. Vale.

C . P L I N . A R R I A N O S . 2

Q Via tardio rem aduentum tuum prospicio, librum
quem prioribus epistolis promiseram, exhibeo. Hunc
rogo ex consuetudine tua & legas, & emendes, eo magis
quòd nihil ante per æq; * eodem ἴδιω scripsisse uideor. Ten- ἴδιω, id est,
tavi enim imitari Demosthenem semper tuum, Caluum nu- æmulatione.
per meum figuris duntaxat orationis. Nam uim tantorum * eodem q;
uiorum pauci, quos æquus Iupiter amauit, assequi pos- stylo
sunt. Nec materia ipsa huic (uercor ne improbe dicam)
æmulationi repugnauit. Erat enim propè tota posita in
conten

λυκίββος, id est, lucernas: figurate lucubrationes. Non ab simili figura obseruauim⁹ Fab. Quintil. uti: Et uigilanda, inquit, noctes, & fuligo lucubrationum bibenda.

contentione dicendi, quod me longē desidiæ indormientem excitauit: si modò is sum ego, qui excitari possim. Non tamen omnino Marci nostri τὰς λυκίββος fugimus, quoties paululum itinere decedere non intempestiuis amoenitatibus admonebamur: acris enim, non tristis esse uolebamus. Nec est quod putes me sub hac exceptione ueniam postulare. Imò quò magis intendam linam tuam, confiteor & ipsum me, & contubernaleis ab editione non abhorrere, si modò tu fortasse* errori nostro album calculum adieceris. Est enim planè aliquid edendum, atque utinam hoc potissimum quod paratum est. Audis desidiæ uotum. Edendum autem ex pluribus causis, maxime quòd libelli, quos emisimus, dicuntur in manibus esse, quamuis iam gratiā nouitatis exuerint: nisi tamen auribus nostris bibliopolæ blandiuntur. Sed sanè blandiantur, dum per hoc mendacium nobis studia nostra commendent. Vale.

C. PLIN. CANINIO RVFO S. 3

Id est, Plataneum.

Quid agit Comum, tuæ, meæq; delitiæ? Quid suburbanum amoenissimum? Quid illa porticus uerna semper? Quid πλατάνου opacissimus? Quid Euripus uiridis & gemmeus? Quid subiectus & seruiens lacus? Quid illa mollis & tam solida gestatio? Quid balineum illud, quod plurimus sol implet, & circuit? Quid triclinia illa uel popularia, uel illa paucorum? Quid popina? Quid cubicula diurna, nocturnaq;? Possident ne te, & per uices partiantur? An, ut solebas, intentione rei familiaris obeunda, crebris excursionibus auocaris? Si te possident, felix, beatusq; es: sin minus, unus ex multis. Quin tu tempus est enim) humileis & sordidas curas alijs mandas: & ipse te in alto isto, pinguiq; secessu studijs adseris? Hoc sit negotiū tuum, hoc otium: hic labor, hæc quies: in his uigilia, in his etiam somnus

tenderemus, exposuit Reguli mandata, addit preces suas, ut decebat optimum uirum pro dissimilimo, parce iniquens. Cui ego: Dissicipes ipse quid renuntiandum Regulo putes. Te decipi à me non oportet. Expecto Mauricum (nondum enim ab exilio uenerat) ideo nihil alterutram in partem *ma firmando. m. negando* respondere tibi possum, facturus quicquid ille decreuerit. Illum enim esse huius consilij ducem, me comitem decet. Paucos post dies ipse me Regulus conuenit in Prætoris iudicio, illuc me persecutus, secretum petit. Ait timere se, ne animo meo penitus hæreret, quod in Centumuirali iudicio aliquando dixisset, cum responderet mihi, & Satrio Rufo: Satrius Rufus, cui ~~non est~~ *non est* cum Cicerone æmulatio, & ~~qui contentus non est eloquentia seculi nostri.~~ *non est* Respondi, nunc me intelligere malignè dictum, quia ipse confiteretur, cæterum potuisse honorificè existimari. Est enim, inquam, mihi cum Cicerone æmulatio, nec sum contentus eloquentia seculi nostri. Nam stultissimum *epifonema a ceteris sententia huiusmodi* credo, ad imitandum non optima queque proponere. Sed tu qui huius iudicij meministi, cur illius oblitus es, in quo me interrogasti, quid de Metij Modesti pietate sentirem? Expalluit notabiliter, quamuis semper palleat. Hæsitabundus, inquit, interrogauit, non ut tibi nocerem, sed ut Modesto. Vide hominis crudelitatem, qui se non dissimulet exuli nocere uoluisse. ^{no. n. te} Subiunxit egregiam causam. Scripsit, inquit, in epistola quadam, quæ apud Domitianum recitata est: Regulus omnium bipedum nequissimus. Quod quidem Modestus uerissime scripserat. Hic fere nobis sermonis terminus. Neque enim uolui progredi longius, ut mihi omnia *id est, pertinacem. quæ regis* libera seruarem, dum Mauricus ueniret. Nec me præterit esse Regulum *duo xabai per op.* Est enim locuples, factiosus, curatur à multis, timetur à pluribus, quod plerunque *b* amore

amore est fortius. Potest tamen fieri ut hæc concussa laban-
tur. Nam gratia malorum tam infida est quam ipsi. Verum,
ut idem sæpius dicam, expecto Mauricum. Vir est grauis,
prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura possit
ex præteritis providere. Mihi & tentandi aliquid, & quie-
scendi illo autore ratio constabit. Hæc tibi scripsi, quia æquum
erat te pro amore mutuo non solum omnia mea facta di-
ctaque, uerum etiam consilia cognoscere. Vale.

C. PLIN. CORNELIO TACITO S. 6

Ridebis, & licet rideas. Ego Plinius ille, quem nosti,
rapros tres, & quidem pulcherrimos cepi. Ipse inquis?
Ipse, non tamen ut omnino ab inertia mea & quiete disce-
derem. Ad retia sedebam: erant in proximo non uenabu-
lum, aut lancea, sed stylus, & pugillaris. Meditabar ali-
quid, enotabamque, ut si manus uacuas, plenas tamen ceras
*scribendi reportarem. Non est quod contemnas hoc *studendi ge-
nus. Mirum est, ut animus hac agitatione motusque corpo-
*Iam ris excitetur. * Nam undique sylvæ, & solitudo, ipsumque
illud silentium, quod uenationi datur, magna cogitatio-
nis incitamenta sunt. Proinde cum uenabere, licet autore
me, ut panarium & lagunculam, sic etiam pugillarem fe-
ras: experieris non Dianam magis montibus, quam Mi-
neruam inerrare. Vale.

C. PLINIVS OCTAVIO

R V F O S.

Vide in quo me fastigio collocaris, cum mihi idem po-
testatis, idem que regni dederis, quod Homerus Ioui
Opt. Max. ἔδδ' ἔτροπον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἔτερον δ'
ἀνθρώπων. Nam ego quoque simili nutu ac renutu respon-
dere uoto tuo possum. Etenim sicut fas est mihi, præser-
tim te exigente, excusare Bæticis contra unum hominem
aduo

Id est, Huic a-
liud quidē con-
cessit pater, a-
liud autem de-
negauit. Car-
me ex 16. Iliad-
os.

ma studio

aduocationem: ita nec fidei nostræ, nec constantiæ, quam diligis, conuenit, adesse contra prouinciam, quam tot officijs, tot laboribus, tot etiam periculis meis aliquando deuinxerim. Tenebo ergo hoc temperamentum, ut ex duobus, quorum alterum petis, eligam id potius, in quo non solum studio tuo, uerum etiam iudicio satisfaciam. Neque enim tantopere mihi considerandum est, quid uir optimus in præsentia uelis, quam quid semper sis probaturus. Me circa Idus Octobris spero Romæ futurum, eademque hæc præsentem quoque tua meaque fide Gallo confirmaturum, cui tamen nunc iam licet spondeas de animo meo,

ἢ, καὶ ναυέησιρ ἐπ' ὀφρῦσι νέουε κρονίωρ.

Cur enim non usquequaque Homericis uersibus agam tecum? quatenus tu me tuis agere non pateris: quorum tanta cupiditate ardeo, ut uidear mihi hac sola mercede corrumpi posse, ut uel contra Beticos adsim. Penè præterij, quod minime prætereundum fuit, accepisse me cariotas optimas, quæ nunc cum ficis & boletis certamen habent. Vale.

Id est, Dixit es caruleis supercilij: annuit.

Hemistichion

Homericum ex

1. & 2. Iliad.

C. PLIN. POMPEIO SATVRNINO S. 8

Peropportune mihi redditæ sunt literæ tuæ, quibus flagitabas, ut tibi aliquid ex scriptis meis mitterem, cum ego id ipsum destinassem. Addidisti ergo calcaria sponte currenti: pariterque & tibi ueniam recusandi laboris, & mihi exigendi uerecundiam sustulisti. Nam nec me timide uti decet eo quod oblatum est: nec te grauari quod depoposcisti. Non est tamen quod ab homine desiderioso aliquid noui operis expectes. Petiturus sum enim ut rursus uaces sermoni, quem apud municipes meos habui bibliothecam dedicaturus. Memini quidem te iam quædam adnotasse, sed generaliter. Ideo nunc rogo, ut non tantum

uniuersitati eius attendas, uerumetiam particulas qua
 les lima persequaris. Erit enim & post emendationem li-
 berum nobis uel publicare, uel continere. Quinimo for-
 tasse hanc ipsam cunctationem nostram in alterutrâ sen-
 tentiam emendationis ratio deducet, quæ aut indignum
 editione opus, dum sæpius retractat, inueniet: aut dignum,
 dum id ipsum experitur, efficiet. Quanquam huius cuncta-
 tionis meæ causæ non tam in scriptis, quàm in ipso mate-
 riæ genere consistunt. Est enim paulò quasi gloriosius,
 & elatius. Onerabit hoc modestiam nostram, etiamsi sty-
 lus ipse pressus demissusq; fuerit, propterea quòd cogi-
 mur cum de munificentia parentum nostrorum, tum de
 nostra disputare. Anceps hic & lubricus locus est, etiam
 cum illi necessitas lenocinetur. Etenim si alienæ quoque
 laudes parum æquis auribus accipi solent, quàm difficile
 est obtinere, ne molesta uideatur oratio de se, aut de suis
differentis? Nam cum ipsi honestati, tum aliquando ma-
 gis gloriæ eius prædicationiq; inuidemus: atque ea demum
 rectè facta minus detorquemus & carpimus, quæ in obscu-
 ritate & silentio reponuntur. Qua ex causa sepe ipse me-
cum, nobis ne tantum, quicquid istud est, composuisse, an
& alijs debeamus ut nobis. Admonet illud quoque, quòd
 pleraque, quæ sunt agendæ rei necessaria, eadem peracta
nec utilitatem parem, nec gratiam retinent. Ac ne longius
 exempla repetamus, quid fuerit utilius, quàm magnificen-
 tiæ rationem etiam stylo prosequi? Per hoc enim asseque-
 batur, primùm, ut honestis cogitationibus immoraremur:
 deinde, ut pulchritudinem illarum longiore tractu* produ-
 ceremus: postremò, ut subitæ largitionis comitem pœni-
 tentiam caueremus. Nascebatur ex his exercitatio quedam
 contemnendæ pecuniæ. Nam cum omneis homines ad cu-
 stodiam

*peruidere -
 mus

stodiam eius natura restrinxerit, nos contra multum ac diu
 pensitatus amor liberalitatis communibus auaritiæ uinculis
 eximebat: tantoq; laudabilior munificentia nostra fore ui-
 debatur, quòd ad illam non impetu quodam, sed consilio tra-
 hebamur. Accedebat his causis, quòd non ludos, aut gladia-
 tores, sed annuos sumptus in alimenta ingenuorum pollice-
 bamur. Oculorum porrò & aurium uoluptates adeo non
 egent commendatione, ut non tam incitari debeant oratio-
 ne, quàm reprimi. Vt uerò aliquis libenter educationis tæ-
 dium laboremq; suscipiat, non præmijs modò, uerumetiã
 exquisitis adhortationibus impetrandum est. Nam si medi-
 ci salubreis, sed uoluptate carenteis cibos blandioribus allo-
 quijs prosequuntur: quantò magis decuit publicè consulen-
 tem utilissimum munus, sed non perinde populare, comitate
 orationis inducere? Præsertim cum entendum haberemus,
 ut quod parentibus dabatur, etiam nobis probaretur, hono-
 remq; paucorum cæteri patienter expectarent, & *mere-
 rentur. Sed ut tunc communibus magis commodis, quàm
 priuatae iactantiæ studebamus, cum intentionem effectumq;
 muneris nostri uellemus intelligi: ita nunc in ratione eden-
 di ueremur, ne fortè non aliorum utilitati, sed propriæ lau-
 di seruisse uideamur. Præterea meminimus, quantò maiore
 a iusto honestatis fructus in conscientia, quam in fama re-
 ponatur. Sequi enim gloria, nō appeti debet: nec si casu ali-
 quo non sequatur, idcirco quòd gloriam non meruit, minus
 pulchrum est. Hi uerò qui benefacta sua uerbis adornant,
 non ideo prædicare quia fecerint: sed ut prædicarent fecis-
 se creduntur. Sic quod magnificum referente alio fuisset,
 ipso qui gesserat recensente uanescit. Homines enim cum
 rem destruere non possunt, iactationem eius incessunt. Ita si
 silenda feceris, factum ipsum: si laudanda, quòd non sileas
 ipse

ipse, culpatur. Me uerò peculiaris quedam impedit ratio. Etenim hūc ipsum sermonem non apud populum, sed apud Decuriones habui: nec in propatulo, sed in curia. Vereor ergo sit satis congruens, cum in dicendo assentationem uulgi acclamationemq; desugerim, nunc eadem illa editione sectari: cumq; plebem ipsam, cui consulebatur, limine curiæ, parietibusq; discreuerim, ne quam in speciem ambitionis incidere, nunc eos etiam ad quos ex munere nostro nihil pertinet, præter exemplum, uelut obuia ostentatione conquirere. Habes cunctationis meæ causas. Obsequar tamen consilio tuo, cuius mihi autoritas pro ratione sufficit. Vale.

C. PLIN. MINVTIO FVNDANO S. 9

Mirum est, quàm singulis diebus in urbe ratio aut constet, aut constare uideatur pluribus, cunctisq; non constet. Nam si quem interrogas, hodie quid egisti respondeat: officio togæ uirilis interfui, sponsalia, aut nuptias frequentavi: ille me ad signandum testamentum, ille in aduocationem, ille in consilium rogauit. Ita hæc quod die feceris, necessaria: eadem si quotidie fecisse te reputes, inania uidentur, multò magis cum secesseris. Tunc enim subit recordatio quot dies quàm frigidis rebus absumpsi: Quod euenit mihi, postquam in Laurentino meo aut lego aliquid, aut scribo, aut etiam corpori uaco, cuius futuris animus sustinetur. Nihil audio, quod audisse: nihil dico, quod dixisse poeniteat. Nemo me apud quenquam sinistris sermonibus carpit: neminem ipse reprehendo, nisi tum me, cum parum commode scribo: nulla spe, nullo timore sollicitor, nullis rumoribus inquietor. Mecum tantum, & cum libellis loquor. O regi. um, sinceramq; uitam. O dulce otium, honestumq;, ac penè omni negotio pulchrius. O mare, o litius, uerum, secretūq; *μυστήριον* quàm multa inuenitis, quàm multa

*unum me

*rectam

Id est, *Μυστήριον*.

Locus omnis in

uniuersum, ubi

res ad *Μυστήριον*

pertinentes tra-

ctantur.

multa cictatis? Proinde tu quoq; strepitum istum, inanemq; discursum, & multum ineptos labores, ut primum fuerit occasio relinque, teq; studijs uel otio trade. Satius est enim, ut Attilius noster eruditissime simul & facetissime dixit, otiosum esse, quàm nihil agere. Vale.

C. PLIN. ARRIO CLEMENTI S. 10

Si quando urbs nostra liberalibus studijs floruit, nunc maxime floret. Multa claraq; exempla sunt, suffecerit unum Euphrates philosophus. Hunc ego in Syria, cum adolescentulus militarem, penitus & domi in spexi, amariq; ab eo laboravi, etsi non erat laborandum. Est enim obuius & expositus, plenusq; humanitate, quam præcepit. Atq; uinã sic ipse, spem quam de me concepit, impleuerim, ut ille multum uirtutibus suis addidit. At ego nunc illas miror, quia magis intelligo, quanquam ne nunc quidem satis intelligo. Vt enim de pictore, sculptore, fectore, nisi artifex iudicare, ita nisi sapiens non potest perspicere sapientem. Quantum mihi tamen cernere datur, multa in Euphrate sic eminent & elucent, ut mediocriter quoq; doctos uertant, & adficiant. Disputat subtiliter, grauius, ornatè: frequenter etiam *Platonicã tonus illam sublimitatè, & latitudinem effingit. Sermo est copiosus & uariis: dulcis in primis, & qui repugnãtis quoq; ducat, impellat. Ad hæc proceritas corporis, decora facies, demissus capillus, ingens & cana barba. Quæ licet fortuita & inania putentur, illi tamen plurimum uenerationis acquirunt. Nullus horror* in uultu, nulla tristitia, multum seueritatis: reuerearis occursum, non reformides. Vitæ sanctitas summa, par comitas. Insectatur uitia, non homines: nec castigat errantes, sed emendat. Sequaris monentem attentus, & pendens: & persuadere tibi etiam cum persuaserit, cupias. Iam uerò liberi tres, duo mares, quos diligenti

*Platonicã

Laus ph

*aliàs, in cui

b 4

gentiss

* cum cetera uita gentissime instituit. Socer Pompeius Iulianus, * cum etiam reliqua uita, tum uel hoc uno magnus & clarus, quod ipse prouinciae princeps inter altissimas conditiones generum non honoribus principem, sed sapientia elegit. Quanquam quid ego plura de uiro, quo mihi frui non licet? An ut magis angar, quod non licet? Nam dstringor officio ut maximo, sic molestissimo. Sedeo pro tribunali, subnoto libellos, conficio tabulas: scribo plurimas, sed illiteratissimas, literas. Soleo nonnunquam nam id ipsum quandoque contingit de his occupationibus apud Euphratem queri. Ille me consolatur. Affirmat etiam esse hanc philosophiae, & quidem pulcher- rimam partem, agere negotium publicum, cognoscere, iudicare, promere, & exercere iustitiam, quaeque ipsi doceant, in usu habere. Mihi tamen hoc unum non persuadet, satius esse ista facere, quam cum illo dies totos audiendo, discen- doque consumere. Quo magis te, cui uacat, hortor, cum pro- xime in urbem ueneris, uenias autem ob hoc maturius, illi te expoliendum, limandumque permittas. Neque enim ego, ut mul- ti, inuideo alijs bonum, quo ipse carco: sed contra sensum quen- dam uoluptatemque percipio, si ea quae mihi denegantur, ami- cis uideo superesse. Vale.

C. PLINIUS FABIO IVSTO. 11

Olim nullas mihi epistolas mittis. Nihil est, inquis, quod scribam. At hoc ipsum scribe, nihil esse quod scribas: uel solum illud, unde incipere priores solebant: Si uales, bene est, * alias, est ego ualeo. Hoc mihi sufficit, * estque mihi maximum. Ludere enim me putas? Serio peto. Fac sciam quid agas, quod sine sollicitu- dine summa nescire non possum. Vale.

C. PLIN. CALESTRIO TIRONI. 12

*facio i. p. hon
cum n. om. que
i. ad. u. a. au.
dom. n. y. au.
na. u. f. i. a. g. i. a. z.*

IActuram grauisssimam feci, si iactura dicenda est tanti ui- ri amissio. Decessit Corellius Rufus, & quidem sponte, quod

quod dolorem meum exulcerat . Est enim luctuosissimum genus mortis, quæ non ex natura, nec fatalis uideatur. Nam utcunque in illis, qui morbo finiuntur, magnum ex ipsa necessitate solatium est: in ijs uerò quos accersita mors aufert, hinc insanabilis dolor est, quòd creduntur potuisse diu uiuere . Corellium quidem summa ratio, quæ sapientibus pro necessitate est, ad hoc consilium compulit, quanquam plurimas uiuendi causas habentem, optimam conscientiam, optimam famam, maximam autoritatē, præterea filiam, uxorem, nepotem, sorores, interq; tot pignora ueros amicos . Sed tam longa, tam iniqua ualetudine conflictabatur, ut hæc tanta pretia uiuendi mortis rationibus uincerentur . Tertio & tricesimo anno, ut ipsum prædicantem audiebam, pedum dolore correptus est. Patrius hic illi : nam plerunque morbi quoq; per successiones quasdam, ut alia traduntur. Hunc abstinentia sanctitateq; uiridis ætas uicit, & fregit, nouissime cum senectute ingrauescentem, uiribus animi sustinebat. Cùm quidem incredibiles cruciatus, & indignissima tormenta pateretur (iam enim dolor non pedibus solis, ut prius insidebat, sed omnia membra peruagabatur) ueni ad eum Domitiani temporibus in suburbano iacentem . Serui è cubiculo recesserunt . Habebat enim hoc moris, quoties intrasset fidelior amicus, quinetiam uxor, quanquam omnis secreti capacissima, digrediebatur . Circuntulit oculos, & Cur, inquit, me putas hos tantos dolores tandiu sustinere? ut scilicet isti latroni uel uno die supersim . Dedisses huic animo par corpus, fecisset quod optabat . Affuit tamen deus uoto, cuius ille compos, ut iam securus, liberq; moriturus, multa illa uitæ, sed minora retinacula abruptit . Increuerat ualetudo, quam temperantia mitigare tentauit, persequerantem constantia fugit . Iam dies alter, ter

tertius, quartus, abstinebat cibo: misit ad me uxor eius Hispulla, communem amicum, C. Geminium cum tristissimo nuncio, destinasse Corellium mori, nec aut suis, aut filiae precibus flecti, solum superesse me, à quo reuocari posset ad uitam. Cucurri, perueneram in proximum, cum mihi ab eadem Hispulla Iulius Atticus nunciat, nihil iam ne me quidem impetraturum, tam obstinatè magis ac magis induruisse.

ad est, indicani. se. Dixerat sanè medico admouenti cibum, *reuertere.* Que uox quantum admirationis in animo meo, tantum desiderij reliquit. Cogito, quo amico, quo uiro caream. Impleuit quidem annum septimum & sexagesimum, quæ etas etiam robustissimis satis longa est. Scio euasit perpetuam ualitudinem. Scio decessit superstitibus suis, florente Rep. quæ illi omnibus suis charior erat, & hoc scio. Ego tamen tanquam iuuenis, & fortissimi morte doleo: doleo autem, licet me imbecillum putes, meo nomine. Anusi enim, anusi uitæ meæ testem, rectorem, magistrum. In summa dicam, quod recenti dolore contubernali meo Caluasio dixi, uereor ne negligentius uiuam. Proinde adhibe solatia mihi, non hæc, senex erat, infirmus erat, hæc enim noui: sed noua aliqua, sed magna, quæ audierim nunquam, legerim nunquam. Nam quæ audiui, quæ legi, sponte succurrunt, sed tanto dolore superantur. Vale.

C. PLIN. SOSIO SENEIONI S. 13

Magnum prouentum poëtarum annus hic attulit. Toto mense Aprili nullus ferè dies, quo non recitaret aliquis. Iuuat me quòd uigent studia, proferunt se ingenia hominum, & ostentant. Tametsi ad audiendum pigre coitur. Pleriq; in stationibus sedent, tempusq; audiendi fabulis conterunt, ac subinde sibi nunciari iubent, an iam recitator intrauerit, an dixerit præfationem, an ex magna parte cuolue

euoluerit librum: tum demum, ac tum quoque lentè cunctan-
terq; ueniunt, nec tamen permanent, sed ante finem rece-
dunt, alij dissimulanter & furtim, alij simpliciter & libe-
rè. At hercule memoria parentum Claudium Cæsarem fe-
runt, cum in palatio spatiaretur, audissetq; clamorem, cau-
sam requisisse, cumq; dictum esset recitare Nonianum, subi-
tum recitanti inopinatumq; uenisse. Nunc ociosissimus quis-
que multò ante rogatus, & identidem admonitus, aut non
uenit: aut si uenit, queritur se diem, quia non perdiderit,
perdidisse. Sed tantò magis laudandi probandiq; quos à scri-
bendi recitandiq; studio hæc auditorum desidia, uel super-
bia non retardat. Equidem propè nemini desui: erant sanè
plerique amici. Neque enim est serè quisquam, qui studia,
ut non simul & nos amet. His ex causis longius quàm de-
stinaueram, tempus in urbe consumpsi. Possum iam repe-
tere secessum, & scribere aliquid quod non recitem, ne ui-
dear, quorum recitationibus affui, non auditor fuisse, sed
creditor. Nam ut in cæteris rebus, ita in audiendi officio pe-
rit gratia, si reposcatur. Vale.

C. PLIN. IVNIO MAVRICO S. 14

PEtis, ut fratris tui filie prospiciam maritum, quod meri-
tò mihi potissimū iniungis. Scis enim quantum opere sum-
mum illum uirum suspexerim, dilexerinq; quibus ille ado-
lesceniã meã exhortationibus fouerit, quibus etiã laudibus
ut laudandus uiderer, effecerit. Nihil est quod à te mandari
mihi aut maius, aut gratius: nihil quod honestius à me susci-
pi possit, quàm ut eligam iuuenē, ex quo nasci nepotes Aru-
leno Rustico deceat: qui quidem diu querendus fuisset, nisi
paratus, & quasi prouisus esset Minutius * Acilianus, qui
me ut iuuenis iuuenem (est enim minor pauculis annis) fami-
liarissimè diligit, reueretur ut senem: nã ita à me formari &
instit

*beneficia de bet
m. am. se
qui accepti no
ex probare qm
de det. c.*

* Acilianus

institui cupit, ut ego à uobis solebam. Patria est ei Brixia, ex illa nostra Italia, quæ multum adhuc uerecundiæ & frugalitatis atque etiam rusticitatis antiquæ retinet ac seruat. Pater Minutius Macrinus equestris ordinis princeps, quia nihil altius uoluit. Adlectus enim à diuo Vespasiano inter Prætorios, honestam quietem huic nostræ, ambitioni dicam, an dignitati? constantissime prætulit. Habet quiam mater-

Proculam nam Serranam procul à me municipio Patuino, ^{Patuino} nostri loci ^{est municip.} mores. Serrana tamen Patuinis quoque seueritatis exemplum est. Contigit ^{et a boi} & auunculus ei P. Acilius, grauitate, prudentia, ^{in sua la pte v. 19} fide prope singulari. In summa nihil erit in domo tota, quod non tibi tanquam in tua placeat. Aciliano uerò ipsi plurimum uigoris & industriæ, quanquam in maxima uerecundia quæsturam, tribunatum, præturam honestissime percurrit, ac iam pro se tibi necessitatem ambiendi remisit. Est illi facies liberalis, multo sanguine, multo rubore suffusa: est ingenua totius corporis pulchritudo, & quidam Senatorius decor. Quæ ego nequaquam arbitror negligenda: debet enim hoc castitati puellarum quasi præmium dari. Nescio an adiciam esse patri eius amplas facultates. Nam dum imaginor uos, quibus quærimus generum, silendum de facultatibus puto: cum publicos mores, atque etiam leges ciuitatis, intueor, quæ uel c in primis sensus hominum spectandos arbitrantur, ne id quidem prætereundum uidetur. Et sanè de posteris, & his pluribus cogitanti, hic quoque in conditionibus deligendis ponendus est calculus. Tu fortasse me putes indulsi, e amoris meo, supraq; ista, quam res patitur, sustulisse. At ego fide mea spondeo futurum, ut omnia longè ampliora, quam à me prædicantur, inuenias. Diligo quidem adolescentem ardentissime, sicut meretur. Sed hoc ipsum amanti est

tis est, non onerare eum laudibus. Vale.

C. PLINIUS ERVTIO S. 15

HEUS tu, promittis ad coenam, nec uenis. Dicitur ius, ad *ass*em impendium reddes, nec id modicum. Paratæ erant lactucae singulae, cochleae ternae, oua bina, alica cum mulso, & niuc. Nam hanc quoque computabis, imò hanc in *iure* primis, quæ perit in ferculo, oliuulae baticae, cucurbitae, bulbi, alia mille non minus lauta. Audisses comœdum, uel lectorem, uel lyristen, uel quæ mea liberalitas, omneis. At tu apud nescio quem, ostrea, uuluas, echinos Gaditanos maluisti. Dabis poenas, non dico quas. Durè fecisti, inuidisti, nescio an tibi, certè mihi, sed tamen & tibi. Quantum nos lussissemus, risissemus, studissemus. Potes apparatus coenare apud multos, nusquam hilarius, simplicius, incautius, in summa experire. Et nisi postea te alijs potius excusaueris, mihi semper excusa. Vale.

C. PLIN. SEPTITIO CLARO. 16

AMabam Pompeium Saturninum, hunc dico nostrum, laudabamq; eius ingenium, etiam antequam scirem quam uariū, quam flexibile, quam multiplex esset: nunc uerò totum me tenet, habet, possidet. Audiui causas agentem acriter, & ardentem, nec minus politè, & ornate, siue meditata, siue subita proferret. Adsunt acutæ crebraeq; sententiae, grauis & decora constructio, sonantia uerba & antiqua. Omnia hæc mirè placent, cum impetu quodam, & *flu* *fulmine* permine præuehantur, placent si retractentur. Senties quod uehantur ego, cum orationes eius in manus sumpseris, quas facile cuilibet ueterum, quorum est æmulus, comparabis. Idem tamen in historia tibi magis satisfaciet uel breuitate, uel luce, uel suauitate, uel splendore etiam, & sublimitate narrandi. Nam in concionibus eadem quæ in orationibus uis est, *presior*

pressior tamen & circumscripior, & adductior. Præterea
 facit uersus, quales Catullus meus, aut Caluus. Quantum
 illis leporis, dulcedinis, amaritudinis, amoris inserit sanè,
 *molliuscu- sed data opera * mollius leniusque duriusculos quosdam,
 los, leniuscu- & hoc quasi Catullus meus aut Caluus. Legit mihi nuper
 losq; epistolas, quas uxoris esse dicebat, Plautum uel Teren-
 tium metro solutum legi credidi. Quæ siue uxoris sunt,
 ut affirmat, siue ipsius, ut negat, pari gloria dignus est, qui
 aut illa componat, aut uxorem, quam uirginem accepit,
 tam doctam, politamque reddiderit. Est ergo mecum
 per diem totum, eundem antequam scribam, eundem
 remittor cum scripsi, eundem etiam cum * remitto, non tanquam
 eundem lego. Quod te quoque ut facias & hortor, & mo-
 neo. Neque debet operibus eius obesse, quòd uiuit. An si
 inter eos, quos nunquam uidimus, floruisse, non solum
 libros eius, uerumetiam imagines conquireremus: eius-
 *gloria dem nunc honor presentis & * gratia quasi satietate lan-
 guescit? Ad hoc prauum, malignumque est, non admirari
 hominem admiratione dignissimum: quia uidere, allo-
 qui, adire, complecti, nec laudare tantum, uerumetiam ama-
 re contingit. Vale.

C. PLIN. CORN. TITIANO S. 17

Est adhuc curæ hominibus fides & officium. Sunt qui
 defunctorum quoque amicos agant. Titinius Capito
 ab Imperatore nostro impetrauit, ut sibi liceret statuam L.
 Syllani in foro ponere. Pulchrum & magna laude dignum,
 amicitia principis in hoc uti, quantumque gratia ualeas, a-
 liorum honoribus experiri. Est omnino Capioni in usu,
 claros uiros colere. Mirum est, qua religione, quo studio,
 imagines Brutorum, Cassiorum, Catonum domi, ubi po-
 test, habeat. Idem clarissimi cuiusque uitam egregijs carmi-
 nibus

Poluerunt
 es mors atq;
 absentia sumus

nibus exornat. Scias ipsum plurimis uirtutibus abundare, qui alienas sic amat. Redditus est L. Syllano debitus honor, cuius immortalitati Capito prospexit, pariter & sua. Neque enim magis decorum & insigne est, statuam in foro populi Romani habere, quam ponere. Vale.

C. PLIN. TRANQVILLO S. 18

Scribis te perterritum somnio, uereri ne quid aduersi in actione patiaris. Rogas ut dilationem petam, & pauculos dies. Certè proximum excusum difficile est, sed experiar, *ἤτοι γὰρ τ' ὄναρ ἐν δίοις ἔστιν*. Refert tamen, euentura soleas, an contraria somniare. Mihi reputanti somnium meum, istud quod times tu, egregiam actionem portendere uidetur. Susceperam causam Iunij Pastoris, cum mihi quiescenti uisa est socrus mea aduoluta genibus, ne agerem obsecrare. Et eram acturus adolescentulus adhuc. Eram in quadruplici iudicio. Eram contra potentissimos ciuitatis, atque etiam Cæsaris amicos, quæ singula excutere mentem mihi post tam triste somniū poterant. Egi tamen *λογισάμενος* & illud, *εἰς οἰκὸς αἰετὸς ἀμβραδὴ περὶ τῶν ἴσων*. Nam mihi patria, & si quid charius patria, fides uidebatur: prospere cessit: atque adeo illa actio mihi aures hominū, illa ianuam famæ patefecit. Proinde dispice, an tu quoque sub hoc exemplo somnium istud in bonum uertas. Aut si tutius putas illud cautissimi cuiusque præceptum. Quod dubitas, ne feceris: id ipsum rescribe. Ego aliquam stropham inueniam, agamque causam tuam, ut ipsam agere, cum tu uoles, possis. Est enim sanè alia ratio tua, alia mea fuit. Nam iudicium Certumuirale differrè nullo modo, istud ægrè quidem, sed tamen potest. Vale.

Id est, Nā somnium ex Ioue est. Hæmisti chion Homericum ex Iliados.

λογισάμενος. Id est, meditatus.

εἰς οἰκὸς. Id est, unū augurium optimum defendere patriam.

*ideo

C. PLIN. ROMANO.

19

Mvniceps tu meus, & condiscipulus, & ab ineunte etate

etate contubernalis: Pater tuus & matri, & auunculo meo, mihi etiam, quantum etatis diuersitas passa est, familiaris. Magne & graues cause, cur suscipere & augere dignitatem tuam debeam. Esse autem tibi centum millium census, satis indicat quod apud nos decurio est. Igitur ut te non decurione solum, uerumetiam equite Romano perfruemur, offero tibi adimplendas equitis facultates ccc. millia nummum. Te memorem huius muneris amicitie nostrae diuturnitas spondet. Ego ne illud quidem admoneo, quod admonere deberem, nisi te scirem sponte facturum, ut dignitate à me data quam modestissime, ut à me data utare. Nam sollicitius custodiendus est honor, in quo etiam beneficium amici tuendum est. Vale.

C. PLIN. CORNELIO TACITO. 20

Frequens mihi disputatio est cum quodam docto homine & perito, cui nihil aequè in causis agendis ut breuitas placet. Quam ego custodiendam esse confiteor. si causa permittat, alioqui prauaricatio est transire dicenda: prauaricatio etiam cursim & breuiter attingere, quae sint inculcanda, insigenda, repetenda. Nam plerisque longiore tractatu uis quaedam & pondus accedit: utque corpori ferrum, sic oratio animo non ictu magis quam mora imprimitur. Hic ille mecum autoritatibus agit. Ac mihi ex Graecis orationes Lysiae ostentat, ex nostris Gracchorum, Catonisque, quorum sane plurimae sunt circuncisae & breues. Ego Lysiae Demosthenem, Aeschinem, Hyperidem, multosque praeterea, Gracchis & Catoni Pollionem, Caesarem, Caesium, in primis M. Tullium oppono, cuius oratio optima fertur esse quae maxima. Et hercule, ut aliae bonae res, ita bonus liber melior est quisque, quo maior. Vides, ut statuas, signa, picturas, hominum denique, multorumque animalium for-

mas, arborum etiam, si modò sint decoræ, nihil magis quàm
 amplitudo ^{commendat} idem orationibus euenit. Quinetiam
 uoluminibus ipsis auctoritatem quandam & pulchritudi-
 nem adiicit magnitudo. Hæc illa, multaq; alia, quæ à me in
 eandem sententiam solent dici: ut est in disputando incom-
 prehensibilis & lubricus, ita eludit, ut contendat hos ipsos,
 quorum orationibus nititur, pauciora dixisse, quàm edide-
 rint. Ego contra puto. Testes sunt multæ multorum ora-
 tiones, & Ciceronis pro Muræna, pro Vareno, in quibus
 breuis, & nuda quasi subscriptio quorundam criminum so-
 lis titulis indicatur. Ex his apparet, illum per multa dixisse,
 cum ederet omisisse. Idem pro Cluentio ait, se totam cau-
 sam ueteri instituto solum perorasse, & pro Cornelio qua-
 driduo egisse: ne dubitare possimus, quæ per plures dies,
 ut necesse erat, latius dixerat, postea recisa, ac purgata in
 unum librum, grandem quidem, unum tamen coarctasse. At
 aliud est actio bona, aliud oratio. Scio nonnullis ita uideri,
 sed ego forsitan fallar: persuasum habeo posse fieri, ut sit Actio bona,
 actio non bona, quæ sit bona oratio: non posse autem bo- & Oratio.
 nam actionem esse, quæ non sit bona oratio. Est enim ora-
 tio actionis exemplar, & quasi ^{original} ἀρχὴ τῶν ὁμιλιῶν. Ideo in opti- Id est, primum
 ma quaque mille figuras extemporaleis inuenimus, in his exemplar.
 etiam quas tantum editas scimus, ut in Verrem, artificem ^{laudabant}
 quem nam? rectè admones, Polycletum esse dicebant. Se-
 quitur ergo, ut actio sit absolutissima, quæ maximè ora- & f
 tionis similitudinem expresserit, si modo iustum & debi-
 tum tempus accipiat: quod si negetur, nulla oratoris, ma-
 xima iudicis culpa est. Ad sunt huic opinioni meæ leges, ^{ausafari dabāt}
 quæ longissima tempora largiuntur, nec breuitatem dicen- ^{resore vno sex}
 tibus, sed copiam, hoc est, diligentiam suadent, quam pre- ^{ut in illorum tal}
 stare nisi in angustiis causis non potest breuitas. Adij-
 ciam

Vsus. ciam, quod me docuit usus magister egregius: frequenter
egi, frequenter iudicavi, frequenter in consilio fui. Aliud
alios mouet, ac plerunq; parue res maximas trahunt: uaria
sunt hominum iudicia, uariae uoluntates. Inde qui eandem cau-
sam simul audierunt, sepe diuersum, interdum idem, sed ex
diuersis animi motibus sentiunt. Præterea suæ quisq; inuen-
tioni fauet, & quasi fortissimum complectitur, cum ab alio
dictum est, quod ipse præuidit. Omnibus ergo dandum est
aliquid, quod teneant, quod agnoscant. Dixit aliquando mi-
hi Regulus, cum simul adessemus: tu omnia, quæ sunt in cau-
sa, putas exequenda. Ego iugulum statim uideo, hunc premo
(premit sanè quod eligit, sed in eligendo frequenter errat)
Respondi, posse fieri, ut genu esset, aut tibia, aut talus, ubi
iugulum putaret. At ego, inquam, qui iugulum perspicere
non possum, omnia pertento, omnia experior, πάντα de-

Id est, omnem
lapidem aguo,
Adagiū apud
Græcos frequen-
tissimum. Vide
Chil. Erasmi.
nique λίθον κινῶ. Utq; in cultura agri non uineas tantum,
uerum etiam arbusta: nec arbusta tantum, uerum etiam cam-
pos curo, & exerceo: utq; in ipsis campis non far, aut sili-
ginem solam, sed ordeum, fabam, cæteraq; legumina sero: sic
in acitione plurima quasi semina latius spargo, ut quæ pro-
uenerint colligam. Neque enim minus imperspicua, incerta,
fallaciaq; sunt iudicum ingenia, quàm tempestatum terra-
rumq;. Nec me præterit summum oratorem Periclem sic à
Comico laudari Eupolide:

Præter eius celeritatem

Suadela quædam insidebat labris.

Ita demulcebat, & solus oratorū

sculeū relinquebat auditoribus.

Senarioli ex Eupolidos δλίω η,

quorum primum hemistichion ali-

ter etiam legitur.

πειθῶ, Suadela, Flexanima dea,

Suada, Zepos, Dea persuadendi.

Πρὸς δὲ γ' αὐτῆς ἔειπεν τὰ χεῖρα

Πειθῶ τις ἐπενάθειτο τοῖσι χάλεσιρ.

Οὕτως ἐκίλει, κὶ μόνῃ τῶν ῥητόρων

Τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις.

Verum huic ipsi Pericli nec illa πειθῶ,

nec illud ἐκίλη brevitate, uel uelocitate,

uel

Hanc etiam designari à Fabio suspicor libro 1. his uerbis: Qui uerò imaginem ipsam eloquentiæ diuina quadam mente conceperit: quiq; illam, ut ait Sophocles non ignobilis tragicus, reginam rerum orationem ponet ante oculos, fructumq; non ex stipe aduocationem, sed ex animo suo, & contemplatione, ac scientia petet, perpetuum illum nec fortune subiectum persuadere sibi. Sed lectorem admonere libet, perpendat, an sit potius legendum Euripides, non Sophocles, ut Fabius ad carmen illud eiusdem Euripidis alludat,

περὶ τὴν τῦραννον ἀνδρώωνος μόνον.

uel utraq; (differunt enim) sine facultate summa contigisset. Nam delectare, persuadere, copiam dicendi, spatiumq; desiderant: relinquere uerò aculeum in audientium animis is demum potest, qui non pungit, sed infigit. Adde quæ æque de eodem Pericle Comicus alter ἤστραπτ', ἐβρόντα, ξυκεκ-

ἤστραπτ', ἐβρ.
Fulgurabat, tonabat, concutiebat Græciam.

κα τῶ ἐλλάδα. Non enim amputata oratio & abscissa, sed lata, magnifica, & excelsa tonat, fulgurat, omnia denique perturbat, ac miscet. Optimus tamen modus est. quis negat? Sed* non magis seruat modum qui infra rem, quàm qui supra: qui adstrictius, quàm qui effusius dicit. Itaque, quod audis frequenter, ut illud immodice, & redundanter: ita hoc ieiunè, & infirmè. Alius excessisse materiam, alius dicitur non impleisse: æque uterque: sed ille imbecillitate, hic uiribus peccat: quod certè etsi non limatiore, maioris tamen ingenij* uitium est. Nec uerò cum hæc dico, illud Homericum, ἀμεζοεπὴν ἴστω, sed hunc, καὶ ἔπεια νιφάδεσσιν εἰοικότα χειμερίοισιν, non quia non & ille mihi ualidissime placeat, πᾶν ῥα μὲν, ἀλλὰ μάλ' ἀλιγέως. Si tamen detur electio, illam orationem similem niuib; hybernis, id est, crebram, assiduam, & largam: postremo diuinam, & cœlestem uolo. At est gratior multis actio breuis. Est quidem, sed inertibus, quorū delicias, desidiamq; quasi iudicium respicere, ridiculū est. Nam si hos in cōsilio habeas, non solum satius est breuiter, sed omnino non dicere. Hæc est adhuc

* minus non

* iudicium

Ἀμτροπῆ.
Id est, sine modo uerba effundentem.

καὶ ἔπεια, Id est, Et uerba niuib; similia brimalib;. Carmen ex 1. Iliados.

πᾶν ῥα μὲν,
Id est, Pauca quidem, sed admodū arguta.

sententia mea, quam mutabo, si tu dissenseris. Sed planè cur dissentias, explices rogo. Quamuis enim cedere autoritati tuæ debeam, rectius tamè arbitror in tanta re, ratione, quàm autoritate superari. Proinde si non errare uideor, id ipsum quàm uoles breui epistola, sed tamen scribe: confirmaris enim iudicium meum. Si uerò errare, longissimā para. Num corrumpi te, qui tibi, si mihi accederes, breuis epistolæ necessitatem: si dissentires, longissima imposui? Vale.

C. PLIN. PATERNO S. 1

VT animi tui iudicio, sic oculorum plurimum tribuo, non quia multum, ne tibi placeas, sed quia tantū quantum ego sapis, quanquam hoc quoque multum est. Omissis iocis, credo decentis esse seruos, qui sunt empti mihi ex consilio tuo: superest ut frugi sint, quod de uenalibus melius auribus, quàm oculis iudicatur. Vale.

C. PLIN. CATILIO SEVERO S. 22

T. Aristo. **D**lu iam in urbe hæreo, & quidem attonitus. Perturbat me longa, & pertinax ualetudo Titi Aristonis, quem singulariter & miror, & diligo. Nihil est enim illo grauius, sanctius, doctius, ut mihi non unus homo, sed literæ ipsæ, omnesq; bonæ artes in uno homine summum periculum adire uideantur. Quàm peritus ille & priuati iuris, & publici? quantum rerum? quantum exemplorum? quantum antiquitatis tenet? Nihil est quod discere uelis, quod ille docere non possit. Mihi certè quoties aliquid abditum quæro, ille thesaurus est. Iam quanta sermonibus eius fides? quanta autoritas, quàm pressa & decora cunctatio? quid est quod non statim sciat? & tamen plerunque hæsitat. Dubitat diuersitate rationum, quas acri magnoq; iudicio ab origine, causisq; primis repetit, discernit, expendit. Ad hæc quàm parcus in uictu, quàm modicus in cultu

fales pafela fa
li o pertu lo

cultu? Soleo ipsum cubiculum illius, ipsumq; lectum, ut imaginem quandam priscae frugalitatis aspicere. Ornat haec magnitudo animi, quae nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: recteq; facti non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit. In summa, non facile quis quemquam ex istis, qui sapientiae studium habitu corporis praese ferunt, huic uiro compararit. Non quidem gymnasia sectatur, aut porticus, nec disputationibus longis aliorum ocium, suumq; delectat: sed in toga, negotijsq; uersatur. Multos aduocatione, plureis consilio iuuat. Nemini tamen istorum castitate, pietate, iustitia, fortitudine etiam primo loco cesserit. Mirareris, si interesses, qua patientia hanc ipsam ualetudinem toleret, ut dolori resistat, ut sitim differat, ut incredibilem febrium ardorem inmotus opertusq; transmittat. Nuper me, paucosq; mecum, quos maxime diligit, aduocauit: rogauitq;, ut medicos consuleremus de summa ualetudinis: ut si esset insuperabilis, sponte exiret e uita: sin tantum difficilis & longa, resisteret, maneretq;. Dandum enim precibus uxoris, dandum filiae lacrymis, dandum etiam nobis amicis, ne spes nostras, si modo non essent inanes, uoluntaria morte desereret. Id ergo arduum in primis, & praecipua laude dignum puto. Nam impetu quodam & instinctu procurrere ad mortem, commune cum multis: deliberare uero, & causas eius expendere, utq; suaserit ratio, uitae, mortisq; consilium suscipere, uel ponere ingentis est animi. Et medici quidem secunda nobis pollicentur. Superest, ut promissis Deus adiuuat, tandemq; me hac sollicitudine exoluat: qua liberatus, Laurentinum meum, hoc est, libellos & pugillarcis, studiosumque ocium repetam. Nunc enim nihil legere, nihil scribere, aut assidenti uacat, aut anxio libet. Habes quid timeam,

quid optem, quid etiam in posterum destinem. Tu quid egeris, quid agas, quid uelis agere, inuicem nobis, sed * latioribus epistolis scribe. Erit confusio mea non mediocre solatium, si tu nihil quereris. Vale.

C. PLIN. POMPEIO FALCONI. 23

Consulis, an existimem te in tribunatu causas agere debere. Plurimum refert, quid esse tribunatum putes, in anem umbram, & sine honore nomen, an potestatem sacrosanctam, & quam in ordinem cogi ut à nullo, ita ne à se quidem deceat. Ipse cum tribunus essem, errauerim fortasse, qui me aliquid putauis, sed tanquam essem, abstinui causis agendis. Primum, quod deforme arbitrabar, cui assurgere, cui loco cedere omneis oporteret, hunc omnibus sedentibus stare: & qui iubere posset tacere quemcunque, huic silentium clepsidra indici: & quem interfari nefas esset, hunc etiam conuitia audire: & si inulta pateretur, inertem: si ulcisceretur, insolentem uideri. Erat hic quoque æstus ante oculos, si fortè me appellasset, uel ille cui adessem, uel ille quem contra intercederem, & auxilium ferrem, an quiescerem, sileremq; , & quasi eiurato magistratu priuatum ipse me facerem. His rationibus motus, malui me tribunum exhibere omnibus, quàm paucis aduocatum. Sed tu, iterum dicam, plurimum interest, quid esse tribunatum putes. * Tuam personam tibi imponas, quæ sapienti uiro ita aptanda est, ut præferatur. Vale.

C. PLINIVS BEBIO HISPANO. 24

Tranquillus contubernalis meus uult emere agellum, quem uenditare amicus tuus dicitur. Rogo, cures, quanti æquum est, emat. Ita enim delectabit emisse. Nam mala emptio semper ingrata est, eò magis, quòd exprobrare stultitiam domino uidetur. In hoc autem agello, si modò

arrè

arriserit pretium, Tranquilli mei stomachum multa sollicitant, uicinitas urbis, opportunitas uiae, mediocritas uillae, modus ruris, qui auocet magis, quam distingat. Scholasticis porro * dominis, ut hic est, sufficit abunde tantum soli: ut re- * studiosis
 leuare caput, reficere oculos, reptare per limitem, * una se- * unamq; se-
 mita terras omneisq; uiticulas suas nosse, & numerare ar- mitam tere-
 busculas possint. Hæc tibi exposui, quò magis scires, quântum re, om,
 ille esset mihi, quantum ego tibi debiturus, si prædiolū istud,
 quod commendatur his dotibus, tam salubriter emerit, ut poe-
 nitentiæ locum non relinquat. Vale.

LIBRI PRIMI FINIS.

C. PLINIIS E-
 CVNDI EPISTO-
 LARVM LI-
 BER II.

C. PLINIVS ROMANO S.

OST aliquot annos insigne ac etiam memorabile populi Romani oculis spectaculum exhibuit publicum funus Virginiij Rufi maximi, & clarissimi ciuis, & perinde felicis. Triginta annis gloriae suae superuixit. Legit scripta de se carmina, legit historias, & posteritati suae interfuit. Perfunctus est tertio consulatu, ut summum fastigium priuati hominis imple-
 ret, cum principis nolisset. Caesares, quibus suspectus, at-
 que etiam inuisus uirtutibus fuerat, euasit. Reliquit se in-
 columem, optimum, atque amicissimum, tanquam ad hunc
 ipsum honorem publici funeris reseruatum. Annum ter-
 tium & octogesimum excessit in altissima tranquillitate,

Virginij
 Rufus.

pari ueneratione. Vfus est firma ualetudine, nisi quòd so-
 lebant ei manus tremere, citra dolorem tamen. Aditus tan-
 tum mortis durior, longiorq; , sed hic ipse laudabilis. Nam
 cum uocem præpararet, acturus in consulatu Principi gra-
 tias, liber, quem forte acceperat grandiore, & seni, &
 stanti ipso pondere elapsus est. Hunc dum sequitur, colli-
 gitque, per leue & lubricum pauimentum fallente uesti-
 gio, cecidit, coxamq; fregit: quæ parum aptè collocata,
 reluctante ætate male coiit. Huius uiri exequiæ magnum
 ornamentum Principi, magnum seculo, magnum etiam
 foro, & rostris attulerunt. Laudatus est à consule Corne-
 lio Tacito. Nam hic supremus felicitati eius cumulus ac-
 cessit, laudator eloquentissimus: & ille quidem plenus an-
 nis abiit, plenus honoribus: illis etiam, quos recusauit.
 Nobis tamen querendus ac desiderandus est, ut exemplar
 æui prioris, mihi uerò præcipuè, qui illum non solum pu-
 blicè, sed etiam priuatim quantum admirabar, tantum di-
 ligebam. Primum quòd utrique eadem regio, municipia
 finitima, agri etiam, possessionesq; coniunctæ. Præterea,
 quòd ille tutor mihi relictus, affectum parentis exhibuit.
 Sic candidatum me suffragio ornauit. Sic ad omneis ho-
 nores meos ex secessibus adcurrit, cum iam pridem eius-
 *illo modi officijs renunciaffet. Sic * illa die, qua sacerdotes so-
 lent nominare, quos dignissimos sacerdotio iudicant, me
 semper nominabat. Quinetiam in hac nouissima ualetudi-
 ne ueritus, ne fortè inter quinqueuiros crearetur, qui mi-
 nuendis publicis sumptibus iudicio Senatus constituebantur:
 cum illi tot amici senes, consularesq; superessent, me
 huius ætatis, per quem excusaretur, elegit, his quidem uer-
 bis, Etiam si filium haberem, tibi mandarem. Quibus ex cau-
 sis necesse est tanquam immaturam mortem eius in sinu tuo
 defleam,

defleam, si tamen fas est aut flere, aut omnino mortem*uo- *uocari
 care, qua tanti uiri mortalitas magis finita, quam uita est. Vi-
 uuit enim, uiuetq; semper, atq; etiam latius in memoria homi-
 num, & sermone uersabitur, postquam ab oculis recessit.
 Volo tibi multa alia scribere, sed totus animus in hac una
 contemplatione defixus est. Virginium cogito. Virginium
 uideo. Virginium iam uanis imaginibus, recentibus tamen au-
 dio, alloquor, teneo, cui fortasse ciues alios uirtutibus pares
 & habemus, & habebimus, gloria neminem. Vale.

C. PLINIVS PAVLINO S. 2.

Irascor, nec liquet mihi, an debeam, sed irascor. Scis
 quam sit amor iniquus interdum, impotens sepe, *id est, pama*
causans. & semper. Hæc tamen causa magna est, an iusta nescio:
 sed ego tanquam non minus iusta, quam magna sit, graui-
 ter irascor, quod à te tandiu literæ nullæ. Exorare me po-
 tes uno modo, si nunc saltem plurimas, & longissimas mi-
 seris. Hæc mihi sola excusatio uera, cæteræ falsæ uidebun-
 tur. Non sum auditorurus, non eram Romæ, uel occupatior
 eram. Illud enim nec dii sinant, ut infirmior. Ipse ad uillam
 partim studijs, partim desidia fruor, quorum utrunque ex
 ocio nascitur. Vale.

C. PLINIVS NEPOTI S.

rele- rem **M**agna Iseum fama præcesserat, maior inuentus est: *ante eum in roma uenisset*
 Summa est facultas, copia, ubertas. Dicit sem-
 per ex tempore, sed tanquam diu scripserit. Sermo Græ-
 cus, imò Atticus, præfationes tersæ, *in hunc* grâciles, dulces, gra-
 ues interdum, & erectæ. Poscit controuersias plurcis,
 electionem auditoribus permittit, sepe etiam paratus sur-
 git. Iam igitur incipit, statim omnia, ac pene pariter ad
 manum. Sensus reconditi, occurrant uerba: *sed qualia admirabilia*
 6 3 que

*n. auctoritate quaesita & exculta. Multa lectio in subitis, multa scriptio
 lucet. Prooeniatur apte, narrat aperte, pugnat acriter,
 colligit fortiter, ornat excelsa: postremo docet, delectat,
 adficit. Quid maxime, dubites: Crebra & uariata, syllo-
 gismi circumscripti, & effecti, quod stylo quoque assequi
 magnum est. Incredibilis memoria, repetit alius quae dixit
 ex tempore, ne uerbo quidem ^{arrit} labitur ad tantam ^{uoluntatem} ~~ex~~ studio,
 & exercitatione peruenit. Nam diebus & noctibus nihil
 aliud agit, nihil audit, nihil loquitur. Annum sexagesimum
 excepsit, & adhuc ^{scholasticus tantum est.} ~~scholasticus tantum est.~~ Quo genere ho-
 minum nihil aut simplicius, aut sincerius, aut melius. Nōs
 enim, qui in foro, uerisq; litibus* terimur, multum malitia,
 quamuis* nolentes addiscimus. Schola, & auditorium, &
 ficta causa, res inermis, innoxia est, nec minus felix, senibus
 praesertim. Nam quid in senectute felicius, quam quod dul-
 cissimum est in iuuenta? Quare ego Iseum non disertissi-
 mum tantum, uerum etiam beatissimum iudico: quem tu ni-
 si cognoscere concupiscis, saxeus, ferreusq; es. Proinde si
 non ob alia, nosq; ipsos, at certe ut hunc audias, ueni. Nun-
 quam ne legisti Gaditanum quendam Titi Liuij nomine,
 gloriaq; commotum, ad uisendum cum ab ultimo terrarum
 orbe uenisse, statimq; ut uiderat, abisse? ἀφιλόκαλον, illite-
 ratum, iners, ac penè etiam turpe est non putare tanti co-
 gnitionem, qua nulla est iucundior, nulla pulchrior, nulla
 denique humanior. Dices, habeo hic quos legam, non minus
 disertos. Etiam: Sed legendi semper occasio est, audiendi
 non semper. Praeterea multò magis, ut uulgo dicitur, uiua
 uox adficit. Nam licet acriora sint quae legas, altius tamen
 in animo sedent, quae pronuntiatio, uultus, habitus, gestus
 etiam dicentis adfigit. Nisi uerò falsum putamus illud Ae-
 schinis, qui cum legisset Rhodijs orationem Demosthenis,*

*Id est, inele-
 gans. In qui-
 busdam codi-
 cibus scribitur
 ἀπενοδοῦν
 hoc est, in frivo-
 lis iactatorem.*

admi

admirantibus cunctis, adicisse fertur, τίς ἐστὶν αὐτοῦ τὸ θύραξ τ' αὐτὰ ῥήματα βοῶντ' ἔτι ἀκροῦνται; Et erat Aschines, si Demostheni credimus, μεγαλοφωνότατος. Fatebatur tamen longe melius eadem illa pronunciaſſe ipſum, qui pepererat. Quae omnia huc tendunt, ut audias Iſeum, uel ideo tantum, ut audieris. Vale.

C. PLINIVS CALVINAE S. 4

Si pluribus pater tuus, uel uni cuilibet alij plus quam mihi debuisset, fuisset fortasse dubitandum, an adires hereditatem etiam uiro grauem: cum uero ego adductus adſinitatis officio, dimiſſis omnibus, qui, non dico molestiores, sed diligentiores erant, creditor solus extiterim: cumq; uiuente eo nubenti tibi in dotem centum millia contulerim, praeter eam summam, quam pater tuus quasi de meo dixit (erat enim soluenda de meo) magnum habes facilitatis meae pignus, cuius fiducia debes famam defuncti, pudoremque suscipere: ad quod ne te uerbis magis quam rebus horter, quicquid mihi pater tuus debuit, acceptum tibi ferri iubeo. Nec est quod uerearis, ne sit mihi ista onerosa donatio. Sunt quidem omnino nobis modicae facultates, dignitas sumptuosa, reditus propter conditionem agellorum, nescio minor, an incertior: sed quod cessat ex reſtitu, frugalitate supplentur, ex qua uelut ex fonte liberalitas nostra decurrit. Quae tamen ita temperanda est, ne nimia profusione inarescat: sed temperanda in alijs, in te uero facile ratio constabit, etiam si modum exceſſerit. Vale.

C. PLINIVS LUPERCO SVO S.

Actionem à te frequenter efflagitatam, et à me sepe promissam exhibui tibi, non tamen totam: ad huc enim pars eius perpolitur. Interim quae absolutiora mihi uidebantur, non fuit alienum iudicio tuo tradi.

His

τίς ἐστὶν. Id est. Quid si eam ipsam bestiam haec uerba tonantem audisſetis?

μεγαλωφ. Id est, maxime uocalis. Epitheton, quod Lucianus etiam Hero meo tribuit in musica laudatione.

*tibi

nesciunt stulti
frugalem quam magnam
uocigal sit par
stimonia:

His tu rogo intentionem scribentis accommodes: nihil enim adhuc inter manus habui, cui maiorem sollicitudinē prestare deberem. Nam in cæteris actionibus existimationi hominum diligentia tantum, & fides nostra, in hac etiam pietas subijcitur. Inde & liber creuit, dum ornare patriam & amplificare gaudemus, pariterq; & defensionis eius seruiamus, & gloriæ. Tu tamen hæc ipsa, quantum ratio exegerit, refeca. Quoties enim ad fastidium legentium, delicias que respicio, intelligo nobis commendationem etiam ex ipsa libri mediocritate petendam: idem tamen qui à te hanc austeritatem exigo, cogor id, quod diuersum est postulare, ut in plerisque frontem remittas. Sunt enim quædam adolescentium auribus danda, præsertim si materia non refragetur. Nam descriptiones locorum, quæ in hoc libro frequentiores erunt, non historicè tantum, sed propè poëticè prose qui fas est. Quod tamen, si quis extiterit, qui putet nos latius fecisse, quam orationis seueritas exigat, huius, ut ita dixerim, tristitiam reliquæ partes actionis* exorare debent. Adnixi certè sumus, ut quamlibet diuersa genera lectorum per plures dicendi species teneremus. Ac sicut ueremur, ne quibusdam pars aliqua secundum suam cuiusque naturam non probetur, ita uidemur posse confidere, ut uniuersitatem omnibus uarietas ipsa commendet. Nam & in ratione conuiuiorum, quamuis à plerisque cibis singuli temperemus, totam tamen coenam laudare omnes solemus: nec ea, quæ stomachus noster recusat, adimunt gratiam illis, quibus capitur. Atque hoc ego sic accipi uolo, non tanquam adsecutum esse me credam: sed tanquam adsequi laborauerim, fortasse non frustra, si modò tu curam tuam admoueris, interim istis, mox ijs, quæ sequuntur. Dices, te non posse satis diligenter id facere, nisi prius totam actionem cognoueris. Fa-

teor

*exonerare

teor, in presentia tamen & ista tibi familiariora fient, & quaedam ex his talia erunt, ut per parteis emendari possint. Etenim si auulsum statuæ caput, aut membrum aliquod inspiceres, non tu quidem ex illo posses congruentiam, æqualitatemq; deprehendere, posses tamen iudicare, an id ipsum satis elegans esset. Nec alia ex causa principia librorum circumferuntur, quàm quia existimatur pars aliqua etiam sine cæteris esse perfectæ. Longius me prouexit dulcedo quaedam tecum loquendi. Sed iam finem faciam, ne modum, quem etiam orationi adhibendum puto, in epistola excedam. Vale.

G. PLINIUS AVITO S. 6

Longum est altius repetere, nec refert, quemadmodum acciderit, ut homo minimè familiaris, cœnarem apud quendam, ut sibi uidebatur, lautum & diligentem: ut mihi, sordidum, simul & sumptuosum. Nam sibi, & paucis opima quaedam, cæteris uilia, & minuta ponebat. Vinum etiam paruulis lagunculis in tria genera descripserat, non ut potestas eligendi, sed ne ius esset recusandi. Et aliud sibi, & nobis, aliud minoribus amicis: nam gradatim amicos habet: aliud suis, nostrisq; libertis. Animaduertit qui mihi proximus recumbebat, & an probarem interrogauit. Negauit. Tu ergo, inquit, quam consuetudinem sequeris? Eadem omnibus pono: ad cœnam enim non ad notam inuito, cunctisq; rebus ex æquo, quos mensa, & thoro æquauit. Etiam ne libertos? etiam: conuictores enim tunc, non libertos puto. Et ille, magno tibi constat? Minime. Quis fieri potest? Potest, quia scilicet liberti mei non idem quod ego bibunt, sed idem ego quod liberti. Et hercule, si gula temperes, non est onerosum, quo utaris ipse, communicare cum pluribus. Illa ergo reprimenda, illa quasi in ordinem redigen

Symmetriam intelligit.

Sordidum munus
de uisus sen pa
aus habetur

digenda est, si sumptibus parcas, quibus aliquantò rectius tua continentia, quam aliena contumelia consulas. Quorsum hæcne tibi optime indolis iuueni quorundam immensa luxuria specie frugalitatis imponat. Conuenit autem amori in te meo, quoties tale aliquid inciderit, sub exemplo præmonere, quid debeas fugere. Igitur memento, nihil magis esse uitandum, quam istam luxuriæ & sordium nouam societatem: quæ cum sint turpissima discreta, ac separata, turpius iunguntur. Vale.

C. PLINIVS MACRINO S.

*1. senatus & primum
cepit senatus ferre
in q. Coctio sem
sententiam de celebrando*
Heri à Senatu Vestricio principe autore, Spuriinæ triumphalis statua decretæ est: non ita ut multis, qui nunquam in acie steterunt, nunquam castra uiderunt, nunquam denique tubarum sonum, nisi in spectaculis audierunt: uerum ut illis, qui decus istud sudore, & sanguine, & factis assequebantur. Nam Spuriinna Bructerum regem ui & armis induxit in regnum, ostentatoq; bello, ferocissimam gentem, quod est pulcherrimum uictoriæ genus, terrore perdomuit: & hoc quidem uirtutis præmium. Illud solum doloris accepit, quòd filio eius Coctio, quem amisit absens, habitus est honor statuæ. Rarum id in iuvene, sed pater hoc quoque merebatur, cuius grauissimo uulnere magno aliquo fomento medendum fuit. Præterea Coctius ipse tam clarum specimen indolis dederat, ut uita eius breuis & angusta debucrit hæc ueluti immortalitate proferri. Nam tanta ei sanctitas, grauitas, autoritas etiam, ut posset senes illos prouocare uirtute, quibus nunc honore adæquatus est. Quo quidem honore, quantum ego interpretor, non modò defuncti memoriæ & dolori patris, uerum etiam exemplo prospectum est. Acuent ad bonas artcis iuuentutem, adolescentibus quoque (ut digni sint) modo tanta præ

*digni sint modo
aliquid
re*

præmia constituta: acuent principes uiros ad liberos suscipiendos, & gaudia ex superstitionibus, & ex amissis tam gloriosa solatia. His ex causis statua Coctij publicè lætor, nec priuatim minus. Amaui consummatissimum iuuenem tam ardentem, quàm nunc impatienter requiro. Erit ergo pergratum mihi hanc effigiem eius subinde intueri, subinde respicere, sub hac consistere, præter hanc commearc. Etenim si defunctorum inagines domi positæ dolorem nostrum leuant: quantò magis hæ, quibus in celeberrimo loco non modò species, & uultus illorum, sed honor etiam & gloria refertur? Vale.

C. PLINIVS CANINIO S. 8

STudes? an piscaris? an uenaris? an simul omnia? Posunt enim omnia simul fieri ad Larium nostrum. Nam lacus piscem, seras syluæ, quibus lacus cingitur, studia altissimus iste secessus adfatim suggerit. Sed siue omnia simul, siue aliquid facias, non possum dicere, inuideo: angor tamen non & mihi licere, quæ sic concupisco, ut egri uinum, balnea, fonteis. Nunquam ne hos arctissimos laqueos, si soluere non datur, abrumpan? nunquam puto. Nam ueteribus negotijs noua adcrescunt, nec tamen priora peraguntur: tot nexibus, tot quasi catenis maius in dies occupationum agmen extenditur. Vale.

C. PLINIVS APOLLINARI S. 9

ANxium me & inquietum habet petitio Sexti Ericij mei, adficior cura: & quam pro me sollicitudinem non adij, quasi pro me in altero patior: & alioqui meus pudor, mea existimatio, mea dignitas in discrimen adducitur. Ego Sexto latum clauum à Cesare nostro, ego quæsturam impetraui: meo suffragio peruenit ad ius tribunatus petendi, quem nisi obtinet in senatu, uereor
ut

ut decepiſſe Caſarem uidear. Proinde adnitendum eſt mihi, ut talem eum iudicent omneis, qualem eſſe Princeps mihi credidit: quæ cauſa, ſi ſtudium meum non incitaret, adiutum tamen cuperem iuuenem probiſſimum, grauiſſimum, erudiſſimum, omni denique laude digniſſimum, & quidem cum tota domo. Nam pater eius Erucius clarus uir, ſanctus, antiquus, diſertus, in agendis cauſis exercitatus: quas ſumma fide, pari constantia, nec uerecundia minore defendit. Habet auunculum C. Septitium, quo nihil uerius, nihil ſimplicius, nihil candidius, nihil fidelius noui. Omnes me certatim, & tamen equaliter amant: omnibus nunc ego in uno referre gratiam poſſum. Itaq; prændo amicos, ſupplico, ambio, domos, ſtationeſq; circumeo, quantumq; uel autoritate, uel gratia ualeam, precibus experior. Teq; obſecro, ut aliquam oneris mei partem ſuſcipere tanti putes. Reddam uicem, ſi reſoces: reddam, & ſi non reſoces. Diligeris, coleris, frequentaris. Oſtende modò uelle te, nec deerunt, qui quod uelis, cupiant. Vale.

C. PLINIUS OCTAVIO. 10

*Nominem **H***ominem te patientem, uel potius durum, ac penè crudelem, qui tam inſigneis libros tandiu teneas. Quouſque & tibi, & nobis inuidebis, tibi maximam laudem, nobis uoluptatem? Sine per ora hominum ſerantur: iſdemq;, quibus lingua Romana, ſpatijs peruagentur. Magna etiam, longaque expectatio eſt, quam fruſtrari adhuc, & differre non debes. Enotuerunt quidam tui uerſus, & inuito te clauſtra tua refrugerunt: hos niſi retrahes in corpus quandoque, ut erroneſ, aliquem, cuius dicantur, inuenient. Habe ante oculos mortalitatem, à qua adſerere te hoc uno monumento potes: nam cætera, fragilia, & caduca non minus quàm ipſi homineſ, occidunt, deſinuntq;.

Dic

Dices, ut soles, amici mei uiderint. Opto equidem amicos tibi tam fideleis, tam eruditos, tam laboriosos, ut tantum curæ, intentionisq; suscipere & possint, & uelint. Sed dispice, ne sit parum prouidum, sperare ex alijs, quod tibi ipse non præstes. Et de editione quidem interim, ut uoles, recita saltem, quo magis libeat emittere, utq; tandem percipias gaudium, quod ego olim non pro te temere presumo. Imaginor enim qui concursus, quæ admiratio te, qui clamor, quod etiam silentium maneat, quo ego, cum dico, uel recito, non minus quam clamore delector. Sit modo silentium acre, & intentum, & cupidum ulteriora audiendi. Hoc fructu tanto, tam parato desine studia tua infinita ista cunctatione fraudare: quæ cum modum excedit, uerendum est, ne inertia, & desidia, uel etiam timiditatis nomen accipiat. Vale.

C. PLIN. ARRIANO SVO S. II

Solet esse gaudio tibi, si quid actum est in Senatu dignum ordine illo: quamuis enim quietis amore secesseris, insidet tamen animo tuo maiestatis publicæ cura. Accipe ergo, quod per hos dies actum est, personæ claritate famosum, seueritate exempli salubre, rei magnitudine æternum. Marius Priscus accusantibus Afris, quibus * procon- * pro Cōsule sul præfuit, omissa defensione iudices petijt. Ego & Cornelius Tacitus adesse prouincialibus iussi, existimauimus fidei nostræ conuenire, notum senatui facere, excessisse Priscum immanitate & seuitia crimina, quibus dari iudices possent, cum ob innocenteis condemnandos, interficiendos etiam pecunias accepisset. Respondit Fronto Catius, deprecatusq; est, ne quid ultra repetundarum legem quæreretur, omniaq; actionis suæ uela, uir mouendarū lacrymarum peritissimus, quodam uelut uento miserationis impleuit. Ma-
d gnâ

gna contentio, magni utrinque clamores, alijs cogniti-
 nem senatus lege conclusam, alijs liberam, solutamq; dicen-
 tibus, quantum que admisisset reus, tantum uindicandum.
 Nouissimè consul designatus Iulius Ferox, uir rectus, &
 sanctus: Mario quidem iudices interim censuit dandos:
 euocandos autem, quibus diceretur innocentium pœnas
 uendidisse. Quæ sententia non præualuit modò, sed o-
 mnino post tantas dissensiones fuit sola frequens: adnota-
 tumq; est experimentis, quòd fauor & misericordia acreis
 & uehementeis primos impetus habent, paulatim consi-
 lio & ratione, quasi restincta confidunt. Vnde euenit,
 ut quod multi clamore permixto tuentur, nemo tacenti-
 bus cæteris dicere uelit. Patescit enim, cum separaris à
 turba, contemplatio rerum, quæ turba teguntur. Ve-
 nerunt qui adesse erant iussi, Vitellius Honoratus, &
 Flavius Martianus: ex quibus Honoratus trecentis mili-
 bus exilium equitis Romani, septemq; amicorum eius ulti-
 mam pœnam: Martianus unius equitis Romani septin-
 gentis milibus plura supplicia arguebatur emisse. Erat
 enim fustibus cæsus, damnatus in metallum, strangulatus
 in carcere. Sed Honoratum cognitioni senatus mors op-
 portuna subtraxit. Martianus ^{inductus} est absente Pri-
 sco. Itaque Tutijs Cerealis consularis iure senatorio po-
 stulauit, ut Priscus certior fieret, siue quia miserabiliorem,
 siue quia inuidiosorem fore arbitrabatur, si præsens fuis-
 set, siue (quod maxime credo) quia æquissimum erat, com-
 mune crimen ab utroque defendi, & si dilui non potuisset,
 in utroque puniri. Dilata res est in proximum senatum, cu-
 ius ipse conspectus augustissimus fuit. Princeps præside-
 bat (erat enim consul) ad hoc Ianuarius mensis cum pro-
 pter cætera, tum præcipuè senatorum frequentia celebra-
 rimus

*introdu-
 ctus

rimus: præterea cause amplitudo, auctaq; dilatione expectatio, & fama, insitumq; mortalibus studium magna & inusitata noscendi, omnibus undique exciuerat. Imaginare quæ sollicitudo nobis, qui metus, quibus super tanta re, in illo cœtu, præsentè Cæsare dicendum erat. Equidem in senatu non semel egi, quinimo nusquam audiri benignius soleo: tunc me tamen, ut noua omnia, nouo metu permouebant. Obuersabatur præter illa quæ suprâ dixi, cause difficultas, stabat modò consularis, modò septemuir epulorum, iam neutrum. Erat igitur per quàm onerosum accusare damnatum, quem ut premebat atrocitas criminis, ita quasi peractæ damnationis miseratio tuebatur. Ut cunque tamen animum cogitationemq; collegi. Cœpi dicere non minore audientium assensu, quàm sollicitudine mea: Dixi horis penè quinque. Nam duodecim clepsydris, quas spaciosissime acceperam, sunt additæ quatuor. Adeò illa ipsa, quæ dura & aduersa dicturo uidebantur, secunda dicenti fuerunt. Cæsar quidem mihi tantum studium, tantam etiam curam (nimium est enim dicere sollicitudinem) præstitit, ut libertum meum post me stantem sæpius admoneret, uoci, lateriq; consulerem, cum me uehementius putaret incendi, quàm gracilitas mea perpeti posset. Respondit mihi pro Martiano Claudius Marcellinus. Missus deinde senatus, & reuocatus in posterum diem: neque enim iam inchoari poterat actio, nisi ut noctis interuentu scinderetur. Postero die dixit pro Mario Saluius Liberalis, uir subtilis, dispositus, acer, disertus, in illa uerò causa omnibus artibus suas protulit. Respondit Cornelius Tacitus eloquentissime, & quod eximium orationi eius inest, *συνωδός*. Dixit pro Mario rursus Fronto Catius insigniter, ut quæ iam locus ille poscebat, plus in precibus

Horis. 5
dixit

id est, grauitate

temporis, quàm in defensione consumpsit. Huius actionem uespera inclusit, non tamen sic, ut abrumperet. Itaq; in tertium diem probationes exierunt. Iam hoc ipsum pulchrum & antiquum, senatum nocte dimitti, triduo uocari, triduo contineri. Cornutus Tertullus consul designatus, uir egregius, & pro ueritate firmissimus, censuit septingenta milia, quæ acceperat Marius, arario inferenda, Mario urbe, Italiaq; interdicendum: Martiano hoc amplius, Africa. In fine sententiæ adiecit, quòd ego & Tacitus iniuncta aduocatione diligenter, fortiterq; functi essemus, arbitrari senatum, ita nos fecisse, ut dignum mandatis partibus fuerit. Assenserunt consules designati, omnes etiam consulares usque ad Pompeium collegam. ille & septingenta milia quæ acceperat Marius, arario inferenda, & Martianum in quinquennium relegandum. Marium repetundarum poenæ, quam iam passus esset, censuit relinquendum. Erant in utraque sententia multi, fortasse etiam plures in hac uel solutione, uel molliore. Nam quidam ex illis quoque qui Cornuto uidebantur assensi, hunc qui post ipsos censuerat, sequebantur. Sed cum fieret discessio, qui sellis consulum adstiterant, in Cornuti sententiam ire coeperunt. Tum illi, qui se collegæ adnumerari patiebantur, in diuersum transierunt, collega cum paucis relictus. Multum postea de impulsoribus suis, præcipue de Regulo questus est, qui se in sententia, quam ipse dictauerat, deseruisset. Est alioqui Regulo tam mobile ingenium, ut plurimum audeat, plurimum timeat. Hic finis cognitionis amplissimæ, superest tamen *λετάρσιον* non leue. Hostilius Firminus legatus Marij Prisci, qui permistus causæ, grauiter uehementerq; uexatus est. Nam & rationibus Martiani, & sermone, quem ille habuerat in ordine Lepticanorum

Id est, ministrum.

canorum, operam suam Prisco ad turpissimum ministerium commodasse, stipulatusq; de Martiano quinquaginta milia *denariorum probatur: ipse præterea accepisse *sestertia decem millia, fœdissimo quidem titulo. nomine unguentarij, qui titulus à uita hominis compti semper & pumicati non abhorrebat. Placuit censente Cornuto referri de eo proximo senatu: tunc enim, casu incertum an conscientia abfuerat. Habes res urbanas, inuicem rusticas scribe, quid arbusculæ tuæ, quid uinæ, quid segetes agunt, quid oues delicatissimæ. In summa, nisi æque longam epistolam reddis, non est quod postea nisi breuissimam expectes. Vale.

C. PLIN. ARRIANO SVO S. 12.

in egyptum
Ase proxime scripseram, nescio an satis, circuncisum tamen, & *adrasum est. Firminus inductus in senatum, respondit crimini noto. Secutæ sunt diuersæ sententiæ consulum designatorum. Cornutus Tertullus censuit ordine mouendum. Acutius Nerua, in sortitione prouinciæ rationem eius non habendam: quæ sententia tanquam mitior, uicit, cum sit alioqui durior tristiorq;. Quid enim miserius, quàm *executum, & exemptum honoribus senatorijs labore & molestia non carere? Quid grauius, quàm tanta ignominia adfectum, non in solitudine latere, sed in hac altissima specula conspiciendum se, monstrandumq; præbere? Præterea quid publice minus aut *congruum, aut decorum, quàm notatum à senatu in senatu sedere, ipsisq; illis, à quibus sit notatus, æquari? summotum à proconsulatu, quia se in legatione turpiter gesserat, de proconsulibus iudicare? damnatumq; sordium, uel damnare alios, uel absolueret? Sed hoc pluribus leuius uisum est: numerantur enim

sententiæ, non ponderantur. Nec aliud in publico consilio fieri potest, in quo nihil est tam inæquale, quam æqualitas ipsa. Nam cum sit impar prudentia, par omnium ius est. Impleui promissum, priorisq; epistolæ fidem exolui, quam ex spatio temporis iam recepisse te colligo. Nam et festinanti et diligenti tabellario dedi, nisi quid impedimenti in uia passus est. Tuæ nunc partes, ut primum illam, deinde hanc remunereris literis, quales istinc redire uberri-
mæ possunt. Vale.

C. PLINIUS PRISCO SVO S. 13

Et tu occasiones obligandi me auidissime amplecteris, et ego nemini libentius debeo. Duabus ergo de causis à te potissimum petere constitui, quod impetratum maxime cupio. Regis exercitum amplissimum, hinc tibi beneficiorum larga materia, longum præterea tempus, quo amicos tuos exornare potuisti. Conuertere ad nostros, nec hos quidem multos. Malles tu quidem multos, sed meæ uerecundiæ sufficit unus, aut alter, ac potius unus. Is erit Voconius Ro. pater Plinij, in equestri gradu clarus, clarior uitricus, imò pater alius. Nam huic quoque nomine et pietate successit. mater. E primis ipse citerioris Hispaniæ: scis quod iudicium prouinciæ illius, scis quanta sit grauitas: ipse Flamen proximè fuit. Hunc ego, cum simul studeremus, arcte familiariterq; dilexi. Ille meus in urbe, ille in secessu contubernalis. Cum hoc seria, cum hoc iocos miscui. Quid enim aut illo fidelius amico, aut sodale iucundius? Mira in sermone, mira etiam in ore ipso, uultuq; suauitas. Ad hoc ingenium excelsum, subtile, dulce, facile, eruditum in causis agendis. Epistolas quidem scribit, ut Musas ipsas Latine loqui credas. Amat à me plurimum, nec tamen uincitur. Equidem iuuenis statim iuueni, quantum potui per
etatem

ei
nam

Mater ejus
Arz. 12

maher frinz
 3366 ero 2f ale
 bar eos de pr
 66 w usq bu
 y a x taltem
 y margan h
 g am d & p m
 p m a m d n a
 v a t f d o p u s m o
 r i t y a h r o p a
 r i b g m a g e s
 t r a b s a n t e f e z e
 b a t

etatem auidissime contuli, & nuper ab optimo principe
 trium liberorum ei ius impetraui: quod quanquam parce,
 & cum delectu daret, mihi tamen tanquam eligeret, indul-
 sit. Hæc beneficia mea tueri nullo modo melius, quam ut
augeam, possum: præsertim cum ipse illa tæm græte interpre-
tetur, ut dum priora accipit, posteriora mereatur. Habes
 qualis, quam probatus, charusq; sit nobis. Quem rogo pro
 ingenio, pro fortuna tua exornes. In primis ama hominem.
 Nam licet tribuas ei quantum amplissimum potes, nihil ta-
 men amplius potes amicitia tua: cuius esse cum usq; in inti-
 mam familiaritatem capacem, quò magis scires, breuiter ti-
 bi studia, mores, omnem denique uitam eius expressi. Exten-
 derem preces, nisi & tu rogari diu nolles, & ego tota hac
 epistola fecissem. Rogat enim, & quidem efficacissime, qui
reddit causas rogandi. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S. 14

V Erum opinaris, distringor Centumviralibus cau-
 sis, quæ me exercent magis, quam delectant. Sunt
 enim pleræque parue, & exiles. Rarò incidit uel perso-
 narum claritate, uel negotij magnitudine insignis. Ad
 hoc perpauci, cum quibus iuuet dicere: ceteri audaces,
 atque etiam magna ex parte adolescentuli obscuri ad de-
 clamandum huc transcunt, tam irreuerenter & temere,
 ut mihi Attilius noster expresse dixisse uideatur, sic in fo-
 ro pueros à Centumviralibus causis auspicari, ut ab Ho-
 mero in scholis. Nam hic quoque, ut illic, primùm coe-
 pit esse, quod maximum est. At hercule, ante memoriam
 meam, ita maiores natu solebant dicere, ne nobilissimis
 quidem adolescentibus locus erat, nisi aliquo consulari
 producente, tanta ueneratione pulcherrimum opus * co-
 lebatur. Nunc refraetis pudoris & reuerentiæ claustris, tur

pat
 m.
 ad h
 ca h

1. in uolus ex p
 ma generatio
 ue

perisse Afro uideretur: nunc uerò propè funditus extinctum, & cuersum est. Pudet referre, quæ quàm fracta pronuntiatione dicantur, quibus quàm teneris clamoribus excipiantur. Plausus tantum, ac potius sola cymbala, & tympana illis *canticis desunt. Vlulatus quidem: neq; enim alio *canticis uocabulo potest exprimi, theatris quoque indecora laudatio largè supersunt. Nos tamen adhuc & utilitas amicorum, & ratio ætatis moratur, ac retinet. Veremur enim, ne fortè non has indignitates reliquisse, sed laborem refugisse uideamur. Sumus tamen solito rariores, quod initium est gradatim desinendi. Vale.

C. PLINIUS VALERIANO SVO S. 15

Quo modo te ueteres Marsi tui? Quo modo emptio noua? Placent agri, postquam tui facti sunt? Rarum id quidem: nihil enim æquè gratum est adeptis, quàm concupiscentibus. Me prædia *materna parum commodè *paterna tractant, delectant tamen, ut materna. Alioqui longa patientia obcalui. Habent hunc finem assidue querelæ, quòd queri pudet. Vale.

C. PLINIUS ANNIANO SVO. 16

Tu quidem pro *certa tua diligentia admones me, co*cætera dicillos Aciliani, qui me ex parte instituit heredem, pro non scriptis habendos, quia non sint confirmati testamento. Quod ius ne mihi quidem ignotum est, cum sit ijs etiam notum, qui nihil aliud sciunt. Sed ego pro*priam quandam legem mihi dixi, ut defunctorum uoluntates etiam si *iura deficerent, quasi perfectas tuerer. Con- *iure deficerent autem codicillos istos Aciliani manu scriptos. Li-
rentur

cet ergo non sint confirmati testamento, à me tamen ut confirmati obseruabuntur, præsertim cum delatori locus *quia tres sunt con- nes est in beo puerat*
non sit. Nam si uerendum esset, ne quid ego dedissem, *quod*
intestamento heredes non habent et se dem tes legunt
mea arri preterta be honem, uoluntati non habent
heredem set habent locata et fidei commissio
& quinq; testes in ficiant iten ex q; ubi si non con
fir mernit intestamento irri ti sunt

populus eriperet, cunctatior fortasse, & cautiore esse deberem. Cum uero liceat heredi donare, quod in hereditate subsedit, nihil est quod obstat illi meae legi, cui publicae leges non repugnant. Vale.

C. PLINIUS GALLO SVO. 17

Miraris, cur me Laurentinum, uel (si ita mauis) Laurentis meum tantopere delectet? Desines mirari, cum cognoueris gratiam uillae, opportunitatem loci, littoris spatium. Decem & septem milibus passuum ab urbe secessit, ut peractis quae agenda fuerint, saluo iam & composito die possis ibi manere. Aditur non una uia, nam & Laurentina & Ostiensis eodem ferunt: sed Laurentina à quartodecimo lapide, Ostiensis ab undecimo relinquenda. Vtraque excipit iter aliqua ex parte arenosum, iumentis paulò grauius & longius, equo breue, & molle. Varia hinc atque inde facies: nam modò occurrentibus soluis uia coarctatur, modò latissimis pratis diffunditur, & patescit. Multi greges ouium, multa ibi equorum, boumq; armenta, quae montibus hyeme depulsa, herbis, & tepore uerno nitescunt. Villa usibus capax, non sumptuosa tutela. Cuius in prima parte atrium frugi, nec tamen sordidum, deinde porticus in O literae similitudinem circumactae, quibus paruula, sed festiua area includitur, egregium haec aduersus tempestates receptaculum. Nam specularibus, ac multò magis imminentibus tectis muniuntur. Est contra medias cauedium hilare, mox triclinium satis pulchrum, quod in littus excurrit: ac si quando Africo mare impulsus est, fractis iam, & nouissimis fluctibus leuiter adluitur. Undique ualuae, aut fenestras non minores ualuis habet, atque ita à lateribus, & à fronte quasi tria maria prospectat. À tergo cauedium, porticum, aream, porticum rursus, mox atrium,

sylvas

grā

manere

tutela

specularia
in saulas
cauedium

fluas, & longinquos respicit montes. Huius à leua re-
 tractius paulò cubiculum est amplum: deinde * aliud non * aliud mi-
 minus, quod altera fenestra admittit orientem, occidentem nus
 altera retinet. Hæc & subiacens mare longius quidem, sed
 secutiùs intuetur. Huius cubiculi, & triclinij illius obie-
 ctu includitur angulus, qui purissimum solem continet,
 & accendit. Hoc hybernaculum, hoc etiam gymnasium *hybernaculum*
 meorum est. Ibi omnes silent uenti, exceptis qui nubi-
 lum inducunt, & serenum antequam usum loci eripiunt.
 Adnectitur angulo cubiculum in apsida curuatum, quod *apsis*
 ambitum solis fenestris omnibus sequitur. Parieti eius in
 bibliotheca speciem armarium insertum est, quod non
 legendos libros, sed lectitandos capit. Adheret dormi-
 torium membrum transitu interiacente, qui * suspensus * aliàs, suspen-
 sibilis conceptum uaporem salubri temperamento huc sus & tabu-
 illuc digerit & ministrat. Reliqua pars lateris huius latus cõcept.
 seruorum, libertorumq; usibus detinetur, plerisque tam &c.
 mundis, ut accipere hospites possint. Ex alio latere cu-
 biculum est politissimum, deinde uel cubiculum grande,
 uel modica coenatio, quæ plurimo sole, plurimo mari lu-
 cet: post hanc cubiculum cum procætone, altitudine æ-
 stiuum, munimentis hybernum. Est enim subductum *oculus ante in bria*
 omnibus uentis. Huic cubiculo aliud, & procæton *com-*
 muni pariete iunguntur: inde balinei cella frigidaria *spat-*
 tiosa & effusa, cuius in contrarijs parietibus *dub bap-*
 teria uelut ciecta sinuantur, abunde capacia, si * innare * nare *lun*
 in proximo cogites. Adiacet unctorium hypocaustum, ad-
 iacet prognicon balinei: mox due celle magis elegan-
 tes quam sumptuose, coheret calida *algæ de san dme*
 quæ natantes mare afficiunt: nec procul theristerium, *suuo de p. lot. asf*
 quod calidissimo soli, inclinato iam die, occurrit. Hinc *therm. p. llo*
 turris

zete turris erigitur, sub qua diætæ duæ, totidem in ipsa: præter-
 ea cœnatio, quæ latissimum mare, longissimum litus, amœ-
 nissimas uillas prospicit. Est & alia turris, in hac cubicu-
 lum, in quo sol nascitur, conditurq;. Lata post apotheca, &
 horreum: sub hoc triclinium, quod turbati maris non nisi
 fragorem & sonum patitur, eumq; iam languidum ac de-
 finentem, hortum & gestationem uidet, qua hortus includi-
 tur: gestatio buxo, aut roremarino, ubi deficit buxus, am-
 bitur. Nam buxus qua parte defenditur tectis, abunde uiuet:
 aperto coelo, aperto que uento, & quanquam longinqua
 aspergine maris, inarescit. Adiacet gestationi interiore cir-
 cuitu uinea tenera, & umbrosa, nudisq; etiam pedibus mol-
 lis, & cedens. Hortum morus, & ficus frequens uestit,
 quarum arborum illa uel maxime ferax est terra, mali-
 gnior cæteris, hac non deteriore, quam maris facie cœnatio
 remota à mari fruitur. Cingitur* diætis duabus à tergo,
 quarum fenestris subiacet uestibulum uillæ, & hortus a-
 lius pinguior & rusticus. Hinc cryptoporticus propè pu-
 blici operis instar extenditur. Vtrinque fenestræ, à mari
 *altius plures, ab horto singule, & *alternis pauciores. Hæc cum
 serenus dies & immotus, omnes: cum hinc uel inde uentis
 inquietus, quæ uenti quiescunt, sine iniuria patent. Ante cry-
 ptoporticum *xystus* uiolis odoratus, teporem solis infusi
 repercussu cryptoporticus auget, quæ ut tenet solem, sic
 Aquilonem inhibet, submouetq;, quantumq; calor is antè, tan-
 tum retro frigoris. Similiter Africum sistit, atque ita di-
 uersissimos uentos, alium alio à latere frangit, & finit.
 Hæc iucunditas eius hyeme minor, maior æstate. Nam ante
 meridiem *xystum*, post meridiem gestationis hortiq; pro-
 ximam partem umbra sua temperat: quæ ut dies creuit
 decreuitq;, modò breuior, modò longior, hæc uel illâc cadit.

Ipsa

Apotheca
gestatio

Cryptoporticus

Xystus

Ipsa uerò cryptoporticus tunc maximè caret sole, cum
 ardentissimus culmini eius insistit. Ad hoc patentibus fenestris
 Fauonios accipit, trāsmissitq; nec unquam aëre pigro,
 & manēte ingrauescit. In capite xysti deinceps cryptopor- *amores mei*
 ticus, horti* diæta est: amores mei, reuera amores, ipse posui. *Zeta
 In hac heliocaminus quidem alia xystum, alia mare, *1. solarium a.*
 utraque solem: cubiculum autem ualuis, cryptoporticum *helios 1. sol a.*
 fenestra prospicit, qua mare contra parietem medium* diæ *2. mus 2. forn*
 ta perquam eleganter recedit. Que specularibus, & uelis *Zeta*
 obductis, reductis ue modò adijcitur cubiculo meo, modò *Yeta obdu*
 aufertur. Lectum, & duas cathedras capit, à pedibus mare, *ta redulta*
 à tergo* uilla, à capite sylua, tot facies locorum totidem *uille
 fenestris & distinguit, & miscet. Iunctum est cubiculum
 noctis & somni: non illud uoces seruuulorum, non ma-
 ris* murmur, non tempestatum motus, non fulgurum lu- **frenitum*
 men, ac ne diem quidem sentit, nisi, fenestris apertis. Tam
 alti, abditi que secreti illa ratio, quod interiacens andron *andron*
 parietem cubiculi hortiq; distinguit, atque ita omnem so- *hypocaustu*
 num media inanitate cōsumit. Applicatum est cubiculo hy-
 pocautum perexiguum, quod angusta fenestra supposi-
 tum calorem, ut ratio exigit, aut effundit, aut retinet.
 Procetton inde & cubiculum porrigitur in solem, quem
 orientem statim exceptum, ultra meridiem, obliquum qui-
 dem, sed tamen seruat. In hanc ego* diætā cum me re- **Zetam*
 cipio, abesse mihi etiam à uilla mea uideor: magnamq;
 eius uoluptatem* ecce præcipue Saturnalibus capio, cum **ecce, non ha-*
 uel reliqua pars tecti licentia dierum, festisq; clamoribus *bet uet. cod.*
 personat. Nam nec ipse meorum lusibus, nec illi studijs
 meis obstrepunt. Hæc utilitas, hæc amœnitas deficitur a-
 qua salienti, sed puteos, ac potius fonteis habet: sunt enim
 in summo. Et omnino littoris illius mira natura, quocun-
 que

que loco moueris humum, obuius & paratus humor occurrit, isq; sincerus, ac ne leuiter quidem tanta maris uicinitate corruptus. Suggestunt affatim ligna proxime sylue: ceteras copias Ostiensis colonia ministrat. Frugi quidem homini sufficit etiam uicus, quem una uilla discernit. In hoc *balnea meritoria tria. Magna commoditas, si forte balineum domi, ni uel subitus aduentus, uel breuior mora calefacere dissuadeat. Littus ornant uarietate grauissima, nunc continua, nunc intermissa tecta uillarum, que præstant multarum urbium faciem, siue ipso mari, siue ipso littore utare: quod nonnunquam longa tranquillitas mollit, sæpius frequens & contrarius fluctus indurat. Mare non sanè pretiosis piscibus abudat: solcas tamen & squillas optimas* egerit. Villa uerò nostra etiam mediterraneas copias præstat, lac in primis. Nam illuc è pascuis pecora conueniunt, si quando aquam umbram uè sectantur. Iustis ne de causis eum tibi uideor incolere, inhabitare, diligere secessum? quem tu nimis urbanus es, nisi concupiscis, atque utinam concupiscas, ut tot, tantisq; dotibus uillule nostræ maxima commendatio ex tuo contubernio accedat. Vale.

C. PLIN. MAVRICO SVO. 18

Quid à te iucundius mihi potuit iniungi, quam ut præceptorem fratris tui liberis quærerem? Nam beneficio tuo in scholam redeo. Et illam dulcissimam ætatem quasi resumo. Sedeo inter iuuenes, ut solebam. Atque etiam experior, quantum apud illos autoritatis ex studijs habeam. Nam proxime frequenti auditorio inter se *multi coram *multis ordinis nostri clare *iocabantur: intra *loque ui, conticuerunt. Quod non referrem, nisi ad illorum antur magis laudem, quam ad meam pertineret: ac nisi sperare te

*balinea

*suggerit

Mediterraneas

copias

re te uellem, posse fratris tui filios probe discere. Quod superest, cum omneis qui profitentur, audiero, quid de quoque sentiam, scribam efficiamq; quantum tamen epistola consequi potero, ut ipse omneis audisse uidearis. Debeo enim tibi, debeo memorie fratris tui hanc fidem, hoc studium, præsertim super tanta re. Nam quid magis interest * nostra, quam ut liberi, dicerem tui, nisi nunc illos magis amares, digni illo patre, & te patruo reperiantur? quam curam mihi etiam si non mandasses, uendicasssem. Nec ignoro suscipiendas offensas in eligendo præceptore. Sed oportet me non modò offensas, uerumetiam similitates pro fratris tui filijs tam æquo animo subire, quam parentes pro suis. Vale.

C. PLIN. CEREALI SVO S. 19

Hortaris, ut orationem amicis pluribus recitem. Faciam ^{*quod hortaris, quamuis uehementer addubitem. Neq; *quia enim me præterit, actiones, quæ recitantur, impetum omnè, caloremq; , ac propè nomen suum perdere, ut quas * solet *soleant commendare simul, & accendere iudicum confessus, celebritas aduocatorum, expectatio euentus, fama non unius actoris, diductumq; in parteis audientium studium. Ad hæc dicentis gestus, incessus, discursus etiam, omnibusque motibus animi consentaneus uigor corporis. Vnde accidit, ut hi qui sedentes agunt, quamuis illis maxima ex parte supersint eadem illa quæ stantibus, tamen hoc quòd sedent, quasi debilitentur, & deprimantur. Recitantium uerò præcipua pronuntiationis adiumenta oculi, manus præpediuntur: quo minus mirum est, si auditorum intentio relanguescit, nullis extrinsecus aut blandimentis capta, aut aculeis excitata. His accedit, quòd oratio de qua loquor, pugna, & contentiosa est. Porro ita natura comparatum est,}

ut ea

ut ea quæ scripsimus cum labore, etiam cum labore audi-
ri putemus. Et sanè quotusquisque tam rectus auditor, quem
non potius dulcia hæc, & sonantia, quàm austera & pres-
sa delectent? Est quidem omnino turpis ista discordia: est
quia tamen, quod plerunque euenit, ut aliud auditores, aliud iu-
dices exigant, cum alioqui præcipuè auditor adfici de-
beat, quibus idem si foret iudex, maximè permoueretur. Po-
test tamen fieri, ut, quanquam in his difficultatibus, libro isti
nouitas lenocinetur, nouitas apud nostros: apud Græcos
enim est quiddam, quamuis ex diuerso, non tamen omnino
dissimile. Nam ut illis erat moris, leges, quas ut contrarias
prioribus legibus arguebant, aliarum collatione conuince-
re: ita nobis inesse repetundarum legi quod postularimus,
cum hac ipsa lege, tum alijs colligendum fuit. Quod nequa-
quam blandum auribus imperitorum, tantò maiorem apud
doctos habere gratiam debet, quantò minorem apud indo-
ctos habet. Nos autem, si placuerit recitare, adhibituri su-
mus eruditissimum quenque. Sed planè adhuc an sit recitan-
dum, examina tecum, omnesq; quos ego noui in utraq; par-
te calculos, pone, idq; elige, in quo uicerit ratio: à te enim ra-
tio exigetur, nos excusabit obsequium. Vale.

C. PLIN. CALVISIO SVO S. 20.

Asem para, & accipe aureã fabulam, fabulas imò, nam
me priorum noua admonuit. Nec refert à qua potissi-
mum incipiam. Verania Pisonis grauitè iacebat, huius di-
co Pisonis, quem Galba adoptauit: Ad hanc Regulus ue-
nit. Primum impudentiam hominis, qui uenerit ad ægram,
cuius marito inimicissimus, ipsi inuisissimus fuerat. Esto, si
uenit tantum: at ille etiam proximus thoro sedit, quo die,
qua hora nata esset interrogauit. Vbi audiuit, componit
uultum, intendit oculos, mouet labra, agit digitos, com-
putat

grauiter iac
u

egen

putat nihil, nisi ut diu miseram expectatione suspendat. Habes, inquit, climatericum tempus, sed euades. Quod ut tibi magis liqueat, aruspicem consulam, quem sum frequenter expertus. Nec mora, sacrificium facit, affirmat exta cum syderum significatione congruere. Illa ut in periculo credula, poscit codicillos, legatum Regulo scribit, mox ingrauescit, clamat moriens: o hominem nequam, perfidum, ac plus etiam quam periurum, qui sibi per salutem filij sui peierasset. Facit hoc Regulus non minus scelerate, quam frequenter, quod iram deorum, quos ipse quotidie fallit, in caput infelicis pueri detestatur. Velleius Blæsus ille locuples consularis, nouissima ualetudine conflictabatur, cupiebat mutare testamentum. Regulus qui speraret aliquid ex nouis tabulis, quia nuper captare eum coeperat, medicos hortari, rogare, quoquomodo spiritum homini prorogarent. Postquam signatum est testamentum, mutat personam, uertit allocutionem, iisdemq; medicis, quousque miserum cruciatis? quid inuidetis bona mortis, cui dare uitam non potestis? Moritur Blæsus, & tanquam omnia audisset, Regulo ne tantulum quidem. Sufficiunt due fabule? an scholastica lege tertiam poscis? est unde fiat. Aurelia ornata scemina, signatura testamentum, sumpserat pulcherrimas tunicas. Regulus cum uenisset ad signandum, Rogo, inquit, has mihi leges. Aurelia ludere hominem putabat, ille serio instabat. Ne multa, coegit mulierem aperire tabulas, ac sibi tunicas, quas erat induta, legare. Obseruauit scribentem, inspexit an scripsisset: & Aurelia quidem uiuit, ille tamen istud tanquam morituram coegit: & hic hereditates, hic legata, quasi mereatur, accipit, & illa diuæ reuocæ in ea ciuitate, in qua iam pridem non minora præmia, imò maiora nequitia & improbitas, quam pudor

est animum. 63. ubi
in merg septima
rig et in benang
um jugum et tepe
anlim gelum. lib.

Scribere legatum
ingrauescit

sed ex bono de la
hiam tem
Scholastica lege

G.
Id est, sed quid
prouchor.

pudor & uirtus habent. Aspice Regulum, qui ex paupere, & tenui, ad tantas opes per flagitia processit, ut ipse mihi dixerit cum consuleret, quàm cito sestertium sexcentis impleturus esset, inuenisse se exta duplicata, quibus portendi millies & ducenties habiturum: & habebit, si modo, ut coepit, aliena testamenta, quod est improbißimum genus falsi, ipsis quorum sunt illa, dictauerit. Vale.

LIBRI SECVNDI FINIS.

C. PLINII SE-
CVNDI EPISTO-
LARVM LI-
BER III.

C. PLINIVS GALVISIO SVO. I

NESCIO an ullum iucundius tempus exegerim, quàm quo nuper apud Spurinam fui, adeò quidem, ut neminem magis in senectute (si modò senescere datum est) æmulari uelim. Nihil est etenim illo uitæ

*dierum genere distinctius: me autem certus ut * siderum cursus, ita uita hominum disposita delectat, senum præsertim. Nam iuuenes adhuc confusa quædam, & quasi turbata non indecent, senibus placida omnia, & ordinata conueniunt: quibus industria sera, turpis ambitio est. Hanc regulam Spu-

*quin rinna constantissime seruat, * qui etiam parua hæc, si non quotidie fiant, ordine quodam, & uelut orbe circummagit. Manè lectulo continetur, hora secunda calceos poscit, ambulat millia passuum tria: nec minus animum, quàm cor-

*conferuntur pus exercet. Si adsunt amici, honestissimi sermones * explicantur

cantur: si non, liber legitur, interdum etiam presentibus amicis, si tamen illi non grauantur. Deinde confidet, & liber rursus, aut sermo libro potior: mox uehiculum ascendit, adsumit uxorem singularis exempli, uel aliquem amicorum, ut me proxime. Quam pulchrum illud, quam dulce secretum, quantum ibi antiquitatis, quæ facta, quos uiros audias, quibus præceptis imbuare? quamuis ille hoc temperamentum modestiæ suæ indixerit, ne præcipere uideatur. Peractis septem milibus passuum, iterum ambulat mille, iterum residet, uel se cubiculo, aut stylo redit. Scribit enim, & quidem utraque lingua lyrica doctissima. Mira illis dulcedo, mira suauitas, mira hilaritas, cuius gratiam cumulat sanctitas scribentis. Vbi hora balinei nunciata est: est autem hyeme nona, æstate octaua: in sole, si caret uento, ambulat nudus: deinde mouetur pila uehementer & diu. Nam hoc quoque exercitationis genere pugnat cum senectute. Lotus accubat, & paulisper cibum differt: interim audit legentem remissius aliquid, & dulcius. Per hoc omne tempus liberum est amicis uel eadem agere, uel alia, si malint. Apponitur cœna non minus nitida, quam frugi, in argento puro, & antiquo. Sunt in usu & Corinthia, quibus delectatur, & adficiuntur. Frequenter comœdis cœna distinguitur, ut uoluptates quoque studijs condiantur. Sumit aliquid de nocte etiã æstate. Nemini hoc longum est, tanta comitate conuiuium trahitur. Inde illi post septimũ & septuagesimum annũ aurium, oculorumque uigor integer, inde agile, & uiuidum corpus, solaque ex senectute prudentia. Hanc ego uitam uoto & cogitatione præsumo, ingressurus auidissime, ut primum ratio ætatis receptui canere permiserit. Interim mille laboribus conteror, quorum mihi & solatium, & exemplum est idem Spurinna. Nam ille quoque, quoad honestũ fuit, obiit officia,

Hora balnei

geſit magistratus, prouincias rexit, multoq; labore hoc o-
cium meruit. Igitur eūdem mihi curſum, eundem terminum
ſtatuo, idq; iam nunc apud te ſubſigno, ut ſi me longius eue-
hi uideris, in ius uoces ad hanc epiſtolam meam, & quieſce-
re iubeas, cūm inertiæ crimen effugero. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S. 2

Quod ipſe amicis tuis obtuliſſem, ſi mihi eadem mate-
ria ſuppeteret, id nunc iure uideor à te meis peti-
turus. Arrianus Maturus Alinatium eſt princeps. Cūm di-
co princeps, non de facultatibus loquor, quæ illi largè ſu-
perſunt: ſed de caſtitate, iuſtitia, grauitate, prudentia.
Huius ego conſilio in negotijs, iudicio in ſtudijs utor. Nam
plurimum fide, plurimum ueritate, plurimum intelligen-
tia præſtat. Amat me: nihil poſſum ardentius dicere, ut tu.
Caret ambitu, ideo ſe in equeſtri gradu tenuit, cūm facile
poſſet aſcendere altiſſimum. Mihi tamen ornandus, exco-
lendusq; eſt. Itaque magni æſtimo dignitati eius aliquid ad-
adſtrueredignuſ ſtrueri inopinantis, neſcientis, imò etiam fortaſſe nolentis:
adſtrueri autem quod ſit ſplendidum, nec moleſtum, cuius
generis quæ prima occaſio tibi, conſeras in eum rogo, ha-
bebis me, habebis ipſum gratiſſimum debitorem. Quamuis
enim iſta non adpetat, tam gratè tamen accipit, quàm ſi con-
cupiſcat. Vale.

C. PLI. CORELLIAE HISPULLAE S. 3

Cūm patrem tuum grauiſſimum & ſanctiſſimum u-
rum ſuſpexerim magis, an amauerim, dubitem, te que
in memoriam eius, & in honorem tuum unice diligam, cu-
pnam, neceſſe eſt, atque etiam, quantum in me fuerit, enitar,
ut filius tuus auo ſimilis exiſtat: equidem malo materno,
quanquam illi paternus etiam clarus, ſpectatusq; contige-
rit, pater quoque, & patruus illuſtri laude conſpicui: qui-
bus

bus omnibus ita demum similis adolescet, si imbutus honestis artibus fuerit, quas plurimum refert, à quo potissimum accipiat. Adhuc illum pueritiæ ratio intra contubernium tuum tenuit. Præceptores domi habuit, ubi est uel erroribus modica, uel etiam nulla materia: iam studia eius extra limen profrenda sunt. Iam circumspectendus rhetor Latinus, cuius scholæ seueritas, pudor in primis, castitas constet. Adest enim adulescenti nostro cum cæteris naturæ, fortunæq; dotibus eximia corporis pulchritudo, cui in hoc lubrico ætatis non præceptor modò, sed custos etiam rectorq; querendus est. Videor ergo demonstrare tibi posse Iulium genitorem, amatur à me, iudicio tamen meo non obstat charitas hominis, quæ ex iudicio nata est. Vir est emendatus & grauis, paulò etiam horridior & durior, ut in hac licentia temporum: quantum eloquētia ualeat, pluribus credere potes. Nam dicendi facultas aperta, & exposita statim cernitur. Vita hominum altos recessus, magnasq; latebras habet, cuius pro genitore me sponsorem accipe. Nihil ex hoc uiro filius tuus audiet, nisi profuturum: nihil discet, quod nescisse rectius fuerit: nec minus sæpe ab illo, quàm à te, meq; admonebitur, quibus imaginibus oneretur, quæ nomina, & quanta sustineat. Proinde fauentibus dijs, trade eum præceptori, à quo mores primum, mox eloquentiam discat, quæ male sine moribus discitur. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S. 4

Quamuis & amici, quos præsentem habebam, & sermones hominum factum meum comprobasse uideantur, magni tamen æstimo scire quid sentias tu. Nam cuius integra re consilium exquirere optassem, huius etiam peracta iudicium nosse mire concupisco. Cum publicum opus mea pecunia inchoaturus, in Thuscum excurrissem,

AR.

accepto, ut præfectus ærarij, commeatu, Legati prouinciæ
 Beticæ questuri de proconsulatu Cæcilij Clæsici, aduo-
 catum me à senatu petierunt. Collegæ optimi, meiq; aman-
 tissimū de communis officij necessitatibus prælocui, excu-
 sare me, & eximere tentarunt. Factum est senatusconsul-
 tum perquam honorificum, ut daretur prouincialibus patro-
 nus, si ab ipso me impetrassent. Legati rursus inducti, ite-
 rum me iam præsentem postulauerunt aduocatum, implo-
 rantes fidem meam, quam essent contra Massam Bæbium
 experti, adlegantes patrociniij fœdus. Secuta est clarissima
 senatus adfensio, quæ solet decreta præcurrere. Tum ego,
 desino inquam P. C. putare me iustas excusationis causas
 attulisse. Placuit & modestia sermonis, & ratio. Compu-
 lit autem me ad hoc consilium non solum consensus sena-
 tus, quanquam hic maxime, uerum & alij quidem mino-
 *numeri res, sed tamen innumeri. Veniebat in mentem priores no-
 stros etiam singulorum hospitiū iniurias accusationibus
 uoluntarijs executos, quo deformius arbitrabar publici ho-
 spitij iura negligere. Præterea cum recordarer, quanta pro
 ipsam Beticis priore aduocatione etiam pericula subissem,
 conseruandum ueteris officij meritum nouo uidebatur. Est
 enim ita natura comparatum, ut antiquiora beneficia sub-
 uertas, nisi illa posterioribus cumules. Nam quamlibet sæpe
 obligati, si quid unum neget, hoc solum meminere, quod
 negatum est. Ducebar etiam quod decesserat Clæsicus, a-
 motumq; erat, quod in eiusmodi causis solet esse tristissi-
 mum periculum senatoris. Videbam ergo aduocationi meæ
 non minorem gratiam, quam si uiuere ille, propositam,
 inuidiam nullam. In summa computabam, si munere hoc
 tertio fungerer, faciliorem mihi excusationem fore, si quis
 incidisset, quem non deberem accusare. Nam cum est
 omnium

omnium officiorum finis aliquis; tum optime libertini uenia obsequio preparatur. Audisti consilij mei motus, superest alterutra ex parte iudicium tuum. In quo mihi æque iucunda erit simplicitas dissonantis, quàm comprobantis autoritas. Vale.

C. PLINIVS MACRO SVO S. S.

PErgratum est mihi, quòd tam diligenter libros auunculi mei lectitas, ut habere omneis uelis, quærasq; qui sint omnes. Fungar indicis partibus, atque etiam quo sint ordine scripti, notum tibi faciam. Est enim hæc quoque studiosis non iniucunda cognitio. De iaculatione equestri unus, hunc cum præfectus alæ militaret, pari ingenio, curaq; composuit. De uita Pomponij Secundi duo, à quo singulariter amatus, hoc memoriæ amici, quasi debitum munus exoluit. Bellorum Germaniæ uiginti, quibus omnia, quæ cum Germanis gessimus bella, collegit. Inchoauit, cum in Germania militaret, somnio monitus: adstitit enim ei quiescenti Drusi Neronis effigies, qui Germaniæ latissimæ uictor ibi perijt. Commendabat memoriæ suam, orabatq; ut se ab iniuria obliuionis adsereret. Studiosi tres, in sex uolumina propter amplitudinem diuisi, quibus oratorem ab incunabulis instituit, & perfecit. Dubij sermonis octo scripsit sub Nerone, nouissimis annis, cum omne studiorum genus paulò liberius, & crectius periculosum seruitus fecisset. A fine Aufidij Bassi triginta unus, * Naturalium historiarum triginta septem, opus diffusum, eruditum, nec minus uarium, quàm ipsa natura. Miraris, quòd tot uolumina, multaq; in his tam scrupulosa homo occupatus absoluerit: magis miraberis, si scieris, illum aliquandiu causas actitasse, decessisse anno sexto & quinquagesimo. Medium tempus distentum, impeditumq; quæ officijs maximis,

C. Plinij lucubrations.

*Naturæ

qua amicitia principum egisse pernoscitur. Sed erat acre
 ingenium, incredibile studium, summa uigilantia. Lucu-
 brare à Vulcanalibus incipiebat, non auspicandi causa, sed
 studendi: æstate, statim à nocte multa: hyeme uerò, ab hora
 septima, uel cum tardissime, octaua, sæpe sexta: erat sanè
 somni parcissimi, nonnunquam etiam inter ipsa studia in-
 stantis, & deserentis. Ante lucem ibat ad Vespasianum
 Imperatorem: nam ille quoque noctibus utebatur: inde ad
 delegatum sibi officium: reuersus domum, quod reliquum
 erat temporis studijs reddebat. Post cibum sæpe, quem in-
 terdiu leuem, & facilem ueterum more sumebat. Aestate
 si quid otij, iacebat in sole, liber legebatur, adnotabat,
 excerpabatq;. Nihil enim legit, quod non excerperet. Di-
 cere etiam solebat, nullum esse librum tam malum, * qui non
 aliqua parte prodesset. Post solem plerunque frigida laua-
 batur, deinde gustabat, dormiebatq; minimum. Mox qua-
 si alio die studebat in coena tempus. Super hanc liber le-
 gebatur, adnotabatur, & quidem cursim. Memini quen-
 dam ex amicis, cum lector quaedã perperam pronunciaisset,
 reuocasse, & repeti coëgisse: huic auunculum meum dixisse,
 intellexeras nempe? cum ille adnuisset: cur ergo reuocabas?
 decem amplius uersus hac tua interpellatione perdidimus.
 Tanta erat parsimonia temporis. Surgebat æstate à coena,
 luce: hyeme intra primã noctis, & tanquam aliqua lege co-
 gente hæc inter medios labores, urbisq; fremitum. In secessu
 solum balinei tempus studijs eximebatur. Cum dico balinei,
 de interioribus loquor. Nam dum destringitur, tergiturq;,
 audiebat aliquid, aut dictabat. In itinere quasi solutus cæ-
 teris curis huic uni uocabat. Ad latus notarius cum libro &
 pugillaribus, cuius manus hyeme manicis muniebantur, ut
 ne caeli quidem asperitas ullum studij tēpus eriperet: qua ex
 causa

causa Romæ quoque sella uehebatur. Repeto me correptum ab eo, cur ambularem: poteras, inquit, has horas non perdere. Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod studijs non impertiretur. Hac inuentione tot ista uolumina peregit. Electorumq; commentarios centum sexaginta mihi reliquit, opistographos quidem, & minutissimis scriptos, qua ratione multiplicatur hic numerus. Reserebat ipse potuisse se, cùm procuraret in Hispania, uendere hos commentarios Laërtio Licinio quadringentis milibus nummum, & tunc aliquanto pauciores erant. Non ne uidetur tibi recordanti quantum legerit, quantum scripserit, nec in officijs ullis, nec in amicitia* Principis fuisse? rursus cùm au-
 * Principum
 dis quid studijs laboris impenderit, nec scripsisse satis, nec legisse? Quid est enim, quod non aut ille occupationes impedire, aut hæc instantia non possit efficere? Itaq; soleo ridere, cùm me quidam studiosum uocant, qui si comparer illi, sum desidiosissimus. Ego autem tantum, quantum partim publica, partim amicorum officia non distringunt, uaco. Quis ex istis, qui tota uita literis adsident, collatus illi, non quasi somno, & inertie deditus erubescat? Extendi epistolam, cùm hoc solum, quod requirebas scribere destinassem, quos libros reliquisset. Confido tamen hæc quoque tibi non minus grata, quam ipsos libros futura, quæ te non tantum ad legendos eos, uerum etiam ad simile aliquid elaborandum possunt emulationis stimulis excitare. Vale.

C. PLINIVS SEVERO

SVO S.

6

EX hereditate quæ mihi obuenit, emi proxime Corinthium signum, modicum quidem, sed festiuum & expressum, quantum ego sapio, qui fortasse in omni re, in hac certe perquam exiguum sapio. Hoc tamē signum ego quoq;
 e s intell

intelligo. Est enim nudum, nec aut uitia, si qua sunt, celat, aut laudes parum ostentat. Effringit senem stantem, ossa, musculi, nerui, uene, rugæ etiam ut spirantis apparent, rari & cedentes capilli, lata frons, contracta facies, exile collum, pendent lacerti, papillæ iacent, recessit uenter. A tergo quoque eadem etas, ut à tergo æs ipsum, quantum uerus color indicat, uetus & antiquum. Talia denique omnia, ut possint artificum etiã oculos tenere, delectare imperitorum, quod me, quanquam tyrunculum, sollicitauit ad emiendum. Emi autem, non ut haberem domi: neque enim ullum æs adhuc Corinthium domi habeo: uerum ut in patria nostra celebri loco ponerem, ac potissimum in Iouis templo. Videtur enim dignum templo, dignum aëo donum. Tu ergo, ut soles omnia, quæ à me tibi iniunguntur, suscipe hanc curam, & iam nunc iube basim fieri, ex quo uoles marmore, quæ nomen meum, honoresq; capiat, si hos quoq; putabis addēdos. Ego signum ipsum, ut primum inuenero aliquem, qui nō grauetur, mittam tibi: uel ipse, quod mauis, adstram mecum. Destino enim, si tamen officij ratio permiserit, excurrere isto. Gaudes quòd me uenturum esse polliceor, sed contrahes frontem, cum adiecero, ad paucos dies: neq; enim diutius abesse me sinunt cadem hæc, quæ nondum exire patiuntur. Vale.

C. PLINIUS CANINIO

R V F O.

Siliij Italici mors.

MOdò nunciatus est Silius Italicus in Neapolitano suo inedia uitam finisse. Causa mortis, ualctudo. Erat illi natus insanabilis clauus, cuius tædio ad mortem irreuocabili constantia decurrit, usque ad supremum diem beatus & felix, nisi quòd minorem è liberis duobus amiserit: sed *maiorē & meliorem, florentem atque etiam consularē reliquit. Laeserat famam suam sub Nerone: credebatur

debatur sponte accusasse: sed in Vitellij amicitia sapien-
 ter se, & comiter gesserat. Ex proconsulatu Asiæ gloriam
 reportauerat, maculam ueteris industriæ laudabili ocio
 abluerat. Fuit inter principes ciuitatis sine potentia, sine in-
 uidia. Salutabatur, colebatur, multumq; in lectulo iacens,
 cubiculo semper, * eius ex fortuna, frequenti. Doctissimis * non
 sermonibus dies transigebat, cum à scribendo uacaret: scri-
 bebat carmina maiori cura, quam ingenio. Nonnunquam
 iudicia hominum recitationibus experiebatur. Nouissime
 ita suadentibus annis ab urbe secessit, seq; in Campania
 tenuit, ac ne aduentu quidem noui principis inde commo-
 tus est. Magna Cesaris laus, sub quo hoc liberum fuit: ma-
 gna illius, qui hac libertate ausus est uti. Erat φιλόκαλ^{ος} & *Id est, elegans.*
 usque ad emacitatis reprehensionem. Plurcis iisdem in locis
 uillas possidebat, adamatisq; nouis, priores negligebat,
 multum ubique librorum, multum statuarum, multum ima-
 ginum, quas non habebat modò, uerum etiam uenerabatur.
 Vergilij ante omneis, cuius natalem religiosius, quam suum
 celebrabat: Neapoli maxime, ubi monumentum eius adire,
 ut templum, solebat. In hac tranquillitate annum quintum
 & septuagesimum exceffit, delicato magis corpore, quam
 infirmo. Ut que nouissimus à Nerone factus est consul, ita
 postremus ex omnibus, quos Nero consules fecerat, dece-
 sit. Illud etiam notabile, ultimus ex Neronianis consulari-
 bus obiit, quo consule Nero periit. Quod me recordan-
 tem, fragilitatis humane miseratio subit. Quid enim tam
 circumcisum, tam breue, quam hominis uita longissima?
 An non uidetur tibi Nero modò fuisse, cum interim ex ijs,
 qui sub illo gesserant consulatum, nemo iam superest?
 quanquam quid hoc miror? Nuper Lucius Piso, pater Pi-
 sonis illius, qui à Valerio Festo per summum facinus in
 Africa

Africa occisus est, dicere solebat, neminem se uidere in senatu, quem consul ipse sententiam rogauisset. Tam angusti terminis tantæ multitudinis uiuacitas ipsa concluditur, ut mihi non uenia solum dignæ, uerum etiam laude uideantur ille regie lacrymæ. Nam ferunt Xerxem, cum immensum exercitum oculis obisset, illacrymasse, quod tot milibus tam breuis immineret occasus. Sed tantò magis hoc quicquid est temporis futile & caduci, si non datur factis, nam horum materia in aliena manu, nos certè studijs proferamus. Et quatenus nobis denegatur diu uiuere, relinquamus aliquid, quo nos uixisse testemur. Scio te stimulis non egere, me tamen tui charitas euocat, ut currentem quoque instigem, sicut tu soles me, ἀγαθὸν δ' ἔεις, cum inuicem se mutuis exhortationibus amici ad amorem immortalitatis exacuunt. Vale.

Id est, honesta
autem conten-
tio.

C. PLIN. TRANQVILLO SVO S. P.

Facis pro certa reuerentia, quam mihi præstas, quod tam solícite petis, ut tribunatum, quem à Neratio Marcello clarissimo uiro impetraui tibi, in Cæsennium Syluanum propinquum tuum transferam. Mihi autem, sicut iucundissimum, ipsum, te Tribunum, ita non minus gratum, alium per te uidere. Neque enim esse congruens arbitror, quem augere honoribus cupias, huic pietatis titulis inuidere, qui sunt omnibus honoribus pulchriores. Video etiam, cum sit egregium & mereri beneficia, & dare: utranque te laudem simul affecuturum, si quod ipse meruisti, * alij tribuas. Præterea intellego mihi quoque glorie fore, si ex hoc tuo facto non fuerit ignotum, amicos meos non gerere tantum tribunatus posse, uerum etiam dare: quare ego uerè honestissimæ uoluntati tuæ pareo. Neque enim adhuc nomen in numeros relatum est. Ideoq; liberum est nobis

nobis Sylluanum in locum tuum subdere, cui cupio tam gratum esse munus tuum, quam tibi meum est. Vale.

C. PLINIUS CORNEL. MINVTIANO SVO S.

Possum iam perscribere tibi quantum in publica prouincia Beticæ causa laboris exhausserim: nam fuit multiplex, actaq; est sepius cum magna uarietate. Vnde uarietas? unde plures actiones? Cæcilius Clasicus homo fœdus, & aperte malus, proconsulatum in ea nō minus uolenter, quàm sordide gesserat, eodem anno, quo in Africa Marius Priscus. Erat autem Priscus ex Betica, ex Africa Clasicus. Inde dictum Beticorū, ut plerunq; dolor etiam uenustos facit, non illepidum ferebatur, Dedi malum, & accipi. Sed Marium una ciuitas publice, multiq; priuati reum peregerunt: in Clasicum tota prouincia incubuit. Ille accusationem uel fortuita, uel uoluntaria morte præuertit. Nam fuit mors eius infamis, ambigua tamen. Ut enim credibile uidebatur uoluisse exire de uita, cum defendi nō posset: ita mirum pudorem damnationis morte fugisse, quem nō puduisset damnanda committere. Nihilominus Betica etiam in defuncti accusatione præstabat: prouisum hoc legibus, intermissum tamen, & post longam intercapedinem tunc redutum. Addiderunt Beticis, quot simul socios, ministros que Clastici detulerunt, nominatimq; in eos inquisitionem postularunt. Aderam Beticis, mecumq; Lucius* Albinus, uir in *Albius dicendo copiosus, ornatus: quem ego cum olim mutuò diligerem, ex hac officij societate amare ardentius cœpi. Habet quidem gloria, in studijs præsertim, quiddam ἀκροῦς κριτος. Id est, infocibile. nobis tamen nullum certamen, nulla contentio, cum uterque pari iugo non pro se, sed pro causa niteretur. Cuius & magnitudo, & utilitas uisa est postulare, ne tantum oneris

singulis

singulis actionibus subiremus. Verebatur ne nos dies, ne
 uox, ne latera deficerent, si tot crimina, tot reos uno uelut
 fasce complecteremur. Deinde, ne iudicium intentio multis
 nominibus, multisq; causis non lassaretur modò, uerume-
 tiam confunderetur. Mox ne gratia singulorum collata,
 atque permista, pro singulis quoque uires omnium accipe-
 ret. Postremò, ne potentiissimi, uilissimo quoque quasi piacu-
 lari dato, alienis pœnis elaberentur. Etenim tum maxime
 fauor & ambitio dominatur, cum sub aliqua specie seue-
 ritatis delitescere potest. Erat in consilio Sertorianum illud
 exemplum, qui robustissimum, & infirmisimum militem
 iussit caudam equi, reliqua nosti. Nam nos quoque tam nu-
 merosum agmen reorum ita demum uidebamus posse su-
 perari, si per singulos carperetur. Placuit in primis ipsum
 *Hinc aptif. Clasficum ostendere nocentem. * Is aptissimus ad socios
 eius, & ministros transitus erat: quia socij ministriq; pro-
 bari, nisi illo nocente, non poterant. Ex quibus duos sta-
 tim Clasfico iunximus, Bæbium Probum, & Fabium Hi-
 spanum, utrunque gratia, Hispanum etiam facundia uali-
 dum. Et circa Clasficum quidem breuis & expeditus la-
 bor. Sua manu reliquerat scriptum, quid ex quaque re,
 quid ex quaque causa accepisset. Miserat etiam epistolas
 Romam ad amiculam quandam iactanteis & gloriosas,
 " his quidem uerbis. Io io, liber ad te uenio, iam sestertium
 " quadragies redegi, parte uendita Beticorum. Circa Hi-
 spanum, & Probum multum sudoris. Horum antequàm
 crimina ingrederer, necessarium credidi elaborare, ut
 constaret ministerium crimen esse: quod nisi effecissem,
 frustra ministros probassem. Neque enim ita defendeban-
 tur, ut negarent; sed ut necessitati ueniam precarentur.
 Esse enim se prouinciales, & ad omne proconsulum im-
 perium

καθάρμα

Sertou?

etia penas
 lucunt. lib. 6
 et. 2. d

perium metu cogi. Solet dicere Claudius Restitutus, qui mihi respondit, uir exercitatus, & uigilans, & quamlibet subitis paratus, nunquam sibi tantum caliginis, tantum perturbationis offusum, quantum cum ea praecepta, & extorta defensionis suae cerneret, in quibus omnem fiduciam reponerat. Consilij nostri exitus fuit, bona Clasfici, quae habuisset ante provinciam, placuit senatui, à reliquis separari: illa filiae, haec spoliatis relinqui. Additum est, ut pecuniae, quas creditoribus soluerat, reuocarentur. Hispanus, & Probus in quinquennium relegati. Adeo graue uisum est, quod initio dubitabatur, an omnino crimen esset. Post paucos dies * Claudium Fuscum Clasfici generum, & Stillo-
 nium Priscum, qui tribunus cohortis sub Clasfico fuerat, accusauimus, dispari euentu: Prisco in biennium Italia interdictum, absolutus est Fuscus. Actione tertia commodissimum putauimus plureis congregare: ne si longius esset extracta cognitio, satietate, & tædio quodam iustitia cognoscentium, seueritasque languesceret, alioqui supererant minores rei, data opera hunc in locum reseruati, * recepta tamen Clasfici uxore, quae sicut implici-
 ta suspicionibus, ita non satis conuinci probationibus uisa est. Nam Clasfici filia, quae & ipsa inter reos erat, ne suspicionibus quidem hærebat. Itaque cum ad nomen eius in extrema actione uenissem (neque enim ut initio, sic etiam in fine uerendum erat, ne per hoc totius accusationis autoritas minueretur) honestissimum credidi non premere immerentem, idque ipsum dixi & libere, & uarie. Nam modo legatos interrogabam, docuissent ne me aliquid, quod reprobari posse confiderent: modo consilium à senatu petebam, putaret ne
 debere me, si quam haberem in dicendo facultatem, in iugulum

q̄ tu m, f.

* Clauium

* excepta

q̄ reprobari. f.
 aut reprobari

iugulum innocentis, quasi telum aliquod intendere. Postremo totum locum hoc sine conclusi: Dicit aliquis, iudicas ergo? Ego uerò non iudico. Memini tamen me aduocatum ex iudicibus datum. Hic numerosissimæ causæ terminus fuit, quibusdam absolutis, pluribus damnatis, atq; etiam relegatis, alijs in tempus, alijs in perpetuum. Eodè senatusconsulto industria, fides, constantia nostra plenissimo testimonio comprobata est, dignum, solumque par pretium tanti laboris. Concipere animo potes quam simus fatigati, quibus toties agendum, toties altercandum, tam multi testes interrogandi, subleuandi, refutandi. Iam illa quàm ardua, quàm molesta, tot reorum amicis secreto rogantibus negare, aduersantibus palàm obsistere? Referam unum aliquod ex omnibus ijs quæ dixi. Cùm mihi quidam è iudicibus ipsis pro reo gratiosissimo reclamarent, non minus inquam hic innocens erit, si ego omnia dixerò. Coniectabis ex hoc, quantas contentiones, quantas etiam offensas subierimus, duntaxat ad breue tempus. Nam fides in presentia eos quibus resistit, offendit: deinde illis ipsis suspicitur, laudaturque. Non potui magis te in rem presentem perducere. Dices, non fuit tanti: quid enim mihi cum tam longa epistola? Nolito ergo identidem querere, quid Romæ geratur. Et tamen memento etiam non esse epistolam longam, quæ tot dies, tot cognitiones, tot denique reos, causasq; complexa est. Quæ omnia uideor mihi non minus breuiter, quàm diligenter persecutus. Temere dixi diligenter, succurrît quod præterieram, & quidem sero, sed quanquàm præpostere, reddetur. Facit hoc Homerus, multiq; illius exemplo. Est alioqui perdecorum, à me tamen non ideo fiet. E' testibus quidam, siue iratus quòd euocatus esset inuitus, siue subornatus

natus ab aliquo reorum ut accusationem exarmaret, Norbanum Licinianum legatum, & inquisitorem reum postulavit, tanquam in causa Castæ uxoris Clæsici hic præuaricaretur. Est lege cautum, ut reus ante peragatur, dehinc de præuaricatore queratur, videlicet quia optime ex accusatione ipsa accusatoris fides æstimatur. Norbano tamen non ordo legis, non* legationum, non inquisitionis officium *legati nomē præsidio fuit, tanta conflagrauit inuidia, homo alioqui flagitiosus, & Domitiani temporibus usus, ut multi, electusq; tunc à provincia ad inquirendum non tanquam bonus & fidelis, sed tanquam Clæsici inimicus. Erat ab illo relegatus, dari sibi diem ad diluenda crimina postulavit. neutrum impetrauit, coactus est statim respondere, respondit, malum, prauumq; ingenium hominis facit ut dubitem, confidenter, an constanter, certè paratissime. Obiecta sunt multa, quæ magis, quàm præuaricatio nocuerunt. Quinetiam duo consules, Pomponius Rufus, & Libo Frugi leserunt cum testimonio, tanquam apud iudicem sub Domitiano Saluij Liberalis accusatoribus adfuisset, damnatus, & in insulam relegatus est. Itaque cum Castam accusarem, nihil magis pressi, quàm quòd accusator eius, præuaricationis crimine corruisset. Pressi tamen frustra. Accidit enim res contraria, & noua, ut accusatore præuaricationis damnato, rea absolueretur. Queris quid nos, dum hæc aguntur? indicauimus senatui ex Norbano didicisse nos publicam causam, rursusque debere ex integro discere, si ille præuaricator probaretur. Atque ita dum ille peragitur reus, sedimus: postea Norbanus omnibus diebus cognitionis interfuit, eandemq; usque ad extremum, uel constantiam, uel audaciam pertulit. Interrogo ipse me, an aliquod omiserim rursus: & rursus penè omisi. Summo die Saluius Liberalis reli-

f quos

quos legatus grauius increpuit, tanquam non omnes, quos mandasset prouincia, reos peregissent. Atque ut est uehemens, & disertus, in discrimen adduxit. Protexi uiros optimos, eosdemq; gratissimos, mihi certe debere se predicant, quod illum turbinem euaserint. Hic erit epistolae finis, reuera finis, literam non addam, etiam si adhuc aliquid praeterisse me sensero. Vale.

C. PL. SPURINNAE ET COTTIAE S. 10

*de eo scri-
pseram
5

Composuisse me quaedam de filio uestro non dixi uobis, cum proxime apud uos fui: primum quia non idco* descripteram, ut diccrem, sed ut meo amori, meo dolori satisfacere; deinde, quia te Spurinna, cum audisset recitasse me, ut mihi ipse dixisti, quid recitassem, simul audisse credebam. Praeterea ueritus sum ne uos festis diebus confunderem, si in memoriam grauissimi luctus reduxissem. Nunc quoque paulisper haesitavi, id solum quod recitavi, mitterem exigentibus uobis, an adijcerem, quae in aliud uolumen cogito reseruare. Neq; enim affectibus meis uno libello charissimam mihi, & sanctissimam memoriam prosequi satis est, cuius fame latius consuletur, si dispensata & digesta fuerit. Verum haesitanti mihi, omnia quae iam composui, uobis exhiberem, an adhuc aliqua differrem: simplicius & amicus mihi uisum est, omnia, praecipue cum affirmetis intra uos futura, donec placeat, emittere. Quod superest, rogo, ut pari simplicitate, si qua existimabitis addenda, commutanda, omittenda indicetis. Mihi difficile est hucusque intendere animum in dolore, difficile & uobis: sed tamen ut sculptorem, ut pictorem, qui filij uestri imaginem faceret, admoneretis, quid exprimere, quid emendare deberet: ita me quoq; formate, regite, qui non fragilem & caducam, sed immortalem, ut uos putatis, effigiem conor efficere: quae hoc diuturnior

nior erit, quò uerior, melior, absolutior fuerit. Vale.

C. PLIN. IULIO GENITORI SVO. II

Est omnino Artemidori nostri tam benigna natura, ut officia amicorum in maius extollat: inde etiam meum meritum, ut uera, ita supra meritum prædicatione circumfert. Equidem cum essent philosophi ab urbe summoti, fui apud illum in suburbano, & quo notabilius hoc esset periculosiusq;, fui prætor. Pecuniam etiam qua tunc illi ampliore opus erat, ut æs alienum exolueret, contractum ex pulcherrimis causis, missantibus magnis quibusdam & locupletibus amicis, mutuatus ipse, gratuitam dedi. Atque hæc feci tum septem amicis meis, aut occisis, aut relegatis: occisis Senecione, Rustico, Heluidio: relegatis Maurico, Gratilla, Arriano, Phania. Tot circa me iactis fulminibus, quasi ambustus, mihi quoque impendere idem exitium certis quibusdam notis augurarer. Non ideo tamen eximiam gloriam meruisse me, ut ille prædicat, credo: sed tantum effugisse flagitium. Nam & C. *Q. Musonium socerum eius, quantum licitum est per ætatem, cum admiratione dilexi, & Artemidorum ipsum, iam tum cum in Syria tribunus militarem, arcta familiaritate complexus sum: idq; primum nonnullius indolis dedi specimen, quòd uirum aut sapientem, aut proximum, simulumq; sapienti intelligere sum uisus. Nam ex omnibus, qui nunc se philosophos uocant, uix unum, aut alterum inuenies tanta sinceritate, tanta uirtute: Mitto qua patientia corporis, hyemes iuxta & æstates ferat, ut nullis laboribus cedat, ut nihil in cibo aut potu uoluptatibus tribuat: ut oculos, animumq; contineat. Sunt hæc magna, sed in alio, in hoc uero minima, si ceteris uirtutibus comparentur, quibus meruit, ut à C. Musonio ex omnibus

omnium ordinum affectatoribus gener. assumeretur. Quæ mihi recordanti est quidem iucundum, quod me cum apud alios, tum apud te tantis laudibus cumulat. Vereor tamen ne modum excedat, quem benignitas eius (illuc enim unde cœpi reuertor) solet tenere. Nam in hoc uno interdum, uir alioqui prudentissimus, honesto quidem, sed tamen errore uersatur, quòd plureis amicos suos, quàm sunt, arbitrat. Vale.

C. PLI. CATILIO SEVERO SVO S. 2

De Cato
VEniam ad cœnam, sed iam nunc paciscor, expedita sit, parca: Socraticis tantum sermonibus abundet. In his quoque teneat modum. Erunt officia antelucana, in quæ incidere impune ne Catoni quidem licuit. Quem tamen C. Cæsar ita reprehendit, ut laudet. Describit enim eos, quibus obuius fuerit, cum caput ebrii retexissent, erubuisse. Deinde adiicit, putares non ab illis Catonem, sed illos à Catone deprehensos. Potuit ne plus autoritatis tribui Catoni, quàm si ebrius quoque tam uenerabilis erat? Nostræ tamen cœnæ, ut apparatus & impendij, sic temporis modus constet. Neque enim ij sumus, quos uituperare ne inimici quidem possint, nisi ut simul laudent. Vale.

C. PL. VOCONIO ROMANO SVO S. 3

Librum, quo nuper optimo principi Consul gratias Legi, nisi exigenti tibi, missurus & si non exegisses. In hoc consideres uelim, ut pulchritudinem materiæ, ita difficultatem. In cæteris enim lectorem nouitas ipsa intentum habet, in hac nota, uulgata dicta sunt omnia: quo fit, ut quasi ociosus, securusq; lector tantum elocutioni uacet, in qua satisfacere difficilium est, cum sola æstimatur. Atque utinam ordo saltem, & transitus & figuræ simul spectarentur. Nam inuenire præclare, enunciare magnificè interdum

dum etiam barbari solent: disponere aptè, figurare uariè, nisi eruditus negatum est. Nec uerò affectanda sunt semper elata, & excelsa. Nam ut in pictura lumen non alia res magis, quàm umbra commendat: ita orationem tam summittere, quàm attollere decet. Sed quid ego hæc doctissimo uiro? Quin potius illud, adnota quæ putaueris corrigenda. Ita enim magis credam cætera tibi placere, si quædam displicuisse cognouero. Vale.

G. PLIN. ACILIO SVO S. 14

REm atrocem, nec tantum epistola dignam, Largius Macedo, uir prætorius à seruis suis passus est, superbus alioqui dominus, & seuus, & qui seruisse patrem suum parum, imò minimum meminisset. Lauabatur in uilla Formana: repente eum serui circumsistunt, alius fauces inuadit, alius os uerberat, alius pectus & uentrem, atque etiam (sædum dictu) uerenda contundit: & cum exanimem putarent, abijciunt in seruens pauimentum, ut experirentur an uiueret. Ille, siue quia non sentiebat, siue quia se non sentire simulabat, immobilis & extentus fidem peractæ mortis impleuit: tum demum quasi æstu solutus effertur, excipiunt serui fidiiores: concubina cum ululatu & clamore concurrunt. Ita & uocibus excitatus, & recreatus loci frigore, sublatis oculis, agitatoq; corpore, uiuere se, & iam tutum erat, confictur. Diffugiunt serui, quorum magna pars comprehensa est, cæteri requiruntur. Ipse paucis diebus egre resocillatus, non sine ultionis solatio deceßit, ita uiuus uindicatus, ut occisi solent. Vides quot periculis, quot contumelijs, quot ludibrijs simus obnoxij, nec est quod quisquam possit esse securus, quia sit remissus, & mitis: non enim iudicio domini, sed scelere perimuntur. Verum hæc hæctenus. Quid præterea

noui, quid? nihil, alioqui subiungerem. Nam & charta adhuc superest, & dies feriatus patitur plura contexi. Ad dam quod opportune de eodem Macedone succurrit. Cùm in publico Romæ lauraretur, notabilis, atque etiam, ut exitus docuit, ominosa res accidit. Eques Romanus à seruo eius, ut transitum daret, manu leuiter admonitus, conuertit se, nec seruum à quo erat tactus, sed ipsum Macedonem tam grauius palma percussit, ut penè concideret. Ita balneum illi, quasi per gradus quosdam, primum contumeliæ locus, deinde exitij fuit. Vale.

C. PLINIVS PROCVLO SVO S. 15

PEtis ut libellos tuos in secessu legam, examinemq; an Editione sint digni. Adhibes preces, allegas exemplum. Rogas etiam, ut aliquid succisui temporis studijs meis subtraham, impertiam tuis. Adijcis M. Tullium mira benignitate poetarum **studia* ingenia fouisse. sed ego nec rogandus sum, nec hortandus. Nam poetice ipsam religiosissime ueneror, & te ualidissime diligo. Faciam ergo, quod desideras tam diligenter, quàm libenter. Videor autem iam nunc posse rescribere, esse opus pulchrum, nec suppressendum affirmare, quantum æstimare licuit ex ijs, quæ me præsentē recitasti, si modò mihi non imposuit recitatio tua: legis enim suauissime & peritissime. Confido tamen, me non sic auri- bus duci, ut omnes aculei iudicij mei illarum delinimentis refringantur: hebetentur fortasse, & paululum retundantur, reuelli quidem, extorqueriq; non possunt. Igitur non temere iam nunc de uniuersitate pronuntio, de partibus experiar legendo. Vale.

C. PLIN. NEPOTI SVO S. 16

ADnotasse uideor facta, dictaq; uirorum, feminarumq; illustrium, alia clariora esse, alia maiora, confirmata

firmata est opinio mea hesternò Fanniae sermone. Neptis hæc Arriae illius, quæ marito & solatium mortis, & exemplum fuit. Multa referebat auia suæ, non minora hoc, sed obscuriora, quæ tibi existimo tam mirabilia legenti fore, quam mihi audienti fuerunt. Aegrotabat Cæcina Pætus maritus eius, aegrotabat & filius, uterque mortiferè, ut uidebatur, filius decessit eximia pulchritudine, pari uerecundia, & parentibus non minus ob alia charus, quam quòd filius erat. Huic illa ita funus parauit, ita duxit exequias, ut ignoraret maritus: quinimò quoties cubiculum eius intraret, uiuere filium, atque etiam commodiorem esse simulabat. Ac persepe interroganti, quid ageret puer: respondēbat, bene quieuit, libenter cibum sumpsit. Deinde cum diu cohibita lacrymæ uincerent, prorumperentque, egrediebatur, tum se dolori dabat. Satiata, siccis oculis, composito uultu redibat, tanquam orbitatem foris reliquisset. Præclarum quidem illud eiusdem, ferrum stringere, perfodere pectus, extrahere pugionem, porrigere marito, addere uocem immortalem, ac penè diuinam: Pæte non dolet. Sed tamen ista facienti, dicentiq; gloria & eternitas ante oculos erant, quo maius est sine præmio eternitatis, sine præmio gloriæ abdere lacrymas, operire luctum, amissoque filio matrem adhuc agere. Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium mouerat. Fuerat Pætus in partibus, & occiso Scriboniano Romam traheretur. Erat ascensurus nauem, Arria milites orabat, ut simul imponeretur. Nempe enim, inquit, daturi estis consulari uiro seruos aliquos, quorum è manu cibum capiat, à quibus uestiatur, à quibus calciatur, omnia sola præstabo: non impetrauit. Conduxit piscatoriam nauiculam, ingensq; nauigium minimo secuta est. Eadem apud Claudium

uxori Scriboniani, cum illa profiteretur indicium, Ego, inquit, te audiam, cuius in gremio Scribonianus occisus est, & uiuis? Ex quo manifestum est, ei consilium pulcherrimæ mortis non subitum fuisse. Quinetiam cum Thrasea gener eius deprecaretur, ne mori pergeret, interq; alia dixisset: Tu uis ergo filiam tuam, si mihi pereundum fuerit, mori mecum? Respondit: Si tandiu tantaq; concordia uixerit tecum, quàm ego cum Peto, uolo. Auxerat hoc responso curam suorum. Attentius custodiebatur, sensit, & nihil agitis, inquit: Potestis enim efficere, ut male moriar, ne moriar non potestis. Dum hæc dicit, exiuit cathedram, aduersoq; parieti caput ingenti impetu impexit, & corruit: fo-cillata, dixeram, inquit, uobis inuenturam me quamlibet duram ad mortem uiam, si uos facilem negassetis. Videntur ne hæc tibi maiora illo? Pæte non dolet, ad quod per hæc peruentum est. Cum interim illud quidem ingens fama, hæc nulla circumfert. Vnde colligitur, quod initio dixi, alia esse clara, alia maiora. Vale.

C. PLIN. SERVIANO SVO S. 17

Recte ne omnia, quòd iam pridem epistole tuæ cessant? An non omnia recte, sed occupatus es tu? An tu non occupatus, sed occasio scribendi uel rara, uel nulla? Exime hunc mihi scrupulum, cui par esse nō possum. Exime autem uel data opera tabellario misso, ego uaticum, ego etiā præmium dabo, nunciet mihi modò quod opto. Ipse ualeo, si ualere est suspensum & anxium uiuere, expectantem in horas, timentem que pro capite amicissimo, quicquid accidere homini potest. Vale.

C. PLIN. QVIRIO SEVERO S. 18

Officium consulatus iniunxit mihi, ut reipub. nomine Principi gratias agerem, quod ego in Senatu cum
ad

ad rationem & loci, & temporis ex more fecissem, bono
 ciui conuenientissimum credidi, eadem illa spatiosus, &
 uberius uolumine amplecti: primum, ut imperatori no-
 stro uirtutes suæ ueris laudibus commendarentur: deinde
 ut futuri principes, non quasi à magistro, sed tamen sub
 exemplo præmonerentur, qua potissimum uia possent ad
 eandem gloriam niti. Nam præcipere qualis esse debeat
 princeps, pulchrum quidem, sed onerosum, ac propè su-
 perbum est: Laudare uerò optimum principem, ac per hoc
 posteris, uelut è specula, lumen quod sequantur ostende-
 re, idem utilitatis habet, adrogantiæ nihil. Cepi autem non
 mediocrem uoluptatem, quòd hunc librum cùm amicis re-
 citare uoluisssem, non per codicillos, non per libellos, sed si
 commodum esset, & si ualde uacaret, admoniti (nunquam
 porro, aut ualde raro uacat Romæ, aut commodum est au-
 dire recitantem) fœdissimis insuper tempestatibus per bi-
 duum conuenerunt. Cumq; modestia mea finem recitatio-
 ni facere uoluisset, ut adijcerem tertium diem exegerunt.
 Mihi hunc honorem habitum putem, an studijs? studijs ma-
 lo, quæ propè extincta resouentur. At cui materiae hanc se-
 dulitatem præstiterunt? Nempe quam in senatu quoque
 ubi perpeti necesse erat, grauari tamen uel puncto tempo-
 ris solebamus, eandem nunc & qui recitare, & qui audi-
 re triduo uelint, inueniuntur: non quia eloquentius quàm
 prius, sed quia liberius, ideoq; etiam libentius, scribitur.
 Accedet ergo hoc quoque laudibus principis nostri, quòd
 res antea tam inuisa, quàm falsa: nunc ut uera, ita amabilis
 facta est. Sed ego cum studium audientium, tum iudicium
 mire probaui. Animaduerti enim seuerissima quæque uel
 maxime satisfacere. Memini quidem me non multis recitas-
 se, quod omnibus scripsi, nihilominus tamen tanquam sit ea-

dem omnium futura sententia, hac seueritate aurium letor. Ac sicut olim theatra male musicos canere docuerunt, ita nunc in spem adducor, posse fieri, ut eadem theatra bene ca uere musicos doceant. Omnes enim qui placendi causa scribunt, qualia placere uiderint, scribent. At mihi quidem con-
 *letioris fido in hoc genere materiae *letioris styli constare ratione, cum ea potius, quae pressius & adstrictius, quam illa quae hilarius, & quasi exultantius scripsi, possint uideri accersita, & inducta. Non ideo tamen segnius precor, ut quandoq; ueniat dies, utinamq; iam uenerit, quo austeris illis, seuerisq; dulcia haec, blandaq; *uel iusta possessione decedant. Habes
 *ut acta mea tridui, quibus cognitis uolui tantum te uoluptatis absentem, & studiorum nomine, & meo capere, quantum praesens percipere potuisses. Vale.

C. PL. CALVISIO RVFO SVO S. 19

ADsumo te in consilium rei familiaris, ut soleo. Praedia agris meis uicina, atque etiam inserta uenalia sunt: in his me multa sollicitant, aliqua nec minora deterrent. Sollicitat primum ipsa pulchritudo iungendi: deinde, quod non minus utile, quam uoluptuosum, posse utraque eadem opera, eodem uiatico inuisere, sub eodem procuratore, ac penè iisdem actoribus habere: unam uillam colere, & ornare, alteram tantum tueri. Inest huic computationi sumptus suppellectilis, sumptus atriensium, topiariorum, fabrorum, atque etiam uenatorij instrumenti, quae plurimum refert, unum in locum conferas, an in diuersa dispergas. Contra uereor ne sit incautum rem tam magnam iisdem tempestatibus, iisdem casibus subdere. Tutius uideatur incerta fortunae possessionum uarietatibus experiri. Habet etiam multum iucunditatis scilicet, coeli que mutatio, ipsa que illa peregrinatio intersita. Iam quod deliberatio-

nis

nis nostræ caput est, agri sunt fertiles, pingues, aquosi: constant campis, niucis, syluis, quæ materiam, & ex ea redditum, sicut modicum, ita statum præstant. Sed hæc felicitas terræ imbecillis cultoribus fatigatur. Nam possessor prior sæpius uendit pignora, & dum reliqua colonorum minuit ad tempus, uires in posterum exhaustit, quarum defectione rursus reliqua creuerunt. Sunt ergo instruendi* eò plures, quod frugi mancipijs colitur, nam * complures nec ipse usquam uinctos habeo, nec ibi quisquam su- frugi manci- perest. Ut scias quanti uideantur posse emi, sestertio tri- pes: nam tricies: non quia non aliquando quinquagies fuerint: uerum ex hac penuria colonorum, & communi temporis iniquitate, ut reditus agrorum, sic etiam pretium retro abiit. Queris an hoc ipsum tricies facile colligere possimus? Sum quidem propè totus in prædijs, aliquid tamen fœnore, nec molestum erit mutuari, accipiam à socru, cuius arca non secus ac mea utor. Proinde hoc te non moueat, si cætera non refragantur, quæ uelim quàm diligentissime examines. Nam cum omnibus in rebus, tum in disponendis facultatibus plurimum tibi & usus & prouidentia superest. Vale.

G. PLI. MESIO MAXIMO SVO S. Z

Memini si ne te sæpe legisse, quantas contentiones excitarit lex tabellaria, quantumq; ipsi latori uel gloriæ, uel reprehensionis attulerit? At nunc in senatu sine ulla dissensione hoc idem ut optimum placuit. Omnes comitiorum die * tabulas postulauerunt. Excesseramus sanè * tabellas manifestis illis, apertisq; suffragijs licentiam concionũ. Non tempus loquendi, non tacendi modestia, non denique sedendi dignitas custodiebatur. Magni undiq; dissoniq; clamores.

Procur

Procurrebant omnes cum suis candidatis, multa agmina
 in medio, multiq; circuli, & indecora confusio: adeo descii
 ueramus à consuetudine parentum, apud quos omnia dis-
 posita, moderata, tranquilla, maiestatem loci, pudoremq;
 retinebant. Supersunt senes, ex quibus audire soleo, hunc
 ordinem comitorum, Citato nomine Candidati, silentium
 summum. Dicebat ipse pro se, uitam suam explicabat, te-
 stes & laudatores dabat, uel eum sub quo militauerat, uel
 eum cui quæstor fuerat, uel utrunque si poterat. Addebat
 quosdam ex suffragatoribus: illi grauiter & paucis lo-
 quebantur. Plus hoc quàm preces proderat. Nonnunquam
 Candidatus, aut nataleis competitoris, aut annos, aut etiam
 mores arguebat. Audiebat senatus grauitate censoria, ita
 sæpius digni, quàm gratiosi præualebant. Quæ nunc im-
 modico fauore corrupta, ad tacita suffragia, quasi ad reme-
 dium decurrerunt, quod interim plene remedium fuit: erat
 enim nouum, & subitum. Sed uereor, ne procedente tem-
 pore ex ipso remedio uitia nascantur. Est enim periculum,
 ne tacitis suffragijs impudentia irrepat. Nam quoto cuique
 eadem honestatis cura secretò, quæ palàm? Multi famam,
 conscientiam pauci uerentur. Sed nimis citò de futuris, in-
 terim beneficio tabellarum habebimus magistratus, qui ma-
 xime fieri debuerunt. Nam ut in recuperatorijs iudicijs,
 sic nos in his comitijs quasi repente apprehensi sinceri iu-
 dices fuimus. Hæc tibi scripsi, primum ut aliquid noui scri-
 berem: deinde, ut nonnunquam de Republi. loquerer, cuius
 materiæ nobis quantò rarior quàm ueteribus occasio, tan-
 tò minus omittenda est. Et hercule quousque illa uulgarias
 Eho quid agis? ecquid commode uales? Habeant nostræ
 quoque literæ aliquid non humile, nec sordidum, nec priua-
 tis rebus inclusum: sunt quidem cuncta sub unius arbitrio,

qui

Recupera-
 ua iudicia

qui pro utilitate communi solus omnium curas, laboresq; suscepit. Quidam tamen salubri quodam temperamento ad nos quoque uelut riui ex illo benignissimo fonte decurrunt, quos & haurire ipsi, & absentibus amicis quasi ministrare epistolis possumus. Vale.

C. PL. CORNELIO PRISCO SVO S. 21

Avdio Valerium Martialem decepsisse, & moleste se-
 ro. Erat homo ingeniosus, acutus, acer, & qui pluri-
 mum in scribendo & salis haberet, & fellis, nec candoris
 minus. Prosecutus eram uiatico secedentem, dederam hoc
 amicitiae, dederam etiam uersiculis, quos de me composuit.
 Fuit moris antiqui, eos qui uel singulorum laudes, uel ur-
 bium scripserant, aut honoribus, aut pecunia ornare: no-
 stris uero temporibus, ut alia speciosa & egregia, ita hoc
 in primis exoleuit. Nam postquam desimus facere laudan-
 da, laudari quoque ineptum putamus. Queris qui sint uer-
 siculi, quibus gratiam retulerim? Remitterem te ad ipsum
 uolumen, nisi quosdam tenerem. Tu si placuerint hi, cete-
 ros in libro requires. Alloquitur Musam, mandat ut do-
 mum meam in Exquilis quaerat, adeat reuerenter:

Sed ne tempore non tuo disertam

Pulses ebria ianuam uideto.

Totos dat tetricae dies Mineruae,

Dum centum studet auribus uirorum,

Hoc, quod secula, posteriq; possint

Arpinis quoq; comparare chartis.

Seras tutior ibis ad lucernas,

Hæc hora est tua cum furit Lyæus,

Cum regnat rosa, cum madent capilli,

Tunc me uel rigidi legant Catones.

Merito ne eum, qui hæc de me scripsit, & tunc dimisi
 amicissime

amicissime, & nunc ut amicissimum defunctum esse doleo?
 *maximum Dedit enim mihi quantum * maxime potuit, daturus amplius, si potuisset. Tametsi quid homini potest dari maius, quam gloria, laus, & eternitas? At non erunt aeterna quae scripsit. Non erunt fortasse, ille tamen scripsit, tanquam essent futura. Vale.

TERTII LIBRI FINIS.

C. PLINII SE-
 CUNDI EPISTO-
 LARVM LI-
 BER IIII.

C. PLIN. FABATO PROSOCERO S.

V P I S Post longum tempus neptem tuam, meq; una uidere: gratum est utriq; nostrum quod cupis, mutuo mehercule. Nam inuicem nos incredibili quodam desiderio uestri tenemur, quod non ultra differemus. Atque adeo, iam sarcinulas alligamus festinaturi, quantum itineris ratio permiserit. Erit una, sed breuis mora, deflectemus in Tuscos, non ut agros, remq; familiarem oculis subijciamus: id enim postponi potest: sed ut fungamur necessario officio. Oppidum est praedijs nostris uicinum, nomen Tifernium, Tiberinum, quod me penè adhuc puerum patronum cooptauit, tanto maiore studio, quanto minore iudicio aduentus meos celebrat, profectio- nibus angitur, honoribus gaudet. In hoc ego, ut referrem gratiam, nam uinci in amore turpissimè est, templum pecunia mea extruxi, cuius dedicationem, cum sit paratum, dif-
 ferre

ferre longius, irreligiosum est. Erimus ergo ibi dedicationis die, quem epulo celebrare constitui. Subsistemus fortasse & sequenti die, sed tanto magis uiam ipsam corripiemus, contingat modo te, filiamq; tuam forte is inuenire: nam hilare is certum est, si nos incolume is receperitis. Vale.

C. PLINIUS CLEMENTI

SVO S.

Regulus filium amisit, hoc uno malo indignus, quod nescio an malum putet. Erat puer acris ingenij, sed ambigui, qui tamen posset recta sectari, si patrem non referret. Hunc Regulus emancipauit, ut haeres matris existeret. Mancipatum (ita uulgò ex moribus hominis loquebantur) foeda, & insolita parentibus indulgentiae simulatione captabat. Incredibile est, sed Regulum cogita. Amissum tamen luget insane. Habebat puer manulos multos, & uinctos & solutos: habebat canes maiores minoresq;: habebat lusciniās, psittacos, merulas, omne is Regulus circa rogam trucidauit: nec dolor erat ille, sed ostentatio doloris. Conuenitur ad eum mira celebritate. Cuncti detestantur, oderunt: & quasi probent, quasi diligant, cursant, frequentant. Utq; breuiter quod sentio enunciem, in Regulo demerendo, Regulum imitantur. Tenet se trans Tiberim in hortis, in quibus latissimum solum porticibus immensis, ripam statuis suis occupauit, ut est in summa auaritia sumptuosus, in summa infamia gloriosus. Vexat ergo ciuitatem in saluberrimo tempore, & quod uexat solatium putat. Dicit se uelle ducere uxorem, hoc quoque, sicut alia peruerse. Audies breui nuptias lugentis, nuptias senis, quorum alterum immaturum, alterum serum est. Vnde hoc augurer queris? non quia adfirmat ipse, quo mendacius nihil est: sed quia certum est Regulum esse facturum, quicquid fieri non oportet. Vale.

C. Plin.

C. PLINIUS HADRIANO

SVO S. 3

QVòd semel atq; iterum consul fuisti, similis antiquis:
 quod proconsul Asiae, qualis ante te, qualis post te
 uix unus aut alter: non sinit enim me uerecundia tua dicere,
 qualis nemo: quòd sanctitate, quòd autoritate, etate quoque
 princeps ciuitatis, est quidem uenerabile & pulchrum, ego
 tamen te uel magis in remissionibus miror. Nam seueritatem
 istam pari iucunditate condire, summaeq; grauitati tantum
 comitatis adiungere non minus difficile, quam magnum est:
 id tu cum incredibili quadam suauitate sermonum, tum uel
 praecipue stylo assequeris. Nam & loquenti tibi illa Home-
 rici senis mella profluere, & quae scribis complere apes flo-
 ribus, * & nectare uidentur. Ita certe sum refectus ipse,
 cum Graeca epigrammata tua, cum iambos proximè lege-
 rem. Quantum ibi humanitatis, uenustatis? quam dulcia il-
 la? quam *amantia*? quam antiqua, quam arguta, quam recta?
 Callimachum me, uel Herodem, uel si quid his melius, tene-
 re credebam. Quorum tamen neuter utrunque aut absol-
 uit, aut attigit. Hominem ne Romanum tam Graecè loqui?
 Non medijs fidius ipsas Athenas tam Atticas dixerim. Quid
 multa? inuideo Graecis, quòd illorum lingua scribere malui-
 sti: neque enim coniectura eget, quid sermone patrio expri-
 mere possis, cum hoc insuitio, & inducto, tam praecleara ope-
 ra perfereris. Vale.

C. PLIN. SOSSIO SVO S. 4

*aliàs: potif-
 sinum
 Caluissum nepotem ualidissimè diligo, uirum indu-
 strium, rectum, disertum, quod apud me uel * po-
 tentissimum est. Idem C. Caluissum contubernalem meum,
 amicum tuum arcta propinquitate complectitur: est enim
 filius sororis. Hunc rogo semestri tribunatu splendido-
 rem

rem & sibi, & auunculo suo facias. Obligabis me, obligabis Caluissimum nostrum, obligabis ipsum non minus idoneum debitorem, quam nos putas. Multa beneficia in multos contulisti: ausim contendere nullum te melius, æque bene uix unum, aut alterum conlocasse. Vale.

C. PLINIVS SPARSO

SVO S.

AEschinem aiunt petentibus Rhodijs legisse orationem suam, deinde Demosthenis, summis utranq; clamoribus esse probatam. Quod tantorum uirorum contigisse scriptis non miror, cum orationem meam proxime doctissimi homines hoc studio, hoc adsensu, hoc etiam labore per biduum audierint. Quamuis hanc intentionem eorum nulla hinc & inde collatio, nullum quasi certamen accenderet. Nam Rhodij cum ipsis orationum uirtutibus, tum etiam comparationis aculeis excitabantur. Nostra oratio sine æmulationis gratia probabatur. An merito, scies cum legeris librum, cuius amplitudo non finit me longiore epistola præloqui. Oportet enim nos in hac certè, in qua possumus, breuicis esse, quo sit excusatius, quòd librum ipsum, non tamen ultra causæ amplitudinem extendimus. Vale.

Esse probatã.
uetus codex nõ
habet.

co hanc
restante

C. PLIN. NASONI SVO S.

THusci grandine excussi, in regione transpadana summa abundantia, sed par uilitas nunciatur. Solum mihi Laurëtinum meum in reditu, nihil quidem ibi possideo, præter tectum & hortum, siccasq; arenas: solum tamen mihi in reditu: ibi enim plurimum scribo: nec agrum, quem non habeo, sed ipsum me studijs excolo. Ac iam possum tibi, ut alijs in locis horreum plenum, sic ibi scrinium ostendere. Igitur tu quoque si certa & fructuosa prædia concupiscis, aliquid in hoc littore para. Vale.

m reditu

8

C. PL.

C. PLIN. AVLO LEPIDO S. 7

Sæpe tibi dico inesse uim Regulo: mirum est, quàm efficiat, in quod incubuit. Placuit ei lugere filium: luget
 * eius ut nemo. Placuit statuas * ei, & imagines quàm plurimas facere: hoc omnibus officinis agit. Illum coloribus, illum cera, illum ære, illum argento, illum auro, ebore, marmore effingit. Ipse etiam nuper adhibito ingenti auditorio librum de uita pueri recitauit: tum eundem librum in exemplaria transcriptum mille per totam Italiam, prouinciasq; demisit. Scripsit publice, ut à decurionibus eligeretur uocalissimus aliquis ex ipsis, qui legeret in populo: factum est. Hanc ille uim, seu quo alio nomine uocanda est intentio, quicquid uelis obtinendi, si ad potiora uertisset, quantum boni efficere potuisset? quanquam minor uis bonis, quàm malis inest, ac sicut ἀμαθία καὶ θράσος, λογισμὸς ἢ ὄνορον φέπει, ita recta ingenia debilitat uerecundia, peruersa confirmat audacia. Exemplo est Regulus, imbecillum latus, os confusum, hæsitans lingua, tardissima inuentio, memoria nulla, nihil denique præter ingenium insanum, & tamen cò impudentia, ipsoq; illo furore peruenit, ut à plurimus orator habeatur. Itaque Herennius Senecio mirifice Catonis illud de Oratore in hunc è contrario uertit: Orator est uir malus, dicendi imperitus. Non mehercule Cato ipse tam bene uerum oratorem, quàm hic Regulum expressit. Habes'ne, quo tali epistolæ parem gratiam referas? habes si rescripseris. Num aliquis in municipio uestro ex sodalibus meis? num etiam ipse tu hunc luctuosum Reguli librum, ut circulator in foro legeris: scilicet ut ait Demosthenes, ἐπάρας τὴν φωνὴν γερνῶς καὶ λαργυρίζωρ. Est enim tam ineptus, ut risum magis possit exprimere, quàm gemitum. Credas non de puero scriptum,

Id est, Imperitia quidē audacia, sed consideratio tarditatem adfert. Sententia Thucydidis, quæ item Lucianus utitur ad Nigrinum scribens.

Elata uoce gemitus, ex faucibusq; opsèpis loquens. Verba ex oratione Demosthenis pro Ctesiphonte.

ptum, sed à puero. Vale.

C. PLINIVS ARIANO S.

Gratularis mihi, quòd acceperim auguratum: iure gratularis, primùm quòd grauiſſimi Principis iudicium in minoribus etiam rebus conſequi pulchrum eſt: deinde, quòd ſacerdotium ipſum cùm priſcum & religioſum, tum hoc quoque ſacrum planè, & inſigne eſt, quòd non adimitur uiuenti. Nam cætera, quanquam dignitate propemodum paria, ut tribuuntur, ſic auferuntur: in hoc fortunæ hætenus licet, ut dari poſſit. Mihi uerò etiam illud gratulatione dignum uidetur, quòd ſucceſſi Iulio Frontino principi uiro, qui me nominationis die per hos continuos annos inter ſacerdotes nominabat, tanquam in locum ſuum cooptaret, quod nunc euentus ita comprobauit, ut non fortuitum uideretur. Te quidem, ut ſcribis, ob hoc maxime delectat auguratus meus, quòd M. Tullius augur fuit. Letaris enim quòd honoribus eius inſiſtam, quem æmulari in ſtudijs cupio: ſed utinam ut ſacerdotium, idem & conſulatum, multo etiam iunior, quam ille ſum conſecutus: ita ſenex ſaltem ingenium eius aliqua ex parte aſſequi poſſim. Sed nimirum, quæ ſunt in manu hominum, & mihi, & multis contigerunt. Illud uerò, ut adipiſci arduum, ſic etiam ſperare nimium eſt, quòd dari non niſi à dijs poteſt. Vale.

C. PLIN. VRſO SVO S.

Cauſam per hos dies dixit Iulius Baſſus, * homo la- * uir magnus
borioſus, & aduerſis ſuis clarus. Accuſatus eſt ſub
Veſpaſiano à priuatis duobus, ad ſenatum remiſſus, diu pe-
pendit, tandemq; abſolutus, uindicatusq; eſt. Titum timuit,
ut Domitiani amicus, à Domitiano relegatus eſt, reuoca-
tus à Nerua, ſortitus que Biſthyniam redit reus: accuſatus
non minus acriter, quam fideliter deſenſus: ſententias ha-
buit

buit uarias, plureis tamen quasi mitioreis. Egit contra eum Pomponius Rufus, uir paratus, & uehemens. Ruso successit Theophanes, unus ex legatis, princeps & fax accusationis, & origo. respondi ego, nam mihi Bassus iniunxerat, ut totius defensionis fundamenta iacerem, dicerem de ornamentis suis, quæ illi & ex generis claritate, & ex periculis ipsis magna erant: dicerem de conspiratione delatorum, quam in quæstu habebant: dicerem causas, quibus factiosissimum quenque, ut illum ipsum Theophanem offendisset: eundem me uoluerat occurrere crimini, quo maxime premebatur. In alijs enim quamuis auditu grauioribus, non absolutionem modò, uerumetiam laudem merebatur. Hoc illum aliàs onerabat, quòd homo simplex & incautus quædam à prouincialibus ut *amicis acceperat. Nam fuerat in prouincia eadem quæstor. Hæc accusatores furti, ac rapinas, ipse munera uocabat. Sed lex munera quoque accipi uetat. Hic ego quid agerem? quod iter defensionis ingrederer? negarem? uerebar, ne planè furtum uideretur, quod confiteri timerem. Præterea rem manifestam inficiari, auctoris erat crimen, non diluentis, præsertim cum reus ipse nihil integrum aduocatis reliquisset. Multis enim atque etiam principi dixerat sola se munuscula duntaxat natali suo, aut Saturnalibus accepisse, & plerisque misisse. Veniam ergo peterem? iugulassem ergo reum, quem ita deliquisse concederem, ut seruari nisi uenia non posset. Tanquam rectè factum tuerer? non illi profuissem, sed ipse impudens extituissem. In hac difficultate placuit medium *quiddam tenere. Videor tenuisse: actionem meam, ut prælia solet, nox diremit. Egeram horis tribus, & dimidia, supererat sesquihora. Nam cum ex lege accusator sex horas, nox reus accepisset: ita diuiserat tempora reus inter me & eum,

*amicus

iugulasse

*quidem

Lex de honi

eum,

eum qui dicturus post me erat, ut ego quinque horis, ille reli-
 quis uteretur: mihi successus actionis silentium, finemque sua-
 debat. Temerarium est enim secundis non esse contentum.
 Ad hoc uerebar, ne me corporis uires iterato labore* dese-
 rerent, quem difficilius est repetere, quam iungere. Erat
 etiam periculum, ne reliqua actio mea, & frigus ut depo-
 sita, & tedium ut resumpta pateretur. Ut enim faces ignem
 adsidua concussione custodiunt, dimissum ægerrime repa-
 rant: sic & dicentis calor, & audientis intentio, continua-
 tione seruatur, intercapedine, & quasi remissione langue-
 scit. Sed Bassus multis precibus, pene etiam lacrymis ob-
 secrabat, implerem meum tempus: parui, utilitatemque eius
 prætuli meæ. Bene cecit: inueni ita erectos animos sena-
 tus, ita recentis, ut priore actione incitati magis, quam sa-
 tiati uiderentur. Successit mihi Lucius Albinus, tam apte,
 ut orationes nostræ uarietatem duarum, contextum unius
 habuisse credantur. Respondit Herennius Pollio instan-
 ter, & grauius: deinde Theophanes rursus. Fecit enim
 hoc quoque, ut cætera impudentissime, quod post duos &
 consulareis, & disertos, tempus sibi, & quidem laxius uin-
 dicauit. Dixit in noctem, atque etiam inlatis lucernis. Pos-
 tero die egerunt pro Basso Titius Homullus & Fronto
 mirifice: quartum diem probationes occupauerunt. Cen-
 suit Bæbius Macer consul designatus lege repetundarum
 Bassum teneri, Cepio Hispo salua dignitate iudices dan-
 dos: uterque recte. Qui fieri potest, inquis, cum tam diuer-
 sa censuerint? quia scilicet & Macro legem intuenti, con-
 sentaneum fuit damnare eum, qui contra legem munera ac-
 ceperat: & Cepio cum putaret licere senatui, sicut licet,
 & mitigare leges, & intendere, non sine ratione ueniam
 dedit facto, uetito quidem, non tamen inusitato. Præualuit

*deficerent

fug? 28

sententia Cepionis. Quinimo consurgenti ad censendum adclamatatum est, quod solent residentibus. Ex quo potes aestimare, quanto consensu sit exceptum, cum diceret, quod tam fauorabile fuit, cum dicturus uideretur. Sunt tamen ut in senatu, ita in ciuitate in duas partes hominum iudicia diuisa. Nam quibus sententia Cepionis placuit, sententiam Macri ut duram rigidamq; reprehendunt: quibus Macri, illam alteram dissolutam, atque etiam incongruentem uocant. Negant enim congruens esse, retinere in senatu, cui iudices dederis. Fuit & tertia sententia: Valerius Paulinus ad sensus Cepioni, hoc amplius censuit, referendum de *legationem Theophane, cum * legationi renunciaisset. Arguebatur enim multa in accusatione fecisse, quæ illa ipsa lege, qua Bassum accusauerat, tenerentur. Sed hanc sententiam consules, quanquam maximæ parti senatus mirè probabatur, non sunt prosecuti. Paulinus tamen & iustitiæ famam, & constantiæ tulit. Misso senatu, Bassus magna hominum frequentia, magno clamore, magno gaudio exceptus est. Fecerat cum fauorabilem renouata discriminum uetus fama, notumq; periculis nomen, & in procero corpore mœsta, & squalida senectus. Habebis hanc interim epistolam ut πρόσφορον, expectabis orationem plenam, onustamq; & expectabis diu: neque enim leuiter & cursim, ut de re tanta, retractanda est. Vale.

Id est, præcur-
sorem.

C. PLIN. SABINO SVO S. 10

prudens
Scribis mihi Sabinam, quæ nos reliquit hæredes, Modestum seruum suum nusquam liberum esse iussisse: idem tamen sic adscripsisse legatum: Modesto, quem liberum esse iussi. Quæris quid sentiam? contuli cum prudentibus, conuenit inter omnes nec libertatem deberi, quia non sit data: nec legatum, quia seruo suo dederit. Sed mihi manifestus

manifestus error uidetur: ideoq; puto nobis quasi scripserit Sabina faciendum, quod ipsa scripsisse se credidit. Confido accessurum te sententiæ meæ, cum religiosissime soleas custodire defunctorum uoluntatem, quam bonis hæredibus intellexisse pro iure est. Neq; enim minus apud nos honestas, quam apud alios necessitas ualet.* Meretur ergo libertatem sinentibus nobis, fruatur legato, quasi omnia diligentissime cauerit. Cauit enim, quæ hæredes bene elegit. Vale.

defuncti

*Moretur ergo in libertate

C. PLINIUS CORNELIO
MINVTIANO.

19

Udisti ne Valerium Licinianum in Sicilia profectum? Nondum te puto audisse. Est enim recens nunciatus. Prætorius hic modò inter eloquentissimos causarum actores habebatur. Nunc eo decidit, ut exul de senatore, rhetor de oratore fieret. Itaque ipse in præfatione dixit dolenter, & grauius: Quos tibi fortuna ludos facis? Facis enim ex professoribus senatores, ex senatoribus professores. Cui sententiæ quantum bilis, tantum amaritudinis inest, ut mihi uidear ideo professus, ut hoc diceret. Idem cum Græco pallio amictus intrasset (carent enim togæ iure, quibus aqua & igni interdictum est) postquam se composuit, circumspexitq; habitum suum: Latine, inquit, declamaturus sum, * dicens tristia & miseranda. * Dignum * dices tamen illum qui hæc ipsa studia incesti scelere macularit. * Indignum Confessus est quidem incestum: sed incertum, utrum quia uerum erat, an quia grauiora metuebat, si negasset. Fremebat enim Domitianus, æstuabatq; ingenti inuidia destitutus. Nam cum Corneliam Maximillam Vestalem defodere uiuam concupisset, ut qui illustrari seculum suum eiusmodi exemplo arbitretur, pontificis maximi iure,

rhetor orator

inquit

* dices * Indignum

seu potius immanitate tyranni, licentia domini, reliquos pontifices non in regiam, sed in Albanam uillam conuocauit: nec minore scelere, quàm quod ulcisci uidebatur, absentem, inauditamq; damnauit incesti, cum ipse fratris filiam incesto non polluisset solum, uerumetiam occidisset. Nam uidua abortu perijt. Missi statim pontifices, qui defodiendam, necandamque curarent. Illa nunc ad Vestam, nunc ad cæteros deos manus tendens, multa, sed hæc frequentissimè clamitabat: Me Cæsar incestam putat, qua sacra faciente uicit, triumphauit. Blandiens hæc, an irridens ex fiducia sui, an ex contemptu principis dixerit, dubium est. Dixit donec ad supplicium, nescio an innocens, certè tanquam nocens ducta est. Quinetiam cum in illud subterraneum cubiculum demitteretur, hæsissetque descendenti stola, uertit se, ac recollegit. Cumq; ei carnifex manum daret, auersata est, & resiliuit, foedumq; * contactum quasi planè à casto puroq; corpore nouissima sanctitate reiecit, omnibusq; numeris pudoris *τοῦ ἀπὸ πρόνοιας ἐστὶν ἄσχετος πρὸς αἴψαν*. Præterea Celer eques Romanus, cui Cornelia obijciebatur, cum in comitio uirgis caderetur, in hac uoce perstiterat, Quid feci? nihil feci. Ardebat ergo Domitianus & crudelitatis, & iniquitatis infamia, arripit Licinianum, quòd in agris suis occultasset Corneliae libertam. Ille ab ijs, quibus erat curæ, præmonetur, si comitium & uirgas pati nolle, ad confessionem confugeret, quasi ad ueniam: fecit, loquutus est pro absente Herennius Senecio tale quiddam, quale est istud, *καὶ τοῦ Πάτροκλος*. Ait enim, ex aduocato nuncius factus sum. Recepit Licinianus, gratum hoc Domitiano, adeò quidem, ut gaudio proderetur, diceretq; absoluit nos Licinianus. Adiecit etiam, non esse uerecundiae eius instandum: ipsi uerò permisit, si qua posset

inuidiam

* contagium

Id est, Multū prouidus fuit in honeste cedendo. Verba Homeri ex 22. Iliad.

Id est, iacet Patroclus.

set ex rebus suis raperet, antequam bona publicarentur, exiliūq; molle uelut præmium dedit. Ex quo tamen postea clementia diui Neruæ translatus est in Siciliam, ubi nunc proficitur, seq; de fortuna præfationibus uindicat. Vides quàm obsequenter paream tibi? qui non solum res urbanas, uerumetiam peregrinas tam sedulo scribo, ut altius repetam: & sanè putabam te, quia tunc abfuisti, nihil aliud de Liciniano audisse, quàm relegatum ob incestum. Summam enim rerum nunciat fama, non ordinem. Mereor, ut uicissim quid in oppido tuo, quid in finitimis agatur (solent enim notabilia quædam incidere) perscribas. Denique quicquid uoles, dummodo non minus longa epistola nuncies. Ego non paginas tantum, sed etiam uersus, syllabasq; numerabo. Vale.

C. PLINIVS ARRIANO

SVO S.

12

A Mas Egnatium Marcellinum, atque etiam mihi sæpe commendas, amabis magis commendabisq; , si cognoueris recens eius factum. Cum in prouinciam quæstor exisset, scribamq; , qui sorte obtigerat, ante legitimum salarij tempus amississet, quod acceperat scribæ daturus, intellexit, & statuit subsidere apud se non oportere. Itaque reuersus, Cæsarem, deinde Cæsare autore, senatum consuluit, quid fieri de salario uellet. Parua quæstio, sed tamen quæstio. Hæredes scribæ sibi, præfecti ærario, populoq; uindicabant. Acta causa est. Dixit hæredum aduocatus, deinde populi, uterque percommode. Cælius Strabo ærario censuit inferendum, Babius Macer hæredibus dandum, obtinnit Strabo. Tu lauda Marcellinum, ut ego statim feci: quamuis enim abunde sufficiat illi, quod est à principe, & à senatu probatus, gaudebit, tamen testimonio tuo. Omneis enim qui gloria, fama que ducuntur, mirum in

8 3 modum

modum adfensio & laus, à minoribus etiam profecta, deletat. Te uero Marcellinus ita ueretur, ut iudicio tuo plurimum tribuat. Accedit his, quod si cognouerit factum suum

*isto usque

*isthuc usq; penetrasse, necesse est laudis suae spatio & cursu, & peregrinatione letetur. Etenim nescio quo pacto uel magis homines iuuat gloria lata, quam magna. Vale.

C. PLINIUS CORNELIO

TACITO. 13

S Aluum te in urbem uenisse gaudeo. Venisti autem si quando aliàs, nunc maxime mihi desideratus. Ipse pauculis adhuc diebus in Tusculano commorabor, ut opusculum, quod est in manibus, absoluam. Vereor enim ne si hanc intentionem iam in fine laxa uero, ægre resumam. Interim ne quid festinationi meae pereat, quod sum praesens petiturus, haec quasi * praepetoria epistola rogo: sed prius accipe causas rogandi, deinde ipsum quod peto. Proximè cum in patria mea fui, uenit ad me salutandum municipis mei filius praetextatus: huic ego, Studes inquam: respondit, etiam. Vbi? Mediolani. Cur non hic? & pater eius (erat enim una, atque etiam ipse adduxerat puerum) quia nullos hic praepetores habemus. Quare nullos? nam uehementer intererat uestra, qui patres estis, & opportune complures patres audiebant, liberos uestros hic potissimum discere. Vbi enim aut iucundius morarentur, quam in patria? aut pudicitius continerentur, quam sub oculis parentum? aut minore sumptu, quam domi? Quantulum est ergo collata pecunia conducere praepetores? quodque nunc in habitationes, in uatica, in ea, quae peregre emuntur (omnia autem peregre emuntur) impenditis, adijcere mercedibus: atq; adeo ego, qui nondum liberos habeo, paratus sum pro repub. nostra quasi pro filia, uel parente tertiam partem

*praecurso-
ria

et

tem eius, quod conferre uobis placebit, dare. Totum etiam pollicerer, nisi timerem, ne hoc munus meum quandoque ambitu corrumperetur, ut accidere multis in locis uideo, in quibus præceptores publice conducuntur. Huic uitio uno remedio occurri potest, si parentibus solis ius conducendi relinquatur, ipsdemq; religio rectè iudicandi necessitate collationis addatur. Nam qui fortasse de alieno negligentes, certè de suo diligentes erunt: dabuntq; operam, ne eam pecuniam non nisi dignus accipiat, si accepturus & ab ipsis erit. Proinde consentite, conspirate, maioremq; animum ex meo sumite, qui cupio esse quàm plurimum, quod debeam conferre. Nihil honestius præstare liberis uestris, nihil gratius patriæ potestis. Educantur hîc, qui hîc nascuntur, statimq; ab infantia natale solum amare, frequentare consuescant. Atque utinam tam claros præceptores inducatis, ut à finitimis oppidis studia hinc petantur. Utq; nunc liberi uestri aliena in loca, ita mox alieni in hunc locum confluant. Hæc putauit altius, & quasi à fonte repetenda, quo magis scires, quàm gratum mihi foret, si susciperes quod iniungo. Iniungo autem, & pro rei magnitudine rogo, ut ex copia studiorum, quæ ad te ex admiratione ingenij tui conuenit, circumspicias præceptores, quos sollicitare possimus, sub ea tamen conditione, ne cui fidem meam obstringam. Omnia enim libera parentibus seruo. Illi iudicent, illi eligant. Ego mihi curam tantum, & impendium uindico. Proinde si quis fuerit repertus, qui ingenio suo fidat, eat illuc, ea lege, ut hinc nihil aliud certum, quàm fiduciam suam ferat. Vale.

C. PLIN. PATERNO SVO S. 14

TV fortasse orationem, ut soles, & flagitas, & expectas: at ego quasi ex aliqua peregrina, delicta;

taq; merce lusus meos tibi prodo. Accipies cum hac episto-
 la hendecasyllabos nostros, quibus nos in uehiculo, in bali-
 neo, inter coenam oblectamus ociū temporis. His iocamur,
 ludimus, amamus, dolemus, querimur, irascimur, describi-
 * elatius mus aliquid modò prescius, modò* altius, atque ipsa uarieta-
 te tentamus efficere, ut alia alijs, quaedam fortasse omnibus
 placeant. Ex quibus tamen si nonnulla tibi paulò petulan-
 tiora uidebantur, erit eruditionis tuæ cogitare summos il-
 los, & grauissimos uiros, qui talia scripserunt, non modò
 lasciuia rerum, sed ne uerbis quidem nudis abstinuisse: quæ
 nos refugimus, non quia scueriores: unde enim? sed quia ti-
 midiores sumus. Scimus alioqui huius opusculi illam esse
 uerissimam legem, quam Catullus expressit:

Nam castum esse decet pium poëtam
 Ipsum, uersiculos nihil necesse est,
 Qui tunc deniq; habent salem, & leporem,
 Si sunt molliculi, & parum pudici.

Ego quanti faciam iudicium tuum, uel ex hoc potes æsti-
 mare, quòd malui omnia à te pensitari, quàm electa lauda-
 ri. Et sanè quæ sunt commodissima, desinunt uideri, cum
 paria esse cœperunt. Præterea sapiens, subtilisq; lector de-
 bet non diuersis conferre diuersa, sed singula expendere:
 nec deterius id alio putare, quod est in suo genere perfe-
 ctum. Sed quid ego plura? Nam longiore præfatione uel ex-
 cusare, uel commendare ineptias ineptissimum est. Vnum il-
 lud prædicendum uidetur: cogitare me has nugas inscribere
 * cōscribitur Hendecasyllabi, qui titulus sola metri lege* constringitur.
 Proinde siue epigrammata, siue edyllia, siue eclogas, siue
 (ut multi) poëmata, seu quid aliud uocare malueris, licebit
 uoces. Ego tantum Hendecasyllabos præsto. A simplicitate
 tua peto, quod de libello meo dicturus es alijs, mihi dicas.

Neque

Neque est difficile quod postulo. Nam si hoc opusculum nostrum aut potissimum esset, aut solum, fortasse posset durum uideri dicere, Quere quod agas, molle & humanum est, habes quod agas. Vale.

in, aut, nūr
sub intellectu

C. PLINIVS FVNDANO S. 15

SI quid omnino, hoc certè iudicio facio, quòd Asinium Rufum singulariter amo. Est homo eximius, & bonorum amantiſſimus. Cur enim non me quoque inter bonos numerem? Idem Cornelium Tacitum, scis quem uirum, arcta familiaritate complexus est. Proinde si utrunq; nostrū probas, de Ruso quoque necesse est idem sentias, cum sit ad connectendas amicitias uel tenaciſſimum uinculum morum similitudo. Sunt ei liberi plures. Nam in hoc quoque functus est optimi ciuis officio, quòd fœcunditate uxoris largè frui uoluit eo seculo, quo plerisque etiam singulos filios orbitatis præmia graucis faciunt, quibus ille despectis aui quoque nomen adsumpsit. Est enim auus, & quidem ex Saturio Firmo, quem diliges ut ego, si ut ego propius inspexeris. Hæc eò pertinent, ut scias quàm copiosam, quàm numerosam domum uno beneficio sis obligaturus, ad quod petendum, uoto primùm, deinde bono quodam omine adducimur. Optamus enim tibi, ominamurq; in proximum annum consulatum. Ita nos uirtutes tuæ, ita iudicia Principis augurari uolunt. Concurrit autem, ut sit eodem anno quæstor maximus ex liberis Rufi Asinius Bassus, iuuenis: nescio an dicam, quod me pater & sentire, & dicere cupit, adolescentis uerecundia uetat, ipso patre melior. Difficile est, ut mihi de absente credas, quam credere soles omnia. Tantum in illo industriæ, probitatis, eruditionis, ingenij, studij, memoriæ denique esse, quantum expertus inuenies. Vellem tam frax seculum bonis

bonis artibus haberemus, ut aliquos Basso præferre deberes. Tum ego te primus hortarer, moneremq; , circumferres oculos, ac diu pensitares, quem potissimum eligeres. Nunc uero, sed nihil uolo de amico meo adrogantius dicere, hoc solidum dico, dignum esse iuuenem, quem more maiorum in filij locum adsumas. Debent autem sapientes uiri, ut tu, talis quasi à Republi. liberos accipere, qualeis à natura solemus optare. Decorus erit tibi consuli quæstor patre prætorio, propinquus consularibus, quibus iudicio ipsorum, quanquam adolescentulus adhuc, iam tamen inuicem ornamento est. Proinde indulge precibus meis, obsequere consilio, & ante omnia, si festinare uideor, ignosce: primum, quia uotis suis amor plerūque præcurrit: deinde, quòd in ea ciuitate, in qua omnia quasi ab occupantibus aguntur, quæ legitimum tempus expectant, non matura, sed sera sunt. In summa, quòd rerum quas adsequi cupias, præsumptio ipsa iucunda est. Reueretur iam te Bassus ut consulem: tu dilige illum ut quæstorem. Nos denique utriusque uestrum amantiissimi, duplici letitia perfruamur. Etenim cum sic te, sic Bassum diligamus, ut & illum cuiuscunque, & tuum quemcunque quæstorem in petendis honoribus omni opera, omni labore, gratia simus iuuaturi, perquam iucundum nobis crit, si in eundem iuuenem studium nostrum, & amicitia meæ, & consulatus tui ratio contulerit. Si denique precibus meis tu potissimus adiutor accesseris, cuius senatus & suffragio libentissime indulgeat, & testimonio plurimum credat. Vale.

C. PLIN. VALERIO PAVLINO SVO S. 16

GAude meo, gaude tuo, gaude etiam publico nomine. Adhuc honor studijs durat, proximè cum dicturus apud centumuiros essem, adeundi mihi locus, nisi à tribu

à tribunali, nisi per ipsos iudices non fuit, tanta stipatione
 cetera tenebantur. Ad hoc, quidam ornatus adolescens,
 scissis tunicis, ut in frequentia solet, sola uelatus toga, per-
 stitit, & quidem horis septem. Nam tandiu dixi, magno
 cum labore, sed maiore cum fructu. Studeamus ergo, nec
desidia nostrae prætendamus alienam. Sunt qui audiant,
 sunt qui legant, nos modo dignum aliquid auribus, dignum
 chartis elaboremus. Vale.

C. PLINIUS GALLO SVO S. 17

ET admones, & rogas, ut suscipiam absentis Corelliae
 causam contra C. * Cecilium consulem designatum. * *Caesium*

Quòd admones, gratias ago: quòd rogas, queror: admoni-
 ri enim debeo, ut sciam: rogari non debeo, ut faciam, quod
 mihi non facere turpissimum est. An ego tueri Corellij filiam
 dubitem? Est mihi quidem cum isto, contra quem me aduo-
 cas, non planè familiaritas, sed tamen amicitia. Accedit huc
 dignitas hominis, atque hic ipse, cui destinatus est honor.
 Cuius nobis hòc maior agenda reuerentia est, quòd iam illo
 functi sumus. Naturale est enim, ut ea, quae quis adeptus
 est, ipsa quàm amplissima aestimari uelit. Sed mihi cogitanti
 adfuturum me Corellij filiae, omnia ista frigida & inania
 uidentur. Obuersatur oculis ille uir, quo neminem etas no-
 stra grauiorem, sanctiorem, subtiliorem denique tulit: quem
 ego cum ex admiratione diligere cœpisssem, quod euenire
 contrà solet, magis admiratus sum, postquam penitus in-
 spexi (inspexi enim penitus) nihil à me ille secretum, non
 iocularè, non serium, non triste, non letum. Adolescentulus
 eram, & iam mihi ab illo honor, atq; etiam (audebo dicere)
 reuerentia ut equali habebatur. Ille meus in petendis hono-
 ribus suffragator, & testis: ille in inchoandis deductor &
 comes: ille in gerendis consiliator & rector: ille denique
 in

*Suffragium
 testis*

in omnibus officijs nostris, quanquam & imbecillus, & senior, quasi iuuenis & ualidus conspiciebatur. Quantum ille fame meae domi, quantum in publico, quantum etiam apud Principem adstruxit? Nam cum forte de bonis iuuenibus apud Neruam imperatorem sermo incidisset, & plerique me laudibus ferrent, paulisper se intra silentium tenuit, quod illi plurimum autoritatis addebat, deinde grauitate, quam noras: necesse est, inquit, parcius laudem Secundum, quia nihil nisi ex consilio meo facit. Qua uoce tribuit mihi, quantum petere uoto immodicum erat, nihil me facere non sapientissime, cum omnia ex consilio sapientissimi uiri facerem. Quinetiam moriens, filiae suae, ut ipsa solet praedicare, multos quidem amicos, inquit, tibi in longiore uita parauit, praecipuos tamen Secundum & Cornutum. Quod dum recordor, intellego mihi laborandum, ne qua parte uidear hanc de me **fessisse* fiduciam prouidentissimi uiri **destituisse*. Quare ego uero Corelliae adero promptissime, nec subire offensas recusabo: quanquam non solum ueniam me, uerum etiam laudem apud istum ipsum, a quo, ut ais, noua tibi fortasse ut foeminae intenditur, arbitror consecuturum, si haec eadem in actione latius scilicet & uberius, quam epistolarum angustiae sinunt, contigerit mihi uel in excusationem, uel etiam in commendationem meam dicere. Vale.

C. PLINIUS ANTONIO

SVO S. 18

Quemadmodum magis approbare tibi possum, quantopere mirer Epigrammata tua Graeca, quam quod quedam emulari Latine, & exprimere tentauit? In deterius tamen accidit hoc, primum imbecillitate ingenij mei, deinde inopia, ac potius (ut Lucretius ait) hac egestate patrij sermonis. Quod si haec quae sunt Latina, & mea,

mea, habere tibi aliquid uenustatis uidebuntur: quantum putas inesse eis gratiæ, quæ mihi & à te, & Græcè proferuntur? Vale.

C. P L I N I U S H I S P V L L A E

S V A E S. 19

Cum sis pietatis exemplum, fratremq; optimū, & amantissimum tui pari charitate dilexeris, filiamque eius ut tuam diligas: nec tantum amicitia eius, uerum etiā patris amissum affectum representes, non dubito maximo tibi gaudio fore, cum cognoueris dignam patre, dignam te, dignam auo euadere. Summum est acumen, summa frugalitas, amat me, quod castitatis indicium est. Accedit his studium literarum, quod ex mei charitate concepit. Meos libellos habet, lectitat, ediscit etiā. Qua illa sollicitudine, cum uideor acturus? quanto cum egi gaudio afficitur? Disponit, qui nuncient sibi, quæ ad sensum, quos clamores excitari, quem euentum iudicij tulerim. Eadem si quando recito, in proximum discreta uelo sedet, laudesq; nostras auidissimis auribus excipit. Versus quidem meos cantat, formatq; cithara, non artifice aliquo docente, sed amore, qui magister est optimus. His ex causis in spem certissimam adducor, perpetuam nobis, maioremq; in dies futuram esse concordiam. Non enim ætatem meam, aut corpus, quæ paulatim occidunt ac senescunt, sed gloriam diligit. Nec aliud decet tuis manibus educatam, tuis præceptis institutam, quæ nihil in contubernio tuo uiderit, nisi sanctum, honestumq;. Quæ deniq; amare me ex tua prædicatione consueuit. Nam cum matrem meam parentis loco uenerere, meq; à puero statim formare, laudare, talemq;, qualis nunc uxori meæ uideor, ominari solebas. Certatim ergo tibi gratias agimus. Ego, quòd illam mihi: illa, quòd me sibi dedecis, quasi inuicem delegeris. Vale.

h

C. P L.

C. PLIN. NONIO MAXIMO S. 20

Quid senserim de singulis libris tuis, notum tibi, ut
 quenque perlegeram, feci. Accipe nunc quid de uni-
 uersis generaliter iudicem. Est opus pulchrum, ualidum,
 acre, sublime, uarium, elegans, purum, figuratum, spatio-
 sum etiam, & cum magna tua laude diffusum. In quo tu
 ingenij simul, dolorisq; uelis latissime uectus es, & horum
 utrunq; inuicem adiumento fuit. Nam dolori sublimitatem,
 & magnificentiam ingenium: ingenio uim, & amaritudi-
 nem dolor addidit. Vale.

C. PLIN. VELIO CEREALI SVO S. 21

Tristem & acerbum casum Heluidiarum sororum,
 utraque à partu, utraq; filiam enixa decepsit. Afficior
 dolore, nec tamen supra modum doleo, ita mihi luctuosum
 uidetur, quòd puellas honestissimas in flore primo foecun-
 ditas abstulit. Angor infantium sorte, quæ sunt parentibus
 statim & dum nascuntur, orbatæ. Angor optimorum ma-
 ritorum, angor etiam meo nomine. Nam patrem illarum
 defunctum quoque perseuerantissime diligo, ut actione mea,
 librisq; testatum est. Cui nunc unus ex tribus liberis super-
 est, domumq; pluribus adminiculis paulo antè fundatam de-
 solatus fulcit, ac sustinet. Magno tamen fomento dolor meus
 acquiescet, si hunc saltem sortem & incolumem, paremq; illi
 patri, illi auo fortuna seruauerit. Cuius ego pro salute, pro
 moribus hoc sum magis anxius, quòd unicus factus est. No-
 sti in amore mollitiem animi mei, nosti metus. Quo ni-
 nus te mirari oportebit, quòd plurimum timeam, de quo
 plurimum spero. Vale.

C. PLIN. SEMPRONIO RVFO. 22

Intersui Principis optimi cognitioni in consilium ad-
sumptus. Gymnicus agon apud Viennensis ex cuiusdam
 testa

testamento celebrabatur. Hunc Trebonius Rufinus, uir egregius, nobisq; amicus in diuuiratu tollendum, abolendumq; curauit. *Negabatur ex autoritate publica fecisse. *Negauit Egit ipse causam non minus feliciter, quam diserie. Commendabat actionem, quòd tanquam homo Romanus, & bonus ciuis in negotio suo mature, & grauius loquebatur. Cùm sententiæ rogarentur, dixit Iunius Mauricus (quo uiro nihil firmitus, nihil uerius) non esse restituendum Viennensibus agona: adiecit, uellem etiam Romæ tolli* posse. Constan* posset ter, inquis, & fortiter. Quid ni? Sed hoc Maurico nouum non est. Idem apud Neruam Imperatorem non minus fortiter. Cœnabat Nerua cum paucis, Veiento proximus, atque etiam in sinu reclumbebat. Dixi omnia, cum hominem nominauit. Incidit sermo de Catulo Messalino, qui luminibus orbatus, ingenio seuo mala cœcitatit addiderat. Non uerebatur, non erubescibat, non miserebatur. Sæpius à Domitiano non secus ac tela, quæ & ipsa cæca & improvida feruntur, in optimum quenque contorquebatur. De huius nequitia, sanguinarijsq; sententijs in commune omnes super cœnam loquebantur. Tum ipse imperator: Quid putamus passurum fuisse, si uiueret, & Mauricus, nobiscum cœnaret? Longius abij, libens tamen. Placuit agona tolli, qui mores Viennensium infecerat, ut noster hic omnium. Nam Viennensium uitiâ intra ipsos residunt, nostra late uagatur. Utq; in corporibus, sic in imperio grauisissimus est morbus, qui à capite diffunditur. Vale.

C. PLINIVS POMPONIO

BASSO SVO S. 23

Magnam cepi uoluptatem, cum ex omnibus amicis cognoui te, ut sapientia tua dignum est, & disponere ocium, & ferre, habitare amœnissime, & nunc

h 2 terra,

Cei

De hoc Iu
uennib

terra, nunc mari corpus agitare: multum disputare, multum audire, multum lectitare, cumq; plurimum scias, quotidie tamen aliquid addiscere. Ita senescere oportet uirum, qui magistratus amplissimos gesserit, exercitus rexerit, totumq; se reipub. quandiu decebat, obtulerit. Nam & prima uitæ tempora, & media patriæ, extrema nobis imperitare debemus, ut ipsæ leges monent, quæ maiorem annis LX. otio reddunt. Quando mihi licebit? quando per ætatem honestum erit imitari istud pulcherrimæ quietis exemplum? quando secessus mei non desidie nomen, sed tranquillitatis accipient? Vale.

C. PLIN. FABIO VALENTI S. 24

Proxime cum apud centumuiros in quadruplici iudicio dixissem, subijt recordatio, egisse me iuuenem æque in quadruplici. Proceffit animus, ut solet, longius: cæpi reputare, quos in hoc iudicio, quos in illo socios laboris habuissem. Solus eram, qui in utroque dixissem: tantas conuersiones aut fragilitas mortalitatis, aut fortunæ mobilitas facit. Quidam ex ijs, qui tunc egerant decesserunt, exulant alij, huic ætas, & ualetudo silentium suasit: hic sponte beatissimo ocio fruitur, alius exercitum regit, illum ciuilibus officijs Principis amicitia exemit. Circa nos ipsos quàm multa mutata sunt: studijs processimus, studijs periclitati sumus, rursusq; processimus. Profuerunt nobis bonorum amicitie, bonorum obfuerunt, iterumq; profunt. Si computes annos, exiguum tempus: si uices rerum, æuum putes. Quod potest esse documento, nihil desperare, nulli rei fidere, cum uideamus tot uarietates tam uolubili orbe circumagi. Mihi autem familiare est, omneis cogitationes meas tecum communicare, iisdemq; te uel præceptis, uel exemplis monere, quibus ipse me moneo, quæ ratio huius episto-
la

Le fuit. Vale.

C. PLIN. MESIO MAXIMO. 25

Scripseram tibi uerendum esse, ne * extractis suffragijs * ex tacitis
 Suium aliquod existeret: factum est proximis comi-
 tijs, in quibusdam tabellis multa iocularia, atque etiam scœ-
 da dictu: in una uero pro candidatorum nominibus suffra-
 gatorum nomina inuenta sunt. Excanduit senatus, magnoq;
 clamore ei qui scripisset iratum Principem est comprecat-
 us: Ille tamen fefellit, & latuit, forsasse etiam inter indi-
 gnanteis fuit. Quid hunc putamus domi facere, qui in tan-
 ta re serio tempore, tam scurriliter ludat? Qui denique
 omnino in senatu dicax, & urbanus, & bellus est? Tan-
 tum licentiæ prauis ingenijs adijcit illa fiducia, Quis enim
 sciet? poposcit tabellas, stylum accepit, demisit caput, ne-
 minem ueretur, se contemnit. Inde ista ludibria, scena &
 pulpito digna. Quò te uertas? quæ remedia conquiras?
 ubique uitia remedijs fortiora, ἀλλὰ ταῦτα τῶν ὑπὲρ
 ἡμῶν, ἀλλὰ μελίσσει. Cui multum quotidie uigiliarum,
 multum laboris adijcit hæc nostra iners, sed tamen effræ-
 nata petulantia. Vale.

Id est, sed hæc
 alij curæ fue-
 rint, ex ijs qui
 supranos sunt.

C. PLIN. NEPOTI SVO S. 26

Petis ut libellos meos, quos studiosissime comparasti,
 recognoscendos, emendandosq; curem: faciam. Quid
 enim suscipere libentius debeo, te præsertim exigente? Nam
 cum uir grauisimus, doctissimus, disertissimus, super hæc
 occupatissimus, maximæ prouinciæ præfuturus tanti putes
 scripta nostra circumferre tecum, quantopere mihi proui-
 dendum est, ne te hæc pars sarcinarum, tanquam superua-
 cua offendant? Adnitar ergo primum, ut comites istos quàm
 commodissimos habeas: deinde, ut reuersus inuenias, quos
 istis addere uelis. Neq; enim mediocriter me ad noua ope-

ra tu lector hortaris. Vale.

C. PLINIUS FALCONI SVO S. 27

Tertius dies est, quod audiui recitantem Sentium Augurinum cum summa mea uoluptate, imò etiam admiratione, poemata appellat, multa tenuiter, multa sublimiter, multa uenuste, multa tenerè, multa dulciter, multa cum bile. Aliquot annis puto nihil generis eiusdè absolutius scriptum, nisi forte me fallit aut amor eius, aut quòd me ipsum laudibus euexit. Nam lemma sibi sumpsit, quod ego interdum uersibus ludo. Atque adco iudicij mei te iudicem faciam, si mihi ex hoc ipso lemmate secundus uersus occurrerit: nam ceteros teneo, & iam explicauit.

Canto carmina uersibus minutis
His olim quibus & meus Catullus,
Et Caluus, ueteresq; Sed quid ad me?
Vnus Plinius est mihi priores:
Mauult uersiculos foro relicto,
Et querit quod amet, putatq; amare
Ille Plinius ille. Quid Catones?

*I nunc qui
sap.

*Nunc quisquis sapias, amare noli.

Vides quàm acuta omnia, quàm apta, quàm expressa? Ad hunc gustum totum librum repromitto, quem tibi, ut primum publicauerit, exhibebo. Interim ama iuuenem, & temporibus nostris gratulare pro ingenio tali, quod ille moribus adornat. Viuit cum Spurrinna, uiuit cum Antonino, quorum alteri ad finis, utrique contubernalis est. Possis ex hoc facere coniecturam, quàm sit emendatus adolescens, qui à grauißimis senibus sic amatur. Est enim illud uerissimum: γινώσκω ὅτι τοῖστος ἐστὶν ἕκαστος, οἷς πῶς ἴδlea ται ξυῶσιν. Vale.

Id est, Intelligens talem esse quencūq; quales ū sunt, quorum consuetudine delectatur. Hemistichion, & carmen iutegrum.

C. PLIN. IVLIO SEVERO S. 23

Herennius Seuerus uir doctissimus, magni aestimat in bibliotheca sua ponere imagines municipum tuorum, Cornelij Nepotis, & Titi* Cassij: petiitq; si sunt istic, ut * Attici esse credibile est, excribendas, pingendasq; delegem. Quam curam tibi potissimum iniungo: primum, quia desiderijs meis amicissime obsequeris: deinde, quia tibi studiosorum summa reuerentia, summus amor studiosorum: postremo, quod patriam tuam, omneisq; qui nomen eius auxerunt, ut patriam ipsam ueneraris, & diligis. Peto autem, ut pictorem quam diligentissimum assumas. Nam cum est arduum similitudinem effingere ex uero, tum longe difficilima est imitationis imitatio. A qua rogo, ut artificem, quem elegeris, ne in melius quidem sinas aberrare. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S. 27

Eia tu cum proximè res agentur, quoquo modo ad iudicandum ueni. Nihil est, quod in dextram aurem fiducia mei dormias, nõ impune cessatur. Ecce Licinius Nepos praetor, acer & fortis uir multam dixit etiam senatori. Egit ille in senatu causam suam, egit autem sic, ut deprecaretur: remissa est multa, sed timuit, sed rogauit, sed opus uenia fuit. Dices, non omnes praetores tam seueri. Falleris: nam uel instituire, uel reducere eiusmodi exemplū, non nisi seueri, institutum, reductum ue exercere etiam leuissimi possunt. Vale.

C. PLINIVS LICINIO

SVRAE.

Attuli ex patria pro munusculo questionem, altissimi ma ista eruditione dignissimam. Fons oritur in monte, per saxa decurrit, excipitur coenatiuncula manu facta. Ibi paululum retentus, in Larium lacum decidit. Huius mira natura. Ter in die statis auctibus, ac diminutionibus

h 4 cres

crescit, decrescitq; Cernitur id palam, & cum summa uoluptate deprehenditur. Iuxta recumbis & uesceris. Atq; etiam ex ipso fonte (nam est frigidissimus) potas. Interim ille certis dimensisq; momentis uel subtrahitur, uel adsurgit. Anulum, seu quid aliud ponis in sicco, alluitur sensim, ac nouissime operitur, detegitur rursus, paulatimq; deseritur. Si diutius obserues, utrunq; iterum, ac tertio uideas. Spiritus ne aliquis occultior os fontis, & fauces modo laxat, modo includit, prout illatus incurrit, aut decessit expulsus? Quod in ampullis, cæterisq; generis eiusdem uidemus accidere, quibus non hians, nec statim patens exitus. Nam illa quoq; quanquam prona & uergentia, per quasdam oblectantis animæ moras crebris quasi singultibus sistunt, quod effundunt. An quæ Oceano natura, fonti quoq; quæq; ille ratione aut impellitur, & resorbetur, hac modicus hic humor uicibus alternis supprimitur, uel egeritur? An ut flumina, quæ in mare deferuntur, aduersantibus uentis, obuiosq; æstu retorquentur: ita est aliquid, quod huius fontis excursus per momenta repercutiat? An latentibus uenis certa mensura, quæ dum colligit quod exhauserat, minor riuus est, & pigrior: cum collegit, agilior, maiorq; profertur? An nescio quod libramentum abditum, & cæcum, quod cum exinanitum est, suscitatur & elicit fontem: cum impletur, moratur, & strangulat? Scrutare tu causas, potes enim, quæ tantum miraculum efficiunt. Mihi abunde est, si satis expressi, quod efficitur.

Vale.

LIBRI QVARTI FINIS.

C. P L I N I I S E
 C V N D I E P I S T O
 L A R V M L I
 B E R V .

C. PLINIVS SEVERO SVO S. |

LEGATVM mihi obuēnit modicum,
 sed amplissimo gratius. Cur amplissimo
 gratius? Pomponia Gratilla exheredato
 filio Assudio Curiano, heredem reliquerat
 me. Dederat coheredes Sertoriū Seuerum
 praetorium uirum, aliosque equites Romanos splendidos.
 Curianus orabat, ut sibi donarem portionem meam, seq;
 praeiudicio iuuarem: eandem tacita conuentione saluam mihi
 pollicebatur. Respondebam, non conuenire moribus meis,
 aliud palam, aliud agere secretò. Præterea non esse satis ho-
 nestum donare & locupleti, & orbo. In summa non profu-
 turum ei, si donassem: profuturum, si cecissem. Esse autem me
 paratum cedere, si inique exheredatū mihi liqueret. Ad hoc
 ille, rogo cognoscas. Cunctatus paulum, faciam inquam. Neq;
 enim uideo, cur ipse me minore putem, quam tibi uideor. Sed
 iam nunc memento, non defuturam mihi constantiam, si ita
 fides duxerit secundum matrem tuam pronunciandi. Ut uo-
 les ait: uoles enim quod æquissimum. Adhibui in consilium
 duos, quos tunc ciuitas nostra spectatissimos habuit, Corel-
 lium, & Frontinum: His circundatus, in cubiculo meo sedi.
 Dixit Curianus, quæ pro se putabat. Respondi paucis ego:
 neq; enim aderat alius, qui defunctæ pudorem tueretur. De-
 inde secessi, & ex cōsiliij sententia, uidetur inquam Curiane
 mater tua iustas habuisse causas irascendi tibi. Posthæc ille
 h s cum

cum cæteris subscripsit centumuirale iudicium, mecum non subscripsit. Appetebat iudicij dies. Cohæredes mei componere, & transigere cupiebant, non diffidentia causæ, sed metu temporum. Verebantur, quod uidebant multis accidisse, ne ex centumuirali iudicio capitis rei exirent. Et erant quidam in illis, quibus obijci & Gratillæ amicitia, & Rustici posset. Rogant me, ut cum Curiano loquar. Conuenimus in eadem Concordia: Ibi ego, si mater inquam te ex parte quarta scripsisset hæredem, num queri posses? Quid si hæredem quidem instituisset ex asse, sed legatis ita exhausisset, ut non amplius apud te, quam quarta remaneret? Igitur sufficere tibi debet, si exheredatus à matre, quartam partem ab hæredibus eius accipias, quam tamen ego augebo. Scis te non subscripsisse mecum, & iam biennium transisse, omniaq; me usucepisse. Sed ut te cohæredes mei tractabiliorum experiantur, utq; tibi nihil abstulerit reuerentia mei, offero pro mea parte tantundem. Tuli fructum non conscientia modo, uerum etiam fama. Ille ergo Curianus legatu mihi reliquit, & factum meum (nisi forte blandior mihi) anti-

*notabilium quorum * notabili honore signauit. Hæc tibi scripsi, quia de omnibus quæ me uel delectant, uel angunt, non aliter tecum, quam mecum loqui soleo. Deinde, quod durum existimabam, te amantiſſimum mei fraudare uoluptate, quam ipse capiebam. Neque enim sum tam sapiens, ut nihil mea intersit, an ijs, quæ honestè fecisse me credo, testificatio quædam, & quasi præmium accedat. Vale.

C. PLIN. FLACCO SVO S. 2

* plurimos
* ullis **A**ccepi * pulcherrimos turdos, cum quibus parèrem cal-
aculum ponere nec * urbis copijs ex Laurentino, nec
maris tam turbidis tempestatibus possum. Recipies ergo
epistolas sterileis, & simpliciter ingratas, ac ne illam qui-
dem

dem solertiam Diomedis in permutando munere imitantis. Sed, quæ facilitas tua, hoc magis dabis ueniam, quòd se non mereri fatentur. Vale.

C. PLIN. ARISTONI SVO S. 3

Cum plurima officia tua mihi grata & iucunda sunt, tum uel maximè quòd me celandum non putasti, fuisse apud te de uersiculis meis multum, copiosumq; sermonem, eumq; diuersitate iudiciorum longius processisse: extitisse etiam quosdam, qui scripta quidem ipsa non improbarent, me tamen amice, simpliciterq; reprehenderent, quòd hæc scriberem recitaremq;. Quibus ego, ut augeam meam culpam, ita respondeo: Facio nonnunquam uersiculos seueros parum, facio comœdias, & audio, & specto mimos, & lyricos lego, & Satyricos intelligo: aliquando præterea rideo, iocor, ludo, ut que omnia innoxie remissionis genera breuiter amplectar, homo sum. Nec uerò molestè fero hanc esse de moribus meis existimationem. Ut qui nesciunt talia doctissimos, grauisimos, sanctissimos homines scriptitasse, me scribere mirentur. Ab illis autem, quibus notum est, quos quantosq; autores sequar, facile impetrari posse confido, ut errare me, sed cum illis sinant, quorù non serua modo, uerù etiam lusus exprimere laudabile est. An ego uerear (neminem uiuentium, ne quam in speciem adulationis incidam, nominabo) Sed ego uerear, ne me nõ satis deceat, quod decuit M. Tullium, C. Caluum, Asinium Pollionem, M. Messalam, Q. Hortensium, M. Brutum, L. Syllam, Q. Catulum, Q. Scæuolam, Ser. Sulpitium, Varronem, Torquatium, imò Torquatos, C. Memmium, Lentulum, Getulicum, Anneum Senecam, Luceium, & proximè Verginium Rufum, & si non sufficiunt exempla priuata, diuum Iulium, diuum Augustum, diuum Neruam, Tib. Cæsarem: Neronem enim transeo, quamuis sciam

non corrumpi in deterius, quæ aliquando etiam à malis, sed honesta manere, quæ sæpius à bonis fiunt, inter quos uel præcipuè numerandus est P. Vergilius, Cornelius Nepos, & prius Ennius, Acciusq;. Non quidem hi senatores, sed sanctitas morum non distat ordinibus. Recito tamen, quod illi an fecerint, nescio etiam: sed illi iudicio suo poterant esse contenti: mihî modestior constantia est, quàm ut satis absolutum putem, quod à me probetur. Itaque has recitandi causas sequor: primum quod ipse qui recitat, aliquanto acrius scriptis suis auditorum reuerentia intendit: deinde quod de quibus dubitat, quasi ex consilij sententia statuit. Multa etiam à multis admonetur: & si non admoneatur, quid quisq; sentiat perspicit ex uultu, oculis, nutu, manuum motu, murmure, silentio: quæ satis apertis notis iudicium ab humanitate discernunt. Atque adeò, si cui fortè eorum qui interfuerunt, curæ fuerit eadem illa legere, intelleget me quædam aut commutasse, aut præterisse, fortasse etiam ex suo iudicio, quamuis ipse nihil dixerit mihi. Atque hæc ita disputo, quasi populum in auditorium, non in cubiculum amicos aduocarim: quos plures habere gloriosum multis, reprehensionem nemini fuit. Vale.

C. PLINIVS VALERIANO S. 4

So

Res parua, sed initium non paruum. Vir prætorius solers, à senatu petijt, ut sibi insituere in agris suis nundinas permetteretur. Contradixerunt Veicetinorum legati, adfuit Tuscilius Nominatus: dilata causa est. Alio senatu Veicetini sine aduocato intrauerunt, dixerunt se deceptos, lapsi ne uerbo, an quia ita sentiebant. Interrogati à Nepote prætoris, quem docuissent? responderunt, quem prius. Interrogati, an tunc gratis adfuisset? responderunt, Sex millibus nummum. An rursus aliquid dedissent? dixerunt,

runt, mille denarios. Nepos postulauit, ut Nominatus induceretur. Hactenus illo die. Sed quantum auguror, longius res procedet. Nam pleraque tacita tantum, ex minimo comota latissime serpunt. Eraxi aureis tuas, quandiu nunc oportet? Scio quam blande roges, ut reliqua cognoscas, si tamen non ante ob hæc ipsa ueneris Romam, spectatorq; malueris esse quam lector. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

Nuntiatum mihi est, C. Fannium decessisse: qui nuntius graui me dolore confudit: primum, quod amaui hominem elegantem, & disertum: deinde quod iudicio eius uti solebam. Erat enim natura acutus, usu exercitatus, *ueritate promptissimus. Angit me super ista, casus ipsius. Decessit ueteri testamento, omisit quos maxime diligebat: prosecutus est quibus offensior erat. Sed hoc utcunque tolerabile, grauius illud, quod pulcherrimum opus imperfectum reliquit. Quamuis enim agendis causis distringeretur, scribebat tamen exitus occisorum, aut relegatorum à Nerone, & iam treis libros absoluerat subtileis, & diligenteis, & Latinos, atque inter sermonem historiamq; medios. Ac tanto magis reliquos perficere cupiebat, quanto frequentius hi lectitabantur. Mihi autem uidetur acerba semper, & immatura mors eorum, qui immortale aliquid parant. Nam qui uoluptatibus dediti, quasi in diem uiuunt, uiuendi causas quotidie finiunt: qui uero posteros cogitant, & memoriam sui operibus extendunt, his nulla mors non repentina est, ut quæ semper inchoatum aliquid abrumpat. Caius quidem Fannius quod accidit, multo ante præsensit. Visus est sibi per nocturnam quietem iacere in lectulo suo compositus in habitum studentis, habere ante se scrinium, ita solebat. Mox imaginatus est uenisse Neronem, in thoro resedisse, prom-
psisse

*uarietate

9

psisse primum librum, quem de sceleribus eius ediderat, eumq; ad extremum reuoluisse: idem in secundo, ac tertio fecisse, tunc abisse. Expauit, & sic interpretatus est, tanquam idem sibi futurus esset scribendi finis, qui fuisset illi legendi: & fuit idem. Quod me recordantem miseratio subit, quantum uigiliarum, quātum laboris exhauserit frustra, occurrant animo mea mortalitas, mea scripta. Nec dubito te quoque eadem cogitatione terreri pro istis, quæ inter manus habes. Proinde dum suppetit uita enitatur, ut mors quàm paucissima, quæ abolere possit, inueniat. Vale.

C. PLIN. APOLLINARI SVO S. 6

B *qui cum

A Mai curam & sollicitudinem tuam, *quod cum audisses me astate Thuscōs meos petiturum, ne facerem suastisti, dum putas insalubreis. Est sanè grauis & pestilens ora Thuscōrum, quæ per littus extenditur. Sed hi procul à mari recesserunt, quinetiam Appennino saluberrimo monium subiacent. Atque adeò ut omnem pro me metum ponas, accipe temperiem cæli, regionis situm, uille amoenitatem, quæ & tibi auditu, & mihi relatu iucunda crunt. Cælum est hyeme frigidum, & gelidum, myrtos, oleas, quæq; alia æstiuo tempore latantur, aspernatur ac respuit. Laurum tamen patitur, atque etiam *nitidissimam profert interdum, sed non sæpius, quàm sub urbe nostra necat. Aestatis mira clementia, semper aër spiritu aliquo mouetur, frequentius tamen auras, quàm uentos habet. Hinc senes *multi. Videas auos, proauosq; iam iuuenum. Audias fabulas ueteres, sermonesq; maiorum. Cumq; ueneris illò, putes alio te seculo notum. Regionis forma pulcherrima. Imaginare amphitheatrum aliquod immensum, & quale sola rerum natura possit effingere. Lata, & diffusa planicies montibus cingitur. Montes summa sui parte

*uiridissimã

*multos uid.

a

parte procera nemora, & antiqua habent. Frequens ibi
 & uaria uenatio. Inde cædunt syluæ cum ipso monte descen-
 dunt. Has inter pingues terreniq; colles (neque enim facile
 usquam saxum, etiam si quærat, occurrit) planissimis cam-
 pis fertilitate non cedunt, opimamq; messem seruius tantum,
 sed non minus percoquunt. Sub his per latus omne uinea
 porriguntur, unamq; faciem longe lateq; contexunt. Qua-
 rum à fine, imoq; quasi margine arbusta nascuntur: prata
 inde, campi que. Campi, quos non nisi ingentes boues, &
 fortissima aratra perfringunt: tantis glebis tenacissimum so-
 lum, cum primum profecatur, assurgit, ut * nouo demum
 sulco perdometur. Prata florida, & * gemmea, trifolium,
 aliasq; herbas teneras semper & molles, & quasi nouas
 alunt. Cuncta enim perennibus riuis nutriuntur. Ibi aquæ
 plurimum, palus nulla: quia deuexa terra quicquid liquo-
 ris accepit, nec absorbit, effundit in Tyberim. Medios
 ille agros secat, nauium patiens, omneisq; fruges deuexit in
 urbem, hyeme duntaxat, & uere. Aestate summittitur, im-
 mensiq; fluminis nomen arenti alueo deserit, autumno resu-
 mit. Magnam capies uoluptatem, si hunc regionis situm è
 monte prospexeris. Neq; enim terras tibi, sed formam aliquã
 ad eximiam pulchritudinem pictam uideberis cernere, ea
 uarietate, ea descriptione, quocunque inciderint oculi, re-
 ficiuntur. Villa in colle imo sita prospicit quasi è summo,
 ita leuiter, & sensim cliuo fallente consurgit, ut cum ascen-
 dere te non putes, sentias ascendisse. A tergo Appenninum,
 sed longius habet. Accipit ab hoc auras quamlibet sereno
 & placido die, non tamen acreis & inmodicis, sed spatio
 ipso lassas, & infractas. Magna sui parte meridiem spe-
 ctat, æstiuumq; solem ab hora sexta: hybernum aliquanto
 maturius, quasi inuitat in porticũ latam, & pro modo lon-
 gam.

feruens colles

facies

*nono
*gramen

pro modo

gam. Multa in hac membra, atrium etiam ex more ueterum. Ante porticum xystus concisus in plurimas species, distinctusq; buxo, demissus inde, pronusq; puluinus, cui bestiarum effigies inuicem aduersas buxus inscripsit: acanthus in plano mollis, & penè dixerim liquidus. Ambit hunc ambulatione pressis, uarieq; tonsis uiridibus inclusa. Ab his gestatio in modum circi, quæ buxum multiforme, humileisq; & *retentis *retentis manu arbusculas circuit. Omnia maceria mununtur, hanc gradata buxus operit, & subtrahit. Pratum inde non minus natura, quàm superiora illa, arte uisendum. Campi deinde, porrò multa alia prata, & arbusta. A capite porticus triclinium excurrit, ualuis xystum desinentem, & protinus pratum, multumq; ruris uidet fenestris. Hac latus xysti, & quod profilit uillæ, hac adiacentis hippodromi nemus, comasq; prospectat. Contra mediam ferè porticum *dieta paulum recedit, cingit areolam, quæ quatuor platanis inumbratur. Inter has marmoreo labro aqua exundat, circumiectasq; platanos, & subiecta platanis gramina leni aspergine fouet. Est in hac *dieta dormitorium cubiculum, quod diem, clamorem, sonumq; excludit, iunctaq; ei quotidiana, amicorumq; cœnatio. Areolam illam porticus alia, eademq; omnia, quæ porticus, aspicit. Est & aliud cubiculum à proxima platano, uiride & umbrosum, marmore *excultum *excultum podiotenus, nec cedit gratiæ marmoris, ramos, insidentesq; ramis aucis imitata pictura, cui subest fonticulus. In hoc fonte crater, circà siphunculi plures, qui miscent iucundissimum murmur. In cornu porticus amplissimum cubiculum à triclinio occurrit, alijs fenestris xystum, alijs despicit pratum. Sed ante piscina, quæ fenestris seruit, ac subiacet, strepitu, uisuq; iucunda. Nam ex edito defiliens aqua, suscepta marmore albescit. Idem cubiculum hyeme

puluinus

*retentis
gradata

Xystus,
desinente

*zeta

dormitio *zeta
in cubiculo

*excultum

podium

Siphunculi

hyeme tepidissimum, quia plurimo sole perfunditur. Co-
 heret hypocauston, & si dies nubilus, immisso uapore so-
 lis uicem supplet. Inde apodyterium balinei laxum, & hi-
 lare, exceptit cella frigidaria, in qua baptisterium amplum,
 atq; opacum. Si natate latius, aut tepidius uelis, in area pi-
 scina est, in proximo puteus, ex quo possis rursus* abster- *astringi
 gi, si pœniteat teporis, frigidariæ cellæ connectitur media,
 cui sol benignissime præsto est, caldariæ magis, prominet
 enim. In hac tres descensiones, duæ in sole, tertia a sole lon-
 gius, non longius à luce apodyterio superpositum est sphæ-
 risterium, quod plura genera exercitationis, plureisq; cir-
 culos capit. Nec procul à balineo scalæ, quæ in cryptop-
 orticum ferunt prius ad* dietas treis. Harum alia areolæ *Zetas
 illi, in qua platani quatuor, alia prato, alia uineis imminet,
 diuersas que cœli parteis* ac prospectus habet. In summa *ut
 cryptoporticu cubiculum, ex ipsa cryptoporticu excisum,
 quod hippodromum, uineas, monteis intuetur. Iungitur
 cubiculum obuium soli maxime hyberno: hinc oritur* diæta, *Zeta
 quæ uillæ hippodromum adnectit: hæc faciès, hic uisus à
 fronte. À latere æstiuæ cryptoporticus in edito posita, quæ
 non aspicere uineas, sed tangere uidetur: in media tricli-
 nium, saluberrimum afflatum ex Appenninis uallibus* acci *recipit
 pit. Post latissimis fenestris uineas, ualuis æque uineas, sed
 per cryptoporticum quasi admittit. À latere triclinij, quod
 fenestris caret, scalæ conuiuio utilia secretiore ambitu sug-
 gerunt. In fine cubiculum, cui non minus iucundum pro-
 spectum cryptoporticus ipsa, quàm uineæ præbent. Subest
 cryptoporticus subterraneæ similis, æstate incluso frigo-
 re riget, contentaq; aëre suo, nec desiderat auræ, nec ad-
 mittit. Post utranque cryptoporticum, unde triclinium
 desinit, incipit porticus, ante medium diem hyberna, in-
 i clinato

hypocaustum

Zeta

prospectus

subterranea

*zete clinato die, æstiuæ. Hac aduentur * diætæ duæ, quarum in altera cubicula quatuor, altera tria, ut circuit sol, aut sole utiuntur, aut umbra. Hanc dispositionem amœnitatemq; tectorum longè lateq; præcedit hippodromus, medius patescit, statimq; intrantium oculis totus offertur, platanis circuitur. Ille hedera uestiuntur: utq; summæ suis, ita imæ alienis frondibus uirent. Hedera truncum & ramos pererrat, uicinasq; platanos transitu suo copulat. Has buxus interiacet: exteriores buxos circumuenit laurus, umbræq; platanorum suam confert. Rectus hic hippodromi limes in extrema parte hemicyclo frangitur, mutatq; faciem, compressis ambitur & tegitur, densiore umbra opacior nigriorq; interioribus circulis (sunt enim plures) purissimum diem recipit. Inde etiam rosas effert, umbrarumq; frigus non ingrato sole distinguit. Finito uario illo multipliciq; curuamine, recto limiti redditur, nec huic uni. Nam uix plures intercedentibus buxis diuiduntur, alibi pratulum, alibi ipsa buxus interuenit in formas mille descripta, literis interdum, quæ modò nomen domini dicunt, modò artificis. Alternis * uiticula surgunt, alternis inserta sunt poma, & in opere urbanissimo subita uelut illati ruris imitatio. Medium in spatium breuioribus utrinque platanis adornatur. Post has acanthus hinc inde lubricus & flexuosus, deinde plures figuræ, pluraq; nomina. In capite stibadium candido marmore, uite protegitur. Vitem quatuor columelle carystie subeunt. E' stibadio aqua uelut expressa cubantium pondere, sipunculis effluit, cauato lapide suscipitur. gracili marmore continetur, atq; ita * occultè perforato, ut impleat, nec redundet. Gustatorium, grauiorq; cœnatio margini imponitur. Leuior nauicularum, & auium figuris innatans circuit: contra fons egerit aquam, & recipit: nam

hemicyclus

alacris

*metula

stibadium
Carystia columelle
Sipunculis

*occultè tem

peratur, ut

gustatorium

pit: nam

pit: nam expulsa in altum in se cadit, iunctisq; hiatibus & absorbetur, & tollitur. E regione stibadij aduersum cubiculum tantum stibadio reddit ornatus, quantum accipit ab illo: à marmore splendet, ualuis in uiridia* prominēt. De hinc alia uiridia superioribus atque inferioribus fenestris suspicit, despicitq;. Mox* diætula refugit quasi in cubiculum idem atque aliud. Lectulus hic, & undique fenestræ, & tamen lumen obscurum umbra premente. Nam latissima uitis per omne tectum in culmen nititur, & ascendit. Non secus ibi, quam in nemore iaceas, imbrem tantum, tanquam in nemore non sentias. Hic quoque fons nascitur, simulq; subducitur. Sunt locis pluribus disposita sedilia è marmore, quæ ambulatione fessos ut cubiculum ipsum iuuant. Fonticuli sedilibus adiacent, per totum hippodromum indutis fistulis strepunt riui, & quâ manus duxit, sequuntur. His nunc illa uiridia, nunc hæc, interdum simul omnia* iuuantur. Vitassē iandudum, ne uiderer argutior, nisi* letantur proposuissem omneis angulos tecum epistola circuire. *Vitassē argutior* Neque enim uerebar, ne laboriosum esset legenti tibi, quod* uisenti non fuisset, præsertim cum interquiescere, si li* scribenti: beret, depositaq; epistola, quasi residere sæpius posses. uel, præsentii Præterea indulsi amori meo: amo enim, quæ maxima ex parte ipse inchoaui, aut inchoata percolui. In summa, cur enim non aperiam tibi uel iudicium meum, uel errorem? primum ego officium scriptoris existimo, ut titulum suum legat, atque identidem interroget se, quid cœperit scribere: sciat quæ si materie inuoratur, non esse longum: longissimum, si aliquid accessit, atque attrahit. Vides quot uersibus Homerus, quot Vergilius arma, hic Aeneæ, Achilles ille describat: breuis tamen uterque est, quia facit quod

Viridia

*prominet

*exit: alia

uiridia & c.

*zetecula

*letantur

*Vitassē

*argutior

*scribenti:

uel, præsentii

Homere
29. breues

cit quod instituit. Vides ut Aratus minutissima etiam syde-
 ra confectetur, & colligat, modum tamen seruat. Non enim
 excursus hic eius, sed opus ipsum est. Similiter nos, ut par-
 ua magis conferamus, cum totam uillam oculis tuis subijce-
 re conamur, si nihil inductum, & quasi deuium loquimur,
 non epistola quæ describit, sed uilla quæ describitur, magna
 est. Verum illuc unde cœpi, ne secundum legem meam iure
 reprehendar, si longior fuero in hoc in quod excessi. Habes
 causas cur ego Tuscos meos Tusculanis, Tyburtinis, Præne-
 stinisq; meis præponam: Nam super illa quæ retuli, altius
 ibi otium, & pinguius, eoque securius, nulla necessitas togæ,
 nemo accersit è proximo, placida omnia & quiescentia.
 Quod ipsum salubritati regionis, ut purius coelum, ut aer
 liquidior accedit: ibi animo, ibi corpore maxime ualeo. Nam
 studijs animum, uenatu corpus exerceo. Mei quoq; nusquam
 salubrius degunt. Usque adhuc certe neminem ex ijs, quos
 eduxeram mecum, uenia sit dicto, ibi amisi. Dij modo in
 posterum hoc mihi gaudiū, hanc gloriā loco seruent. Vale.

C. PLIN. CALVISIO SVO S. 7

Nec heredem institui, nec præcipere posse rem publi-
 cam constat. Saturninus autem, qui nos reliquit he-
 redes, quadrantem rei publicæ nostræ, deinde pro quadran-
 te præceptionem quadringentorum milium dedit. Hoc, si
 ius aspicias, irritum: si defuncti uoluntatem, ratum & fir-
 mum est. Mibi autem defuncti uoluntas, uereor quam in
 partem iurisconsulti, quod sum dicturus, accipiant: anti-
 quior iure est, utiq; in eo, quod ad communem patriam uo-
 luit peruenire, an cui de meo sestertium* sedecies contuli,
 huic quadringenta milia paulò amplius tertiam partē ex ad-
 uentitio denegem? Scio te quoque à iudicio meo non abhor-
 rere, cum eandem rem publicam ut ciuis optimus diligas.

Velim

inductum
deuium

excedere in

toga

venia sit dicto
ibi amisi

*undecies

Velim ergo, cum proxime decuriones contrahentur, quid sit iuris, indices, parcè tamen, & modèste: deinde subiungas nos quadringenta milia offerre, sicut præceperit Saturninus. Illius hoc munus, illius liberalitas, nostrum tantum obsequium uocetur. Hæc ego scribere publicè superfedi: primum, quòd memineram pro necessitudine amicitie nostræ, pro facultate prudentiæ tuæ & debere te, & posse * perinde meis actuis partibus fungi: deinde, *ferè quia uerebar, ne modum, quem tibi in sermone custodire facile est, tenuisse in epistola non uiderer. Nam sermonem uultus, gestus, uox ipsa moderatur: epistola omnibus commendationibus destituta malignitati iuterpretantium exponitur. Vale.

C. PLIN. CAPITONI SVO S. 8

SVades ut historiam scribam, & suades non solus: multi hoc me sæpe monuerunt: & ego uolo, nò quia commode facturum esse confido: id enim temere credas, nisi expertus: sed quia mihi pulchrum in primis uidetur, non pati occidere, quibus æternitas debeatur, aliorumq; famam cù sua extendere. Me autem nihil æque ac diuturnitatis amor, & cupido sollicitat, res homine dignissima, præsertim qui nullius sibi conscius culpæ, posteritatis memoriam non reformidet. Itaq; diebus ac noctibus cogito, si quâ me quòspòssim tollere homo: Id enim uoto meo sufficit: Illud supra uotum, Victorq; uirum uolitare per ora: quanquam ò. Sed hoc satis est, quod propè sola historia polliceri uidetur. Orationi enim, & carmini est parua gratia, nisi eloquentia sit summa: historia quoquo modo scripta delectat. Sunt enim homines natura curiosi, & quamlibet nuda rerum cognitione capiuntur, ut qui sermunculis etiam, fabellisq; ducantur. Me uero ad hoc studium impellit domesticum

Historia

quoque exemplum. Auunculus meus, idemque per adoptionem pater, historias, & quidem religiosissime scripsit. Inuenio autem apud sapientes, honestissimum esse, maiorum uestigia sequi, si modò recto itinere præcesserint. * Cur enim cunctor? egi cum tot egi magnas & grauis causas, has, etiam si mihi tenuis ex eis spes, destino retractare, ne tantus ille labor meus, nisi hoc, quod reliquum est studij, addidero, mecum pariter intercideret? Nam si rationem posteritatis habeas, quicquid non est peractum, pro non inchoato duces. Dices, potes simul & rescribere actiones, & componere historiam. Vtinam: sed utrumque tam magnum est, ut abunde sit alterum efficere. Vnde vigesimo etatis anno dicere in foro ceppi, & nunc demum quid præstare debeat orator, adhuc tamen per caliginem uideo. Quid si huic oneri nouum accesserit? Habet quidem oratio, & historia multa communia, * sed plura diuersa in his ipsis, quæ communia uidentur. Narrat sanè illa, narrat hæc, sed aliter. Huic pleraque humilia, & sordida, & ex medio petita: illi omnia recondita, splendida, excelsa conueniunt. Hanc sæpius ossa, musculi, nerui: illam tori quidam, & quasi tubæ decent. Hæc uel maxime ui, amaritudine, instantia: illa tractu, & suauitate, atque etiam dulcedine placet. Postremo alia uerba, alius sonus, alia constructio. Nam plurimum referet, ut Thucydides ait, ἡ ἑστὴ ἢ ἡ ἀγῶνισμα, quorum alterum oratio, alterum historia est. His ex causis non adducor, ut duo dissimilia, & hoc ipso diuersa, quod maxima, confundam miscamque, ne tanta quasi colluione turbatus ibi faciam, quod hic debeo. Ideoque interim ueniam (ut ne à forensibus uerbis recedam) aduocandi peto. Tu tamen iam nunc cogita, quæ potissimum tempora adgrediamur: Vetera, & scripta alijs, parata inquisitio, sed onerosa collatio: intacta, & noua, graues offensa,

Id est, possessio sit an certamen & exercitatio.

ſæ, leuis gratia. Nam præterij, quòd in tantis uitijſ hominum plura culpanda ſunt, quàm laudanda: tum ſi laudaueris, parcus: ſi culpaueris, nimius fuiſſe dicaris: quamuis illud pleniffime, hoc reſtrictiſſime feceris. Sed hæc me non retardant: eſt enim mihi pro fide ſatis animi. Illud peto* præſternas, ad quòd hortaris, eligasq; materiam, ne mihi iam ſcribere parato, alia ruruſus cunctationis & moræ præſtruas

C. PLINIUS SATURNINO

S V O S.

V Arie me adfecerunt literæ tuæ, nam partim læta, partim triſtia continebant. Læta, quòd te in urbe teneri nunciabant. Nollem, inquis: ſed ego uolo, propterea quòd recitaturum ſtatim, ut ueniſſem, pollicebantur. Ago gratias, quòd expector. Triſte illud, quòd Iulius Valens grauiter iacet: quanquam ne hoc quidem triſte, ſi illius utilitatibus æſtimetur, cuius intereſt quàm maturiſſime inexplicabili morbo liberari. Illud planè non triſte ſolum, uerum etiam luctuoſum, quòd Iulius Auitus deceſſit, dum ex queſtura redit. Deceſſit autem in nauis, procul à fratre amatiſſimo, procul à matre, à ſororibus. Nihil iſta ad mortuum pertinent, ſed pertinuerunt, cum moreretur. Pertinent ad hos qui ſuſperſunt. Iam* quòd in flore primo tantæ indolis iuuenis extinctus eſt, ſumma conſequuturus, ſi uirtutes eius maturuiſſent. Quo ille ſtudiorum amore flagrabat? quantum legit? quantum etiam ſcripſit? quæ nunc omnia cum ipſo ſine fructu poſteritatis* aruerunt. Sed quid ego indulgeo dolori? cui ſi frenos remittas, nulla materia non maxima eſt. Finem epiſtolæ faciam, ut facere poſſim etiam lacrymis, quas epiſtola expreſſit. Vale.

C. PLIN. ANTONINO SVO S. 10

Cum uersus tuos emulor, tum maxime quam sint boni experior. Ut enim pictores pulchram, absolutamque faciem raro, nisi in peius effingunt: ita ego ab hoc archetypo labor ac decido. Quo magis hortor, ut quamplurima proferas, quæ imitari omnes concupiscant, nemo aut paucissimi possint. Vale.

C. PLIN. TRANQVILLO SVO S. 11

Libera tandem hendecasyllaborum meorum fidem, qui scripta tua cõmunibus amicis sponponderunt. Appellatur quotidie, & flagitantur, ac iam periculum est, ne cogantur, ad exhibendum, formulam accipere. Sum ipse in edendo hæsitator, tu tua mora tamen meam quoque cunctationem tarditatemque uicisti. Proinde aut iam rumpe moras, aut caue, ne eosdem illos libellos, quos tibi hendecasyllabi nostri blanditijs elicere non possunt, conuitio scaxontes extorqueant. Perfectum opus absolutumque est, nec iam splendescit lima, sed atteritur. Patere me uidere titulum tuum, patere audire, describi, legi, uenire uolumina Tranquilli mei. Aequum est, nos in amore tam mutuo eandem percipere ex te uoluptatem, qua tu perfrueris ex nobis. Vale.

C. PLIN. FABATO PROSOCERO. 12

Accepi literas tuas, ex quibus cognoui speciosissimam te porticum sub tuo, filijque tui nomine dedicasse, sequenti die in portarum ornatum pecuniam promississe, ut in ^{*sequentis} ^{tium*} nouæ liberalitatis esset consummatio prioris. Gaudeo, primum tua gloria, cuius ad me pars aliqua pro necessitudine redundat: deinde, quod memoriam soceri mei pulcherrimis operibus uideo proferri: postremo quod patria nostra florescit, quam mihi à quocunque excoli iucundum, à te uero latissimum est. Quod superest, deos precor, ut ^{animum}

mum istum tibi, animo isti tempus quàm longissimum tribuant. Nam liquet mihi futurum, ut peracto quod * pro * al's, maxime promisisti, inchoës aliud. Nescit enim semel incitata liberalitas stare, cuius pulchritudinem usus ipse commendat. Vale.

G. PLIN. SCAURO SVO S. 13

Recitaturus oratiunculam, quam publicare cogito, aduocaui aliquos, ut uererer, paucos, ut uerum audirem. Nam * mihi duplex ratio recitandi: una, ut solitudine incendar: altera, ut admonear, si quid forte me ut meum fallit. * hæc Tuli, quod petebam: inueni, qui mihi copiam consilij sui facerent. Ipse præterea quædam emendanda adnotauit. Emendauit librum, quem misi tibi. Materiam ex titulo cognosces, cætera liber explicabit, quem iam nunc oportet ita consuescere, ut sine præfatione intelligatur. Tu uelim, quid de uniuerso, quid de partibus sentias, scribes mihi. Ero enim uel cautior in continendo, uel constantior in edendo, si huc uel illuc autoritas tua accesserit. Vale.

G. PLINIVS VALERIANO SVO S. 14

Et tu rogas, & ego promisi, si rogasses, scripturum me tibi, quem habuisset euentum postulatio Nepotis circa Tuscilium Nominatum. Inductus est Nominatus, egit ipse pro se nullo accusante. Etenim legati Veicetinorum non modo non presserunt eum, uerum etiam subleuauerunt. Summa defensionis, non fidem sibi in aduocatione, sed constantiam defuisse: descendisse ut acturum, atque etiam in curia uisum: deinde sermonibus amicorum perterritum, recessisse. Monumentum enim ne desiderio senatoris non iam quasi de nundinis, sed quasi de gratia, fama, dignitate certantis tam pertinaciter, præsertim in senatu, repugnaret: alioqui maiorem inuidiam quàm proxime passurus erat. Sane prius tamen à pau-

cis acclamatum exeunti. subiunxit preces, multumq; lacry-
 marum: quin etiam tota actione homo in dicendo exercita-
 tus operam dedit, ut deprecari magis (id enim & fauora-
 bilius, & tutius) quam defendi uideretur. Absolutus est sen-
 tentia designati consulis Afranij Dextrii, cuius hæc summa:
 Melius quidem Nominatum fuisse facturum, si causam
 Veicetiorum eodem animo, quo susceperat, pertulisset:
 quia tamen in hoc genus culpæ non fraude incidisset, ni-
 hilq; dignum animaduersione admisisse conuinceretur, li-
 berandum ita, ut Veicetinis quod acceperat redderet. Ad-
 *L. Acrem senserunt omnes, præter * Flauium Aprum. Is interdici-
 cendum ei aduocationibus in quinquennium censuit: &
 quamuis neminem autoritate traxisset, constanter in sen-
 tentia mansit. Quinctiam Dextrum, qui prius diuersum
 *prolata censuerat, * perlata lege de senatu habendo, iurare coëgit,
 è repub. esse quod censuisset: cui, quanquam legitimæ po-
 *ne expro- stulationi, à quibusdam reclamatum est: * exprobrare enim
 brare ei sen- censenti ambitionem uidebatur. Sed priusquam sententiæ
 tentiam dice- dicerentur, Nigrinus tribunus plebis recitauit libellum di-
 rentur fertum & grauem, quo questus est uenire aduocationes,
 uenire etiam præuarcationes, in lites coiri, & gloriæ lo-
 co poni ex spolijs ciuium magnos, & statos reditus. Reci-
 tauit capita legum, admonuit senatusconsulta. In fine di-
 xit petendum ab optimo Principe, ut quia leges, quia se-
 natusconsulta contemnerentur, ipse tantis uitijs mederetur.
 Pauci dies, & liber Principis seuerus, & tamen modera-
 tus: leges ipsum, est in publicis actis. Quam me iuuat, quod
 in causis agendis non modò pactione, dono, munere, uerum
 etiam xenijs semper abstinui. Oportet quidem quæ sunt in-
 *prohibēda honesta, non quasi illicita, sed quasi * pudenda uitare. Iucun-
 dum tamen si prohiberi publicè uideas, quod nunquam tibi
 ipse

B

ipse permiseris. Erit fortasse, imò non dubie huius propositi mei & minor laus, & obscurior fama, cum omnes ex necessitate facient, quod ego sponte faciebam. Interim fruor uoluptate, cum alij diuinum me, alij meis rapinis, meae auaritiæ occursum per ludum, ac iocum distitant. Valc.

C. PLIN. PONTIO SVO S. 11

SEcesseram in municipium, cum mihi nuntiatum est Cornutum Tertullum accepisse Aemiliae uiae curam. Expri-
mere non possum, quanto sim gaudio adfectus, & ipsius, & meo nomine. Ipsius, quod sit licet, sicut est, ab omni ambitione longe remotus, debet tamen ei iucundus esse honor ultrò datus. Meo, quod aliquanto magis me delectat mandatum mihi officium, postquam par Cornuto datū uideo: neque enim augeri dignitate, quam æquari bonis gratius. Cornuto autem quid melius? quid sanctius? quid in omni genere laudis ad exemplar antiquitatis expressius? quod mihi cognitum est non fama, qua alioqui optima & meritisima fruitur: sed longis, magnisq; experimentis. Vnà diligimus, unà dileximus omnes ferè, quos ætas nostra in utroque sexu emulandos tulit, quæ societas amicitiarum arctissima nos familiaritate coniunxit. Accessit uinculum necessitudinis publicæ. Idem enim mihi, ut scis, collega, quasi uoto petitus, in præfectura ærarij fuit, idè & in consulatu. Tum ego qui uir, & quantus esset, altissime inspexi, cum sequerer ut magistrum, ut parentem uererer, quod nō tam ætatis maturitate, quam uitæ merebatur. His ex causis ut illi, sic mihi gratulor, nec priuatim magis, quam publice: quod tandem homines non ad pericula, ut prius, uerum ad honores uirtute perueniunt. In infinitum epistolam extendam, si gaudio meo indulgeam. Præuertor ad ea, quæ me agentem hic nuncius deprehendit. Eram cum profocero meo, eram

Cornuti Tertulli laus.

*sis

cum

cum amita uxoris, eram cum amicis diu desideratis, circumibam agellos, audiebam multum querelarum rusticarum, rationes legebam inuitus, & cursim (alijs enim charlis enim charis, alijs sum literis initiatus) cœperã etiam itinere me præparare. Nam includor angustijs commeatus, eoq; ipso, quòd literis initiatus. delegatum Cornuto audio officium, mei admoneor. Cupio te quoque sub idem tempus Campania* nostra remittat, ne quis, cum in urbem rediro, contubernio nostro dies pereat. Vale.

*tua

C. PLIN. MARCELLINO SVO S. 16

TRISTISSIMUS hæc tibi scribo. Fundani nostri filia minor defuncta: qua puella nihil unquam festiuus, amabilius, nec modò longiore uita, sed propè immortalitate dignius uidi. Nondum annos quatuordecim impleuerat, & iam illi* anilis prudentia, matronalis grauitas erat, & tamen suauitas puellaris cum uirginali uerecundia. Vt illa patris ceruicibus inhærebat! ut nos amicos paternos & amanter, & modeste complectebatur! ut nutrices, ut pædagogos, ut præceptores pro suo quenque officio diligebat! quàm studiosè, quàm intellegenter lectitabat! Vt parce, custoditeq; ludebat! qua illa temperantia, qua patientia, qua etiam constantia nouissimam ualetudinem tulit? Medicis obsequebatur, sororem, patremq; adhortabatur, ipsamq; se destitutam corporis sui uiribus uigore animi sustinebat. durauit hic illi usque ad extremum, nec aut spatio ualetudinis, aut metu mortis infractus est, quo plureis, grauioreisq; nobis causas relinqueret, & desiderij & doloris. O triste planè acerbumq; funus! O morte ipsa mortis tempus indignius! iam destinata erat egregio iuueni, iam electus nuptiarum dies, iam nos aduocati. Quod gaudium, quo mœrore mutatum est! Non possum exprimere

exprimere uerbis, quantum animo uulnus acceperim, cum audiui Fundanum ipsum, ut multa luctuosa dolor inuenit, præcipientem, quod in uesteis, margaritas, gemmas fuerat erogaturus, hoc in thura, & unguenta, & odores impenderetur. Et quidem ille eruditus, & sapiens, ut qui se ab ineunte ætate altioribus studijs artibusq; dediderit: sed nunc omnia, quæ audiit, sæpeq; dixit, aspernatur: expulsisq; uirtutibus, totum se permisit dolori: Et talis est pietas, cui ignoscas, laudabis etiam, si cogitaueris quid amiserit. Amisit enim filiam, quæ non minus mores eius, quam os uultumq; referebat, totumq; patrem mira similitudine exscripserat. Proinde si quas ad eum de dolore tam iusto literas mittes, memento adhibere solatium, non quasi castigaturum & nimis forte, sed molle & humanum. Quod ut facilius admittat, multum faciet medijs temporis spatium. Vt enim crudum adhuc uulnus medentium manus reformidat, deinde patitur, atque ultro requirit: sic recens animi dolor consolationes reijcit ac refugit, mox desiderat, & * clementer uehemēter admotis adquiescit. Vale.

C. PLI. SPVRINNAE SVO S. 17

Scio quantopere bonis artibus faueas, quantum gaudij scapias, si nobiles iuuenes dignum aliquid maioribus suis faciant, quo festinantius nuncio tibi fuisse me hodie in auditorio Calphurnij Pisonis. Recitabat $\kappa\alpha\tau\alpha\epsilon\pi\iota\sigma\mu\omega\upsilon\pi$, eruditam sanè luculentamq; materiam, scripta elegis erat fluentibus & teneris, & enodibus: sublimibus etiam uerbis ut poposcera locis. Alte enim & uarie nunc attollebatur, nunc residebat, excelsa depressis, exilia plenis, seueris iucunda mutabat, omnia ingenio pari. Commendabat hæc uoce suauissima, uocem uerecundia, multum sanguinis, multū sollicitudinis in ore, magna ornamenta recitantis. Etenim nescio,

Id est, priuationum. Alias, $\epsilon\pi\omega\tau\alpha\iota\gamma\upsilon\upsilon\pi$ id est opus de ludo amoris.

scio, quo pacto magis in studijs homines timor, quàm fiducia decet. Ne plura, quanquã libet plura, quo sunt pulchriora de iuvene, *rariora de nobili. Recitatione finita, multum ac diu exosculatus adolescentem, qui est acerrimus stimulus monendi, laudibus incitavi, pergeret quã cœpisset: lumenq; quod sibi maiores sui prætulissent, posteris ipse præferret. Gratulatus sum optime matri, gratulatus & fratri, qui in auditorio illo non minorem pietatis gloriam, quàm ille alter eloquentiæ retulit. Tam notabiliter pro fratre recitante primum metus eius, mox gaudium eminuit. Dij faciant, ut talia tibi sæpius nunciem. Faueo enim seculo, ne sit sterile & effectum: mirerq; cupio, ne nobiles nostri nihil in domibus suis pulchrum, nisi imagines habeant: quæ nunc mihi hos adolescentis tacite laudare, adhortari, & quod amborum gloriæ satis magnum est, agnoscere uidentur. Vale.

C. PLIN. MACRO SVO S. 18

**uiridibus* Bene est mihi, quia tibi bene est. Habes uxorem tecum, *Nerva* habes filium: frueris mari, fontibus, *annibus, agro, uilla amœnissima. Neque enim dubito esse amœnissimam, in qua se composuerat homo felicior, antequam felicissimus fieret. Ego in Tuscis & uenor, & studeo, quæ interdum alternis, & interdum simul facio: nec tamen adhuc possum pronunciare, utrum sit difficilius, capere aliquid, an scribere. Vale.

C. PLIN. PAVLINO SVO S. 19

*Id est, Pater q
mris erat. He-
mislichion fre-
quentissimum
apud Homeru.* V ideo quàm molliter tuos habeas, quo simplicius tibi confitebor, qua indulgentia meos tractem. Est mihi semper in animo Homericum illud, πατήρ δ' ὡς ἵπι & ἵερ, & hoc nostrum, paterfamilias. Quòd si essem natura asperior, & durior, frangeret me tamen infirmitas liberti mei Zosimi: cui tanto maior humanitas exhibenda est, quanto

*quanto nunc utilior humanitas aegrotis. Est homo probus, *quāto nūc officiosus, literatus, & ars quidem eius, & quasi inscriptio illa magis comœdus, in qua plurimum facit. Nam pronunciat acriter, eget. Est sapienter, apte, decenter, etiam utitur & cithara perite, ultra quā comœdo necesse est. Idem tam commode & orationes, & historias, & carmina legit, ut hoc solum didicisse uideatur. Hæc tibi sedulo exposui, quo magis scires, quā multa unus mihi, & quā iucunda ministeria præstaret. Accedit huc longa iam charitas hominis, quā ipsa pericula auxerunt. Est enim à natura comparatum, ut nihil æque amorem incitet, & accendat, quā carendi metus, quem ego pro hoc semel patior. Nam ante aliquot annos, dum intente instanterq; pronunciat, sanguinem reiecit, atq; ob hoc in Aegyptum missus à me, post longam peregrinationem confirmatus, rediit nuper, deinde dum per continuos dies nimis imperat uoci, ueteris infirmitatis tussicula admonitus, rursus sanguinem reddidit. Qua ex causa destinaui eum mittere in prædia tua, quæ Foroiulij possides. Audiui enim te sæpe referentem, esse ibi & aërem salubrem, & lac huiusmodi curationibus accommodatissimum. Rogo ergo scribas tuis, ut illi uilla, ut domus pateat. Offerent etiam sumptibus eius, si quid opus erit. erit autem opus modico. Est enim tam parcus & continens, ut nō solum delicias, uerum etiam necessitates ualetudinis frugalitate restringat. Ego proficiscenti tantum uiatitici dabo, quantum sufficit & moderato, & cuncti in tua. Vale.

C. PLIN. VRSO SVO S. 20

Iterum Bithyni (post breue tempus à Iulio Basso) etiam Rufum Varenum proconsulem detulerunt: Varenum, quem nuper aduersus Bassum aduocatum & postularant, & acceperant. Inducti in senatum, inquisitionem postula-
uerunt

uerunt. Tum Varenus petit, ut sibi quoque defensionis causa euocare testes liceret. Recusantibus Bithynis, cognitio suscepta est. Egi ego pro Vareno non sine euentu: nam bene an male, liber indicabit. In actionibus enim utranque in partem fortuna dominatur, multum commendationis & detrahit, & adfert memoria, uox, gestus, tempus ipsum, postremo uel amor, uel odium rei. Liber offensis, liber gratia, liber & secundis casibus, & aduersis caret. Respondit mihi Fonteius Magnus unus ex Bithynis,

paucissimis plurimis uerbis, arctissimis rebus. Mos est plerisque Graecorum ut illis sit pro copia uolubilitas, tam longas, tamq;

Bithyni Gyrigidas periodos uno spiritu quasi torrente contorquent. Itaque Iulius Candidus non inuenuste solet dicere, aliud esse eloquentiam, aliud loquentiam. Nam eloquentia uix uni aut alteri. imò si Marco Antonio credimus, nemini: hæc uero, quam Candidus loquentiam appellat, multis, atque etiam impudentissimo cuique maxime contingit. Postero die dixit pro Vareno Homullus callide, acriter, culte: contra Nigrinus presse, grauiter, ornate.

Censuit Acilius Rufus consul designatus inquisitionem Bithynis dandam: postulationem Varenii silentio præterijt. Hæc forma negandi fuit. Cornelius Priscus Consul-
 *accusatori-
 bus

laris, & *actoribus quæ petebant, & reo tribuit, uicijq; numero. Impetrauimus rem, nec lege comprehensam, nec satis usitatam, iustam tamen. Quare iustam? non sum epistola executurus, ut desideres actionem. Nam si uerum est

Id est, Cantum Homericum illud: τὸν γὰρ ἀοιδὸν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἀν-
 potius audiunt θρωποὶ, ἢ τὶς ἀκούοντες ἐν νεωτάτῃ ἀμφιπέληται: prouidendum est mihi, ne gratiam nouitatis, & florem illum, quæ
 mortales, Qui audiētib; no-
 uissimus est. Ex
 Hom. Odyss. i. oratiunculam meam uel maxime commendat, epistolæ lo-
 quacitate præcerpam. Vale.

C. PLIN. RVFO SVO S. 21

Descenderam in Basilicam Iuliam, auditurus, quibus proxima comperendinatione respondere debebam. Se-
debant iudices, * Centumuiři uenerant, obseruabantur ad- * Decemuiři uene-
uocati, silentium longum, tandem à prætore nuncius. De- rant, obsequaban-
mittuntur Centumuiři, eximitur dies, me gaudente, qui nun- aduoratis sism lon-
quam ita paratus sum, ut non moraler. Causa dilationis gam, tandem a
Nepos prætore, qui legibus querit. Proposuerat breue edi- prætorē nunti?
ctum, admonebat accusatores, admonebat reos, executurum mitt.
se, quæ senatusconsulto continerentur. Suberat edicto se-
natusconsultum hoc. Omnes qui quid negotij haberent, iu-
rare prius, quàm agerent iuebantur, nihil se ob aduocatio-
nem cuiquam dedisse, promississe, cauisse. His enim uerbis, ac
mille præterea & uenire aduocationes, & emi uetabantur.
Peractis tamen negocijs, permittebantur pecuniam dunta-
xat decem milium dare. Hoc factò Nepotis commotus præ-
tor, qui centumuiralibus præsidet, deliberaturus, an seque-
retur exemplum, inopinatum nobis ocium dedit. Interim to-
ta ciuitate Nepotis edictum carpitur, laudatur. multi inue-
nimus, qui curua corrigeret. Quid? ante hunc prætores non
fuerunt? quis autem hic est, qui emendet publicos mores? Alij
contra: Rectissime fecit, initurus magistratum iura cognouit,
senatusconsulta legit, reprimit fœdissimas pactiones, rem
pulcherrimam turpissime uenire non patitur. Tales ubique
sermones, qui tamen alterutram in partem ex euentu præ-
ualebunt. Est omnino iniquum, sed usu receptum, quòd ho-
nesta consilia, uel turpia, prout male, aut prospere cedunt,
ita uel probantur, uel reprehenduntur. Inde plerunq; eadem
facta modò diligent, modò uanitat, modò libertatis, modò
furoris nomen accipiunt. Vale.

Prætor centum

multi, Inue

LIBRI QVINTI FINIS.

k

C. PL.

C. PLINII SE-
CVNDI EPISTO-
LARVM LI-
BER VI.

C. PLINIUS TYRONI SVO S.

QVANDIV ego trans Padum, tu in Pi-
ceno, minus te requirebam. Postquam ego
in urbe, tu adhuc in Piceno, multo magis;
Seu quod ipsa loca, in quibus esse una sole-
mus, acrius* mentem commouent: seu quod
desiderium absentiu nihil perinde ac uicinitas acuit. Quoq;
propius accesseris ad spem fruendi, hoc impatientius* ca-
reas. Quicquid in causa, eripe me huic tormento. Veni, aut
ego illuc, unde inconsulte properavi reuertar, uel ob hoc so-
lum, ut experiar, an mihi, cum sine me Romae coeperis esse,
simileis his epistolas mittas. Vale.

*me tui com
mouent
*cupias

C. PLIN. ARRIANO SVO S.

SOleo nonnunquam in iudicijs querere Marcum Re-
gulum, nolo enim dicere desiderare. Cur ergo quero?
Habebat studijs honorem, timebat, pallebat, scribebat,
quamuis non posset dediscere illud ipsum, quod oculum
modo dextrum, modo sinistrum circumlinebat: dextrum,
si a petitore: alterum, si a possessore esset acturus: quod
candidum splenium in hoc aut illud supercilium transfe-
rebat, quod semper aruspices consulebat de actionis cuen-
tu, animi superstitione, sed tamen et a magno studiorum
*Tum honore ueniebat. *Iam illa perquam iucunda una dicenti-
bus, quod libera tempora petebat, quod audituros conroga-
deniq; bat. Quid enim iucundius, quam sub alterius inuidia, quan-
diu

6
Note

diu uelis, & in alieno auditorio, quasi deprehensum, com-
 mode dicere? Sed utcunque se habent ista, bene fecit Regu-
 lus, quòd est mortuus, melius si antè. Nunc enim sanè pote-
 rat sine malo publico uiuere sub eo Principe, sub quo no-
 cere non poterat. Ideo fas est nonnunquam eum querere.
 Nam postquam obiit ille, increbuit passim, & inualuit con-
 suetudo, binas uel singulas clepsydram, interdum & dimi-
 dias & dandi, & petendi. Nam & qui dicunt, egisse ma-
 lunt, quàm agere: & qui audiunt, finire, quàm iudicare.
 Tanta negligentia, tanta desidia, tanta denique irreuerentia
 studiorum, periculorumq; est. An nos sapientiores maiori-
 bus nostris? Nos legibus ipsis iustiores? quæ tot horas, tot
 dies, tot comperendinationes largiuntur? Hebetes illi, &
 supra modum tardi? Nos apertius dicimus, celerius intelli-
 gimus, religiosius iudicamus, qui paucioribus clepsydram
 precipitamus causas, quàm diebus explicari solebant. O
 Regule, qui ambitione ab omnibus obtinebas, quod fidei
 paucissimi præstant. Equidem quoties iudico, quod uel sæ-
 pius facio, quàm dico, quantum quis plurimum postulat
 aque do. Etenim temerarium existimo diuinare, quàm spa-
 tiosa sit causa inaudita, tempusq; negotio finire, cuius mo-
 dum ignores, præsertim cum primum religioni suæ iudex
 patientiam debeat: quæ pars magna iustitiæ est. At quedam
 superuacua dicuntur: Etiam, sed satius est & hæc dici, quàm
non dici necessaria. Præterea, an sint superuacua, nisi cum
 audieris, scire non possis. Sed de his melius coràm, ut de plu-
 ribus iutijs ciuitatis. Nam tu quoq; amore communium so-
les emendari cupere, quæ iam corrigere difficile est. Nunc
 *respiciamus domos nostras. Ecquid omnia in tua recte? in *respicia-
 mea noui nihil. Mibi autem & gratiora sunt bona, quòd mus nostra
 perseverant: & leuiora incommoda, quòd assueui. Vale.

C. PLIN. VERO SVO S. 3

Gratias ago, quòd agellum, quem nutrici meæ donau-
 Gram, colendum suscepisti. Erat, cum donarem centum-
 millium nummum, postea decrescente rediv, etiam pre-
 tium minuit, quod nunc te curante reparabit. Tu modò me-
 mineris, commendari tibi à me non arbores, & terram,
 quanquam hæc quoque, sed munusculum meum, quod esse
 quàm fructuosissimum non illius magis interest, quæ acce-
 pit, quàm mea, qui dedi. Vale.

C. PL. CALPHURNIAE SVAE S. 4

Nunquam sum magis de occupationibus meis questus,
 quæ me non sunt passæ aut proficiscentem te ualetu-
 dinis causa in Campaniam prosequi, aut profectam è uesti-
 gio subsequi. Nunc enim præcipue simul esse cupiebam, ut
 oculis meis crederem, quid uiribus, quid corpusculo ac-
 quireres, & qui denique secessus, uoluptates, regionis que
 inoffensa abundantiam inoffensa transmitteres. Equidem etiam for-
 ualetudine tem te, & non sine cura desiderarem. Est enim suspensum
 & anxium de eo quem ardentissime diligas, interdum nihil
 scire. Nunc uerò me cum absentie, tum infirmitatis tue
 ratio incerta & uaria sollicitudine exteret. Vereor omnia,
 imaginor omnia, quæq; natura metuentium est, ea maxi-
 me mihi, quæ maximè abominor fingo. Quo impensius ro-
 go, ut timori meo quotidie singulis, uel etiam binis episto-
 lis consulas: ero enim securior, dum lego, statimq; timebo,
 cum legero. Vale.

C. PLINIUS VRSO SVO S. 5

Scripseram tenuisse Varenum, ut sibi euocare testeis
 Sliceret: quod pluribus æquum, quibusdam iniquum,
 & quidem pertinaciter uisum, maxime Licinio Nepoti,
 qui sequenti Senatu, cum de rebus alijs referretur, de proxi-
 mo

mo Senatusconsulto differuit, finitamq; causam retractauit. Addidit etiam petendum à consulibus, ut referrent sub exemplo legis ambitus, de lege repetundarum, an placeret in futurum ad eam legem adijci: ut sicut accusatoribus inquirendi, testibusq; denunciandi potestas ex ea lege esset, ita reis quoque fieret. Fuerunt quibus hæc eius oratio, ut sera, & intempestiua, & præpostera displiceret: quæ omisso contradicendi tempore, castigaret peractum, cui potuisset occurrere. Iubentius quidem Celsus prætor, tanquam emendatorem Senatus, & multis, & uehementer increpuit. Respondit Nepos, rursusq; Celsus, neuter contumelijs temperauit. Nolo referre, quæ dici ab ipsis moleste tuli, quo magis quosdam e numero nostro improbaui, qui modo ad Celsum, modo ad Nepotem, prout hic, uel ille diceret, cupiditate audiendi cursitabant: & nunc, quasi stimularent, & accederent, nunc quasi reconciliarent componerentq; frequentius singulis, ambobus interdum propitium Cæsarem, ut in ludicro aliquo precabantur. Mihi quidem illud etiam peracerbum fuit, quod sunt alter alteri, quid pararent, indicati. Nam & Celsus Nepoti ex libello respondit, & Celsus Nepos ex pugillaribus. Tanta loquacitas amicorum fuit, ut homines iurgaturi, id ipsum inuicem scirent, tanquam conuenissent. Vale.

C. PLIN. FVNDANO SVO S. 6

SI quando, nunc præcipue cuperem esse te Romæ: & sis rogo. Opus est mihi uoti, laboris, solitudinis socio. Petit honores Iulius Naso, petit cum multis, cum bonis, quos ut gloriosum, sic est difficile superare. Pendeo ergo, & exerceor spe, adficio metu, & me consularem esse non sentio. Nam rursus mihi uideor omnium, quæ decurri, candidatus. Meretur hanc curam longa mei charitate.

Est mihi cum illo non sanè paterna amicitia, neque enim esse potuit per meam ætatem. Solebat tamen uixdum adolescentulo mihi pater eius cū magna laude monstrari. Erat non studiorum tantum, uerum etiam studiosorum amantiſſimus, ac propè quotidie ad audiēdos, quos tunc ego frequentabam, Quintilianum, & Niceten sacerdotem uenitabat. Vir alioqui clarus, & grauis, & qui prodesse filio memoria sui debeat. Sed multi nunc in senatu, quibus ignotus ille; multi, quibus notus: sed non nisi uiuentis reuerentur. Quo magis huic omiſſa gloria patris, in qua magnum ornamentum, gratia infirma, ipsi enitendum, & laborandum est. Quod quidem semper, quasi prouideret hoc tempus, sedulo fecit, parauit amicos, quos parauerat, coluit: me certe, ut primum sibi iudicare permisit, ad amorem inuitationemq; delegit. Dicenti mihi solícite adsistit, adsidet recitanti, primus etiam, & tum maxime nascentibus opusculis meis interest, nunc solus, antè cum fratre, cuius nuper amissi ego suscipere parteis, ego uicem debeo implere. Doleo enim & illum immatura morte indignissime raptum, & hunc optimi fratris adiumento destitutum, solisq; amicis relictum. Quibus ex causis exigo, ut uenias, & suffragio meo tuum iungas. Per multum interest mea, te ostentare, & mecum circuire: ea est autoritas tua, ut putem me efficacius tecum etiam meos amicos rogaturum. Abrumpe, si qua te retinent. Hoc tempus meum, hoc fides, hoc etiam dignitas postulat. Suscepi candidatum, & suscepisse me notum est: ego ambio, ego periclitor. In summa, si datur Nasoni quod petit, illius honor: si negatur, mea repulsa est. Vale.

C. PL. CALPHURNIAE SVAE S. 6

Scribis te absentia mea non mediocriter adfici, unumq; habere solatium, quòd pro me libellos meos teneas, ipsosq;

ipfosq; in uestigio meo colloques. Gratum est, quod nos requiris, quod his fomentis meis acquiescis. Inuicem ego epistolas tuas lectito, atq; identidem in manus quasi nouas sumo, sed eo magis ad desiderium tui accendor. Nam cuius literæ tantum habent suauitatis, huius sermonibus quantum dulcedinis inest? Tu tamen frequentissime scribe, licet hoc ita me delectet, ut torqueat. Vale.

C. PLIN. PRISCO SVO S. 7

Atilium Crescentem & nosti, & amas. Quis enim illum spectator paulò aut non nouit, aut non amat? Hunc ego non ut multi, sed arctissime diligo. Oppida nostra unius diei itinere dirimantur. Ipsi amare inuicem, qui est flagrantissimus amor, adolescentuli coepimus: mansit hic postea, nec refrixit iudicio, sed inualuit. Sciunt qui alterutrum nostrum familiarius intuentur. Nam & ille amicitiam meam latissima prædicatione circumfert, & ego præ me fero, quàm sit mihi curæ modestia, quietes, securitas eius. Quinetiam, cum insolentiam cuiusdam tribunatum plebis inituri, uereretur, idq; indicasset mihi, respondi: οὐ τίς ἐμεῦ ᾄωντ, καὶ ἰδί χθονὶ δερκομένοιο, Σοὶ κοίλως παρὰ νηυσὶ βαρέας χεῖρας ἐπόλοει. Quorsum hæc? ut scias non posse Attilium me incolumi iniuriam accipere. Iterum diceres, quorsum hæc? Debit ei pecuniam Valerius Varus, huius est hæres Maximus noster, quem & ipse amo, sed coniunctius tu. Rogo ergo, exigo etiam pro iure amicitiae, cures ut Attilio meo salua sit non sors modò, sed etiam usura plurimum annorum. Homo est alieni abstinentissimus, sui diligens, nullis quæstibus sustinetur, nullus illi, nisi ex frugalitate, redditus. Nam studia, quibus plurimum præstat, ad uoluptatem tantum, & gloriam exercet: & grauis est ei uel minima iactura, quia reparare quod amiseris grauius est. Exime

Id est, nullus me uiuente, & in terra uideat Tibi cauas apud naues, grauis manus inferet, Carmina ex Iliados 1.

k 4 hunc

hunc illi, exime hunc mihi scrupulum, sine me suauitate eius, sine leporibus perfrui. Neque enim possum tristem uidere, cuius hilaritas me tristem esse non patitur. In summa, nosti
 * eius facetias* hominis, quas uelim attendas, ne in bilem, aut amaritudinem uertat iniuria: quam uim habeat offensus, crede ei, quam in amore habet. Non feret magnum & liberum ingenium cum contumelia damnatum. Verum ut ferat ille, ego meum damnatum, meam contumeliam iudicabo, sed non tanquam pro mea, hoc est, grauius irascor. Quāquam quid denuntiationibus, & quasi minis ago? quin potius, ut cœperā, rogo, oro, des operam, ne ille se, quod ualidissime uereor, à me, ego me neglectum à te putem, dabis autē, si hoc perinde curæ est tibi, quàm illud mihi. Vale.

C. PLINIUS TACITO

SVO S. 8

Commendas mihi Iulium Nasonem candidatum. Nasonem mihi: quid si me ipsum? sero tamen, & ignosco. Eundem enim commendassem tibi, si te Romæ morante ipse abfuissem. Habet hoc sollicitudo, quod omnia necessaria putat. Tu tamen, censeo, alios roges, ego precum tuarum minister, adiutor, particeps ero. Vale.

C. PLINIUS ALBINO SVO S. 9

Uenisset in socrus meæ uillam Alsiensem, quæ aliquando Rufi Verginij fuit, ipse mihi locus optimi illius, & maximi uiri desiderium non sine dolore renouauit. Hunc enim incolere secessum, atque etiam senectutis suæ nidulum uocare consueuerat. Quocumque me contulisset, illum animus, illum oculi requirebant. Libuit etiam monimentum eius uidere, & uidisse pœnituit. Est enim adhuc imperfectum, nec difficultas operis in causa modici, ac potius exigui, sed inertia eius, cui cura mandata est. Subit indignatio
 cum

cum miseratione, post decimum mortis annum reliquias, neglectumq; cinerem sine titulo, sine nomine iacere, cuius memoria orbem terrarum gloria peruagetur. At ille mandauerat, caueratq; ut diuinum illud, & immortale factum uersibus inscriberetur.

Hic situs est Rufus, pulso qui Vindice, quondam Imperium asseruit non sibi, sed patriæ.

Tam rara in amicitijs fides, tam parata obliuio mortuorum, ut ipsi nobis debeamus etiam conditoria extruere, omniaq; heredum officia præsumere. Nam cui non est uerendum, quod uidemus accidisse Verginio? cuius iniuriã ut indigniorem, sic etiam notiores ipsius claritas facit. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S. 10

O Diem letum, adhibitus in consilium à præfecto urbis, audiui ex diuerso asistente summa spei, summa indolis iuuenes duos Fuscum Salinatorem, & Numidium Quadratum, egregium par, nec modò temporibus nostris, sed literis ipsis ornamento futurum. Mira utrique probitas, constantia salua, decorus habitus, *os planum, uox uirilil, tenax *os Latinũ memoria, magnum ingenium, iudicium æquale: quæ singula mihi uoluptati fuerunt, atq; inter hæc illud, quod & ipsi me, ut rectorem, ut magistrum intuebantur, etiam qui audiebãt, me æmulari, meis instare uestigijs uidebantur. O diem (repetam enim) letum, notandumq; mihi candidissimo calculo. Quid enim aut publice lætius, quàm clarissimos iuuenes, nomen, & famam ex studijs petere? aut mihi optatius, quàm me ad recta tendentibus quasi exëplar esse propositum? Quod gaudium ut perpetuò capiam, Deos oro* ac eosdem testes *ab eisde, te-peto, ut omneis, qui me imitari tanti putabunt, meliores esse ste te, peto quàm me uelint. Vale.

C. PLIN. FABATO PROSOCERO. 11

k 3 Tu

TV uero non debes suspensa manu commendare mihi,
 quos tuendos putas. Nam & te decet multis prodesse, & me suscipere quicquid ad curam tuam perinet. Ita-
 Vectio que Bettio Prisco quantum plurimum potuero, præstabo,
præsertim in arena mea, hoc est, apud centumuiros. Episto-
 larum, quas mihi, ut ais, aperto pectore scripsisti, obliuisci
 me iubes: at ego nullarum libentius memini. Ex illis enim
 uel præcipue sentio, quantopere me diligas, cum sic exegeris
 mecum, ut solebas cum tuo filio. Nec dissimulo, hoc mihi
 iucundiores eas fuisse, quòd habebam bonam causam, cum
 summo studio curassem, quod tu curari uolebas. Proinde etiã
 atq; etiã rogo, ut mihi semper eadem simplicitate, quoties
 cessare uidebor (nunquam enim cessabo) conuicium facias.
 Quod & ego intellegam a summo amore proficisci, & tu
 non meruisse me gaudeas. Vale.

C. PLIN. VRSO SVO S. 12

NVnquam ne uidisti quèquam tam laboriosum & exer-
 citum, quàm Varenum meum? cui, quod summa con-
 tentione impetrauerat, defendendum, & quasi rursus pe-
 tendum fuit. Bithyni senatusconsultum apud consules car-
 pere, ac labefactare sunt ausi, atque etiã absenti Principi
 criminari: Ab illo ad senatum remissi, non destiterunt. Egit
 Claudius Capito irrcuerenter magis, quàm constanter, ut
 qui ipsum senatusconsultum apud senatum accusaret. Res-
 pondit Fronto Catius grauiter magis, & firme. Senatus
 ipse mirificus. Nam illi quoque qui prius negarant, Varen-
 o quæ petebat, eadem danda, postquam erant data, censue-
 runt. Singulos enim integra re dissentire fas esse: peracta,
 quod pluribus placuisset, cunctis tuendum. Acilius tantum
 Rufus, & cum eo septem, an octo septem imò in priore sen-
 tentia perseuerarunt. Erant in hac paucitate nonnulli, quo-
 rum

*tamen rur-
 sus

rum temporaria grauitas, uel potius grauitatis imitatio ridebatur. Tu tamen æstima, quatum nos in ipsa pugna prælij & certaminis maneat, cuius quasi prælusio, atq; præcurfio has contentiones excitauit. Vale.

C. PLIN. MAVRICO SVO S. 13

Solicitas me, in Formianum ueniam, ea conditione, ne quid contra commodum tuum facias, qua pactione inuicem mihi caueo. Neq; enim mare & litus, sed te, ocium & libertatem sequor. alioqui satius est in urbe remanere. Oportet enim omnia aut ad alienum arbitrium, aut ad suum facere. Mei certe stomachi hæc natura est, ut nihil, nisi totum & merum uelit. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S. 14

Mirifice rei non interfuisti, ne ego quidem, sed me recens fabula excepit. Passienus Paulus splendidus eques Romanus, & in primis eruditus, scribit elegos: gentilium hoc illi est enim municeps Propertij, atque etiam inter maiores suos Propertium numerat. Is cum recitaret, ita cepit dicere, Prisce iubes? Ad hoc Iabolenus Priscus (aderat enim ut Paulo amici) sinus) Ego uero non iubeo. Cogita qui risus hominum, qui ioci, quod est omnino Priscus dubie sanitatis. Interest tamen officijs, adhibetur consilijs, atque etiam ius ciuile publice responderet: quo magis, quod tunc fecit, & ridiculum, & notabile fuit. Interim Paulo aliena deliratio aliquantum frigoris attulit. Tam sollicite recitaturis prouidendum est, non solum ut sint ipsi sani, uerum etiam ut sanos adhibeant. Vale.

C. PLIN. TACITO SVO S. 15

Petis, ut tibi auunculi mei exitum scribam, quo uerius tradere posteris possis. Gratias ago: nam uideo morti eius, si celebretur à te, immortalem gloriam esse
propo

propositam. Quamuis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes, memorabili casu, quasi semper uicturus, occiderit, quamuis ipse plurima opera, & mansura condiderit, multum tamen perpetuitati eius scriptorū tuorum eternitas addet. Equidem beatos puto, quibus decorum munere datum est, aut facere scribenda, aut scribere legenda: beatissimos uero quibus utrunque. Horum in numero auunculus meus & suis libris, & tuis erit. Quo libentius suscipio, depono etiam quod iniungis. Erat Miseni, classemq; imperio præsens regebat nono Kalend. Septemb. hora dici fere septima. Mater mea indicat ei, apparere nubem inusitata & magnitudine, & specie. Usus ille sole, mox frigidam gustauerat iacens, studebatq;. Poposcit solcas, ascendit locum, ex quo maxime miraculum illud conspici poterat. Nubes, incertum procul intuentibus ex quo monte (Vesuium fuisse postea cognitum est) oriebatur: cuius similitudinem, & formam non alia magis arbor, quam pinus expresserit. Nam longissimo uelut trunco efflata in altum, quibusdam ramis diffundebatur. Credo quia recenti spiritu euecta, deinde senescente eo destituta, aut etiam pondere suo uicta in latitudinem uanescebat: candida interdum, interdum sordida & maculosa, prout terram, cinerem uel sustulerat. Magnum, propiusq; noscendum, ut eruditissimo uiro uisum. Iubet liburnicam aptari, mihi si uenire unà uellem, facit copiam. Respondi studere me malle, & forte ipse, quod scriberem, dederat. Egrediebatur domo, accipit codicillos:

* classarij Retinæ * amici imminenti periculo exterriti (nam uilla ea subiacebat, nec ulla nisi nauibus fuga) ut se tanto discrimini eriperet, orabant. Non uertit ille consilium, sed quod studioso animo inchoauerat, obit maximo. Deducit quadringentis, ascendit ipse non Retinæ modo, sed multis (erat enim

enim frequens amoritas oratione) laturus auxilium. Properat illuc, unde alij fugiunt, rectumque cursum, recta gubernacula in periculum tenet, adeo solutus metu, ut omneis illius mali motus, omneis figuras, ut deprehenderat oculis, dictaret, enotaretque. Iam nauibus cinis incidebat, quod propius accesserat, callidior et densior, iam pumices etiam, nigrique ambusti et fracti igne lapides. Iam uadum subitum, ruinaque montis littora obstantia, cunctatusque paulum, an retro flecteret, mox gubernatori, ut ita faceret monenti: Forte is, inquit, fortuna iuuat. Pomponianum pete, * Stabijs ^{*iuxta hic} erat, directus sinu medio. Nam sensum circumactis curuat ^{erat}isque littoribus mare infunditur. Ibi, quanquam nondum periculo appropinquante, conspicio tamen, et cum cresceret, proximo, sarcinas contulerat in nauibus, certus fugae, si contrarius uentus resedisset, quo tunc auunculus meus secundissimo inuectus complectitur trepidantem, consolatur, hortatur, utque timorem eius sua securitate leniret, deferri se in balineum iubet, lotus accubat, coenatque hilaris, aut quod est aequum magnum, similis hilari. Interim est Vesuuii monte pluribus locis latissimae flammae, atque incendia relucebant, quorum fulgor, et claritas tenebris noctis excitabatur. Ille agrestium trepidatione ignis relietas, desertasque uillas, per solitudinem ardere, in remedium formidinis dictabat, tum se quieti dedit, et quieuit uerissimo equidem somno. Nam meatus animae, qui illi propter amplitudinem corporis grauior, et sonantior erat, ab ijs, qui limini obuersabantur, audiebatur. Sed area, ex qua dieta adibatur, ita iam cinere, mixtisque pumicibus oppleta surrexerat, ut si longior in cubiculo mora esset, exitus negaretur. Excitatus procedit, sequiturque Pomponiano, caeterisque qui peruigilant, reddit. In com-
mune

Plim? apl
corpora

mune consultant, intra tecta subsistant, an in aperto uagen-
 tur. Nam crebris, uastisq; tremoribus tecta nutabant, &
 quasi emota sedibus suis nunc huc, nunc illuc abire, aut re-
 ferri uidebantur. Sub dno rursus, quanquam leuium exeso-
 rumq; pumicum casus metuebatur. Quod tamen periculo-
 rum collatio elegit, & apud illum quidem ratio rationem,
 apud alios timorem timor uicit: cervicalia capitibus impo-
 sita linteis constringunt. Id monumentum aduersus inciden-
 tia fuit. Iam dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior,
 densiorq; quam tamen faces multæ, uariæq; lumina solue-
 bant. Placuit egredi in littus, & e proximo aspicere, cequid
 iam mare admitteret, quod adhuc uastum, & aduersum
 permanebat. Ibi super abiectum linteum recubans, semel
 atque iterum frigidam poposcit, hausitq;: deinde flammæ,
 flammærumq; prænunciis odor sulphuris, alios in fugam
 uertunt, excitant illum, innixus seruis duobus adsurrexit, &
 statim concidit, ut ego coniecto, crassiore caligine spiritu
 obstructo, clausoq; stomacho, qui illi natura inualidus, &
 angustus, & frequenter interæstuans erat. Vbi dies reddi-
 tus is, ab eo quem nouissime uiderat, tertius, corpus inuen-
 tum est integrum, illæsum, opertumq;, ut fuerat indutus: ha-
 bitus corporis quiescenti, quam defuncto similior. Interim
 Miseri ego & mater. Sed nihil ad historiam, nec tu aliud,
 quam de exitu eius scire uoluisti. Finem ergo faciam, unum
 adijciam, omnia me quibus interfueram, quæq; statim, cum
 maxime uera memorantur, audiueram, uere persecutum: tu
 potissima excerpes. Aliud est enim epistolam, aliud histo-
 riam: aliud amico, aliud omnibus scribere. Vale.

C. PLIN. RESTITVTO SVO S. 16

Indignati uinculam, quam in cuiusdam amici auditorio
 cepi, non possum mihi temperare, quo minus apud te,
 quid

quia non contingit coram, per epistolam effundam. Recitabatur liber absolutissimus: huc duo, aut tres, ut sibi & patris uidentur, disertis, surdis, mutisq; similes audiebant: non labra diduxerunt, non mouerunt manum, non deniq; adsurrexerunt saltem lassitudine sedendi. Quae tanta grauitas? quae tanta sapientia? quae imò pigritia, arrogantia, sinisteritas, ac potius amentia? In hoc totum diem impendere, ut offendas, ut inimicum relinquant, ad quem tanquam amicissimus ueneris? Disertior ipse es? tantò magis ne inuideris. Nam qui inuidet, minor est. Denique siue plus, siue minus, siue idem praestas, lauda uel inferiorem, uel superiorem, uel parem. Superiorem, quia nisi laudandus ille est, non potes ipse laudari. Inferiorem aut parem, quia pertinet ad tuam gloriam quam maximum uideri, quem praecedis, uel exaequas. Equidem omnibus, qui aliquid in studijs faciunt, uenerari etiam mirariq; soleo. Est enim res difficilis, ardua, fastidiosa, & quae eos, à quibus contemnitur, inuicem contemnat. Nisi forte aliud iudicas tu. Quamquam quis uno te reuerentior huius operis? quis benignior aestimator? Qua ratione ductus, tibi potissimum indignationem meam prodidi, quem habere socium maxime poteram. Vale.

C. PLINIVS SABINO

SVO S. 17

Rogus, ut agam Firmianorum publicam causam: quod ego, quanquam plurimis occupationibus distentus, adnitar: cupio enim & ornatissimam Coloniam aduocationis-officio, & te gratissimo tibi munere obstringere. Nam cum familiaritatem nostram, ut soles praedicare, ad praesidium, ornamentumq; tibi sumpsersis, nihil est quod negare debeam, praesertim pro patria petenti. Quid enim precibus, aut honestius pijs, aut efficacius amantis? Proinde

inde Firmanis tuis, at iam potius nostris, oblige fidem meam, quos labore & studio meo dignos, cum splendor ipsorum, tum hoc maxime pollicetur, quod credibile est optimos esse, inter quos tu talis extiteris. Vale.

C. PLINIUS NEPOTI SVO S. 18

Sis tu accessisse pretium agris, præcipue suburbanis, causa subita & paritatis. Res multis agitata sermonibus proximis comitijs honestissimas uoces senatui expressit: Candidati ne conuiuentur, ne mittant munera, ne pecunias dependant. Ex quibus duo priora tam aperte, quam inmodice fiebant: hoc tertium, quanquam occultaretur, pro comperto habebatur. Homulus deinde noster * usus uigilanter hoc consensu senatus, sententiæ loco postulauit, ut consules desiderium uniuersorum notum Principi facerent: peterentq; , sicut alijs uitijs, huic quoq; prouidentia sua occurreret. Occurrit: sumptus candidatorum fœdos, & infameis ambitus lege restrinxit. Eosdem patrimonij tertiam partem conferre iussit in ea, quæ solo continerentur, deforme arbitratus (ut erat) honorem petituros, urbem, Italiamq; nõ pro patria, sed pro hospitio, aut stabulo quasi peregrinanteis habere. Concurrant ergo candidati, certatim quicquid uenale audiunt, emptitant, ut sint quoque plura uenalia, efficiunt. Proinde, si pœnitet te Italicorum prædiorum, hoc uendendi tempus tam hercule, quam in prouincijs comparandi, dum ijdem candidati illic uendunt, ut hic emant. Vale.

* uigilat.
Rursus hoc
consensu

C. PLINIUS CORN. TACITO

SVO S. 19

Ais te adductum literis, quas exigenti tibi de morte auunculi mei scripsi, cupere cognoscere, quos ego Miseni relictus (id enim ingressus abruptam) non solum metus, uerumetiam casus pertulerim: quanquam animus

memi

meminisse horret, incipiam. Profecto auunculo, ipse reli-
 quum tempus studijs (ideo enim remanseram) impendi, mox
 balineũ, cœna, somnus inquietus & breuis. Præcesserat per
 multos dies tremor terræ, minus formidolosus, qui Campa-
 niæ non solum castella, uerumetiam oppida uexare solitus:
 illa uero nocte ita inualuit, ut non moueri omnia, sed uerti
 crederentur. Irrumpit cubiculum meum mater, surgebam
 inuicem, si quiesceret, excitaturus: resedimus in area do-
 mus, quæ mare à tectis modico spatio diuidebat, dubito
 constantiam uocare, an imprudẽtiam debeam: agebam enim
 duodeuicesimum annum. Posco librum Titi Liuij, & quasi
 per otium lego, atque etiam ut cœperam, excerpo. Ecce
 amicus auunculi, qui nuper ad eum ex Hispania uenerat,
 ut me, & matrem sedenteis, me uero etiam legentem uidet:
 illius patientiam, securitatem meam corripit, nihilo segnius
 ego intentus in librum. Iam hora diei prima, & adhuc du-
 bius & quasi languidus dies, iam quassatis circumiacen-
 tibus tectis, quanquam in aperto loco, angusto tamen, ma-
 gnus & certus ruinae metus. Tum demum excedere op-
 pido uisum. Sequitur uulgus attonitum, quodq; in pauore
 simile prudentiæ, alienum consilium suo præfert, ingenti-
 que agmine abeuntes premit, & impellit. Egressi tecta
 consistimus, multa ibi miranda, multas formidines pati-
 mur. Nam uehicula, quæ produci iusseramus, quanquam
 in planissimo campo in contrarias parteis agebantur, ac
 ne lapidibus quidem fulta, in eodem uestigio quiesce-
 bant. Præterea mare in se resorberi, & tremore terræ
 quasi repelli uidebamus. Certè processerat littus, mul-
 taq; animalia maris in siccis arenis detinebat. Ab altero
 latere nubes atra & horrenda, ignei spiritus, tortis ui-
 bratisq; discursibus rupta, in longas flammaram figuras

dehiscebat, fulgoribus illæ & similes, & maiores erant. Tum uero ille idem ex Hispania amicus, acrius & instantius: si frater, inquit, tuus, tuus auunculus uiuit, uult esse uos saluos: si perijt, superstites uoluit. Proinde quid cessatis euadere? Respondimus, non commissuros nos, ut de salute illius incerti, nostræ cōsuleremus. Non moratus ultra propriipit se, effusōq; cursu periculo aufertur. Nec multò post, illa nubes descendere in terras, operire maria, cinxerat Capreas & absconderat, Miseni quod procurrit, abstulerat. Tum mater orare, hortari, iubere quoquo modo fugerem: posse enim iuuenem, se & annis, & corpore grauem bene morituram, si mihi causa mortis non fuisset. Ego contra, saluum me, nisi unà, non futurum. Dein manum eius amplexus, addere gradum cogo: paret ægrè, incusatq; se, quod me moretur. Iam cinis adhuc, tamen rarus, respicio, densa caligo tergis imminebat, quæ nos torrentis modo infusa terræ sequebatur. Deslectamus inquam, dum uidemus, ne in uia strati, comitantium turba in tenebris obteramur. Vix consideramus, & nox non qualis illunis, aut nubila, sed qualis in locis clausis lumine extincto. Audires ululatus foeminarum, infantium quiritatus, clamores uirorum. Alij parenteis, alij liberos, alij coniuges uocibus requirebant, uocibus noscitabant: hi suum casum, illi suorum miserabantur. Erant qui metu mortis mortem precarentur. Multi ad deos manus tollere. Plures nusquam iam deos ullos, æternamq; illam, & nouissimam noctem mundo interpretabantur. Nec defuerunt, qui fictis, mentitisq; terroribus uera pericula auerent. Aderant qui Miseni illud ruisse, illud arde re falso, sed credentibus nunciabant. Paululum reluxit, quod non dies nobis, sed aduentantis ignis indicium uidebatur, & ignis quidem longius substitit, tenebræ rursus, cinis rursus
multus

multus & grauis, hunc identidem assurgentes excutiebamus, operit alioquin, atq; etiam oblisi pondere essemus. Possem gloriari, non gemitum mihi, non uocem parum fortem in tantis periculis excidisse, nisi me cum omnibus, omnia mecum perire misero, magno tamen mortalitatis solatio, credidissem. Tandem illa caligo tenuata quasi in fumum, nebulam ue decepsit. Mox dies uere, sol etiam effulsit, luridus tamen, qualis esse, cum deficit, solet. Occursabant trepidantibus adhuc oculis mutata omnia, altoq; cinere tanquam niue obducta. Regressi Misenum, curatis utcunque corporibus, suspensam dubiamq; noctem spe, ac metu exegimus, metus preualebat. Nam & tremor terræ perseuerabat, & pleriq; lymphati terrificis uaticinationibus & sua, & aliena mala ludificabantur. Nobis tamen ne tunc quidem, quanquam & expertis periculum, & * expectantibus, abeundi consilium, donec de auunculo nuntius ueniret. Hæc nequamquam historia digna, non scripturus leges, & tibi scilicet, qui requisisti, imputabis, si digna ne epistola quidem uidebuntur. Vale.

C. PLINIUS CANINIO SVO S. 20

SVm ex ijs, qui mirer antiquos, nō tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio. Neque enim quasi lassa & effæta natura, nihil iam laudabile parit. Atq; adeo nuper audij Verginium Romanum paucis legentem comœdiam, ad exemplar ueteris comœdiæ scriptam, tam bene, ut esse quandoque possit exemplar. Nescio an noris hominem, quanquam nosse debes: est enim probitate morum, ingenij elegantia, operum uarietate monstrabilis. Scripsit numerosos tenuiter, argute, uenuste, atque hoc in genere eloquentissime. Nullum est enim genus, quod absolutum non possit eloquentissimū dici. Scripsit comœdias, Menandrum, l 2 aliosq;

aliosq; ætatis eiusdem æmulatus, licet has inter Plautinas, Terentianasq; numeres. Nunc primum se in uetere comœdia, sed non tanquam inciperet, ostendit: non illi uis, non granditas, non subtilitas, non amaritudo, non dulcedo, non lepos defuit. Ornauit uirtutes, insectatus est uitia, fictis nominibus decenter, ueris usus est apte. Circa me tantum benignitate nimia modum excessit, nisi quòd tamen poëtis mentiri licet. In summa, extorquebo ei librum, legendumq;, imò ediscendum mittam tibi: neque enim dubito futurum, ut non deponas, si semel sumpseris. Vale.

C. PLIN. TYRONI SVO S. 21

Magna res acta est omnium, qui sunt prouincijs præfuturi, magna omnium, qui se simpliciter credunt amicis. Lustricus Bructianus cum Montanum Atticinum comitem suum in multis flagitijs deprehendisset, Cæsari scripsit. Atticinus flagitijs addidit, ut quem deceperat, accusaret. Recepta cognitio est. sui in consilio, egit uterq; pro se, egit autem carptim, & κατὰ κεφάλαιον, quo genere ueritas statim ostenditur. Protulit Bructianus testamentum suum, quod Atticini manu scriptum esse dicebat. Hoc enim & arcana familiaritas, & quærendi de eo, quem sic amasset, necessitas indicabatur. Enumerauit crimina foeda, manifestaq;: Ille cum diluere nõ posset, *ita recessit, ut dum defenditur, turpis: dum accusat, sceleratus probaretur. Corrupto enim scribæ seruo, interceperat commentarios, intercideratq;: ac per summum nefas utebatur aduersus amicum crimine suo. Fecit pulcherrime Cæsar, non enim de Bructiano, sed statim de Atticino* perrogauit: Damnatus, & in insulam relegatus. Bructiano iustissimum integritatis testimonium redditum, quem quidem etiam constantiæ gloria secuta est. Nam defensus expedißime, accusauit uehementer: nec minus acer,

Id est, summam. Plinius a-uunculus, capitularim.

*ita se gessit

*pronuntiauit

acer, quàm bonus & syncerus apparuit. Quod tibi scripsi, ut te sortitum prouinciam, præmonerem. Plurimum tibi credas, nec cuiquam satis fidas; deinde scias, si quis forte te, quod abominor, se fellerit, paratam ultionem, qua tamen ne sit opus, etiam atque etiam attende. Neq; enim tam iucundum est uindicari, quàm decipi miserum. Vale.

C. PLIN. TRIARIO SVO S. 22

Impense petis, ut agam causam pertinentem ad curam tuam, pulchram alioqui, & famosam: faciam, sed non gratis. Qui fieri potest, inquis, ut, non gratis tu? Potest: exigam enim mercedem honestiorem gratuito patrocinio. peto, atque etiam paciscor, ut simul agat Cremutius Ruso. solitum hoc mihi, & iam in pluribus claris adolescentibus factitatum. Nam nure concupisco bonos iuuenes ostendere foro, assignare famæ. Quod si cui, præstare Rusoni meo debeo, uel propter nataleis ipsius, uel propter eximiam mei charitatem, quem magni æstimo in iisdem iudicijs, ex iisdem etiam partibus conspici, audiri. Obliga me, oblige antè, quàm dicat: nam cum dixerit, gratias ages. Spõdeo sollicitudini tuæ, spei meæ, magnitudini causæ suffecturum. Est indolis optimæ, breui* producturus alios, si interim prouectus fuerit à *prouectu nobis. Neq; enim cuiquam tam clarum statim ingenium est, rus ut possit emergere, nisi illi materia, occasio, fautor etiam, commendatorq; contingat. Vale.

C. PLIN. MARCO SVO S. 23

Quàm multum interest, quid à quoque fiat. Eadem enim facta claritate, uel obscuritate facientium aut tolluntur altissimè, aut humilime deprimuntur. Navigabam per Larium nostrum, cum senior amicus ostendit mihi uillam, atque etiam cubiculum, quod in lacum prominet. Ex hoc, inquit, aliquando municeps nostra cum mari-

to se precipitavit. Causam requisij. Maritus ex diutino morbo circa uelanda corporis ulceribus putrescebat. Vxor ut inspiceret, exegit. Neque enim quenquam fidelius iudicaturum posset ne sanari. Vidit, desperavit. Hortata est ut moretetur, comesq; ipsa mortis, dux imò & exemplum, & necessitas fuit. Nam se cum marito ligauit, abiecitq; in lacum. Quod factum, ne mihi quidem, qui municeps, nisi proximè auditum est, non quia minus illo clarissimo Arrie factò, sed quia minor ipsa. Vale.

C. PLIN. HISPANO SVO S. 24

Scribis Robustum splendidum equitem Romanum cum
 Scauro Attilio Caro amico meo Ocriculum usque commune
 peregisse iter fecisse, deinde nusquam cõparuisse. Petis, ut Carus ueniat, nosq; si potest, in aliqua inquisitionis uestigia inducat. Veniet, uereor ne frustra. Suspicio enim tale, nescio quid, Robusto accidisse, quale aliquando Metilio Crispo municipi meo. Huic ego ordines impetraueram, atque etiam proficiscenti *quadringenta milia nummum ad instruendum se, ornandumq; donaueram: nec postea aut epistola eius, aut aliquem de exitu nuntium accepi. Interceptus ne sit à suis, an cum suis, dubium. Certe non ipse, non quisquam ex seruis eius apparuit. Utinam ne in Robusto idem experiamur: tamen arcessamus Carum, demus hoc tuis, demus optimi adolescentis honestissimis precibus, qui pietate summa, mira etiam sagacitate patrem querit. Dij faueant ut sic inueniat ipsum, quemadmodum iam cum quo fuisset, inuenit. Vale.

C. PLIN. SERVIANO SVO S. 25

Audeo & gratulor, quòd Fusco Salinatori filiam tuam
destinasti. Domus patritia, pater honestissimus, mater pari laude. Ipse est studiosus, literatus, disertus etiam, puer simplicitate, comitate iuuenis, senex grauitate. Neque enim

enim

enim amore decipior. Amo quidem effuse, ita officijs, ita reuerentia meruit: iudicio tamen, & quidem tanto acrius, quanto magis amo. * Tibi quidem (ut qui explorauerim) spondeo, habiturum te generum, quo melior fingi ne uoto quidem potuit. Superest, ut auum te quàm maturissime similitum sui faciat. Quàm felix tempus illud, quo mihi liberos illius, nepotes tuos, ut meos uel liberos, uel nepotes ex uestro sinu sumere, & quasi pari iure tenere continget. Vale.

* Tibi q;

C. PLIN. SEVERO SVO S. 26

Rogas ut cogitem, quid designatus consul in honorem Principis censeas. Facilis inuentio, non facilis electio. Est enim ex uirtutibus eius larga materia, * tamen quod sentiam, indicabo, si prius hæsitationem meam ostendero: dubito num idem tibi suadere, quod mihi debeam. Designatus ego consul omni hac, etsi non adulatione, specie tamen adulationis abstinui, non tanquam liber & constans, sed tanquam intelligens Principis nostri: cuius uidebam hanc esse præcipuam laudem, si nihil quasi ex necessitate decernerem. Recordabar etiam plurimos honores pessimo cuique delatos, à quibus hic optimus separari non alio modo magis poterat, quàm diuersitate censendi: quod ipsum dissimulatione & silentio non præterij, ne forte non iudicium illud meum, sed obliuio uideretur. Hoc tunc ego, sed non omnibus eadem placent, nec conueniunt quidem. Præterea faciendi aliquid, uel non faciendi uera ratio, cum hominum ipsorum, tum rerum etiam, ac temporum conditione * inuitur. Nam recentia opera maximi Principis præbent facultatem, noua, magna, uera censendi. Quibus ex causis (ut supra scripsi) dubito an idem nunc tibi, quod tunc mihi suadeam. Illud non dubito, debuisse me in parte consilij tui ponere, quod ipse fecissem. Vale.

* tamē quod malo quidē, indicabo.

* mutatur

C. PLIN. PONTIO SVO S. 27

SCio, quæ tibi causa fuerit impedimento, quo minus præcurrere aduentum meum in Campaniam posses. Sed quanquam absens totus huc migrasti, tantum mihi copiarum tam urbanarum, quam rusticarum nomine tuo oblatum est, quas omnibus improbe quidem, accepi tamen. Nam me tui, ut ita facerem, rogabant: ac uerebar ne & mihi, & illis irascereris, si non fecissem. In posterum nisi adhibueris modum, ego adhibebo. Etiam tuis denunciaui, si rursus tam multa attulissent, omnia relaturos. Dices, oportere me tuis rebus ut meis uti: etiam, sed perinde illis ac meis parco. Vale.

C. PLIN. QVADRATO SVO S. 28

* & quo non minus gaudeo

AVidius Quietus, qui me unice dilexit, * & cui non **A**minimum gaudeo, probauit ut multa alia Thræscæ (fuit enim familiaris) ita hoc sæpe referebat, præcipere solitum suscipiendas esse causas aut amicorum, aut destitutas, aut ad exemplum pertinentes. Cur amicorum? non eget interpretatione. Cur destitutas? quod in illis maxime & constantia agentis, & humanitas cerneretur. Cur pertinentes ad exemplum? quia plurimum referret, bonum an malum ***ducem haberent.** Ad hæc ego genera causarum, ambitiose fortasse, addam tamen claras, & illustres. Aequum enim est agere nonnunquam gloriæ, & famæ, id est, suam causam, hos terminos, quia me consulisti, dignitati, ac uerecundiæ tue statuo. Nec me præterit, vsum & esse, & haberi optimum dicendi magistrum. Video etiam multos paruo ingenio, literis nullis, ut bene agerent, agendo consequutos. Sed & illud, quod Pollionis, uel tãquam Pollionis, accepi, uerissimum experior: Commodè agendo factum est, ut sæpe agerem, sæpe agendo, ut minus commodè: quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis, quam facultas: nec fiducia, sed temeritas paratur.

* inducetur

tur. Nec uerò Isocrati, quo minus haberetur summus orator, offecit, quod infirmitate uocis, mollitia frōtis, quo minus in publico diceret, impediabatur. Proinde multum lege, scribe, meditare, ut possis, cum uoles dicere: dices, cum uelle debbis. Hoc serè temperamentum ipse seruauit: nonnunquā necessitati, quæ pars rationis est, parui. egi enim quasdam, à senatu iussus: Quo tamen in numero fuerunt ex illa Thraseæ diuisione, hoc est, ad exemplum pertinentes. Adfui Bætici contra Bæbium* Massam. Quæsitum est, an danda esset inquisitio: data est. Adfui rursus iisdem querentibus de Cæcilio Clæsico: quæsitum est, an prouinciales ut socios, ministrosq; proconsulis plecti oporteret: pœnas luerunt. Accusauit Marium Priscum, qui lege repetundarum damnatus, utebatur clementia legis, cuius seueritatem immanitate criminum excesserat, relegatus est. Tuitus sum Iulium Bassum, ut incustoditum ninis, & incautum, ita minime malum, iudicibus acceptis in senatu remansit. Dixi proxime pro Vareno postulante, ut sibi inuicem euocare testes liceret, impetratum est. In posterum opto, ut ea potissimum iubeat, quæ me deceat uel sponte fecisse. Vale.

* al's, Bassum

C. PLIN. FABATO SVO S. 29

DEbemus mehercule nataleis tuos perinde ac nostros celebrare, cum Letitia nostrorū ex tuis pendeat, cuius diligentia & cura hic hilares, istic securi sumus. Villa Camiliana, quam in Campania possides, est quidē uetustate uexata, * ea tamen quæ sunt pretiosiora, aut integra manent, aut * & leuissime læsa sunt. Attendemus ergo, ut quàm saluberrime reficiantur. Ego uideor habere multos amicos, sed huius generis, cuius & tu quæris, & res exigit, propè neminē. Sunt enim omnes togati, & urbani. Rusticorum autem prædiorum administratio poscit durum aliquem & agrestem, cui

l s neq;

neq; labor ille grauis, nec cura sordida, nec tristis solitudo uideatur. Tu de Ruso honestissime cogitas: fuit enim filio tuo familiaris. Quid tamen noui sibi prestare possit, ignoro: uelle plurimum credo. Vale.

no bis ibi

C. PL. CORNELIANO SVO 9. 20

*als: (hoc lo
co nomē) ma
gnam cepi,
&c.

EVocatus in consiliū à Cesare nostro ad Centūcellas, hoc nomine longe* maximā cepi uoluptatē. Quid enim iucū dius, quā Principis iustitiam, grauitatem, comitatem, in secessu quoq; ubi hæc maxime recluduntur, inspicere? Fuerunt uariæ cognitiones, & quæ uirtutes iudicis per plureis species experirētur. Dixit causam Claudius Aristion princeps Ephesiorū, homo munificus, & innoxie popularis. Inde inuidia, & ab dissimilimis delator inmissus. Itaque absolutus, uindictatusq; est. Sequēti die audita est Galitta adulterij rea. Nupta hæc tribuno militū honores petituro, & suam, & mariti dignitatē, centurionis amore maculauerat. Maritus legato consulari, ille Cesari scripserat. Caesar excusis probationibus, centurionē exautorauit, atq; etiā relegauit. Supererat crimini, quod nisi duorum esse non poterat, reliqua pars ultionis. Sed maritū non sine aliqua reprehensione patientiæ, amor uxoris retardabat, quā quidem etiam post delatū adulterium domi habuerat, quasi contentus æmulum remouisse. Admonitus ut perageret accusationem: peregit inuitus. Sed illam damnari etiam inuito accusatore necesse erat. Damna ta & Iuliæ legis pœnis relicta est. Caesar & nomē centurionis, & commemorationem discipline militaris sententiæ adiecit, ne omneis eiusmodi causas reuocare ad se uideretur. Tertio die inducta cognitio est multis sermonibus, & uariis rumore iactata, Iulij Tyronis codicillis, quos ex parte ueros esse constabat, ex parte falsi dicebantur. Substituēbantur crimini * Sempronius Senecio eques Ro. & Eurhythmus Casa

*Semiranus

Cæsaris libertus, & procurator. Heredes, cum Cæsar esset in Dacia, communiter epistola scripta petierant, ut susceperet cognitionem: susceperat, reuersus diem dixerat, & cū ex heredibus quidam quasi reuerētia Eurythmi remitteret accusationem, pulcherrime dixerat, Nec ille Polycletus est, nec ego Nero. Indulserat tamen petentibus dilationem, cuius tempore exacto confederat auditorus. A parte heredum intrauerunt duo, omnino postularunt, ut omnes heredes agere cogentur, cum detulissent omneis, aut sibi quoq; desistere permitteretur. Locutus est Cæsar summa grauitate, summa moderatione. Cumq; aduocatus Senecionis, & Eurythmi dixisset, suspicionibus relinquit eos, nisi audirentur: non curo, inquit, an isti suspicionibus relinquuntur, ego relinquor. Dein cōuersus ad nos ἐπιλασθε quid facere debeamus: isti enim queri uolunt, quòd sibi licuerit non accusare. Tum ex consilij sentētia iussit denuntiari heredibus omnibus, aut agerent, aut singuli approbarent causas non agēdi, alioqui se uel de calumnia pronūciaturum. Vides quā honesti, quā seueri dies, quos iucundissime remissiones sequebantur. Adhibebamur quotidie cœnæ: erat modica, si principem cogites. Interdū ἀποδάματα audiebamus, interdum iucundissimis sermonibus nox ducebatur. Summo die abeuntibus nobis (tam diligens in Cæsare humanitas fuit) xenia sunt missa. Sed mihi ut grauitas cognitionum, consilij honor, suauitas, simplicitasq; conuictus, ita locus ipse periucundus fuit. Villa pulcherrima cingitur uiridissimis agris, imminet littori, cuius in sinu quāmaximus portus uelut amphitheatrū. Huius sinistrum brachiū firmissimo opere munium est, dextrum elaboratur. In ore portus insula assurgit, quæ illatum uento mare obiacens frangat, tutumq; ab utroque latere decursum nauibus præstet. Assurgit autem arte

Id est, attendite.

Id est, dicta a consultatione digna.

ingenita

arte uisenda: ingenita saxa latissima nauis prouehit, contra hæc alia super alia deiecta ipso pondere manent, ac sensim quodam uelut aggere construuntur: eminent iam, & apparet saxum dorsum, impactosq; fluctus in immensum elidit & tollit, uastus illic fragor, canumq; circa mare: saxis deinde pile adiunguntur, quæ procedenti tempore enatam insulam imitentur. habebit hic portus etiam nomē autoris, eritq; uel maxime salutaris. Nam per longissimum spatium littus importuosum hoc receptaculo utetur. Vale.

C. PLIN. QUINTILIANO SVO S. 31

*Tituli **Q**uamuis & ipse sis continentissimus, & filiam tuam ita institueris ut decebat filiam tuā * Tutilij neptem: cum tamen sit nuptura honestissimo uiro Nonio Celeri, cui ratio ciuiliū officiorum necessitatem quandam nitore imponit: debet secundum conditiones mariti ueste, comitatu, quibus non augetur dignitas, ornatur tamen, instrui. Te porro animo beatissimum, modicum facultatibus scio. Itaq; partem oneris tui mihi uindico, & tanquam parens alter puellæ nostræ confero quinquaginta millia nummū, plus collaturus, nisi à uerecundia tua sola mediocritate munusculi impetrari posse considerem, ne recusares. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S. 32

Tollite cuncta, inquit, ceptosq; auferte labores: seu scribis aliquid, seu legis, tolli, auferrī iube, & accipe orationem meam, ut illi arma diuina. Num superbius potui? reuera, ut inter meas, pulchram: nam mihi satis est certare mecū. Est hæc pro Accia Variola & dignitate personæ, & exempli raritate, & iudicij magnitudine insignis. Nam sœmina splendide nata, nupta prætorio uiro, exheredata ab octogenario patre, intra undecim dies, quam ille nouercam ei amore captus induxerat, quadruplici iudicio bona paternæ

terna repetebat. Sedebant iudices centum & octoginta (tot enim quatuor consilijs* conscribuntur) ingens utrinque ad- *colliguntur uocatio, & numerosa subsellia: præterea densa circumstantium corona, latissimum iudicium multiplici circulo ambibat. Ad hoc stipatum tribunal, atq; etiam ex superiore basilicæ parte, qua foeminae, qua uiri & audiendi, quod erat difficile, & quod facile uisendi studio imminebant. Magna expectatio patrum, magna filiarum, magna etiam nouercarum. Secutus est uarius euentus: nam duobus consilijs uicimus, totidem uicti sumus. Notabilis prorsus res, & mira, eadem in causa, iisdem iudicibus, iisdem aduocatis, eodem tempore diuersitas accidit casu quidem, sed non ut casus uideretur. Victa est nouerca ipsa, hæres ex parte sexta. Victus Suburranus, qui exheredatus à patre, singulari impudentia alieni patris bona uindicabat, non ausus sui petere. Hæc tibi exposui primum, ut ex epistola scires, quæ ex oratione non poterat. Deinde, nam detegam arteis, ut orationem libentius legeres, si non legere tibi, sed interesse iudicio uidereris: quàm sit licet magna, non despero gratiam breuissimè impetraturam. Nam & copia rerum, & arguta diuisione, & narratiunculis pluribus, & eloquendi uarietate renouatur. Sunt multa, non auderem nisi tibi dicere, elata, multa pugnacia, multa subtilia. Interuenit enim acribus illis, & crectis frequens necessitas computandi, ac penè calculos, tabulamq; poscendi, ut repente in priuati iudicij formam centumuirale uertatur. Dedimus uela indignationi, dedimus iræ, dedimus dolori, & in amplissima causa quasi magno mari pluribus uentis sumus uecti. In summa solent quidam ex contubernalibus nostris existimare hanc orationem, iterum dicam præcipuam, ut inter meas *Id est, pro Cte-*
 ὧς ὑπὲρ Κτησιφῶντος & esse: an uere, tu facilime iudicabis, qui *siphonee.*

tam

tam memoriter tenes omnes, ut cōferre cum hac, dum hanc
solam legis, possis. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S. 33

Recte fecisti, quod gladiatorium munus Veronensi-
bus nostris promissisti: à quibus olim amaris, suspicē-
ris, ornaris. Inde etiam uxorem charissimam tibi, & pro-
batissimam habuisti, cuius memoriæ aut opus aliquod, aut
spectaculum, atque hoc potissimum, quod maxime funeri
debeatur. Præterea tanto consensu rogaberis, ut negare
non constans, sed durum uideretur. Illud quoque egregie,
quod tam facilis, tam liberalis in edendo fuisti. Nam per
hæc etiam magnus animus ostenditur. Vellem Africanæ,
quas cōmeras plurimas, ad præfinitum diem occurrissent.
Sed licet cessauerint illæ tempestate detentæ: tu tamen me-
ruisti, ut acceptum tibi fi. ret, quod quo minus exhiberes,
per te non stetit. Vale.

LIBRI SEXTI FINIS.

C. PLINII SE-
CVNDI EPISTO-

LARVM LI-

BER VII.

*Geminio

C. PLIN. *RESTITVTO SVO S.

RERRET me hæc tua tam pertinax ua-
letudo, & quanquam te temperatissimum
nouerim, uereor tamen, ne quid illi etiam
in mores tuos liceat. Proinde moneo pa-
tienter resistas. Hoc laudabile, hoc salu-
tare. Admittit humana natura, quod suadeo. ipse certe sic
agere sanus cum meis soleo. Spero quidem, si forte in aducr-
sam

sam ualeitudinem incidero, nihil me desideraturum uel pudore, uel *patientia dignum. Si tamen superauerit morbus, *pœnitentia denuncio, ne quid mihi detur, nisi permittentibus medicis: sciantq; si dederint, ita uindicaturum, ut solent quibus aliqua negantur. Quinetiam cum perustus ardentissima febris, tandem remissus unctusq; acciperem à medico potionē, porrexi manum, utq; tangeret, dixi: admotumq; iam labris poculum reddidi. Postea cum uicesimo ualeitudinis die balineo prepararer, mussanteisq; medicos repente uidissem, causam requisij: responderunt, posse me tutò lauari, non tamen omnino sine aliqua suspitione. Quid, inquam, necesse est: atque ita spe balinei, cui iam uidebar inferri, placidè, leniterq; dimissa, ad abstinentiam rursus, non secus ac modo ad balineum, animum, uultumq; composui. Quæ tibi scripsi primum, ut te non sine exemplo monerem: deinde, ut in posterum ipse ad eandem temperantiam adstringerer, cum me hac epistola quasi pignore obligauissem. Vale.

C. PLIN. IVSTO SVO S.

Quemadmodum congruit, ut simul & affirmes te adsiduis occupationibus impediri, & scripta nostra desideres, quæ uix ab otiosis impetrare aliquid perituri temporis possunt. Patiar ergo æstatem inquietam uobis exercitam que transcurrere, & hyeme demum, cum credibile erit noctibus saltem uacare te posse, quæram quid potissimum ex nugis meis tibi exhibeam. Interim abunde est, si epistolæ non sunt molestæ: sunt autem, & *uel eò bre- *ideo uiiores erunt. Vale.

C. PLIN. PRAESENTI SVO S.

Tanta ne perseuerantia? tu modo in Lucania, modo in Campania. Ipse enim, inquis, Lucanus, uxor Campana. Iusta causa longioris absentiae, non perpetuae tamen. Quin

Quin ergo aliquando in urbem redis? ubi dignitas, honor, amicitia tam superiores, quam minores? Quousque regnabis? quousque uigilabis cum uoles? dormies quousque? quousque calcei? nusquam toga feriat? liber totos dies? Tempus est te reuifere molestias nostras, uel ob hoc solum, ne uoluptates istae satietate languescant. Saluta paulisper, quo fit tibi iucundius salutari. Terere in hac turba, ut te solitudo delectet. Sed quid imprudens, quem euocare conor, retardo? Fortasse enim his ipsis admoneris, ut te magis ac magis otio inuoluas, quod ego non abrumpi, sed intermitti uolo. Ut enim si coenam tibi facerem, dulcibus tibi acreis, acutosque miscerem, ut obtusus illis, & oblitus stomachus his excitaretur: ita nunc hortor, ut iucundissimum genus uitae nonnullis interdum quasi acoribus condias. Vale.

C. PLIN. PONTIO SVO S. 4

A Is legisse te hendecasyllabos meos: requiris etiam quem admodum coeperim scribere homo, ut tibi uideor, scuerus: ut ipse fateor, non ineptus. Nunquam a poetice (altius enim repetam) alienus fui, quin etiam quatuordecim natus annos Graecam tragœdiam scripsi. Qualem inquis? nescio, *Cilicia tragœdia uocabatur. Mox cum e* militia rediens, in Icaria insula uentis detinerer, Latinos elegos in illud ipsum mare, ipsamque insulam feci. expertus sum me aliquando & heroico, hendecasyllabis nunc primum, quorum hic natalis haec causa est. Legebantur in Laurentino mihi libri Asinij Galli de comparatione patris, & Ciceronis. Incidit epigramma Ciceronis in Tyronem suum. Dein cum meridie (erat enim aestas) dormiturus me recepissem, nec obreperet somnus, coepi reputare maximos oratores hoc studij genus & in oblectationibus habuisse, & in laude posuisse. Intendi animum, contraque opinionem meam post

post longam desuetudinem, perquam exiguo temporis momento idipsum, quod me ad scribendum sollicitauerat, his uersibus exaravi:

Cum libros Galli legerem, quibus ille parenti
 Ausus de Cicerone dare, palmamq; decusq;
 Lasciuum iuueni^{*lusum} Ciceronis, & illo
 Spectandum ingenio, quo serua condidit, & quo
 Humanis salibus multo, uarioq; lepore
 Magnorum ostendit mentis gaudere uirorum.
 Nam queritur, quod fraude mala frustratus amantem,
 Paucula coenato sibi debita saua Tyro
 Tempore nocturno subtraxerit. His ego lectis,
 Cur post haec, inquam, nostros celamus amores?
 Nullumq; in medium timidi damus? atq; fatemur
 Tyronisq; dolos, Tyronis nosse fugaces
 Blanditias, & furta, nouas addentia flammis?

*uersum

Transij ad elegos, hos quoq; non minus celeriter explicui.
 Addidi alios facilitate corruptus. Deinde in urbem reuersus, sodalibus legi, probauerunt: inde plura metra, si quid ocij, maxime in itinere, tentauit. Postremo placuit exemplo multorum, unum separatim hendecasyllaborum uolumen absoluerit: nec poenitet. Legitur, describitur, cantatur, & iam à Graecis quoque, quos Latine huius libelli amor docuit. Nunc cithara, nunc lyra personatur. Sed quid ego tam
 *gloriosè? Quamquam poetis furere coëssum est, & tamen *furiosè
 non de meo, sed de aliorum iudicio loquor, qui siue iudicant, siue errant, me delectant. Vnum precor, ut posteri quoque aut errent similiter, aut iudicent. Vale.

C. PLIN. CALPHURNIAE SVAE S.

Incredibile est quanto desiderio tui tenear. In causa amor primum: deinde, quod non consueuimus abesse.

m Inde

* eger et moe-
stus

Inde est, quod magnam partem noctium in imagine tua uigilem exigo: inde, quod interdum quibus horis te uisere solebam, ad dietam tuam ipsi me, ut uerissime dicitur, pedes ducunt: quod denique * eger mente, & similis excluso à uacuo limine recedo. Vnum tempus his tormentis caret, quo in foro, & amicorum litibus conterer. Ac stima tu, quæ uita mea sit, cui requies in labore, in miseria, curisq; solatium est. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S. 6

RAra, & notabilis res contingit Vareno, sit licet adhuc dubia. Bithyni accusationem eius ut temere inchoatam omisisse narrantur. De eo adest prouinciæ legatus, attulit decretum consilij ad Cæsarem, attulit ad multos principes uiros, attulit etiam ad nos Vareni aduocatos. Perstat tamen idem ille Magnus, quinetiam, Nigrinum optimum uirum pertinacissime exercet. Per hunc à consulibus postulabat, ut Varenius exhibere rationes cogeretur. Adsissebam Vareno iam tantum ut amicus, & tacere decreueram. Nihil enim tam contrarium, quàm si aduocatus à senatu datus defenderem ut reum, cui opus esset ne reus uideretur. Cum tamen finita postulatione Nigrini, consules ad me oculos retulissent, scietis inquam constare nobis silentij nostri rationem, cum ueros legatos * prouinciæ audieritis contra Nigrinum, ut ad quem missi sunt. Ego ad me quoque habeo decretum prouinciæ. Rursus ille, potest tibi liquere. Ad hoc ego, si tibi ex diuerso liquet, potest & mihi quod est melius in causa liquere. Tum legatus Polyænus causas abalite accusationis exposuit, postulauitq; ne cognitioni Cæsaris præiudicium fieret. Respondit Magius, iterumque Polyænus, ipse raro & breuiter interlocutus. Multum me intra silentium tenui. Accepi enim non minus interdum oratori

oratorium esse tacere, quàm dicere, atque adeò repeto, quibusdam me capitibus, uel magis silentio, quàm oratione accuratissima profuisse. Mater amisso filio (quid enim prohibet, quanquam alia ratio scribundæ epistolæ fuerit, de studijs disputare?) libertos eius, eosdemq; cohæredes suos, falsi & ueneficij reos detulerat ad principem, iudicemq; impetrauerat Iulium Seruianum. Defenderam reos ingenti quidem cœtu, erat enim causa notissima, præterea utrinque ingenia clarissima. Finem cognitioni quæstio imposuit, que secundum reos dedit. Postea mater adiit Principem, affirmavit se nouas probationes inuenisse. Præceptum est Seruiano, ut uacaret finitam causam retractanti, si quid noui afferret. Aderat matri Iulius Africanus, nepos Iulij oratoris. Quo audito Pasiemus Crispus dixit, Bene me hercule bene, sed quò tam bene? Iulius Nepos iuuenis ingeniosus, sed parum callidus, cum multa dixisset, adsignatumq; tempus impleisset: rogo, inquit, Seruiane, permittas mihi unum uersum adijcere. Tum ego, cum omnes me, ut diu responsurum intuerentur, respondissem inquam, si unum illum uersum Africanus adiecisset, in quo non dubito omnia noua fuisse. Non facile me repeto, tantum ad sensum agendo, quantum tunc non agendo consecutum. Similiter nunc & probatum, & exceptum est, quod pro Vareno hætenus tacui. Consules, ut Polyænus postulabat, omnia integra Principi seruauerunt, cuius cognitionem suspensus expecto. Nam dies ille nobis pro Vareno, aut securitatem & ocium dabit, aut intermissum laborcin renouata sollicitudine iniunget. Vale.

C. PLIN. SATURNINO SVO S. 7

ET proxime Prisco nostro, & rursus, quia ita iussisti, gratias egi libentissime quidem. Est enim mihi periculum

periuendum, quòd uiri optimi, mihiq; amicissimi adeò co-
 hæstis, ut inuicè uos obligari putetis. Nam ille quoq; præ-
 cipuam se uoluptatè ex amicitia tua capere profitetur, cer-
 tatq; tecum honestissimo certamine mutæ charitatis, quàm
 ipsum tempus augebit. Te negocijs distineri ob hoc mole-
 ste fero, quòd deseruire studijs non potes: si tamen alteram
 litem per iudicem, alteram, ut ais, ipse finieris, incipies pri-
 mum istic ocio frui, deinde satiatus ad nos reuertì. Vale.

C. PLIN. PRISCO SVO S. 8

EXprimere non possum, quàm iucundum sit mihi, quòd
 Saturninus noster summas tibi apud me gratias alijs
 super alias epistolis agit. Perge ut cœpisti, uirumq; opti-
 mum quàm familiarissime dilige, magnam uoluptatem ex
 amicitia eius percepturus, nec ad breue tempus. Nam cum
 omnibus uirtutibus abundet, tum hac præcipuè, quòd habet
 maximam in amore constantiam. Vale.

*Tusco

C. PLIN. *FVSCO SVO S. 9

Quæris quemadmodum in secessu, quo iandiu frue-
 ris, putem te studere oportere: Utile in primis, &
 multi præcipiunt, uel ex Græco in Latinum, uel ex Latino
 uertere in Græcum. Quo genere exercitationis proprietates,
 splendorq; uerborum, copia figurarum, uis explicandi:
 præterea imitatione optimorum similia inueniendi facultas
 paratur: simul quæ legentem sefellissent, transferentem
 fugere non possunt, intelligentia ex hoc, & iudicium ac-
 quiritur. Nihil obsuerit, quæ legeris, hactenus ut rem ar-
 gumentumq; teneas, quasi æmulum scribere, lectisq; con-
 ferre, ac sedulò pensitare, quid tu, quid ille commodius.
 Magna gratulatio, si tu nõnulla, magnus pudor, si cuncta ille
 melius. Licebit interdum & notissima eligere, & certare
 eum electis. Audax hæc, non tamen improba, quia secretis
 con

contentio. Quamquam multos uidentur eiusmodi certamina sibi cum multa laude sumpsisse, quousque subsequi satis habebant, dum non desperant antecessisse. Poteris & que dixeris post obliuionem retractare, multa retinere, plura transire, alia interscribere, alia rescribere. Laboriosum istud, & tædio plenum, sed difficultate ipsa fructuosum recalescere ex integro, & resumere impetum fractum omisumq; . Postremo noua uelut membra peracto corpori intexere, nec tamen priora turbare. Scio nunc tibi esse præcipuum studium orandi, sed non ideo semper pugnacem hunc, & quasi * bellatorum stylum suaferim. Ut enim terre uarijs, mutatisq; seminibus: ita ingenia nostra nunc hæc, nunc illac meditatione recoluntur. Volo interdum aliquem ex historia locum adprehendas, uolo epistolam diligentius scribas, uolo carmina. Nam sepe in oratione quoque non historica modò, sed propè poetica descriptionum necessitas incidit: & pressus sermo, purusq; ex epistolis petitur. Fas est & carmine remitti, non dico continuo & longo (id enim perfici nisi in ocio non potest) sed hoc arguto et breui, quod aptè quantaslibet occupationes, curasq; distinguit. Lusus uocantur, sed hi lusus non minorem interdum gloriam, quam seria consequuntur: atque adeò (cur enim te aduersus non uersibus adhorter?)

Ut laus est cere mollis, cedensq; sequatur

Si doctos digitos, iussa q; , fiat opus.

Et nunc informet Martem, castam uel Mineruam,

Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

Uiq; sacri fontes non solum incendia sistunt,

Sæpe etiam flores, uerna q; , prata iuuant:

Sic hominum ingenium flecti, duci q; , per arteis

Non rigidas docta mobilitate decet.

Itaque summi oratores, summi etiam uiri sic se aut exercebant, aut delectabant: inò delectabant exercebantq;. Nam mirum est, ut his opusculis animus intendatur, remittaturq;. Recipiunt enim amores, odia, iras, misericordiam, urbanitatem, omnia denique, quæ in uita atque etiam in foro, causisq; uersantur. Inest his cum eadem quæ alijs, tum per se quoque utilitas, quòd metri necessitate deuincti, soluta oratione letantur, & quod facilius esse comparatio ostendit, libentius scribimus. Habes plura etiam fortasse quam requirebas. Vnum tamen omisi, non enim dixi, quæ legenda arbitrarer, quanquam dixi, cum dicerem quæ scribenda. Tu memineris, sui cuiusque generis autores diligenter eligere. Aiunt enim multum legendum esse: non multa. Qui sint hi, adco notum, prouocatumq; est, ut demonstratione non egeant: & alioqui tam immodicè epistola me extendi, ut dum tibi quemadmodum studere debeas, suadeo, studendi tempus abstulerim. Quin ergo pugillareis resumis, & aliquid ex his, uel istud ipsum quod cæperas, scribis. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S. 10

Q Via ipse cum prima cognoui, iungere extrema quasi auulsa cupio. Te quoque existimo uelle de Varenno, & Bithynis reliqua cognoscere. Acta causa hinc à Polyæno, inde à Magio. Finitis actionibus, Cæsar, neutra, inquit, pars de mora quereretur. Erit mihi curæ, explorare prouinciæ uoluntatem. Multum interim Varenus tulit. Etenim quam dubium est, an merito accusetur, ita quo euentu qui à nemine accusetur, incertum est. Superest, ne rursus prouinciæ, quod damnasse dicitur, placeat, agatq; pœnitentiam pœnitentiæ suæ. Vale.

C. PLIN. FABATO SVO S. 11

Miraris,

g.
 ois qm an oio
 accuset m f

Miraris, quòd Hermes libertus meus hereditarios a-
 gros, quos ego iusseram proscribi, non expectata
 actione pro meo quincunce * ex septingentis milibus Co- * sex
 rellie addixerit: adijcis, posse eos nongentis milibus uenire,
 ac tanto magis, quæris, an quod gesserit, ratum seruem.
 Ego uerò seruo. Quibus ex causis, accipe. Cupio enim &
 tibi probatum, & coheredibus meis excusatum esse, quòd
 me ab illis, maiore officio * iubente, secerno. Corelliam cum * uincente
 summa reuerentia diligo: primum, ut sororem Corellij
 Rufi, cuius mihi memoria sacrosancta est: deinde, ut ma-
 tri meæ familiarissimam. Sunt mihi & cum marito eius
 * Minutio Iusto, optimo uiro uetera iura: fuerunt & cum * Militio Fu-
 filio maxima, adeò quidem, ut pretore me ludis meis præ- sco
 sederit. Hæc cum proxime istic fui, indicauit mihi cupere
 se aliquid circa Larium nostrum possidere. Ego illi ex præ-
 dijs meis, quod uellet, & quanti uellet, obtuli, exceptis pa-
 ternis maternisq;: his enim cedere ne Corellie quidem pos-
 sum. Igitur cum obuenuisset mihi hereditas, in qua prædia
 ista, scripsi ei uenalia futura. Has epistolas Hermes tulit,
 exigentiq;: ut statim portionem meam sibi addiceret, paruit.
 Vides quàm ratum habere debeat, quod libertus meus meis
 moribus gessit. Superest, ut coheredes æquo animo ferant,
 separatim me uendidisse, quod mihi licuit omnino non uen-
 dere. Nec uerò coguntur imitari meum exemplum: non e-
 nim illis eadem cum Corellia iura sunt. Possunt ergo intue-
 ri utilitatem suam, pro qua mihi fuit amicitia. Vale.

C. PLIN. MINVTIO SVO S. 12

Libellum formatum à me sicut exegeras, quo ami-
 cus tuus, inòd noster (quid enim non commune no-
 bis) si res posceret, uteretur, nisi tibi ideo tardius, ne
 tempus emendandi eum, id est, disperdendi haberes. ha-

ad. st. 1705
ampli.

bebis tamen, an emendandi nescio, utique disperdendi. *ὑμεῖς*
ἂν οἱ κακότεροι optima quæq; detrahitis, quod si feceris, bo-
 ni consulam. Postea enim illis ex aliqua occasione ut meis
 utar, & beneficio fastidij tui ipse laudabor, ut in eo quod ad-
 notatum inuenies, & superscripto aliter explicitum. Nam
 cum suspicarer futurum, ut tibi tumidius uideretur, quod &
 sonantius est, & elatius, non alienum existimari, ne te tor-
 queres, addere statim pressius quiddam, & exilius: uel po-
 tius humilius, & peius, * tuo tamen iudicio rectius. Cur enim
 non usquequaq; tenuitatem nostram inflecter, & exagitem?
 Hæc, ut inter istas occupationes aliquid aliquando rideres.
 Illud serio, uide ut mihi uaticum reddas, quod impendi data
 opera, cursore dimisso. Næ tum cum hoc legeris, nō parteis
 libelli, sed totū libellum improbas, negasq; ullius pretij esse,
 cuius pretium reposesceris. Vale.

*uestro

C. PLIN. FEROCI SVO S. 13

EAdem epistola & studere te, & non studere significat.
 Aenigmata loquor: ita planè, donec distinctius, quod sen-
 tio, enunciem. Negat enim te studere, sed est tam polita, que
 nisi à studente non potest scribi. Aut es tu super omneis bea-
 tus, si talia per desidiam, & ocium perficis. Vale.

C. PLINIVS CORELLIAE

SVAE S.

14

Tu quidem honestissime, quod tam impense & re-
 gas & exigis, ut accipi iubeam à te pretium agro-
 rum, non ex septingentis milibus, quanti illos à Liberto
 meo: sed ex nongentis, quanti à publicanis partem uice-
 simam emisti. Inuicem ego & rogo, & exigo, ut non so-
 lum quid te, uerumetiam quid me deceat, aspicias: patia-
 risq; me in hoc uno tibi eodem animo repugnare, quo in
 omnibus obsequi soleo. Vale.

C. PL.

C. PL. SATVRNINO SVO S. 15

Requiris quid agam? Quæ nosti, distingor officio, amici deseruio, studeo interdum: quod non interdum, sed solum, semperq; facere non audeo dicere rectius, certe beatius erat. Te omnia alia quàm quæ uelis agere moleste ferrem, nisi ea quæ agis essent honestissima. Nam & reipublice sue negotia curare, & disceptare inter amicos, laude dignissimum est. Prisci nostri contubernium iucundum tibi futurum sciebam, noueram simplicitatem eius, noueram comitatem, eundem esse, quod minus noram, gratissimum experior, cum tam iucunde officiorum nostrorum meminisse cum scribas. Vale.

C. PLIN. FABATO PROSOCERO. 16

Calestrium Tyronem familiarissime diligo, & priuatis mihi & publicis necessitudinibus implicatum: simul militauimus, simul quæstores Cæsaris fuimus. Ille me in tribunatu liberorū iure præcessit, ego illum in prætura sum consecutus, cum mihi Cæsar annum remisisset. Ego in uillas eius sepe secessi, ille in domo mea sepe conualuit. Hic nunc proconsul prouinciam Beticam per Ticinum est petiturus. Spero, inò confido facile me impetraturum, ut ex uinere defleat ad te, si uoles uindicta liberare, quos proxime inter amicos manumisti. Nihil est, quod uerearis, ne sit hoc illi molestum, cui orbem terrarum circumire non erit longum mea causa. Proinde nimiam istam uerecundiam pone, teq; quid uelis, consule: illi tam iucundum, quod ego, quàm mihi, quod tu iubes. Vale.

C. PLIN. CELERI SVO S. 17

Sua cuique ratio recitandi, mihi, quod sepe iam dixi, Sicut si quid me fugit, ut certe fugit, admonear. Quo magis miror, quod scribis fuisse quosdam, qui reprehenderent,

m s quod

quòd orationes omnino recitarem. Nisi uerò has solas non putant emendandas. A quibus libenter requisierim, cur concedant (si concedunt tamen) historiam debere recitari, quæ non ostentationi, sed fidei, ueritatiq; componitur: cur tragœdiam, quæ non auditorium, sed scenam, & actores: cur lyrica, quæ non lectorem, sed chorum, & lyram poscunt. At horum recitatio usu iam recepta est. Num est ergo culpandus ille qui coepit? Quanquam orationes quoque & nostri quidem, & Græci lectitauerunt. Superuacuum tamen est recitare, quæ dixeris, etiam si eadem omnia, si iisdem omnibus, si statim recites: si uerò multa inferas, multa commutes, si quosdam* nouos, quosdam eosdem, sed post tempus adsumas. Cur minus probabilis sit causa recitandi quæ dixeris quam edendi? Sed difficile est, ut oratio, dum recitatur, satisfaciat. Iam hoc ad laborem recitantis pertinet, non ad rationem non recitandi. Nec uerò ego, dum recito, laudari: sed dum legor, cupio. Itaque nullum emendandi genus omitto, ac primum quæ scripsi, mecum ipse pertracto: deinde duobus aut tribus lego, mox alijs trado adnotanda, notasq; eorum, si dubito, cum uno rursus aut altero pensito, nouissime pluribus recito. Ac si quid mihi credis, tunc accerrime emendo. Nam tanto diligentius, quanto sollicitius intendo. Optime autem reuerentia, pudor, rictus indicant. Idq; adeò sic habe. Non ne si loquuturus esses cum aliquo quamlibet docto, uno tamen minus commouereri, quam cum multis, uel indoctis? Non ne cum surgis ad agendum, tum maxime tibi ipse diffidis? tum commutata non dico plurima, sed omnia cupis? Utique, si latior scena, & corona diffusior. Nam illos quoq; sordidos, pullatosq; reueremur. Non ne si prima quæq; improbari putes, debilitaris, & concidis? Opinor, quia in numero ipso est quod-

dam

aliq; est

* alios

dam magnum, collatumq; consilium, quibusq; singulis iudicij parum, omnibus plurimum. Itaque Pomponius Secundus scriptor tragœdiarum, si quid forte familiarior amicus tollendum, ipse retinendum arbitraretur, dicere solebat, ad populum, prouoco: atque ita ex populi uel silentio, uel ad sensu aut suam, aut amici sententiam sequebatur. Tantum ille populo dabat. Recte, an secus, nihil ad me. Ego enim non populum aduocare, sed certos, electosq; soleo, quos intuear, quibus credam, quos denique & tanquam singulos obseruem, & tanquam non singulos timeam. Nam quod M. Cicero de stylo, ego de metu sentio. *Timor est emendator acerrimus.* Hoc ipsum quod nos recitatuos cogitamus, emendat: quod auditorium ingredimur, emendat: quod pallemus, horrescimus, circumspicimus, emendat. Proinde non pœnitent me consuetudinis meae, quam utilissimam experior. Adeoq; non deterreor sermônibus istorum, ut ultro te rogem, monstres aliquid, quod his addam. nihil enim curae meae satis est. Cogito quam sit magnum dare aliquid in manus hominum, nec persuadere mihi possum, non & cum multis, & saepe tractandum, quod placere & semper, & omnibus cupias. Vale.

C. PLIN. CANINIO SVO S. 18

Deliberas mecum, quemadmodum pecunia, quam municipibus nostris in epulum obtulisti, post te quoque salua sit. Honestâ consultatio, non expedita sententia. Numeres Reipub. summam? Verendum est ne* dilabatur. Des agros, ut publici negligantur. Equidem nihil commodius inuenio, quam quod ipse feci. Nam pro quingentis milibus nummum, quae in alimenta ingenuorum, ingenuarumq; promiseram, agrum ex meis longe pluris* exactori publico mancipaui: eundem negligali imposito recepi, tricena milia

*dilabantur ad
sacras, quae, ut
publicae, negli-
gantur.

*actori

longe milia annua daturus. Per hoc enim & reipublicæ fors in tuto, nec reditus incertus, & ager ipse propter id, quòd uectigali large supercurrit, semper dominum, à quo exerceatur, inueniet. Nec ignoro me plus aliquanto, quàm donasse uideor, erogauisse, cum pulcherrimi agri pretium necessitas uectigalis infregerit. Sed oportet priuatis utilitatibus publicas, mortalibus æternas anteferre: multoq; diligentius muneri suo consulere, quàm facultatibus. Vale.

C. PLIN. PRISCO SVO S. 19

Angit me Fanniæ uoletudo. Contraxit hanc dum asidet Iuniae uirgini Vestali, sponte primum: est enim ad finis: deinde etiam ex autoritate pontificum. Nam uirgines, cum ui morbi atrio Vestæ coguntur excedere, matronarum curæ custodiaq; mandantur: quo munere Fannia dum sedulo fungitur, hoc discrimine implicata est. Insident febres, tussis increfcit: summa macies, summa defectio, animus tantum & spiritus uiget, Heluidio marito, Thrasea patre dignissimus. Reliqua labuntur, meq; non metu tantum, uerum etiam dolore conficiunt. Doleo enim foeminam maximam eripi oculis ciuitatis, nescio an aliquid simile uisuris. Quæ castitas illi? quæ sanctitas? quanta grauitas? quanta constantia? Bis maritum sequuta in exilium est: tertio, ipsa propter maritum relegata. Nam cum Senecio reus esset, quòd de uita Heluidij libros composuisset, rogatumq; se à Fannia in definitione dixisset, querente minaciter Metio Caro an rogasset, respondit, rogauit: an commentarios scripturo dedisset, dedi: an sciente matre, nesciente. Postremo nullam uocem cedentem periculo emisit. Quinetiam illos ipsos libros, quanquam ex necessitate, & metu temporum abolitos senatusconsulto publicatis bonis, seruaui, habuit, tulitq; in exilium exilij causam. Eadem quàm incunda,

Mut

defensio

iucunda, quàm comis, quàm denique (quod paucis datum est) non minus amabilis, quàm ueneranda? Erit sanè quam postea uxoribus nostris ostentare possimus: erit à qua uiri quoque fortitudinis exempla sumamus, quam sic cernentes audientesq; miramur, ut illas quæ leguntur. Ac mihi domus ipsa nutare, conuulsaq; sedibus suis ruitura supra uidetur, licet adhuc posteros habeat. Quantis enim uirtutibus, quantisq; factis assequentur, ut hæc non nouissima occiderit? Me quidem illud etiam adfligit, & torquet, quòd * morte eius, illam (nihil possum illustrius dicere) *matrē eius tantæ focinæ matrem rursus uideor amittere, quàm hæc ut reddit ac refert nobis, sic auferet secum, meq; & nouo pariter, & rescisso uulnere adficiet. Vtranque colui, utranque dilexi: utram magis, nescio, nec discerni uolebant. Habuerunt officia mea in secundis, habuerunt in aduersis. Ego solatium relegatarum, ego ultor reuersarum, non feci tamen paria, atque eo magis hanc cupio seruari, ut mihi soluendi tempora supersint. In his eram curis, cum scriberem ad te, quas si deus aliquis in gaudium uerterit, de metu non querar. Vale.

C. PLIN. TACITO SVO S. 23

Librum tuum legi, & quàm diligentissimè potui adnotavi, quæ commutanda, quæ eximenda arbitrarer. Nam & ego uerum dicere assueui, & tu libenter audire. Neque enim ulli patientius reprehenduntur, quàm qui maxime laudari merentur. Nunc à te librum meum cum adnotationibus tuis expecto. O iucundas, o pulchras uices, quàm me delectat, quod si qua posteris cura nostri, usquequaque narrabitur, qua concordia, simplicitate, fide uixerimus. Erit rarum & insigne, duos homines ætate, dignitate propemodum æquales, nonnullius in literis nominis

(cogor

Ecce enim de te quoque parcius dicere, quia de me simul dico) alterum alterius studia fuisse. Equidem adolescentulus cum iam tu fama gloriaque; floureres, te sequi, tibi longo, sed proximus intervallo esse, et haberi concupiscebam. Et erant multa clarissima ingenia, sed tu mihi ita similitudo nature ferebat) maxime imitabilis, maxime imitandus uidebaris. Quo magis gaudeo, quod si quis de studiis sermo, una nominamur, quod de te loquentibus statim occurrerit: nec desunt, qui uni utrique nostrum preferantur. Sed nos nihil interest mea, quo loco iungimur. Nam in hoc primus, quia tibi proximus: quin etiam in testamentis debes adnotasse, nisi quis forte alterutri nostrum amicissimus, eadem legata, et quidem pariter accipimus. Quae omnia huc spectant, ut inuicem ardentius diligamus, cum tot uinculis nos studia, mores, fama, suprema denique hominum iudicia constringant. Vale.

C. PLIN. CORNVTO SVO S. 21

PArco collega clarissime, et infirmitati oculorum ut iubes consulo. Nam et huc tecto uehiculo undique inclusus, quasi in cubiculo perueni. Et hic non stylo modo, uerum etiam lectionibus difficulter, sed abstinco, solisque; auribus studeo, cubacula obductis uclis opaca, nec tamen obscura factio. Cryptoporticus quoque ad oportis inferioribus fenestris, tantum umbræ, quantum luminis habent. Sic paulatim lucem ferre condisco. Balineum adsumo, quia prodest uinū, quia non nocet, parcissime tamen. Ita assueui, et nunc custos adest. Gallinam, ut a te missam, libenter accepi, quam satis acerbis oculis, quamquam adhuc lippis, pinguis simam uidi. Vale.

C. PLIN. FALCONI SVO S. 22

MInus miraberis, me tam instanter petisse, ut in amicium meum conferres tribunatum, cum scieris, quis ille

ille, qualisq; Possum autem iam tibi & nomen indicare, & describere ipsum, postquam polliceris. Est Cornelius Minutianus, ornamentum regionis meæ, seu dignitate, seu moribus: natus splendide, abundat facultatibus, amat studia, ut solent pauperes. Idem rectissimus iudex, fortissimus aduocatus, fidelissimus amicus. Accepisse te beneficium credes, cum propius inspexeris hominem, omnibus honoribus, titulis (nihil uolo elatius de modestissimo uiro dicere) parem. Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO S. 23

GAudeo quidem esse te tam fortem, ut Mediolani occurrere Tyroni possis. Sed ut perseueres esse tam fortis, rogo, ne tibi cōtra rationem ætatis tantum laboris iniungat. Quinimo denuncio, ut illum & domi, & intra domum, atq; etiam intra cubiculi limen expectes. Etenim cum à me ut frater diligatur, non debet ab eo, quem ego parentis loco obseruo, exigere officium, quod parenti suo renūisset. Vale.

C. PLIN. GEMINIO SVO S. 24

NVmidia Quadratilla paulò minus octogesimo ætatis Anno decessit, usque ad nouissimam ualetudinem uiridis, atque etiam ultra matronalem modum compacto corpore & robusto. Decessit honestissimo testamento. Reliquit heredes ex beſse nepotem, ex tertia parte neptem. Neptem parum noui, nepotem familiarissime diligo, adolescentem singularem, nec ijs tantum, quos sanguine attingit, inter propinquos amandum. Ac primum conspicuus forma, omneis sermones malignorum & puer, & iuuenis euasit. Intra quartum & uicesimum annum maritus, & si deus admisset, pater. Vixit in contubernio auicæ delicate seuerissime, & tamen obsequentiissime. Habebat illa pantomimos, fouebat que effusius, quàm principi fœmine conueniret. Hos Quadratus non in theatro, non domi spectabat,

in fine

spectabat, nec illa exigebat. Audiui ipsam, cum mihi commendaret nepotis sui studia, solere se ut foeminam in illo ocio sexus laxare animum luxu calculorum, solere spectare pantomimos suos: sed cum factura esset alterutrum, semper se nepoti suo praecepisse, abiret, studeretq;: quod mihi non amore eius magis facere, quam reuerentia uidebatur. Miraberis, & ego miratus sum. Proximis sacerdotalibus ludis, productis in commissione pantomimis, cum simul theatro ego, & Quadratus egredieremur, ait mihi: Scis me hodie primum uidisse saltantem auiæ meæ libertum: hoc nepos. At Hercule alienissimi homines in honorem Quadratillæ (pudet me dixisse honorem per adulationis officium) in theatrum] cursitabant, exultabant, plaudabant, mirabantur: ac deinde singulos gestus dominæ cum canonicis reddebant, qui nunc exquisitissima legata theatralis operæ corollarium accipient ab hærede.* Quorsum scriberem hæc? quia soles, si quid incidit noui, non inuitus audire: deinde quia iucundum est mihi, quod cœperim gaudium scribendo retractare. Gaudeo enim pietate defunctæ, honore optimi iuuenis. Lætor etiam, quòd domus aliquando C. Cassij, huius qui Cassianæ scholæ princeps, & parens fuit, seruiet domino non minori. Implebit enim illam Quadratus meus ut decebit, rursusq; ci pristinam dignitatem, celebritatem, gloriamq; reddet, cum tantus orator inde procedet, quantus iuris ille consultus. Vale.

*Hæc scripsi, quia soles

C. PLIN. RVFO SVO S. 25

Quantum eruditorum aut modestia ipsorum, aut quies operit, & subtrahit famæ. At nos eos tantum dicturi aliquid, aut lecturi timemus, qui studia sua proferunt: cum illi, qui tacent, hoc amplius præsent, quòd maximum opus silentio reuerentur. Expertus scribo, quod

quod scribo. Terentius iunior equestribus militijs, atq; etiam
 procuratione Narbonensis prouinciae integerrime fun-
 ctus, recepit se in agros suos, * speratisq; honoribus tran- * paratisq;
 quillissimum ocium prætulit. Hunc ego inuitatus hospiti-
 o, ut bonum patremfamiliae, ut diligentem agricolam in-
 tuebar, de his locuturus, in quibus illum uersari putabam:
 & coeperam, cum ille me doctissimo sermone reuocauit ad
 studia. Quam tersa omnia? quam Latina? quam Graeca?
 Nam tantum utraq; lingua ualet, ut ea magis uideatur ex-
 cellere, qua cum maxime loquitur. Quantum ille legit?
 quantum tenet? Athenis uiuere hominem, non in uilla pu-
 tes. Quid multa? auxit sollicitudinem meam, effecitq; ut il-
 lis, quos doctissimos noui, non minus hos seductos, &
 quasi rusticos uerear. Idem suadeo tibi. Sunt enim ut in
 castris, sic etiam in literis nostris plures cultu pagano,
 quos cinctos & armatos, & quidem ardentissimo ingenio,
 diligentius scrutatus, inuenies. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S. 26

NVper me cuiusdam amici languor admonuit, opti-
 mos esse nos, dum infirmi sumus. Quem enim infir-
 mum aut auaritia, aut libido sollicitat? Non amoribus ser-
 uuit, non adpetit honores, opes negligit, & quantulum-
 cunque, ut relicturus, satis habet: Tunc deos, tunc hominem
 esse se meminit: inuidet nemini, neminem miratur, nemi-
 nem despicit: ac ne sermonibus quidem malignis aut at-
 tendit, aut alitur. Balinea imaginatur, & fonteis. Haec
 summa curarum, summa uotorum, mollemq; in posterum,
 & pinguem, si contingat euadere, hoc est, innoxiam, beataq;
 destinat uitam. Possum ergo, quod pluribus uerbis, pluri-
 bus etiam uoluminibus philosophi docere conantur, ipse
 breuiter tibi, mihiq; praecipere, ut taleis esse sani persue-

remus, quales nos futuros profitemur infirmi. Vale.

C. PLINIVS SVRAE

S V O S.

ET mihi discendi & tibi docendi facultatem ocium praebet. Igitur perquam uelim scire, esse aliquid phantasmata, & habere propriam figuram, numenq; aliquod putes, an inanem & uariam ex metu nostro imaginem accipere. Ego ut esse credam, in primis eo ducor, quod audio accidisse Curtio Ruso. Tenuis adhuc, & obscurus obtinenti Africam comes haerens. Inclinato die spatiabatur in porticu, offertur ei mulieris figura, humana grandior, pulchriorq; perterrito, Africam se futurorum praenunciam dixit: iturum enim Romanam, honoresq; gesturum, atq; etiam tum summo imperio in eandem prouinciam reuersurum, ibiq; moriturum. Facta sunt omnia. Praeterea accedenti Carthaginem, egredientiq; nauem, eadem figura in littore occurrisse narratur. Ipse certe implicitus morbo, futura praeteritis, aduersa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante, proiecit. Iam illud non ne & magis terribile, & non minus mirum est quod exponam, ut accepi. Erat Athenis spatiosa & capax domus, sed infamis, & pestilens, per silentium noctis sonus ferri, & si attenderes acrius, strepitus uinculorum longius primo, deinde proximo reddebatur, mox apparebat idolon, senex macie & squalore confectus, promissa barba, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq;. Inde inhabitantibus tristes, diraeq; noctes per metum uigilabantur: uigiliam morbus, & crescente formidine mors sequebatur. Nam interdum quoq;, quanquam abscesserat imago, memoria imaginis oculis * incrrabat, longiorisq; causa timoris timor erat. Deserta inde, & daenata solitudine domus, totaq; illi monstro relicta: proscribatur tamen, seu
quis

quis emere, seu quis conducere ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas philosophus Athenodorus, legit titulum, auditoque pretio, quia suspecta uilitas, percunctatus: omnia docetur, ac nihilominus, imò tanto magis conducit. Vbi coepit aduersperascere, iubet sterni sibi in prima domus parte, poscit pugillareis, stylum, lumen, suos omnes in interiora dimittit: ipse ad scribendum animum, oculos manum intendit, ne uacua mens audita simulachra, & inanes sibi metus fingeret. * Initio, quale ubique silentium noctis, deinde concuti ferrum, uincula moueri, ille non tollere oculos, nō remittere stylum, sed obfirmare animum, auribusq; prætereundere. Tum crebescere fragor, aduentare etiam, ac iam ut in limine, iam ut intra limen audiri: respicit. uidet, agnoscitq; narratam sibi effigiem. Stabat, innuebatque digito, similis uocanti. Hic contra, ut paululum expectaret, manu significat, rursusq; ceris, & stylo incumbit: Illa scribentis capiti catenis insonabat. Respicit rursus idem, quod prius, innuentem. Nec moratus tollit lumen, & sequitur. Ibat illa lento gradu, quasi grauis uinculis: postquam deflexit in aream domus, repente dilapsa deserit comitem. Desertus herbas, & folia concepta signum loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant. Inueniunt ossa inserta catenis & implicita, quæ corpus æuo, terræque putrefactum nuda & exesa reliquerat uinculis, collecta publice sepeliuntur. Domus postea rite conditis manibus caruit. Et hæc quidem adfirmantibus credo: illud adfirmare alijs possum: Est libertus mihi Marcus, non illiteratus, cum hoc minor frater eodem lecto quiescebat. Is uisus est sibi cernere quendam in toro residentem, admouentemq; capiti suo cultros, atque etiam ex ipso uertice amputantem

* Initioq;
ubiq; silen-
tium

capillos. Vbi inluxit, ipse circa uerticem tonsus, capilli iacentes reperiuntur. Exiguum temporis medium, & rursus simile aliud priori fidem fecit. Puer in pædagogio multus pluribus dormiebat, uenerunt per fenestras (ita narrat) in tunicis albis duo, cubantemq; detonderunt: & quâ uenerant, recesserunt. Hunc quoque tonsum, sparsosq; circa capillos dies ostendit. Nihil notabile secutum, nisi forte, quod non fui reus, futurus, si Domitianus, sub quo hæc acciderunt, diutius uixisset. Nam in scrinijs eius datus à Caro de me libellus inuenus est. Ex quo coniectari potest, quia reus moris est submittere capillum, recisos meorum capillos, depulsi quod immincebat periculi signum fuisse. Proinde rogo eruditionem tuam intendas. Digna res est, quam diu multumq; consideres: ne ego quidem indignus, cui copiam scientiæ tuæ facias. Licet etiam utranque in partem, ut soles, disputes: ex altera tamen fortius, ne me suspensum incertumq; dimittas, cum mihi consulendi causa fuerit, ut dubitare desinerem. Vale.

C. PLIN. SEPTITIO SVO S. 28

AIs quosdam apud te reprehendisse, tanquam amicos meos ex omni occasione ultra modum laudem. Agnosco crimen, amplector etiam. Quid enim honestius culpa benignitatis? Qui sunt tamen isti, qui amicos meos melius norint? Sed ut norint, quid inuidet mihi felicissimum errorem? Ut enim non sint, quales à me prædicantur, ego tamen beatus, quod mihi uidentur. Igitur ad alios hanc sinistram diligentiam cōserant. Nec sunt parum multi, qui carpere amicos suos iudicium uocant: mihi nunquam persuadebunt, ut meos amari à me nimis unquam putem. Vale.

C. PLIN. MONTANO SVO S. 29

Ridebis

Ridebis, deinde indignaberis, deinde ridebis, si legeris, quod nisi legeris, non potes credere. Est uia Tiburtina intra primum lapidem (proxime adnotavi) monumentum Pallantis, ita inscriptum: Huic Senatus ob fidem, pietatemq; erga patronos, ornamenta prætoria decreuit, & sestertium centies quinquagies, cuius honore contentus fuit. Equidem nunquam sum miratus, quæ sæpius à fortuna quam à iudicio proficiscerentur. Maxime tamen hic me titulus admonuit, quàm essent mimica, & inepta, quæ interdum in hoc cœnum, in has sordeis abijcerentur. Quæ denique ille furcifer & recipere ausus est, & recusare: atque etiam, ut moderationis exemplum, posteris prodere. Sed quid indignor? ridere satius est, ne se magnum aliquod adeptos putent, qui huc felicitate perueniunt, ut rideantur. Vale.

C. PLIN. GENITORI SVO S. 30

Torqueor, quòd discipulum, ut scribis, optime spei amissisti, cuius & ualitudine, & morte impedita studia tua, quid nesciam? cum sis omnium officiorum obseruantissimus, cumq; omnes, quos probas, effusissime diligas. Me huc quoque urbana negocia persequuntur, non delectant. Non desunt enim, qui me aut iudicem, aut arbitrum faciunt. Accedunt querelæ rusticorum, qui auribus meis post longum tempus suo iure abutuntur. Instat & necessitas agrorum locandorum perquam molesta. Adeò rarum est inuenire idoneos conductores, quibus ex causis precariò studeo: studeo tamen, nam & scribo aliquid & lego: sed cum lego, ex comparatione sentio, quàm male scribam. Licet tu mihi bonum animum facias, qui libellos meos de ultione Heluidij, orationi Demosthenis κατὰ Μελίαν confers. Quam sanè, cum componerem illos, habui in

Id est, contra
Mediam.

manibus, non ut emularer: improbum enim, ac penè furiosum: sed tamen imitarer, & sequerer tantum, ut diuersitas ingeniorum maximi & minimi, & ut causæ dissimilitudo pateretur. Vale.

C. PLIN. CORNVTO SVO S. 31

Claudius Pollio amari à te cupit, dignus hoc ipso, quod cupit, deinde quòd ipse te diligit. Neque enim ferè quisquam exigit istud, nisi qui facit: uir alioqui rectus, integer, quietus, ac penè ultra modum, si quis tamen ultra modum, uerecundus. Hunc, cum simul militaremus, non solum ut commilito inspexi, præerat alæ militari, ego iussus à legato consulari rationem alarum, & cohortium excutere, ut magnam quorundam fœdamq; auaritiâ, & negligentiam parem, ita huius summam integritatem, sollicitam diligentiam inueni. Postea promotus ad amplissimas procuraciones nulla occasione corruptus, ab insito abstinentiæ amore deflexit: nunquam secundis rebus intumuit, nunquam officiorum uarietate continuam laudem humanitatis infregit, eademq; firmitate animi laboribus suffecit, qua nunc ocium patitur. Quod quidem paulisper cum magna sua laude intermisit, & posuit, à Correllio nostro ex liberalitate imperatoris Neruæ emendis, diuidendisq; agris adiutor adsumptus. Etenim qua gloria dignum est, summo uiro in tanta eligendi facultate præcipue placuisse? Idem quàm reuerenter, quàm fideliter amicos colat, multorum supremis iudicijs, in his * Anni Bassi grauissimi ciuis credere potes, cuius memoriam tam grata prædicatione prorogat, & extendit, ut librum de uita eius (nam studia quoque, sicut alias arteis bonas ueneratur) ediderit pulchrum, sed & uarietate ipsa probandum, cum plerique hactenus defun-

* & Muso-
nij Bassi

florum meminerint, ut querantur. Hunc hominem adpetentissimum tui, mihi crede, complectere, adprehende, imò & inuicta, ac sic ama, tanquam gratiam restras. Neque enim obligandus, sed remunerandus est in amoris officio, qui prior cœpit. Vale.

C. PLINIVS FABATO

PROSOCERO S. 32

Delector iucundum tibi fuisse Tyronis mei aduentum. Quod uerò scribis oblata occasione proconsulis plurimos manumissos, unice letor. Cupio enim patriam nostram omnibus quidem rebus augeri, maximè tamen ciuium numero: id enim oppidis firmissimum ornamentum. Illud etiam me non ut ambitiosum, sed tamen iuuat, quòd ais esse te, me'que & gratiarum actione, & laude celebratos. Est enim, ut Xenophon ait, ἡδίστον ἀνθρώποις ἐπαινεῖσθαι, utique si te mereri putes. Vale.

Id est, suauissimum genus auscultationis laus.

C. PLIN. TACITO SVO S. 33

Avguror, nec me fallit augurium, historias tuas immortales futuras: quò magis illis (ingenue fatebor) inseri cupio. Nam si esse nobis curæ solet, ut facies nostra ab optimo quoque artifice exprimat: nonne debemus optare, ut operibus nostris similis tui scriptor, prædicatorq; contingat? Demonstro ergo, quanquam diligentiam tuam fugere non possit, quum sit in publicis actis: demonstro tamen, quò magis credas iucundum mihi futurum, si factum meum, cuius gratia periculo cedit, tuo ingenio, tuo testimonio ornaueris. Dederat me senatus cum Herennio Senecione aduocatum prouinciæ Beticæ contra Bæbium Massam: damnatoq; Massa, censuerat, ut bona eius publicè custodirentur. Senecio cum explorasset consules postulationibus uacatuos, conuenit me, & qua concor-

dia (inquit) iniunctam nobis accusationem executi sumus, hac ad eam consules, petamusq; ne bona dissipari sinant, quorum esse in custodia debent. Respondi: cum simus aduocati à senatu dati, dispice, num peractis putes parteis nostras, senatus cognitione finita. Et ille: tu quem uoles, tibi terminum statues, cui nulla cum prouincia necessitudo, nisi ex beneficio tuo, & hoc recenti: ipse & natus ibi & quaestor in ea fui. Tum ego, si fixum tibi istud ac deliberatum, sequar te, ut si qua ex hoc inuidia erit, non tua tantum sit. Venimus ad consules, dicit Senecio, quæ res ferebat: aliqua subiungo. Vix

*en dum conticueramus, * & Massa questus, Senecionem non aduocati fidem, sed inimici amaritudinem impleisse, impietatisq; reum postulat. Horror omnium. Ego autem: Vereor, inquam, clarissimi consules, ne mihi Massa silentio suo prauaricationem obiecerit, quod non & me reum postulauit.

Quæ uox & statim excepta, & postea multo sermone celebrata est. Diuus quidem Nerua (nam priuatus quoq; attendebat his, quæ rectè in publicum fierent) missis ad me grauissimis literis, non mihi solum, uerum etiam seculo est gratulatus, cui exemplum (sic enim scripsit) simile antiquis contigisset. Hæc utcunq; se habent, notiora, clariora, maiora tu facies: quanquam non exigo, ut excedas rei actæ modum: nec enim historia debet egredi ueritatem, & honeste factis

ueritas sufficit.

Vale.

*

LIBRI SEPTIMI FINIS.

C. PLIN

hist

B

C. PLINIIS E-
CVNDI EPISTO-
LARVM LI-
BER VIII.

C. PLIN. SEPTIMIO SVO S.

NTER commode explicui, excepto quòd quidam ex meis aduersam ualitudinem * fruentissimis æstibus cōtraxerunt. En- * feruescen- colpius quidem lector, ille seria nostra, tibus ille deliciae, exasperatis faucibus puluere sanguinè reiecit. Quàm triste hoc ipsi, quàm acerbum mihi, si his, cui omnis ex studijs gratia, inhabilis studijs fuerit: quis deinde libellos meos sic leget, sic amabit? quem aures meæ sic sequentur? Sed diu letiora promittunt. Stetit sanguis, refedit dolor. Præterea continens ipse, nos solliciti, medici diligentes. Ad hoc salubritas cœli, secessus, quietes, tantum salutis, quatum otij pollicentur. Vale.

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

ALij in prædia sua proficiscuntur, ut locupletiores areuertantur, ego ut pauperior. Vendideram uindemias certatim negotiatoribus ementibus, inuitabat pretium, & quod tunc, & quod fore uidebatur, spes fefellit. Erat expeditum omnibus remittere æqualiter, sed non satis æquum. Mihi autem egregium in primis uidetur, ut foris, ita domi: ut in magnis, ita in paruis: ut in alienis, ita in suis agitare iustitiam. Nam si paria peccata, pares etiam laudes. Itaq; omnibus quidem, ne quis mihi non donatus abiret, partem octauam pretij, quo quis emerat, concessi: deinde ijs, qui amplissimas summas emptio- nibus occupauerant, separatim consului. Nam & me ma-
n s gis iuue

gis iuuerant, & maius ipsi fecerant damnum. Igitur ijs, qui pluris quàm decem milibus emerant, ad illam communem, & quasi publicam octauam addidi decimam eius summæ, quæ decem milia excefferat. Vereor ne parum expresserim, apertius calculos ostendam, si qui forte quindecim milibus emerant, hi & quindecim milium octauam & quinque milium decimam tulerunt. Præterea cum reputarem quosdam ex debito aliquantum, quosdam aliquid, quosdam nihil reposuisse, nequaquam uerum arbitrabar, quos non equasset fides solutionis, hos benignitate remissionis æquari. Rursus ergo ijs, qui soluerant, eius quod soluerant, decimam remisi. Per hoc enim aptissimè & in præteritum singulis pro cuiusque merito gratia referri, & in futurum omnes, cum ad emendum, tum etiam ad soluendum allici uidebantur. Magno mihi seu ratio hæc, seu facilitas stetit. Sed fuit tanti: nam regione tota & nouitas remissionis, & forma laudatur: ex ipsis etiam, quos non una, ut dicitur, pertica, sed distincte, gradatimq; tractaui. Quanto quis melior, & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus non esse apud me ἐν δ' ἰν' τιμῆν ἢ μὲν κακὸς, ἢ γὰρ ἐσθλός. Vale.

*Id est, in aqua-
li honore par-
sim improbus,
partim pbus.*

C. PLIN. SPARSO SVO S. 3

Librum, quem nouissime tibi misi, ex omnibus meis uel maxime placere significas, est eadem opinio cuiusdam eruditissimi, quo magis adducor, ut neutrum falli putem: quia non est credibile utrunque falli, & quia tam blandior mihi. Volo enim proxima quæque absolutissima uideri: & ideo iam nunc contra istum librum fauce orationi, quam nuper in publicum dedi, communicaturus tecum, ut primum diligentem tabellarium inuenero. Erexi expectationem tuam, quam uereor, ne destituat oratio

in ma

in manus sumpta. Interim tamen tanquam placituram (et
fortasse placebit) expecta. Vale.

C. PLIN. CANINIO SVO S. 4

O ptimè facis, quòd bellum Dacicum scibere paras. Nam
quæ tam recens, tam copiosa, tam lata, quæ denique
tam poëtica, et quanquam in uerissimis rebus, tam fabulo-
sa materia? Dices immissa terris noua flumina, nouos
pontes fluminibus iniectos, infessa castris montium abru-
pta, pulsum regia, pulsum etiam uita regem, nihil desperan-
tem. Super hac actos bis triumphos, quorum alter ex inui-
cta gente primus, alter nouissimus fuit. Vna, sed maxima
difficultas, quod hæc æquare dicendo, arduum, immensum
etiam tuo ingenio, quanquam altissime adsurgat, et amplif-
simis operibus increseat. Nonnullus et illo labor, ut barba-
ra et fera nomina, in primis regis ipsius Græcis uersibus
non resultent. Sed nihil est, quod non arte, cura que, si non
potest uinci, mitigetur. Præterea, si datur Homero et
mollia uocabula, et Græca ad lenitatem uersus contrahere,
extendere, inflectere: cur tibi similis audentia, præsertim
non delicata, sed necessaria negetur? Proinde iure uatum
inuocatis dijs, et inter Deos ipso, cuius res, opera, consilio
dictaturus es, immitte rudentes, pande uela, ac si quando
aliàs, toto ingenio uehere. Cur enim non ego quoque poë-
ticè cum poëta? Illud iam nunc paciscor, prima quæque ut
absolueris, mitte, imò etiam antè quam absoluas: sic ut
erunt recentia, si rudia, si adhuc similia nascentibus. Res-
pondebis non posse perinde carptim, ut contexta, perin-
de inchoata placere ut effecta. Scio itaque et à me aestima-
buntur, ut cepta: spectabuntur, ut membra: extremamq;
limam tuam operientur in scrinio nostro. Patere hoc me
super

super cætera habere amoris tui pignus, ut ea quoque no-
rim, quæ nosse neminem uelles. In summa, potero fortasse
scripta tua magis probare, laudare, quanto illa tardius, cau-
tiusq; sed ipsum te magis amabo, magisq; laudabo, quanto
celerius, & incautius miseris. Vale.

C. PLINIVS GEMINIO SVO S. 5

Graue uulnus Macrinus noster accepit, amisit uxorem
singularis exempli, etiam si olim fuisset. Vixit cum
hac trigintanouem annis sine iurgio, sine offensa. Quam
illa reuerentiam marito suo præstitit, cum ipsa summam
mereretur: quot, quâtasq; uirtutes ex diuersis ætatibus sum-
ptas collegit, & miscuit? Habet quidem Macrinus grande
solatium, quod tantum bonum tandiu tenuit. Sed hoc magis
exacerbatur, quod amisit. Nam fruendis uoluptatibus cre-
scit carendi dolor. Ero ergo suspensus pro homine amicissi-
mo, dum admittere auocamenta, & cicatricem pati possit,
quam nihil æque ac necessitas ipsa, & dies longa, & satie-
tas doloris inducit. Vale.

C. PLIN. MONTANO SVO S. 6

Cognouisse iam ex epistola mea debes, adnotasse me nu-
per monumentum Pallantis sub hac inscriptione: Huic
senatus ob fidem, pietatemque erga patronos, orna-
menta prætoriae decreuit, & sestertium centies quinquagies,
cuius honore contentus fuit. Postea mihi uisum est
pretium curæ, ipsum s. c. querere. Inueni tam copiosum,
& effusum, ut ille superbissimus titulus modicus, atque
etiam demissus uideretur. Conferant se, * misceantq; , non
dico illi ueteres Africani, Achaici, Numantini: sed hi pro-
ximi Marij, Syllæ, Pompeij (nolo progredi longius) infra
Pallantis laudes iacebunt. Urbanos qui illa censuerunt,
putem, an miseros? Dicerem urbanos, si Senatum deceret
urbanitas

* alij non ha-
bent, misce-
antq;

urbanitas. Miseros ergo? sed nemo tam miser est, ut ad illa cogatur. Ambitio ergo, & procedendi libido? Sed quis adeo demens, ut aut per suum, aut per publicum dedecus procedere uellet in ea ciuitate, in qua hic esset usus potentissimæ dignitatis, ut primus in senatu laudare Pallantem posset? Omitto, quod Pallanti seruo pratoria ornamenta offeruntur, quippe offeruntur à seruis. Mitto quod censent non exhortandum modò, uerumetiam compellendum ad usum aureorum anulorum. Erat enim contra maiestatem Senatus, si ferreis prætorius uteretur. Leuia hæc & transeunda. Illa memoranda, quod nomine Pallantis Senatus, nec expiata postea * ea iniuria est, Pallantis nomine Senatus gratias agit Cæsari, quod & ipse * curia cum summo honore mentionem eius prosecutus esset, & Senatui facultatem fecisset testandi erga eum beneuolentiam suam. Quid enim Senatui pulchrius, quàm ut erga Pallantem satis gratus uideretur? Additur ut Pallas, cui se omnes pro uirili parte obligatos fatentur, singularis fidei; singularis industriæ fructum meritissimo serat, prolatos imperij fines, redditos exercitus Reipub. credas. Adstruitur his, cum Senatui, populoq; Romano liberalitatis gratior representari nulla materia posset, quàm si abstinentissimi, fidelissimiq; custodis principalium opum facultates adiuuare contigisset. Hoc tunc uotum Senatus, hoc præcipuum gaudium populi, hæc liberalitatis materia gratissima, si Pallantis facultates adiuuare publicarum opum egestionem contingeret. Iam quæ sequuntur, uoluisse quidem Senatum censere, dandum ex ærario sestertium centies quinquagies; & quanto ab eiusmodi cupiditatibus remotior eius animus esset, tanto impensius petere à publico parente, ut eum compelleret ad ceden-

dum

dum Senatui. Id uerò deerat, ut cum Pallante autoritate publica ageretur, Pallas rogaretur, ut Senatui cederet, ut illi superbissimæ abstinentiæ Caesar ipse patronatus aduocaretur, ne sestertium centies quinquagies sperneret. Spreuit, quod solum potuit tantis opibus publice oblati, adrogantius fecit, quàm si accepisset. Senatus tamen id quoque similis querenti, laudibus tulit, his quidem uerbis: Sed cum princeps optimus, parensq; publicus rogatus à Pallante, eam partem sententiæ, quæ pertinebat ad dandum ei ex ærario centies quinquagies sestertium, remitti uoluisset, testari senatum, & se libenter, ac merito hanc summam inter reliquos honores ob fidem, diligentiamq; Pallantis decernere cœpisse, uoluntati tamen principis sui, cui in nulla re fas putaret repugnare, in hac quoque re obsequi. Imaginare Pallantem uelut intercedentem senatusconsulto, moderantemque honores suos, & sestertium centies quinquagies, ut nimium recusantem, cum prætoriam ornamenta tanquam minus recepisset. Imaginare Cæsarem liberti precibus, uel potius imperio coram senatu obtemperantem. Imperat enim libertus patrono, quem in senatu rogat. Imaginare senatum usquequaque testantem merito, libenterq; se hanc summam inter reliquos honores Pallanti cœpisse decernere, & perseueraturum fuisse se, nisi obsequeretur principis uoluntati, cui non esset fas in ulla re repugnare. Ita ne sestertium centies quinquagies Pallas ex ærario referret, uerecundia ipsius, obsequio senatus opus fuit in hoc præcipue non obsequuturi, si in nulla re putasset fas esse non obsequi. Finem existimas? manedum, & maiora accipe. Vtique cum sit uile, principis benignitatem promptissimam ad laudem, præmiaq; merentiam inlustrari ubique, & maxime ijs lo-

eis, quibus incitari ad imitationem prepositi rerum eius
 cura possent, & Pallantis spectatissima fides, atque inno-
 centia exemplo prouocare studium tam honestæ emula-
 tionis posset, ea que quarto Calend. Februarij, que pro-
 xime fuissent, in amplissimo ordine optimus princeps re-
 citasset, senatus que consulta de his rebus facta in aes inci-
 derentur, id que aes fingeretur ad statuam loricatam diui
 Julij. Parum uisum tantorum dedecorum esse curiam te-
 stem. Delectus est celeberrimus locus, in quo legenda præ-
 sentibus, legenda futuris proderentur. Placuit ære signa-
 ri omneis honores fastidiosissimi mancipij, quos que re-
 pudiaisset, quos que, quantum ad decernenteis pertinet,
 g
 gessisset, incisa, & insculpta sunt publicis, æternis que mo-
 nimentis prætoria ornamenta Pallantis, sic quasi fœde-
 ra antiqua, sic quasi sacræ leges. Tanta principis, tanta
 senatus, tanta Pallantis ipsius: quid dicam? nescio, nisi
 uellet in oculis omnium figi, Pallas insolentiam suam, pa-
 tientiam Cæsar, humilitatem Senatus. Nec puduit ratio-
 nem turpitudini obtendere. Egregiam quidem pulchramque
 rationem, ut exemplo Pallantis præmiorum ad studium
 emulationis ceteri prouocarentur. Ea honorum uilitas
 erat, illorum etiam, quos Pallas non dedignabatur. Inuc-
 niebantur tamen honesto loco nati, qui peterent, cupe-
 rentque; quod dari liberto, promitti seruis uidebant. Quam
 iuuat, quod in tempora illa non incidi, quorum sic me,
 tanquam illis uixerim, pudet. Non dubito similiter adfici
 te. Scio quam sit tibi uiuus, & ingenuus animus. Ideoque
 facilius est, ut me (quanquam indignationem quibusdam
 in locis fortasse ultra epistolæ modum extulerim) parum
 doluisse, quam nimis credas. Vale.

C. PLIN. TACITO SVO S.

Nequē ut magistro magister, nequē ut discipulo discipulus (sic enim scribis) sed ut discipulo magister: nam tu magister, ego contra: atq; * adeo tu in scholam reuocas, ego adhuc Saturnalia extendo, librum misisti. Non potui longius hyperbaton facere, atque hoc ipso probare, cum esse, qui non modo magister tuus, sed ne discipulus quidem debeam dici: sumam tamen personam magistri, exeramque in librum tuum ius, quod dedisti eo liberius, quo nihil ex meis interim missurus sum tibi, in quo te ulciscaris. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S.

Vidisti ne aliquando Clitumnum fontem? si nondum, *Clitumnus fons.* et puto nondum, alioqui narrasses mihi. Vide quem ego (pœnitet tarditatis) proxime uidi. Modicus collis adsurgit antiqua cupressu nemorosus, et opacus. Hunc subter fons exit, et exprimitur pluribus uenis, sed imparibus, eluctatusque facit gurgitem, qui lato gremio patescit purus et uitreus, ut numerare iactas stipes, et relucents calculos possis. Inde non loci deuexitate, sed ipsa sui copia, et quasi pondere impellitur. Fons adhuc, et iam amplissimum flumen, atque etiam nauium patiens, quas obuias quoque, et contrario nisu in diuersa tendentis transmittit, et perfert, adeo ualidus, ut illa qua proferat, ipse tanquam per solum planum remis non adiuuetur, idem egerime remis, contisque superetur aduersus. Iucundum utrunque per iocum, ludumque fluitantibus, ut flexerint cursum, laborem otio, otium labore uariare. Ripae fraxino multa, multa populo uestiuntur. Quas perspicuus annis uelut mersas uiridi imagine adnumerat. Rigor aque certauerit niuibus, nec color cedit. Adiacet templum priscum, et religiosum

religiosum. Stat Clitumnus ipse amictus, ornatusq; prætexta. Præsens numen, atq; etiam fatidicum indicant sortibus. Sparsa sunt circa sacella complura, totidemq; Dei simulachra sua cuiq; ueneratio, suum nomen, quibusdam uero etiam fontes. Nam præter illum quasi parentem cæterorum, sunt minores capite discreti, sed flumini miscentur, quod ponte transmittitur. Is terminus sacri, prophaniq; in superiore parte nauigare tantum, infra etiam natæ concessum. Balineum Hispellates, quibus illum locum diuus Augustus dono dedit, publice præbent, & hospitium. Nec desunt uille, quæ secutæ fluminis amœnitatem, margini insistant. In summa, nihil erit, ex quo non capias uoluptatem. Nam studebis quicq; & leges multa multorum omnibus columnis, omnibus parietibus inscripta, quibus fons ille, Deusq; celebratur. Plura laudabis, nonnulla ridebis: quanquam tu uero, quæ tua humanitas, nulla ridebis. Vale.

C. PLIN. VRSO SVO S. 9

Olim non librum in manus, non stylum sumpsisti. Olim nescio quid sit otium, quid quies, quid denique illud, iners quidem, iucundum tamen nil agere, nihil esse: adeo multa me negotia amicorum nec sedere, nec studere patiuntur. Nulla enim studia tanti sunt, ut amicitie officium deseratur, quod religiosissime custodiendum studia ipsa præcipiunt. Vale.

C. PLIN. FABATO PROSOCERO. 10

Quo magis cupis ex nobis pronepotes uidere, hoc tristior audies, neptem tuam abortum fecisse, dum se prægnantem esse puellariter nescit, ac per hoc quædam custodienda prægnantibus omittit, facit omittenda: quem errorem magnis detrimentis expiauit, in summum periculum adducta. Igitur, ut necesse est, grauius accipias sen-

o Etatem

Autem tuam, quasi paratis posteris destitutam, sic debes agere dijs gratias, quod ita tibi in praesentia pronepotes negauerunt, ut seruaient neptem, illos reddituri, quorum nobis spem certiore[m] haec ipsa, quanquam parum prospere explorata, fecunditas facit. iisdem nunc ego te, quibus ipsum me hortor, moneo, confirmo. Neq[ue] enim ardentius tu pronepotes, quam ego liberos cupio. Quibus uideo à meo, tuoq[ue] la-
tere pronum ad honores iter, & audita latius nomina, &
non subitas imagines relicturus. Nascantur modo, & hunc
nostrum dolorem gaudio mutent. Vale.

C. PLIN. HISPULIAE SVAE S. 11

Cum affectum tuum erga fratris filiam cogito, etiam materna indulgentia molliorem, intelligo prius tibi, quod est posterius nunciandum, ut praesumpta laetitia sollicitudini locum non relinquat. Quanquam uereor ne post gratulationem quoq[ue] in metum redeas, atq[ue] ita gaudeas periculo liberatam, ut simul quod periclitata sit, perhorrescas. Iam hilaris, iam sibi, iam mihi reddita incipit refici, transmissumq[ue] discrimen conualescendo remetiri. Fuit alioqui in summo discrimine (impune dixisse liceat) fuit nulla sua culpa, etatis aliqua, inde abortus, & ignorati uteri triste experimentum. Proinde etsi non contingit tibi desiderium fratris amissi, aut nepote eius, aut nepte solari: memento tamen dilatatum magis istud, quam negatum, cum salua sit, ex qua sperari potest. Simul excusa patri tuo casum, cui paratior apud foeminas uenia est. Vale.

C. PLIN. MINVTIANO SVO S. 12

Hunc solum diem excuso. Recitaturus est Titinius Capito, quem ego audire nescio magis debeam, an cupiam. Vir est optimus, & inter praecipua seculi ornamenta numerandus. Colit studia, studiosos amat, fouet, prouehit.

hit, multorumq; qui aliqua componunt, portus, sinus, præmiuum, omnium exemplum, ipsarum denique literarum iam senescitium reductor, ac reformator. Domum suam recitantibus præbet, auditoria, non apud se tantum benignitate mira frequentat: mihi certe, si modo in urbe est, desuit nunquam. Porro tanto turpius gratiam non referre, quanto honestior causa referenda. An si litibus tererer, obstrictum esse me crederem obeunti ad uadimonia mea: nunc, quia mihi omne negotium, omnis in studijs cura, minus obligor tanta sedulitate celebranti: in quo obligari ego, ne dicam soleo, certe maxime possum. Quod si illi nullam uicem, nulla quasi mutua officia deberem, sollicitarer tamen uel ingenio hominis pulcherrimo & maximo, & in summa severitate dulcissimo, uel honestate materia. Scribit exitus illustrium uirorum, in ijs quorundam mihi clarissimorum. Videor ergo fungi pio munere: quorumq; exequias celebrare non licuit, horum quasi funebribus laudationibus, seris quidem, sed tanto magis ueris interesse. Vale.

C. PLINIVS GENIALI SVO S. 13

PRobo, quod libellos meos cum patre legisti. Pertinet ad profectum tuum à disertissimo uiro discere, quid laudandum, quid reprehendendum: simul ita institui, ut uerum dicere adsuescas. Vides quem sequi, cuius debeas implere uestigia. O te beatum, cui contigit unum, atque idem optimum, & coniunctissimum exemplar: qui denique cum potissimum imitandum habes, cui natura esse te similitimum uoluit! Vale.

C. PLIN. ARISTONI SVO S. 14

Cum sis peritissimus & priuati iuris, & publici, cuius pars senatorium est, cupio ex te potissimum audire, errauerim in senatu proxime, nec ne, non ut in præteritum

teritum (serum enim) uerum ut in futurum, si quid simile inciderit, erudiar. Dices, cur quæris, quod nosse debeas? Priorum temporum seruitus, ut aliarum optimarum artium, sic etiam iuris senatorij obliuionem quandam, et ignorationem induxit. Quotus enim quisque tam patiens, ut uelit discere, quod in usu non sit habiturus? Adde, quod difficile est tenere, quæ acceperis, nisi exerceas. Itaque reducta libertas rudeis nos et imperitos deprehendit, cuius dulcedine accensi, cogimur quædam facere ante, quam nosse. Erat autem antiquitus institutum, ut à maioribus natu, non auribus modò, uerumetiam oculis disceremus, quæ facienda mox ipsi, ac per uices quasdam tradenda minoribus haberemus. Inde adolescentuli statim castris stipendijs imbuebantur, ut imperare parendo, duces agere dum sequuntur adsuescerent. Inde honores petinuri adstitebant curiæ foribus, et consilij publici spectatores ante quam consortes erant. Suus cuique parens promagistro, aut cui parens non erat, maximus quisque, et uetustissimus pro parente. Quæ potestas referentibus, quod consentibus ius, quæ uis magistratibus, quæ cæteris libertas, ubi cedendum, ubi resistendum, quod silentij tempus, quis dicendi modus, quæ distinctio pugnantium sententiarum, quæ executio prioribus aliquid addentium. Omnem denique senatorium morem, quod fidelissimum percipiendi genus, exemplis docebantur. At nos iuuenes fuimus quidem in castris, sed cum suspecta uirtus, inertia in pretio, cum ducibus autoritas nulla, nulla militibus uerecùdia, nusquam imperium, nusquam obsequium, omnia soluta, turbata, atque etiam in contrarium uersa, postremo obliuiscèda magis quam tenenda. Iidem prospeximus curiam, sed curiam trepidam, et elinguem, cum dicere quod uelles, periculo-

sum:

sum: quod nolles, miserum esset. Quid tunc disci potuit,
 quid didicisse iuuit, cum senatus aut ad ocium summum,
 aut ad summum nefas uocaretur? & modo ludibrio, modo
 dolori retentus, nunquam seria, tristia sepe censeret? Ead-
 dem mala iam senatores, iam participes malorum multos
 per annos uidimus, tulimusq; quibus ingenia nostra in
 posterum quoque hebetata, fracta, contusa sunt. Breue tem-
 pus (nam tanto breuius omne, quanto felicius tempus) quod
 libet scire, quid simus, libet exercere quod sumus, quod iu-
 stius peto: primum, ut erroris, si quis est error, tribuas ue-
 niam: deinde medearis scientia tua, cui super fuit curæ, sic
 iura publica ut priuata, sic antiqua ut recentia, sic rara ut
 assidua tractare. Atque ego arbitror illis etiam, quibus plu-
 rimarum rerum agitatio frequens, nihil esse ignotum pa-
 tiebatur, Genus quæstionis, quod adfero ad te, aut non sa-
 tis triuum, aut etiam inexpertum fuisse. hoc & ego excu-
 sator, si forte sum lapsus, & tu dignior laude, si potes
 id quoque docere, quod in obscuro est an didiceris. Refe-
 rebatur de libertis Afranij Dextrii consulis, incertum sua,
 an suorum manu, scelere an obsequio perempti. Hos alius:
 quis? ego, sed nihil refert, post quæstionem supplicio li-
 berandos, alius in insulam relegandos, alius morte punien-
 dos arbitrabatur. Quarum sententiarum tanta diuersitas
 erat, ut non possent esse, nisi singulæ. Quid enim commu-
 ne habet occidere & relegare? non Hercule magis, quam
 relegare & absolvere. Quanquam propior aliquanto est
 sententiæ relegantis, quæ absoluerit, quam quæ occide-
 rit. Vtraque enim ex illis uitam relinquit, hæc adimit:
 cum interim & qui morte puniebant, & qui relegabant,
 una sedebant, & temporaria simulatione concordie dis-
 cordiam differebant. Ego postulabam, ut tribus senten-

tijſ ſuus numerus conſtaret, nec ſe breuibus inducijs duæ iungerent. Exigebam ergo ut qui capitali ſupplicio adficiendos putabant, diſcederent à relegante, nec interim contra abſoluentis mox diſſenſuri congregarentur, quia parvulum referret, an idem diſpliceret, quibus non idem placuiſſet. Illud etiam mihi permirum uidebatur, cum quidem, qui libertos relegandos, ſeruos ſupplicio adficiendos cenſuiſſet coactum eſſe diuidere ſententiam: hunc autem qui libertos morte multaret, cum relegante numerari. Nam ſi oportuiſſet diuidi ſententiam unius, quia res duas comprehendebat, non reperiebam, quemadmodum poſſet iungi ſententia duorum tam diuerſa cenſentium. Atque adeò permitte mihi, ſic apud te, tanquam ibi, ſic peracta re, tanquam adhuc integra, rationem iudicij mei reddere. quæq; tunc carptim multis obſtrepentibus dixi, nunc per otium iungere. Fingamus treis omnino iudices in hanc cauſam datos eſſe, horum uni placuiſſe perire libertos, alteri relegari, tertio abſoluiturum ne ſententiæ duæ collatis uiribus nouiſſimam periment, an ſeparatim unaqueque tantundem, quantum altera ualebit? Nec magis poterit cum ſecunda prima connecti, quam ſecunda cum tertia. Igitur in ſenatu quoque numerari tanquam contrariæ debent, quæ tanquam diuerſæ dicuntur. Quod ſi unus, atque idem & perdendos cenſeret, & relegandos: num ex ſententia unius & perire poſſent, & relegari? Num demique omnino una ſententia putaretur, quæ tam diuerſa coniungeret? Quemadmodum igitur cum alter puniendos, alter cenſeat relegandos, uideri poteſt una ſententia, quæ dicatur à duobus, quæ non uideretur una, ſi ab uno diceretur? Quid lex, non aperte docet dirimi debere ſententias occidentis, & relegantis, cum ita diſceſſionem fieri iubet?

Qui

Qui hæc sentitis, in hanc partem: qui alia omnia, in illam partem ite, qua sentitis. Examina singula uerba, & expende: qui hæc censetis: hoc est, qui relegandos putatis: in hanc partem, id est, in eam, in qua sedet, qui censuit relegandos. Ex quo manifestum est, non posse in eadem parte remanere eos qui interficiendos arbitrantur. Qui alia omnia: animaduertis, ut non contenta lex dicere alia, addiderit omnia: num ergo dubium est, alia omnia sentire eos qui occidunt, quam qui relegant? In illam partem ite, qua sentitis. Nonne uidetur ipsa lex eos, qui dissentiunt, in contrariam partem uocare, cogere, impellere? num consulere etiam, ubi quisque remanere, quò transgredi debeat, non tantum solennibus uerbis, sed manu, gestu que demonstrat? At enim futurum est, ut si diuidantur sententiae interficientis & relegantis, praeualeat illa, quæ absoluit. Quid istud ad censenteis? quos certè non decet omnibus artibus, omni ratione pugnare, ne fiat quod est mitius. Oportet tamen eos, qui morte puniunt, & qui relegant, absoluentibus primum, mox inter se comparari: scilicet ut in spectaculis quibusdam fors aliquem seponit ac seruat, qui cum uictore contendat: sic in senatu sunt aliqua prima, sunt secunda certamina, & ex duabus sententijs eam, quæ superior exierit, tertia expectat. Quid quòd prima sententia comprobata, cæteræ perimuntur? Quæ ergo ratione potest esse non unus, atque idem locus sententiarum, quarum nullus est postea, planius repetam: nisi dicente sententiam eo, qui relegat, illi qui puniunt capite, initio statim in alia discedunt, frustra postea in eo dissentient ab eo, cui paulò antè consenserint. Sed quid ego similis docentii, cum discere uelim, an sententias diuidi, an iri in singulas oportuerit? Obiui quidem, quod

εφσδσγ
g. p. 5069

postulabam: nihilominus tamen quero, an postulare debe-
rim, an abstinere. Quemadmodum abstinuit is, qui ultimum
supplicium sumendum esse censebat. Nescio an iure, certe
æquitate postulationis meæ uictus, omiſſa sententia sua,
acceſſit releganti, ueritus scilicet, ne si diuiderentur sen-
tentia, quod alioqui fore uidebatur, ea quæ absoluendos
esse censebat, numero praualeat. Etenim longe plures in
hac una, quàm in duabus singulis erant. Tum illi quoque,
qui autoritate eius trahebantur, transeunte illo deserti,
reliquerunt sententiam ab ipso autore desertam, sequutiq;
sunt quasi transfugam, quem ducem sequebantur. Sic ex
tribus sententijs duæ factæ, tenuitq; ex duabus altera, ter-
tia expulsa, quæ cum ambas superare non posset, elegit ab
utra uinceretur. Vale.

C. PLIN. IUNIORI SVO S. 15

Oneraui te tot pariter missis uoluminibus, sed oneraui
primum, quia exegeras: deinde, quia scripseras tam gra-
ciles istis uindemijs esse, ut planè scirem tibi uacaturum
(quod uulgo dicitur) librum legere. Eadem ex meis agellis
nunciantur. Igitur mihi quoq; licebit scribere quæ legas, sit
modo unde chartæ emi possint, quæ si scabra, bibula ue sint,
aut non scribendum, aut necessario quicquid scripserimus
boni malū ue delebimus. Vale.

C. PLIN. PATERNO SVO S. 16

Confecerunt me infirmitates meorum, mortes etiam, &
quidem iuuenum. Solatia duo nequaquam paria tan-
to dolori, solatia tamen. Vnum, facilitas manumittendi: ui-
deor enim non omnino immaturos perdidisse, quos tam li-
beros perdididi. Alterum, cum permitto seruis quoque quasi
testamenta facere, eaq; ut legitima custodio: mandant, ro-
gant que, quod uisum, parco ocys: suis diuidunt, donant,
relin

relinquunt, duntaxat intra domum: nam seruis Resp. quaedam, & quasi ciuitas, domus est. Sed quanquam his solatijs adquiescam, debilitor & frangor eadem illa humanitate, que me ut hoc ipsum permitterem, induxit. Non ideo tamen uelim durior fieri, nec ignoro alios, eiusmodi casus nihil amplius uocare quam damnum, eoq; sibi magnos homines, & sapientis uideri, qui an magni sapientesq; sint, nescio: homines non sunt. Hominis est enim, adfici dolore, sentire, resistere tamen, & solatia admittere, non solatijs non egere. Verum de his plura fortasse quam debui, seu pauciora quam uolui. Est enim quaedam etiam dolendi uoluptas, praesertim si in anxi sinu desideas, apud quem lacrymis tuis uel laus sit parata, uel uenia. Vale.

C. PLINIVS MACRINO

17

SVO S.

NVm istic quoq; immite, & turbidum coelum? Hic adfideue tempestates, & crebra diluuiâ. Tiberis alueum exceffit, & demissioribus ripis alte superfunditur (quanquam fossa, quam prouidentissimus imperator fecit, exhaustus) premit uallei. Innatat campis, quaq; planum solum, pro solo cernitur. Inde, quae solet flumina accipere, & permista deuehere, uelut obuius retro cogit, atque ita alienis aquis operit agros, quos ipse non tangit. Anio delicatissimus amnium, ideoq; adiacentibus uillis uelut inuitatus retentusq;, magna ex parte nemora, quibus inumbratur, & fregit, & rapuit. Subruit montes, & decidentium mole pluribus locis clausus, dum amissum iter querit, impulit tecta, ac se super ruinas euexit, atq; extulit. Viderunt hi, quos excelsioribus terris illa tempestas non deprehendit: alibi diuitum apparatus, & grauem supellectilem, alibi instrumenta ruris: ibi boves, aratra, rector es: hic soluta & libera armenta: atque in-

o 3

ter hæc

Not. pro
Pomp. Meli

ter hæc arborum truncos, aut uillarum trabeis, atque culmina, uarie, lateq; fluitantia. Ac ne illa quidem loca malo uacauerunt, ad quæ non ascendit annis. Nam pro amne imber assiduus, & deiectionibus turbines, * prorupta opera, quibus pretiosa rura cinguntur, quassata, atque etiam decessa monumenta. Multi eiusmodi casibus debilitati, obruti, obruti, & aucta luctibus damna. Ne quid simile istis, pro mensura periculi, uereor, teq; rogo, si nihil tale est, quam maturissime sollicitudini meæ consulas. Sed & si tale, id quoque nuncies. Nam paruulum differt, patiaris aduersa, an expectes: nisi quod tantum est dolendi modus, non est timendi. Dolere enim quantum scias accidisse, timeas quantum possit accidere. Vale.

C. PLIN. RVFINO SVO S. I.

Falsum est nimirum, quod creditur uulgo, Testamenta hominum speculum esse morum, cum Domitius Tubulus longe melior apparuerit morte, quam uita. Nam cum se captandum præbisset, reliquit filiam hæredem, quæ illi cum fratre communis, quia genitam fratre adoptauerat. Prosecutus est nepotes plurimis, iucundissimisq; legatis. Prosecutus etiam pronepotem. In summa, omnia pietate plenissima, ac tanto magis, quoniam inexpectata sunt. Ergo uarij tota ciuitate sermones: alij factum, ingratum, immemorem loquuntur, seq; ipsos, dum insectantur illum, turpissimis confessionibus produnt, qui de illo uti de patre, auo, proauo, quasi orbi querantur. Alij contra, hoc ipsum laudibus ferunt, quod sit frustratus improbas spes hominum, quos sic decipere pro moribus temporum prudentia est. Addunt etiam non fuisse ei liberum alio testamento mori: neque enim reliquisse opes filiae, sed reddidisse, quibus auctus per filiam fuerat. Nam Curtius * man-

cipia

* Mätia per
ofus gen.

Test. hom.
Spec. e. mo.

cipia perosus, generum suum Domitium Lucanum (frater
 est Tulli) sub ea conditione, ut filiam eius, neptem suam
 instituerat heredem, si esset manu patris emissa. Emiserat
 pater, adoptauerat patruus: atque ita circumscripto testa-
 mento, consors frater in patris potestate emancipatam fi-
 liam adoptionis fraude reuocauerat, & quidem cum opi-
 bus amplissimis. Fuit alioqui fratribus illis quasi fato datum,
 ut diuites fierent inuicissimis, à quibus facti sunt. Quinetiam
 Domitius Afer, qui illos in nomen adsumpsit, reliquit te-
 stamentum, ante octo & decem annos nuncupatum, adeoq;
 postea improbatum sibi, ut patris eorum bona proscriben-
 da curauerit. Mira illius asperitas, mira felicitas horum:
 illius asperitas, qui numero ciuium excidit, quem socium
 etiam in liberis habuit: felicitas horum, quibus successit
 in locum patris, qui patrem abstulerat. Sed hæc quoque hæ-
 reditas Afri, ut reliqua cum fratre quaesita, transmittenda
 erant filiae fratris, à quo Tullus ex asse heres institutus,
 prælatusq; filiae fuerat, ut reconciliaretur. Quo laudabi-
 lius testamentum est, quod pietas, fides, pudor, scripsit. In
 quo demique omnibus adfinitatibus pro cuiusque officio gra-
 tia relata est, relata & uxori. Accepit amoenissimas uillas,
 accepit magnam pecuniam uxor optima, & patientissima,
 ac tanto melius de uiro merita, quanto magis est reprehen-
 sa, quòd nupsit. Nam mulier natalibus clara, moribus pro-
ba, etate declinans, diu uidua, mater olim, parum decorè
secuta matrimonium uidebatur diuitis senis, ita perdit mor-
bo, ut esse tædio posset uxori, quam iuuenis, sanusq; duxis-
set. Quippe omnibus membris extortus & fractus tantas *excoctus
opes solis oculis obibat, ac ne in lectulo quidem, nisi ab
alijs mouebatur. Quinetiam, foedum miserandumq; di-
ctu, denicis lauandos, fricandosq; præbebat. Auditum est
 frequen

e frequenter ab ipso, cum quæreretur de contumelijs debilitatis sue, se digitos seruorum quotidie suorum lingere. Viuebat tamen, & uiuere uolebat, sustentante maxime uxore, quæ culpam inchoati matrimonij in gloriam persecrancia uerterat. Habes omneis fabulas urbis. Nam sunt uenales tabulæ Tulli, expectatur auctio. Fuit enim tam copiosus, ut amplissimos hortos eodem quo emerat die instruxerit plurimis & antiquissimis statuis. Tantum illi pulcherrimorum operum in horreis, quæ negligebantur. Inuicem tu, si quid istic epistola dignum, ne grauari scribere. Nam cum aures hominum nouitate letentur, tum ad rationem uitæ exemplis erudimur. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S. 19

g ET gaudium mihi, & solatium in lucris, nihilq; tam lætium, quod his lætius: nihil tam triste, quod non per has sit minus triste. Itaque & infirmitate uxoris, & meorum periculo, quorundam uero etiam morte turbatus, ad unicum doloris leuamentum studia confugio, quæ præstant, ut aduersa magis intelligam, sed patientius feram. Est autem mihi moris, quod sum daturus in manus hominum, ante amicorum iudicio examinare, in primis tuo. Proinde, siquædo, nunc intende libro, quem cum hac epistola accipies: quia uereor ne ipse, ut tristis, parum intenderim. Imperare enim dolori ut scriberem, potui, ut uacuo animo, læto que non potui. porro ut ex studijs gaudium, sic studia hilaritate proueniunt. Vale.

C. PLIN. GALLO SVO S. 20

AD que noscenda iter ingredi, transmittere mare solemus, ea sub oculis posita negligimus: seu quia ita natura comparatum, ut proximorum incuriosi, longinqua sectemur: seu quod omnium rerum cupido languescit,

scit, cum facilis occasio est: seu quòd differimus, tanquam
 sepe uisuri, quod datur uidere, quoties uelis cernere.
 Quacunque de causa permulta in urbe nostra, iuxta que
 urbem, non oculis modò, sed ne auribus quidem nouimus.
 Quae si tulisset Achaia, Aegyptus, Asia, alia'ue quæli-
 bet miraculorum ferax, commendatrixq; terra, audita, per-
 lecta, illustrataq; haberemus. Ipse certe nuper quod nec au-
 dieram antè, nec uideram, audij pariter & uidi. Exege-
 rat profocer meus, ut Amerina prædia sua inspicerem: hæc
 perambulanti mihi ostenditur subiacens lacus nomine Va-
 dimonis, simul quædam incredibilia narrantur. Perueni
 ad ipsum. Lacus est in similitudinem iacentis rotæ circum-
 scriptus, & undique equalis, nullus sinus, obliquitas nulla,
 omnia dimensa, paria. & quasi artificis manu cauata, &
 excisa. Color ceruleo albidior, uiridior & presior, sul-
 phuris, odor, saporque medicatus, uis qua fracta solidan-
 tur. Spatium modicum, quod tamen sentiat uentos, & flu-
 tibus intumescat. Nulla in hoc nauis (sacer enim est) sed in-
 natent insulæ herbidae, omnes arundine, & iunco tectæ,
 quæq; alia fecundior palus, ipsaq; illa extremitas lacus
 effert. Sua cuique figura, ut modus cunctis, margo de-
 rasus: quia frequenter uel littori, uel sibi illisæ terunt, terun-
 turque. Par omnibus altitudo, par leuitas: quippe in spe-
 ciem carinæ humili radice descendunt. Hæc ab omni late-
 re perspicitur, eadem aqua pariter suspensa & mersa. In-
 terdum iunctæ, copulatæq; & continenti similes sunt: in-
 terdum discordantibus uentis digeruntur, nonnunquam
 destituta tranquillitate singulæ fluitant. Sæpe minores ma-
 ioribus, uelut cymbulæ onerarijs adherescunt. Sæpe in-
 ter se maiores, minoresq; quasi cursum, certamenq; de-
 sumunt. Rursus omnes in eundem locum adpulsæ, quâ ste-
 terunt,

terunt, promouent terram. Et modò hâc, modò illâc lacum reddunt, auferuntq;: ac tum demum, cum medium tenuere, non contrahunt. Constat pecora herbas secuta, sic in insulas illas, ut in extremam ripam procedere solere, nec prius intelligere mobile solum, quàm littore abrepta, quasi illata, & imposita circumfusum undique lacum pauent. Mox quò tulerit uentus egressa, non magis se descendisse sentire, quàm senserint ascendisse. Idem lacus in flumen egeritur, quod ubi se paulisper oculis dedit, specu mergitur, altè que conditum meat, ac si quid antè quàm subducretur accepit, seruat, & profert. Hæc tibi scripsi: quia nec minus ignota quàm mihi, nec minus grata credebam. Nam te quoq; ut me nihil æque ac nature opera delectant. Vale.

C. PLIN. ARIANO SVO S.

VT in uita, sic in studijs pulcherrimum & humanissimum existimo, seueritatem, comitatemq; miscere, ne illa in tristitiam, hæc in petulantiam procedat. qua ratione ductus, grauiora opera lusibus, iocis que distinguo. Ad hos profrendos & tempus & locum opportunissimum elegi, ut qui iam nunc adsuscserent & ab otiosis, & in triclinio audiri. Julio mense, quo maxime lites interquiescunt, positus ante lectos cathedris, amicos collocaui. Forte accidit, ut eodie mane in aduocationem subitam rogarer, quod mihi causam præloquendi dedit. Sum enim deprecatus, ne quis ut inreuerentem operis argueret, quòd recitaturus, quanquam & amicis, & paucis, idem iterum amicis, foro, & negotijs non abstinuissem. Addidi hunc ordinem me & in scribendo sequi, ut necessitates uoluptatibus, seria iucundis anteferrẽ: ac primum amicis, tum mihi scriberem. Liber fuit & opusculis uariis, & metris: ita solemus, qui ingenio parum fidimus,

mus, satietatis periculum fugere. Recitavi biduo. Hoc ad sensus audientium exegit. Et tamen ut alij transeunt quaedam, imputantq; quod transeant: sic ego nihil prætereo, atq; etiam non præterire me testor. Lego enim omnia, ut omnia emendem, quod contingere non potest electa recitantibus. At illud molestius, & fortasse reuerētius, sed hoc simplicius & amantius. Amat enim qui se sic amari putat, ut tedium non pertimescat. Et alioqui quid præstant sodales, si conueniunt uoluptatis suæ causa? delegatus ac similis ignoto est, qui amici librum bonum mauult audire, quàm facere. Non dubito cupere te pro cætera mei charitate quàm maturissime legere hunc adhuc musteum librum. Leges, sed retractatum, quæ causa recitandi fuit, & tamen nonnulla iam ex eo nosti, hæc uel emendata postea, uel (quod interdum longiore mora solet) deteriora facta, quasi noua rursus, & rescripta cognoscēs. Nam plerisque mutatis, ea quoque mutata uidentur, quæ manent. Vale.

C. PLIN. GEMINIO SVO S. 22

Nosti ne hos, qui omnium libidinum serui, sic aliorum Nutijs irascuntur, quasi inuideant, & grauissime puniunt, quos maxime imitantur? cum eos etiam qui non indigent clementia ullius, nihil magis quàm lenitas deceat. Atq; ego optimum, & emendatissimum existimo, qui cæteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet: ita peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscat. Proinde hoc domi, hoc foris, hoc in omni uite genere teneamus, ut nobis implacabiles simus, exorabiles istis, etiam qui dare ueniã nisi sibi nesciunt. Mandemus que memorie, quod uir nütissimus, & ob hoc quoque maximus Thrasea crebro dicere solebat: Qui uitia odit, homines odit. Fortasse quæris, quo commotus hæc scribam. Quidã nuper, sed melius corã, quanquã ne tunc quidẽ. Vereor

Vereor enim, ne id quod improbo, eos sectari, carpere, referre, huic quod quàm maxime præcipimus, repugnet. quisquis ille, qualiscunq; sileatur: quem insignire, exempli nihil non insignire, humanitatis plurimum refert. Vale.

C. PLIN. MARCELLINO SVO S.

OMnia mihi studia, omneis curas, omnia auocamenta exemit, excussit, eripuit dolor, quem ex morte Iunij Auiti grauißimum cepi. Latum clauum in domo mea induerat, suffragio meo adiutus in petendis honoribus fuerat, ad hoc ita me diligebat, ita uerebatur, ut me formatore morum, me quasi magistro uteretur. Rarum hoc adolescentibus nostris. Nam quotus quisque uel ætati alterius uel autoritati ut minor cedit? Statim sapiunt, statim sciunt omnia, neminem uerentur, imitantur neminem, atque ipsi sibi exempla sunt. Sed non Auitus, cuius hæc præcipua prudentia, quòd alios prudentiores arbitratur: hæc præcipua eruditio, quòd discere uolebat. Semper ille aut de studijs aliquid, aut de officijs uitæ consulebat: semper ita recedebat, ut melior factus: & erat factus, uel eo quod audierat, uel quod omnino quæsierat. Quod ille obsequium Seruiano exactissimo uiro præstitit? quem legatum tribunus ita & intellexit, & excepit, ut ex Germania in Pannoniam transfuentem, non ut commilito, sed ut comes, adsectator que sequeretur. Qua industria, qua molestia quæstor consilibus suis, (& plureis habuit) non minus iucundus & gratus, quàm usui fuit? Quo discursu, qua uigilantia hanc ipsam ædilitatem, cui præreptus est, petijt? Quod uel maxime dolorem meum exulcerat, obuersantur oculis casti labores, & infructuose preces, & honor quem meruit. Tantum non redit animo ille latus clauus in penatibus meis sumptus: redeunt illa prima, illa postrema suffragia mea, illi sermones, ille

nes, illæ consultationes. Adficior adolescentia ipsius, adficior necessitudinum casu. Erat illi grandis natu parens, erat uxor, quam ante annum uirginem acceperat: erat filia, quã paulo ante sustulerat. Tot spes, tot gaudia dies unus in diuersa conuertit. Modò designatus ædilis, recens maritus, recens pater, intactum honorem, orbam matrem, uiduam uxorem, filiam pupillam ignaram aui, ignaramq; patris reliquit. Accedit lacrymis meis, quòd absens & impendentis mali nescius, pariter ægrum, pariter decessisse cognoui, ne grauissimo dolori timore consuescerem. In tantis tormentis eram, cum scriberem hæc, scriberem sola. Neq; enim nunc aliud aut cogitare, aut loqui possum. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO

SVO S.

AMor in te meus cogit, non ut præcipiam (neque enim præceptore eges) admoneam tamen, ut quæ scis, teneas, & obserues, aut scias melius. Cogita te missum in prouinciam Achaiam, illam ueram & meram Græciam, in qua primùm humanitas, literæ, etiam fruges inuentæ esse creduntur, missum ad ordinandum statum liberarum ciuitatum, id est, ad homines maxime liberos, qui ius à natura datum, uirtute, meritis, amicitia, fœdere denique, & religione tenuerunt. Reuerere conditores deos, numina deorum: reuerere gloriam ueterem, & hanc ipsam senectutem, quæ in homine uenerabilis, in urbibus sacra est. Sit apud te honor antiquitatis, sit ingentibus factis, sit fabulis quoq;. Nihil ex cuiusquam dignitate, nihil ex libertate, nihil etiam ex iactatione decerpseris. Habe ante oculos hæc esse terram, quæ nobis miserit iura, quæ leges non uicta acceperit, sed potentibus dederit. Athenas esse, quas adeas, Lacedæmonē esse quæ regas. quibus reliquam umbram, & residuum libertatis nomen

p cripere

Mr. p me
diab
 eripere durum, ferum, barbarum que est. Vides à medicis, quanquam in aduersa ualitudine nihil serui ac liberi differant, mollius tamen liberos, clementiusq; tractari. Recordare quid quæq; ciuitas fuerit, non ut despicias, quod esse desierit: absit superbia, asperitas: nec timueris contemptum. an contemnitur, qui imperium, qui fasceis habet? nisi qui humilis, & sordidus, & qui se primus ipse contemnit. Male uim suam potestas aliorum contumelijs experitur. Male terrore ueneratio acquiritur: longeq; ualentior amor ad obtinendū quod uelis, quàm timor. Nam timor abit, si recedas: manet amor, ac sic, ut ille in odium, hic in reuerentiam uertatur. Te uero etiam atque etiam (repetam enim) meminisse oportet officij tui titulum, ac tibi ipsum interpretari, quale, quantumq; sit ordinare statum liberarum ciuitatum. Nam quid ordinatione ciuilius? quid libertate pretiosius? Porro quàm turpe, si ordinatio euerfione, libertas seruitute mutetur? Accedit, quòd tibi certamen est tecum. Onerat te quæsturae tuae fama, quam ex Bithynia optimam reuexisti. Onerat testimonium principis: onerat tribunatus, prætura, atq; hæc ipsa legatio quasi præmium data. Quo magis nitendum est, ne in longinquam prouinciam, quàm suburbanam: ne inter seruituteis, quàm liberos: ne sorte, quàm iudicio missus: ne rudis, & incognitus, quàm exploratus, probatusq; humanior, melior, peritior fuisse uidearis: cum sit alioqui, ut sepe audiisti, sepe legisti, multo deformius amittere, quàm non adsequi laudem. Hæc uelim credas, quod initio dixi, scripsisse me admonentem, non præcipientem, quanquam præcipientem quoque. Quippe non uereor, in amore ne modum excesserim. Neque enim periculum est ne sit nimium, quod esse maximum debet. Vale.

LIBRI OCTAUI FINIS.

C. PL

C. PLINII SE-
CUNDI EPISTO-
LARVM LI-
BER IX.

C. PLIN. MAXIMO SVO S. 1

AEPE te monui, ut libros, quos uel pro te, uel in Platam, imò & pro te & in illum (ita enim materia cogebat) composuisti, quàm maturissime emitteres: quod nunc præcipue morte eius audita & hor- tor, & moneo. Quamuis enim legeris multis, legendosq; dederis: nolo tamen quenquam opinari defuncto demum inchoatos, quos incolumi co peregisti. Salua sit tibi constan- tia, & fama. Erit autem, si notum æquis iniquisq; fuerit, non post inimici mortem scribendi tibi natam esse fiduciam, sed iam paratam editionem morte præuentam. Simul uitabis il- lud $\omega\chi$ $\delta\sigma\tau\iota$ $\phi\theta\iota\mu\epsilon\nu\epsilon\iota\sigma\iota\upsilon$ $\lambda\omicron\iota\delta\lambda\omicron\rho\epsilon\iota\upsilon$. Nam quod de uiuen- te scriptum, de uiuente recitatum est, in defunctum quoque tanquam uiuentem adhuc editur, si editur. Statim igitur si quid aliud in manibus, differ: & interim hoc perfice, quod nobis, qui legimus olim, absolutum uidetur: Sed iam uidea- tur & tibi, cuius cunctationem nec res ipsa desideret, & temporis ratio præcidit. Vale.

C. PLIN. SABINO SVO S. 2

FACIS iucunde, quòd non solum plurimas epistolas meas, uerum etiam longissimas, flagitas, in quibus parcior fui: partim, quia tuas occupationes uerebar: partim quia ipse multum distringebat plerunque frigidis negotijs, quæ simul & auocant animum, & comminuunt. Præterea nec materia plura scribendi dabatur. Neque

p 2 enim

Id est, nulla pie-
tas defunctos
conuictari.

Crederis ept
 enim eadem nostra conditio, quæ M. Tullij, ad cuius exemplum nos uocas. Illi enim & copiosissimum ingenium & par ingenio materia, quam tam uarietas rerum, quam magnitudo largissime suppetebat. Nos quàm angustis terminis claudamur, etiam tacente me perspicis, nisi forte uolumus scholasticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere. Sed nihil minus aptum arbitramur, cum arma uestra, cum castra, cum denique cornua, tubas, sudorem, puluerem, soles, cogitamus. Habes, ut puto, iustam excusationem, quam tamen dubito, an tibi probari uelim. Est enim summi amoris negare ueniam breuibus epistolis amicorum, quamuis scias illis constare rationem. Vale.

C. PLIN. PAVLINO SVO S. 3

B
Alius alium, ego beatissimum existimo, qui bonæ, mansuræq; famæ præsumptione perfruitur, certusq; posteritatis cum futura gloria uiuit, * ac nihil nisi præmium eternitatis ante oculos, pingue illud, altumq; ocium placeat. Etenim omnes homines arbitror oportere aut immortalitatem suam, aut mortalitatem cogitare: & illos quidem contendere, eniti: hos quiescere, remitti: nec breuem uitam caducis laboribus fatigare: ut uideo multos misera simul, & ingrata imagine industriæ ad mortalitatem sui peruenire. Hæc ego tecum, quæ quotidie tecum, ut desinam tecum si dissenties tu: quanquam non dissenties, ut qui semper præclarum aliquid, & immortale meditaris. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S. 4

Oris dispo
Vererer ne inmodicam orationem putares, quam cum hac epistola accipies, nisi esset generis eius, ut sepe incipere, sepe desinere uideatur. Nam singulis criminibus singule uelut causæ continentur. Poteris ergo undecunque inceperis, ubicunque desieris, quæ deinceps sequentur, & quasi

quasi incipientia legere, & quasi coherentia, me'que in uniuersitate longissimum, breuissimum in partibus iudicare. Vale.

C. PLIN. TYRONI SVO S.

Egregie facis (inquiro enim) & perseuera, quòd iustitiam tuam prouincialibus multa humanitate commendas, cuius præcipua pars est honestissimum quenque complecti, atque ita à minoribus amari, ut simul à principibus diligere. Pleriq; autem dum uerentur, ne gratiæ potentium nimium impertire uideantur, sinisteritatis, atque etiam malignitatis famam consequuntur, à quo uitio tu longe recessisti, scio. Sed temperare mihi non possum, quo minus laudem similis monenti, quòd cum modum tenes, ut discrimina ordinum, dignitatumq; custodias: quæ si confusa, turbata, permista sint, nihil est æqualitate ipsa inæqualius. Vale.

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

OMne hoc tempus inter pugillareis, ac libellos iucundissima quiete transmisi. Quemadmodum, inquis, in urbe potuisti? Circenses erant, quo genere spectaculi ne leuissime quidem teneor. Nihil nouum, nihil uarium, nihil quod non semel spectasse sufficiat. quo magis miror tot milia uiuorum, tam pueriliter identidem currenteis equos, insistenteis curribus homines uidere. Si tamen aut uelocitate equorum, aut hominum arte traherentur, esset ratio nonnulla. Nunc fauent panno, pannum amant, & si in ipso cursu, medioq; certamine hic color illuc, ille huc transferatur, studium, fauorq; transibit, & repente agitadores illos, equos illos, quos procul noscitant, quorum clamitant nomina, relinquent. Tanta gratia, tanta autoritas in una uilissima tunica. Mitto apud uulgus, quod uilius tunica est: sed apud quosdam graueis homines, quos ego cum recordor in re inani, frigida,

assidua tam insatiabiliter desiderare: capio aliquam uoluptatem, quod hac uoluptate non capiar. Ac per hos dies libentissime otium meum in literis colloco, quos alij ociosissimis occupationibus perdunt. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S.

A Edificare te scribis, bene est: inueni patrocinium: ædifico enim iam ratione, quia tecum. Nam hoc quoque non dissimile, quod ad mare tu, ego ad Larium lacum: huius in littore plures uillae meae, sed duae ut maxime delectant, ita exercent. Altera imposita saxi more Baiano lacum prospicit: altera æque more Baiano lacum tangit. Itaque illam tragœdiam, hanc appellare comœdiam soleo: illam, quod quasi cothurnis: hanc, quod quasi socculis sustinentur. Sua utrique amœnitas, & utranque possidenti ipsa diuersitate incūdior. Hæc lacu propius, illa latius utitur: hæc unum

* aliàs sic, illa editissimo dorso duos dirimit, illic recta gestatio longo limite super litus extenditur.

sinum molli curuamine amplectitur: * illam durissima dorsa diripiunt: illic retia, uenatio: hic gestatio longo limite super littus extenditur: hic spatiosissimo xysto leuiter inflectitur: illa fluctus non sentit, hæc frangit, ex illa possis despiciere piscantes, ex hac ipse piscari, hamumq; de cubiculo, ac penè etiam de lectulo, ut è nauicula, iacere. Hæc mihi cause utrique quæ desunt austruendi, ob ea quæ supersunt. Sed quid ego rationem tibi, apud quem pro ratione crit idem facere? Vale.

C. PLIN. AVGVRINO SVO S. 8

SI laudatus à te laudare te cœpero, uereor, ne non tam proferre iudicium meum, quam referre gratiam uidear. Sed licet uidear, omnia scripta tua pulcherrima existimo, maxime tamen illa, quæ de nobis. Accidit hoc una eademq; de causa. Nam & tu quæ de amicis, optime scribis, & ego quoque de me, ut puto, optima lego. Vale.

C. PLIN.

C. PLIN. COLONI SVO S.

VNice probo, quod Pompeij Quintiani morte tam dolenter adficceris, ut amissi charitatem desiderio extendas: non ut plerique, qui tantum uiuentis amant, seu potius amare se simulant, ac ne simulant quidem, nisi quod florentis uident. Nam miserorum non secus ac defunctorum obliuiscuntur: sed tibi perennis fides, tantaq; in amore constantia, ut finiri nisi tua morte non possit. Et hercules is fuit Quintianus, quem diligi deceat exemplo ipsius: felices amabat, miseros tuebatur, desiderabat amissos. Iam illa, quanta probitas in ore? quanta in sermone cunctatio? quam pari libra grauitas comitasq;? quod studium literarum? quod iudicium? qua pietate cum dissimilimo patre uiuebat? quam non obstabat illi, quo minus uir optimus uideretur, quod erat optimus filius? Sed quid dolorem tuum exulcero? quanquam sic amasti uiuentem, ut hæc audire potius, quam de illo fileri uelis, à me præsertim, cuius prædicatione putas uitam eius ornari, memoriam prorogari, ipsamq; illam, qua est raptus, ætatem posse restitui. Vale.

CORN. TACITVS C. PLIN. SVO S.

CUpio præceptis tuis parere, sed a prororum tanta penuria est, ut Mineruæ & Dianæ, quas ais pariter colendas, conuenire non possit. Itaque Mineruæ tantum seruiendum est, delicate tamen, ut in secessu & æstate. In uia planè nonnulla leuiora, statimq; delenda, ea garrulitate qua sermones in uehiculo^{*} seruntur, extendi. His quedam addidi in uilla, cum aliud non liberet. Itaque pœmata quiescunt, quæ tu inter nemora & lucos commodissime perfici putas. Oratunculam unam & alteram retractaui: quanquam id genus operis inamabile, inamœnum, magisq; laboribus ruris, quam uoluptatibus simile. Vale.

C. PLINIVS GEMINIO

SVO S. 11

E Pistolam tuam iucundissime recepi, eò maxime, quòd aliquid ad te scribi uolebas, quod libris inseri posset. Obueniet materia, uel hæc ipsa quam monstras, uel potior alia. Sunt enim in hac offendicula nonnulla, circumfer oculos, & occurrent. Bibliopolas Lugduni esse non putabam, ac tanto libentius ex literis tuis cognoui uenditari libellos meos, quibus peregre manere gratiam, quam in urbe collegerint, delector. Incipio enim satis absolutum existimare, de quo tanta diuersitate regionum discreta hominum iudicia consentiunt. Vale.

C. PLIN. IVNIORI SVO S. 12

C Astigabat quidam filium suum, quòd paulò sumptuosius equos & canes emeret. Huic ego, iuuenes digressoribus tu, nunquam ne fecisti, quod à patre corripì posset? Fecisti dico. Non interdum facis, quod filius tuus, si repente pater ille, tu filius, pari grauitate reprehendat? Non omnes homines aliquo errore ducuntur? non hic in illo sibi, in hoc alius indulget? Hæc tibi admonitus immodicæ seueritatis exemplo, pro amore mutuo scripsi, nequando tu quoque filium tuum durius acerbiusq; tractares. Cogita & illum puerum esse, & te fuisse, atq; ita quòd es pater utere, ut memineris & te hominem esse, & hominis patrem. Vale.

C. PLINIVS QVADRATO

SVO S. 13

Q Vanto studiosius, intentiusq; legisti libros, quos de Heluidij ultione composui: tanto impensius postulas, ut perscribam tibi, queq; extra libros, queq; circa libros, totum denique ordinem rei, cui per ætatem non interfuisti. Occiso Domitiano, statui mecum ac deliberaui, esse magnam pulch

pulchramq; materiam insectandi nocentis, miseros uindican-
 candi, se profrendi. Porro inter multa scelera multorum,
 nullum atrocius uidebatur, quàm quòd in senatu senator se-
 natori, prætorius consulari, reo iudex manus intulisset. Fue-
 rat alioqui mihi cum Heluidio amicitia, quanta potuerat
 esse cum eo, qui metu temporum nomen ingens, parcis que
 uirtutes secessu tegebat. Fucrat cum Arria & Fannia, qua-
 rum altera Heluidij nouerca, altera mater nouerca. Sed
 non ita me iura priuata, ut publicum fas, & indignitas facti,
 & exempli ratio incitabat. Ac primis quidem diebus red-
 dite libertatis pro se quisque inimicos suos duntaxat mino-
 res incondito, turbido que clamore postulauerat, simul &
 oppresserat. Ego & modestius, & constantius arbitratus
 immaniſſimum reum, non communi temporum inuidia, sed
 proprio crimine urgere. Cum iam satis ille primus impetus
 deferuiſſet, & languidior in dies ira ad iustitiam redisset:
 quanquam tum maxime tristis, amissa nuper uxore: mitto
 ad * Arriam (nupta hæc Heluidio fuerat) rogo, ut ueniat, * Anteam
 quia me recens adhuc luctus limine contineret. Ut uenit,
 Destinatum est, inquam, mihi, maritum tuum non inultum
 pati, * nuncia Arriæ, & Fanniæ (ab exilio enim redierant) * nuncia Ar-
 consule te, consule illas, an uelitis adscribi facto, in quo ria & Fanniæ,
 ego comite non egeo. Sed non ita gloriæ meæ fauerim, ut subscribens
 ut uobis societatem eius inuideam. Perferi * Arria mandata, * Anteam
 nec ille morantur: opportune senatus intra diem tertium.
 Omnia ego semper ad Corellium retuli, quem prudentissi-
 mum ætatis nostræ, sapientissimum que cognoui. In hoc ta-
 men contentus consilio meo fui, ueritus ne uetaret (erat
 enim cunctantior, cautiorq;) sed non sustinui inducere in
 animum, quo minus illi eodem die facturum me indicare:
 quod an facerem, non deliberabam, expertus usu, de eo quod

destinaueris, non esse consulendos, quibus consultis obsequi
 debeas. Venio in senatum, ius dicendi peto: dico paulisper
 maximo adsensu, ubi coepi crimen attingere, reum desti-
 nare, adhuc tamen sine nomine, undique mihi reclamari.
 Alius, Sciamus quid sit, de quo extra ordinem referas: A-
 lius, Quis est ante relationem reus? Alius, Salui simus, qui
 super sumus. Audio interturbatus, interritus tamen, tantum
 susceptæ rei honestas ualet, tantumque ad fiduciam, uel me-
 tum differt, nolint homines quod facias, an non probent.
 Longum est omnia, quæ tunc hinc inde iactata sunt, recen-
 sere. Nouissime consul, secundæ sententiæ loco dices si
 quid uolueris. Permiseris, inquam, quod usque adhuc omni-
 bus pernisiisti. Resido, aguntur alia. Interea me quidam ex
 consularibus amicis secreto, accuratoque sermone, quasi ni-
 mis fortiter incauteque progressum corripit, reuocat, mo-
 net, ut desistam: adiecit etiam, Notabilem te futuris prin-
 cipibus fecisti. Esto, inquam, dum malis. Vix ille discesse-
 rat: rursus alter, Quid audes? quò ruis? quibus te pericu-
 lis obijcis? quid presentibus confidis incertis futurorum?
 Lacesis hominem iam præfectum ærarij, & breui con-
 sulem. Præterea quæ gratia? quibus amicis fultum? nominat
 quendam, qui tum ad Orientem amplissimum & famosissi-
 mum exercitum, non sine magnis dubijsque rumoribus ob-
 tinebat. Ad hæc ego: Omnia percepi, atque animo mecum
 antè peregi: nec recuso, si ita casus attulerit, luere poenas
 ob honestissimum factum, dum flagitiosissimum ulciscor.
 Iam censendi tempus, dicit Domitius Apollinaris consul de-
 signatus, dicit Fabritius Veiento, Fabius Posthumius,
 Vectius Proculus collega Publicij Certi, de quo agebatur.
 Vxor is autem meæ, quam amiseram, uitricus, post hos Am-
 mius Flaccus, Omnes Certum nondum à me nominatum,

*amicitijs

*Fabius

ut nominatum defendunt, crimenq; quasi in medio relin-
 ctum defensione suscipiunt. Quæ præterea dixerint, non
 est necesse narrare: in libris habes. Sum enim cuncta ipso-
 rum uerbis persequutus. Dicunt contra Auidius Quictus,
 Cornutus Tertullus. Quictus, iniquissimum esse, querelas
 dolentium excludi, ideoq; Arriæ, & Fanniæ, ius querendi
 non auferendum, nec interesse cuius ordinis quis sit, sed
 quam causam habeat. Cornutus, datum se à consulibus tu-
 torem Heluidij filie, petentibus matre eius, & uirico, nunc
 quoque non sustinere deserere officij sui parteis, in quo ta-
 men & suo dolori modum imponere, & optimarum fœ-
 minarum perferre modestissimum adfectum, quas conten-
 tas esse admonere senatum Publicij Certi cruentæ adula-
 tionis. Et petere, si pœna flagitij manifestissimi remitta-
 tur, nota Certo quasi censoria inuratur. Tum Satrius Ru-
 fus medio ambiguoq; sermone, Puto, inquit, iniuriam fa-
 ctam Publicio Certo, si non absoluitur: nominatus est ab
 amicis Arriæ & Fanniæ, nominatus ab* inimicis, nec de-
 bebamus solliciti esse. Idem enim nos, qui bene sentimus de
 homine, iudicaturi sumus: si innocens est, sicuti & spero,
 & malo, & donec aliquid probetur, credo, poteritis ab-
 soluere. Hæc illi, quo quisque ordine citabantur. Venitur ad
 me, consurgo, utor initio, quod in libro est, respondeo sin-
 gulis. Mirum, qua intentione, quibus clamoribus omnia
 exceperint, qui modo reclamabant, tanta conuersio, uel
 negotij dignitatem, uel prouentum orationis, uel actoris
 constantiam subsecuta est. Finio. Incipit respondere Veien-
 to, nemo patitur, obturbatur, ostrepitur, adeò quidem, ut
 diceret, Rogo p. c. neme cogatis implorare auxilium tri-
 bunorum. Et statim Muræna tribunus, Permitto tibi uir
 clarissime Veiento dicere. Tum quoque reclamatur. Inter
 moras

Not Cons

moras consul citatis nominibus, & peracta discessione mit-
 tit senatum, ac penè adhuc stantem, tentantem que dicere
 Veientonem relinquit. Multum ille de hac (ita uocitabat)
 contumelia questus est Homericò uersu, ὦ γέρον, ἢ μάλα
 δὴ σε νέοι τείρουσιν μάχισταί. Non ferè quisquam in senatu
 fuit, qui non me complecteretur, exoscularetur, certatimq;
 laude cumlaret, quòd intermissum iam diu morem in pu-
 blicum consulendi, susceptis proprijs simultatibus, redu-
 xissem, quòd deniq; senatum inuidia liberassem, qua flagra-
 bat apud ordines alios, quòd seuerus in ceteros, senatori-
 bus solis dissimulatione quasi mutua parceret. Hæc acta
 sunt absente Certo: Absuit enim, seu tale aliquid suspicatus,
 siue, ut excusabatur, infirmus. Et relationem quidem de co
 Cæsar ad senatum non remisit. Obtinui tamen, quod inten-
 deram. Nam collega Certi consulatum, successorem Certus
 accepit. Planèq; factum est, quod dixeram in fine. Reddat
 præmium sub optimo principe, quod à pessimo accepit.
 Postea actionem meam utcunq; potui, recollegi, addidi nul-
 ta. Accidit fortuitum, sed non tanquam fortuitum, quòd edi-
 tis libris Certus intra paucissimos dies implicitus morbo
 decessit. Audiui referentis hanc imaginem menti eius, hanc
 oculis oberrasse, tanquam uideret * Heluidium respondere
 mihi. Verà ne hæc, adfirmare non ausim: interest tamen ex-
 emplum, ut uera uideantur. Habes epistolam, si modum episto-
 læ cogitas, libris, quos legisti, non minorem: sed imputabis
 tibi, qui contentus libris non fuisti. Vale.

Id est, Senex
 certe multū te
 iuuenes pre-
 munt bellātes.
 Carmen ex 8.
 Iliados.

* me sibi cum
 ferro immi-
 nere.

C. PLIN. TACITO SVO S. 14

NEc ipse tibi plaudis, & ego nihil magis ex fide, quam
 de te scribo. Posteris an aliqua cura nostri, nescio.
 Nos certe meremur, ut sit aliqua, non dico ingenio (id enim
 superbum) sed studio, sed labore, & reuerentia poste-
 rium.

rūm. Pergamus modo itinere instituto, quod ut paucos in lucem famamq; prouexit, ita multos e tenebris, & silentio protulit. Vale.

C. PLIN. FALCONI SVO S. 15

Refugeram in Tuscos, ut omnia ad arbitrium meum facerem: at hoc ne in Tuscis quidem * licet, tam multis undique rusticorum libellis, & tam querulis inquietor, quos aliquanto magis inuitus, quam meos lego: nam & meos inuitus. Retraeto enim actiunculas quasdam, quod post intercapedinem temporis & frigidum, & acerbum est: ratiocinationesq; quasi absente negliguntur. Interdum tamen equum conscendo, & patremfamilie hactenus ago, quod aliquam partem prædiorum, sed pro gestatione percurro. Tu consuetudinem serua, nobisq; sic rusticis urbana acta perscribe. Vale.

C. PLIN. MAMILIANO SVO S. 16

Summam te uoluptatem percipisse ex isto copiosissimo genere uenandi non miror, cum historicorum more scribas numerum iniri non potuisse. Nobis uenari nec uacat, nec libet. Non uacat, quia uindemiæ in manibus. Non libet, quia exiguæ. Deuchemus tamen pro nouo musto, nouos uersiculos tibi, quos iucundissime exigenti, ut primum uidebuntur deseruisse, mittemus. Vale.

C. PLIN. GENITORI SVO S. 17

Accepi literas tuas, quibus quereris tædio tibi fuisse, quamuis lautissimam coenam, quia scurræ, cinædi, moriones mensis inerrabāt. Vis tu remittere aliquid ex rugis? Equidem nihil tale habeo, habentis tamen fero. Cur ego non habeo? quia nequaquam me, ut inexpectatū, festiuumq; delectat, si quid molle à cinædo, petulans à scurra, stultum à Morione profertur. Non rationem, sed stomachum tibi narro

narro. Atque adeo, quàm multos putas esse, quos æquè ea quibus ego & tu capimur, & ducimur, partim ut inepta, partim ut molestissima offendant. Quàm multi cum lector aut lyristes, aut comædus inductus est, calceos poscunt, aut non minore cum tædio cubant, quàm tu ista (sic enim appellas) prodigia perpeffus es. Demus igitur alienis oblectationibus ueniam, ut nostris impetremus. Vale.

C. PLIN. SABINO SVO S. I.

Qua intentione, quo studio, qua denique memoria legeris libellos meos, epistola tua ostendit. Ipse igitur exhibes negotium tibi, qui elicias & inuitas, ut quamplurima communicare tecum uelim. Faciam per parteis tamen, & quasi digesta, ne istam ipsam memoriam, cui gratias ago, assiduitate & copia turbem, oneratamq; & quasi oppressam cogam pluribus singula, posterioribus priora dimittere. Vale.

C. PLINIUS RVFONI SVO S. I.

Significas legisse te in quadam epistola mea, iussisse Verginium Rufum inscribi sepulchro suo,
Hic situs est Rufus, pulso qui uindice quendam,
Imperium adseruit non sibi, sed patriæ.

Reprehendis quòd iusserit: addis etiam melius, rectiusq; Frontinum, quòd uetuerit omnino monimentum sibi fieri: me'que ad extremum, quid de utroque sentiam, consulis. Vtrunque dilexi, miratus sum magis quem tu reprehendis, mirarisq;: atque ita miratus, ut non putarem satis unquam laudari posse, cuius nunc nãbi subeunda defensio est. Omnes ego, qui magnum aliquid memorandumq; fecerunt, non modo uenia, uerum etiam laude dignissimos iudico, si immortalitatem, quam meruere, sectantur. Victuriq; nominis famam supremis etiam titulis prorogare nituntur.

Nec

Nec facile quenquam, nisi Verginium inuenio, cuius tanta in
 predicando uerecundia, quanta gloria ex factis. Ipse sum te-
 stis, familiariter ab eo dilectus probatusq; semel omnino me
 audiente prouectum, ut de rebus suis hoc unum referret, ita
 secum aliquando Cluuium loquitum, Scis Vergini, quae hi-
 storiae fides debeatur. Proinde si quid in historijs meis legis
 aliter ac uelles, rogo ignoscas. Ad hoc sic illum: Clui, ne tu
 ignoras, ideo me fecisse, quod feci, ut esset liberum uobis scri-
 bere, quae libuisset? Agedum hunc ipsum Frontinum in hoc
 ipso, in quo tibi parcior uidetur & pressior, comparemus.
 Vetuit extrui monumentum, sed quibus uerbis? Impensa mo-
 nimenti superuacua est, memoria nostri durabit, si uitam me-
 ruiimus. An restrictius arbitraris, per orbem terrarum legen-
 dum, dare duraturam memoriam suam, quam uno in loco
 duobus uersiculis signare, quod feceris? Quamquam non ha-
 beo propositum illum reprehendendi, sed hunc tuendi, cu-
 ius quae potest apud te iustior esse defensio, quam ex colla-
 tione eius, quem protulisti? Meo quidem iudicio neuter cul-
 pandus, quorum uterq; ad gloriam pari cupiditate, diuerso
 itinere contendit: alter, dum expetit debitos titulos: alter,
 dum mauult uideri contempsisse. Vale.

C. PLINIUS VENATORI

S V O S.

TVA uero epistola tanto mihi iucundior fuit, quan-
 to longior erat, praesertim cum de libellis meis to-
 ta loqueretur, quos tibi uoluptati esse non miror, cum o-
 mnia nostra, perinde ac nos, ames. Ipse cum maxime uin-
 demias gracileis quidem, uberiores tamen, quam expecta-
 ueram, colligo, si colligere est nonnunquam decerpere
 uuam, torculum inuisere, gustare de lacu mustum, obre-
pere urbanis, qui nunc rusticis praesunt, me'que notarijs,
 & lecto

Veritas inst

} me

et lectoribus reliquerunt. Vale.

C. PLINIUS SABINIANO

SVO S. 21

Libertus tuus, cui succensere te dixeras, uenit ad me, ad-
 Luolutusq; pedibus meis, tanquam tuis hæsit. Fleuit mul-
 tum, multumq; rogauit, multum etiam tacuit: in summa, fecit
 mihi fidem poenitentiae. Vere credo emendatum, quia deli-
 quisse se sentit. Irascris, scio: et irascris merito, id quoque
 scio: sed tunc præcipua mansuetudinis laus, cum iræ causa
 iustissima est. Amasti hominem, et spero amabis. Interim
 sufficit, ut exorari te sinas. Licebit rursus irasci, si meruerit,
 quod exoratus excusatus facies. Remitte aliquid adolescen-
 tiæ ipsius, remitte lacrymis, remitte indulgentiæ tuæ, ne tor-
 seris illum, ne torseris etiam te: torqueris enim, cum tam le-
 nis irascris. Vereor ne uidear non rogare, sed cogere, si
 precibus eius meas iurxero. Iungam tamen tanto plenius et
 effusius, quanto ipsum acrius seueriusque corripui: distri-
 cte minatus nunquam me postea rogaturum. Hoc illi, quem
 terreri oportebat, tibi non idem. Nam fortasse iterum roga-
 bo, iterum impetrabo. Sit modo tale, ut rogare me, ut præ-
 stare te deceat. Vale.

C. PLIN. SEVERO SVO S. 22

Magna me solitudine adfecit Passieni Pauli ua-
 letudo, et quidem plurimis, iustissimisque de cau-
 sis. Vir est optimus, honestissimus, nostri amantissimus.
 Præterea in literis ueteres æmulatur, exprimit. Reddit
 Propertium in primis, à quo genus ducit, uera soboles,
 eoque similima illi, in quo ille præcipuus. Si elegos eius
 in manum sumpseris, leges opus tersum, molle, iucundum,
 et planè in Propertij domo scriptum. Nuper ad lyrica
 deflexit, in quibus ita Horatium, ut in illis illum alterum
 effingi

pam
 Notz

Propertij

effingi putes. Si quid in studijs cognatio ualet, huius propinquus: Magna uarietas, magna mobilitas. Amat, ut qui uerissime dolet, ut qui impatientissime laudat, ut qui benignissime ludit, ut qui facetissime omnia deniq; tanquam singula absoluit. Pro hoc ego amico, pro hoc ingenio, non minus eger animo, quam corpore ille. Tandem illum, tandem me recepi. Gratulare mihi, gratulare etiam literis ipsis, quæ ex periculo eius tantum discrimen adicere, quantum ex salute gloriæ consequentur. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S. 23

FRequenter agenti mihi euenit, ut Centumuirum, cum diu se intra iudicium auctoritatem, grauitatemque tenuissent, omnes repente quasi uicti, coactiq; consurgerent, laudarentque. Frequenter è senatu famam, qualem maxime optaueram, retuli: nunquam tamen maiorem cepi uoluptatē, quam nuper ex sermone Cornelij Taciti. Narrabat sedisse se Circensibus proximum equiti Ro. hunc post uarios, eruditosq; sermones requisisse, Italicus es, an provincialis? se respondisse, Nosti me, & quidem ex studijs. Ad hoc illum, Tacitus es, an Plinius? Expressere non possum, quam sit iucundum mihi, quòd nomina nostra quasi literarum propria, non hominum, literis redduntur: quodq; uterq; nostrum his etiam ex studijs notus, quibus * alter ignotus est. Accidit aliud ante pauculos dies simile. Recumbebat mecum uir egregius Fabius Rufinus, semper eum municeps ipsius, qui illo die primum uenerat in urbem: cui Rufinus, demonstrans me, uides hunc? multa deinde de studijs nostris. Et ille, Plinius est, inquit. Verum fatebor, * capio magnum laboris mei fructum. An si Demosthenes iure letatus est, quòd illum anus Attica ita * demonstraui, ἄτος ἐστὶ Δημοσθένης; ego celebritate nominis mei gaudere non debeo?

* aliter

* cupio

* noscitur
Id est, Hicne est Demosthenes? Meminit huius dicti & M. Tullius Tuscul. quest. disputatione 5.

q Ego

Ego uero & gaudeo, & gaudere me dico. Neque enim uereor, ne iactantior uidear, cum de me aliorum iudicium, non meum profero, praesertim apud te, qui nec ullius inuides laudibus, & faues nostris. Vale.

C. PLIN. SABINIANO. 24

Bene fecisti, quod libertum aliquando tibi charum reducentibus epistolis meis in domum, in animum recepisti: iuuabit hoc te. Me certe iuuat: primum, quod te tam tractabilem uideo, ut in ira regi possis: deinde, quod tantum mihi tribuis, ut uel autoritati meae pareas, uel precibus indulgeas. Igitur & laudo, & gratias ago, simul in posterum moneo, ut te erroribus tuorum, & si non fuerit qui deprecetur, placabilem praestes. Vale.

C. PLIN. MAMILIANO SVO S. 25

Quereris de turba castrensiu negotiorum, & tanquam summo ocio perfruare, lusus, & ineptias nostras legis, amas, flagitas, meque ad similia condenda non mediocriter incitas. Incipio enim ex hoc genere studiorum non solum oblectationem, uerum etiam gloriam petere, post iudicium tuum uiri grauissimi, eruditissimi, ac super ista uerissimi. Nunc me rerum actus modice, sed tamen dstringit, quo finito, aliquid earundem camcenarum in istum eundem benignissimum sinum mittam. Tu passerculis, & columbulis nostris inter aquilas uestras dabis pennas, si tamen & sibi, & tibi placebunt: Sin tantum sibi, continendos caued, nido ue curabis. Vale.

C. PLIN. LUPERCO SVO S. 26

Dixi de quodam oratore seculi nostri, recto quidem & sano, sed parum grandi & ornato, ut opinor, apte. Nihil peccat, nisi quod nihil peccat. Debet enim orator erigi, attolli, interdum etiam efferuescere, efferri, ac saepe

sepe accedere ad præcepta. Nam plerunque aliis, & excel-
 sis adiacent abrupta: tutius per plana, sed humiliter &
 depressius iter. Frequentior currentibus, quam reptanti-
 bus lapsus: sed his non labentibus nulla laus, illis nonnulla
 laus, etiam si labantur. Nam ut quasdam arteis, ita eloquen-
 tiam nihil magis, quam ancipitia commendant. Vides qui
 per funem in summa nituntur, quantos soleant excitare
 clamores, cum iam iamq; casuri videntur. Sunt enim maxime
 mirabilia, quæ maxime * inexpectata, maxime periculosa,
 utq; Græci magis expriment παράδοξα, quæ grandi sunt
 subiecta discrimini. Ideo nequaquam par gubernatoris est
 uirtus, cum placido & cum turbato mari uehitur: tunc ad-
 mirante nullo, illaudatus, inglorius subit portum. At cum
 stridunt funes, curuatur arbor, gubernacula gemunt, tunc
 ille clarus, & dijs maris proximus. Cur hæc? quia uisus es
 mihi in scriptis meis adnotasse quædam ut tumida, quæ ego
 sublimia: aut improba: quæ ego audentia: aut nimia, quæ
 ego plena arbitrabar. Plurimum autem refert reprehen-
 denda adnotes, an insignia. Omnis enim aduertit, quod e-
 minet, & extat, sed acri intentione dijudicandum est, im-
 modicum sit, an grande: altum, an enorme: atque ut Home-
 rum potissimum attingam, quem tandem alterutram in par-
 tem potest fugere? ἀμφὶ δ' ἐσ' ἄλ' πιγξερ μέγας ἔρανος, κ' ἐν
 δ' ἐν ἔκλειστο. & totum illud, οὐτὶ θαλάσσης κύμα-
 τ' ἔσ' ὑβόλαι. Sed opus est examine & libra, incredibilia
 sunt hæc, & inania, an magnifica & coelestia. Ne nunc ego
 me his similia aut dixisse, aut posse dicere puto: non ita in-
 famio: sed hoc intelligi uolo, laxandos esse eloquentiæ fra-
 nos, nec angustissimo gyro ingeniorum impetus refrin-
 gendos. At enim alia conditio oratorum, alia poetarum.
 Quasi uero M. Tullius minus audeat, quanquam hunc

* inesperata
 παράδοξα. quæ
 sunt supra ca-
 pitulum nostrum.

J
 ἀμφὶ δ'
 Id est, Undique
 insonuit amplū
 cœlum, in aere
 autē hasta au-
 diebatur. ex
 Iliados 4.
 οὐτὶ θαλάσσης.
 Id est, neq; ma-
 ris undarū con-
 cursus.

q

omitto:

Judicium de Cicerone

omitto: neque enim ambigi puto. Sed Demosthenes ipse ille norma oratoris et regula, num se cohibet & comprimit, cū

ἠδραστοί. Homines scelesti, & as-

sentatōres, & profligati.

ἐκ τῆς Urbem moenibus cinxi,
necq; lapidibus necq; lateribus.

ἐκ τῆς Nec ex mari Bubocam At-

ticeæ obiecti. Omnia ex oratione

Demosthenis pro Ctesiphonte.

ἰσὺ δ' ἄλ. Ego autē uiri Athenien-

ses existimo p Deos immortales illū

magnitudine rerū gestarū in temulē

tiā incidere. Ex quarta Philippica.

νόσημα γάρ. Id est, Morbus enim.

Principium longissime narrationis

Demosthenis pro Ctesiphonte.

τότε ἰσὺ. Tum equidem insolenti

Pythoni, & cōtra nos grauer inue-

sto. Ex eadem oratione.

ὅτῳ δ' εἰ. Cum autem ex nimia ha-

bēdi cupiditate, & prauitate, ut iste,

potens sit, prima occasio & paruus

casus omnia impediuit et destruxit.

Ex prima oratione Olynthiaca.

ἀποεσχοιμισμὲν ὅ.

Illigatus omnib⁹ ciuitatis iurib⁹.

σὺ τὸν εἰς.

Tu miserationem ad herum in-

duxisti Aristogiton! Quin potius om-

nino sustulisti. Itaq; eos portus ne

teneas, ad quos captus es, ac ex na-

uigatione appulisti.

τῆτω δ' ἔδενα.

Huic nullum peruium locum esse

uideo: sed præcipitia, confragosa Io-

ca, & barathra omnia.

διδοικα μὴ.

Vereor ne quibusdam uideamini

imbuere hominē, qui semper in cini-

tate improbus esse uelit. Nā quicun-

que improbus ex se imbecillis est.

ἴδε γάρ τῆς.

Nec uero existimo maiores hæc

dicat, ἀνθρώποι μίαιοι ἢ κόλακες, ἢ ἀλά-

στορες. & rursus, & λίθοις ἐτέχισα τῆν

πόλιν, & ἢ πλίνθοις ἐγώ. & statim, ἐκ ἐκ

Μθαλάττης τῆν Εὐβοίαν πρὸς βαλόμην,

πρὸς τὴν Ἀττικὴν. Et alibi, ἐγὼ ἢ οἶμαι ἢ ὡ

ἄνδρες Ἀθλιῶται νῆ τῆς θεῆς ἐκείνον με-

θύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων. Iam

quid audientibus illo pulcherrimo ac lon-

gissimo excessu, νόσημα γάρ. Quid hæc bre-

uiora superioribus, sed audacia paria,

τότε ἐγὼ μὲν τῷ Πύθωνι θρασιωομένῳ,

ἢ πολλῶν ῥέοντι καθ' ἡμῶν. Ex eadē nota,

ὅτῳ ἢ ἐκ πλεονεξίας ἢ πονηρίας ὡσσοῦ

ἔτ' ἰσχυρῆ, ἢ πρώτῃ πρόφασις ἢ μι-

κρὸν πᾶσιμα ἅπαντα ἀνεχάτισε ἢ διέ-

λυσε. Simile his, ἀποεσχοιμισμὲν ὅ ἄ-

πασι τοῖς ἔν τῇ πόλει δικαίοις. Et ibidē,

σὺ τὸν εἰς ταῦτα ἔλεον πρὸς δωκας Ἀριστο-

γῆτορ; μᾶλλον ἢ ἀνήρηκας ὄλωσ. μὴ δὲ

πρὸς δὲ αὐτὸς ἐάλωκας λιμένας ἢ προσ-

βολῶν ἐνέπλησας, πρὸς τῆς ὀρμίσου. Et

διχρατ, τῆτω δ' ἔδενα ὄρω τὴν τόπων

τῆτ' βάσιμον ὄντα, ἀλλὰ πάντα ἀποκη-

μενα, φάραγας, βάραθρα. Et deinceps,

διδοικα μὴ δοξῆταισι τὸν αἰεὶ βυλόμενον

εἶναι πονηρὸν τὴν ἔν τῇ πόλει παιδοφίβην,

ἀσθενὴς ἢ γάρ ἐσι πᾶς ὁ πονηρὸς καθ'

ἑαυτῶν. Nec satis, ἴδε γάρ τῆς προγόνου ὑ-

πολαμβάνω τὰ δικαστήρια ταῦτα οἰκο-

δομε

auide
tuis

δομήσαι, ἵνα τὸς τοιάτους ἐν αὐτοῖς μο-
σχεύητε, ἀλλὰ τ' ἐναντίου, ἢ ἀνείργητε, καὶ
κολάζητε, καὶ μηδεὶς ἡλιθίως, μηδ' ἐπιθυμῆι
κακίας. Adhuc, εἰ ἡ κάπηλός ἐστι πονηρί-
ας, καὶ παλιγκάπηλος, καὶ μεταβολεύς.

Et nulle talia, ut præterea quæ ab Aeschi-
næ δάματτα, non ῥήματα uocantur, in con-
trariū incidi. Dices hunc quoq; ob ista cul-
pari. Sed uide quanto maior sit, qui repre-
henditur, ipso reprehendete, et maior ob
hoc quoq; in alijs enim uis, in his grandit-
as eius elucet. Nū autē Aeschines ipse ijs,

quæ in Demosthene carpebat, abstinuit?
χρὴ γὰρ τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι τὸν ῥήτορα καὶ
τὸν νόμον. ὅταρ ἡ ἑτέραν μὲν φωνὴν ἀφῆν ὁ
νόμος, ἑτέραν ἡ ὁ ῥήτωρ, (ὅ) τὸ νόμος δι-
καιοῦ χρὴ δίδοναι τῶν ψήφων, ὅ τῆ τὸ λέ-
γοντος ἀνασχωτῆρα. Alio loco, ἐπαῖτα ἀνα-
φαίνεσθαι περὶ πάντων ἐν (ὅ) ψηφίσματι.
πρὸς (ὅ) κλέμματι γράφας τὰ πεντήκτα
λαύτα τὸς πρέσβεις ἀξίωρ τὸς Ωρείτας
μὴ ἡμεῖς ἀλλὰ Καλλία δίδοναι, ὅτι ἡ ἀλη-
θῆ λέγω ἀφελῶρ τὸν τομπῶρ, καὶ τὰς ψή-
φους, καὶ τὴν ἀλαζονίαν ὅ τ' ἡ ψηφίσματι
ἀνάγνωθι. Iterū alio, καὶ μὴ εἴτε αὐτὸν εἰς
τὸς τ' παρανόμος λόγος περιέσασθαι. Quod
adeo probauit, ut repetat, ἀλλὰ ἐγκαθήμε-
νοι καὶ ἡνεδρεύοντες ἐν τῇ ὀκλιησίᾳ εἰσε-
λάοντες αὐτὸν εἰς τὸς τ' παρανόμος λόγος,
καὶ τὰς ὀκλιησίας αὐτ' ἡ λόγῳ ἐπιπρῆ-
τι. An illa comodijs, presbuisq; οὐ ἡ ἔλκο-

9 3

ποιοῖς

iudicia primū instituisse, ut id genus
homines in iisdē efferretis: sed con-
tra, ut propulsetis, & puniretis: &
nemo esset, qui uitium uel confecta-
retur, uel adpeteret.

εἰ δ' ἐκαπήλός.

Si autē improbitatis artifex est, ac
institor, et rebus pmutandis inictus,
δάματα. Id est, Admirationes,
ῥήματα. Voces dicuntur.

Judm de Aeschines

χρὴ γὰρ τὸ αὐτὸ.

Lex enim idem exprimere debet,
ac Orator. Cū autem aliam uo-
cem lex profert, aliam orator, æquū
tati legis suffragari oportet, non le-
gis impudentiæ.

ἐπαῖτα ἀναφαίνεσθαι.

Deinde omnia quæ in decreto con-
tinentur, indicat, cū ita sentiens ex-
presserit legatos Orcanos, quinque
talenta non nobis, sed Calliæ nume-
rassit. Me autem uera dicere appa-
ratū etiam, ac triremibus, arrogan-
tiæ ex decreto dempra, recita.

καὶ μὴ εἴτε.

Neque finatis circa orationē, quæ
ad præuicatorē pertinet, uagari.

ἀλλὰ ἐγκαθήμενοι.

Verū sedendo, & in concione ad-
sistendo, in orationē de præuica-
tore eum impellite, & mutationem
uerborum eius obseruate.

οὐ δ' ἐλκοποιοῖς.

Tu autem uulnera infligis, et ma-
iorem

iorem curam agis quotidianarū orationum, quā saluū ciuitatis.

δὲ ἀποπέμψοδε.

Nonne reijcietis hominē tanquā eōmunem Græciæ pestem, uel comprehentum quasi rerum prædonem per ipsam rempublicam nauigantem punietis? Ex oratione Demosthenis pro Ctesiphonte.

ποιῆς, ἢ μᾶλλον σοι μέλῃ τῶ ἀθημέρων λόγων, ἢ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. Al-

tius illa, δὲ ἀποπέμψοδε τὸν ἀνθρώπου ὡς κοινὸν τῶν ἑλλήνων σοιφορᾶν, ἢ συλλαβόντες ὡς ληστὴν τῶ πραγμάτων διὰ τῆς πολιτείας πλεονεξία τιμωρήσασθε; & alia. Expecto, ut quedā ex hac epistola, gubernacula gemunt, & dijs maris proximus, iisdē notis, quibus ea, de quibus scribo, confodias. Intellego enim me dum ueniam prioribus peto, in illa ipsa, quæ adnotaueras incisisse. Sed confodias licet, dummodo iam nunc destines diem, quo & de illis, & de his coram exigere

Tumidum re possimus. Aut enim tu me tumidum, aut ego te temerarium faciam. Vale.

C. PLIN. PATERNO SVO S. 27

Quanta potestas, quanta dignitas, quanta maiestas, quantum denique numen sit historie, cum frequenter alias, tum proxime sensi. Recitauerat quidam uerissimum librum, partemq; eius in alium diem reseruauerat. Ecce amici cuiusdam orātes, obsecrantesq; ne reliqua recitaret. Tantus audiendi, quæ fecerint, pudor, quibus nullus faciendi, quæ audire erubescunt. Et ille quidem præstitit, quod rogabatur: sinebat fides. Liber tamen, ut factum ipsum manet, manebitq; legeturq; semper tanto magis, quia non statim. Incitantur enim homines ad agnoscenda, quæ differuntur. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S. 28

Post longum tempus epistolas tuas treis pariter recepi, omneis elegantissimas, amantissimas, & quales d

Teis à te uenire præsertim desideratas oportebat, quarum una iniungis mihi iucundissimum ministerium, ut ad Plotinam sanctissimam fecminam literæ tuæ perferantur. Eadem commendas * Popilium Artemisium, statim præstiti, quod *pupillum petebat. Indicas etiam modicas te uindemias collegisse. Communis hæc mihi tecum, quanquam in diuersissima parte terrarum, querela est. Altera epistola nuncias, multa te nunc dictare, nunc scribere, quibus nos tibi representes. Gratias ago, agerem magis, si me illa ipsa quæ scribis, aut dictas, legere uoluisses. Et erat æquum, ut te mea, ita me tua scripta cognoscere, etiam si ad alium, quàm ad me pertinerent. Polliceris in fine, cum certius de uitæ nostræ ordinatione aliquid audieris, futurum te fugitiuum rei familiaris, statimq; ad nos euolaturum, qui iam tibi compedes nectimus, quas *effringere nullo modo possis. Tertia epistola continebat, *perfringere esse tibi redditam orationem pro *Clario, eamq; uisam uberem, quàm dicente me, audiente te fuerit. Est uberior, *C. Lanio multa enim postea inserui. Adijcis, alias te literas curiosius scriptas misisse, an acceperim quæris. Non accepi, & accipere gestio. Proinde prima quaque occasione mitte, adpositis quidem usuris, quas ego (non parcius possim) centesimas computabo. Vale.

C. PLINIUS RVSTICO

SVO S.

29

VT satius est unum aliquid insigniter facere, quàm plura mediocriter, ita plurima modiocriter, si non possis unum aliquid insigniter. Quod intuens ego, uarijs me studiorum generibus, nulli satis confisus, experior. Proinde cum hoc uel illud leges, ita singulis ueniam, ut non singulis dabis. An cæteris artibus excusatio in numero, literis durior lex, in quibus difficilior effectus est? Quid

¶ *

autem

autem ego de uenia quasi ingratus? Nam si ea facilitate hæc proxima acceperis, qua priora, laus potius speranda, quam uenia obsecranda est, mihi tamen uenia sufficit. Vale.

C. PLIN. GEMINO SVO S. 30

Liberalitas **L** Audas mihi & frequenter præsens, & nunc per epistolæ Nonium tuum, quòd sit liberalis in quosdam: & ipse laudo, si tamen non in nos solos. Volo enim eum, qui sit uerè liberalis, tribuere patriæ, propinquis, adfinibus, amicis: sed amicis dico pauperibus: non ut isti, qui ijs potissimum donant, qui donare maxime possunt. Hos ego uiscatis, hamatisque muneribus, non sua promere puto, sed aliena corripere. Sunt ingenio simili, qui quod huic donant, auferunt illi, famamque liberalitatis auaritia petunt. Primum est autem, suo esse contentum: deinde, quos præcipue scias indigere, sustentantem, fouentemque orbe quodam societatis ambire. Quæ cuncta si facit iste, usquequaque laudandus est, si unum aliquod, minus quidem, laudandus tamè. Tam rarum est etiam imperfectæ liberalitatis exemplum: ea inuasit homines habendi cupido, ut possideri magis, quam possidere uideantur. Vale.

C. PLIN. SARDO SVO S. 31

Postquam à te recessi, non minus tecum, quam cum apud te fui. Legi enim librum tuum, identidem repetens, ea maxime (non enim mentiar) quæ de me scripsisti, in quibus quidem percopiosus fuisti: quam multa, quam uarie, quam non eadem de eodem, nec tamen diuersa dixisti? Laudem pariter, & gratias agam? Neutrum satis possum: & si possem, timerem ne arrogans esset, ob ea laudare te, ob quæ gratias agerem. Vnum illud addam, omnia mihi tanto laudabiliora uisa, quanto iucundiora: & tanto iucundiora, quanto laudabiliora erant. Vale.

C. P. L.

C. PLIN. TITIANO SVO S. 32

Quid agis? quid acturus es? ipse uitam iucundissimam, id est, ociosissimam uiuo. Quò fit, ut scribere longiores epistolas nolim, uelim legere: illud tanquam delicatus, hoc tanquam ociosus. Nihil est enim aut pigrius delicatis, aut curiosius ociosis. Vale.

C. PLIN. CANINIO SVO S. 33

Incidi in materiam ueram, sed simillimam fictæ, dignamq; isto letissimo, altissimo, planè que poëtico ingenio. Incidi autem, dum super cœnam uaria miracula hinc inde referuntur. Magna autoris fides: tametsi quid poëtæ cum fide? Is tamen autor, cui bene uel historiam scripturus credidisses. Est in Africa Hipponensis Colonia, mari proxima, adiacet ei nauigabile stagnum, ex hoc in modum fluminis æstuarium emergit, quod uice alterna, prout æstus aut repressit, aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur stagno. Omnis hic ætas piscandi, nauigandi, atque etiam natandi studio tenetur: maxime puerorum, quos ocium ludusque sollicitat: his gloria, & uirtus, altissime prouehi: uictor ille, qui longissime ut litus, ita simul nanteis relinquit. Hoc certamine puer quidam audentior cæteris in ulteriora tendebat: Delphinus occurrit, & nunc præcedere puerum, nunc sequi, nunc circuire, postremo subire, deponere, iterum subire, trepidantemq; perferre primum in altum, mox flectit ad litus, reddi que terræ, & æqualibus. Serpit per coloniam fama, concurrere omnes, ipsum puerum tanquam miraculum aspiciere, interrogare, audire narrare. Postero die obsident litus, prospectant mare, & si quid è mari simile, natant pueri, inter hos ille, sed cautius. Delphinus rursus ad tempus, rursus ad puerum uenit: fugit ille cum cæteris. Delphinus, quasi inuitet, re-

Delphinus puerum gestans.

uocet, exilit, mergitur, uariosq; orbis implicat, expeditq;. Hoc altero die, hoc tertio, hoc pluribus, donec homines in-

*præbentem & appellant, tangunt etiam, perirectaniq; *præeuntem. Cre-

valias sic,
Adnoscit se,
amari putat,
amat ipse: neu-
ter, &c.

*Agnoscunt se, ex mari puerum ille, e terra iste, neuter timet, neuter timetur: huius fiducia, mansuetudo illius augetur: necnon & alij pueri dextra, leuaq; simul eunt, hortantes, monentesq; ne timeat. Ibat una. Id quoque mirum, Delphinus alius tantum spectator, & comes: nihil enim simile aut faciebat, aut patiebatur: sed alterum illum ducebat, reducebat, ut puerum ceteri pueri. Incredibile, tam uerum tamen quam priora, Delphinum gestatorem, collusoremq; puerorum in terram quoque extrahi solitum, harenisq; siccatum, ubi incaluisset, in mare reuolui. Cōstat Octauium Auitum legatum proconsulis in littus educto, religione praua supersudisse unguentum, cuius illum nouitatem, odorem que in altum refugiisse, nec nisi post multos dies uisum languidum & moestum, mox redditis uiribus priorem lasciuiam, & solita ministeria repetisse. Confluebant ad spectaculum omnes magistratus, quorum aduentu & mora, modica Respub. nouis sumptibus atterebatur. Postremo locus ipse quietem suam, secretumq; perdebat. Placuit occulte interfici, ad quod coibatur. Hæc tu qua miseratione, qua copia deflebis, ornabis, attolles? Quanquam non est opus adfingas aliquid aut adstruas, sufficit, ne ea quæ sunt uera, minuantur. Vale.

C. PL. TRANQVILLO SVO S. 34

Explica æstum meum, audio me male legere, duntaxat uersus: orationes enim conuoluit, sed tanto minus uersus.

uersus. Cogito ergo recitaturus familiaribus amicis experi-
 riri libertum meum. Hoc quoque familiare, quod elegi, non
 bene, sed melius scio lecturum, si tamen non fuerit pertur-
batus. Est enim tam nouus lector, quam ego poeta. Ipse ne-
 scio quid illo legente interim faciam, sedeam defixus & mu-
 tus, & similis ocioso: an ut quidam, quæ pronuntiabit, mur-
 mure, oculis, manu prosequar? Sed puto me non minus male
 saltare, quam legere. Iterum dicam, explica æstum meum,
 uereq; rescribe, num sit melius pessime legere, quam ista
 uel non facere, uel facere. Vale.

C. PLIN. OPIO SVO S. 35

L
 ibrum, quem misisti, recepi, & gratias ago. Sum tamen
 hoc tempore occupatissimus. Ideo nondum eum legi,
 cum alioqui ualidissime cupiam. Sed cum reuerentiam cum
 literis ipsis, tum scriptis tuis debeo, ut sumere in manus
 illa nisi uacuo animo in religiosum putem. Diligentiam
 tuam in retractandis operibus ualde probo. Est tamen ali-
 quis modus: primum, quod nimia cura deterit magis, quam
 emendat: deinde, quod nos à recentioribus reuocat, si-
 mulq; nec absoluit priora, & inchoare posteriora non
 patitur. Vale.

C. PLIN. FVSCO SVO S. 36

Q
 uæris, quemadmodum in Tuscis diem æstate dispo-
 nam. Euigilo cum collibuit, plerunque circa horam
 primam, sepe ante, tardius raro: Clausæ fenestræ manent.
 Mirè enim silentio & tenebris animus alitur, ab ijs quæ
 auocant abductus, & liber, & mihi relictus: non oculos
 animo, sed animum oculis sequor, qui eadem quæ mens ui-
 dent, quoties non uident alia. Cogito si quid in manibus,
 cogito ad uerbum scribenti emendantq; similis, nunc pau-
 ciora, nunc plura, ut uel difficile, uel facile componi, te-
 nerè ue

neri ue potuerunt. Notarium uoco, & die admissio, quæ formaueram dicto: abit: rursusq; reuocatur, rursusq; remittitur. Vbi hora quarta, uel quinta: neque enim certum dimensumq; tempus, ut dies suasis, in xystum me, uel cryptoporticum confero: reliqua meditor, & dicto. Vehiculum ascendo. Ibi quoque idem quod ambulans, aut iacens. Durat intentio mutatione ipsa refecta. Paulum redormio, dein ambulo: mox orationem Græcam, Latinam ue clare & intente: non tam uocis causa, quam stomachi lego, pariter tamen & illa firmatur. Iterum ambulo, ungor, exerceor, lauor. Cœnanti mihi sic cum uxore uel paucis, liber legitur. Post cœnam comœdus, aut lyristes: mox cum meis ambulo, quorum in numero sunt eruditi: ita uarijs sermonibus uespera extenditur, & quanquam longissimus dies, citò conditur. Nonnunquam ex hoc ordine aliqua mutantur. Nam si diu iacui, uel ambulauit, post somnum demum lectionemq; non uehiculo, sed quod breuius, quia uelocius, equo gestor.

*Interim ueniunt amici

*Interueniunt amici ex proximis oppidis, partemq; diei ad se trahunt, interdumq; lassato mihi opportuna interpellatione subueniunt. Venor aliquando, sed non sine pugillaribus, ut quamuis nihil ceperim, nonnihil referam. Datur & colonis, ut uidetur ipsis, non satis temporis, quorum mihi agrestes querelæ literas nostras, & isthæc urbana opera commendant. Vale.

C. PLIN. PAVLINO SVO S. 37

NEc tuæ naturæ est tralatitia hæc, & quasi publica officia à familiaribus amicis, contra ipsorum commodum exigere: & ego te constantius amo, quam ut uerear, ne aliter ac uelim accipias, nisi te Kalendis statim consullem uidero, præsertim cum me necessitas locandorum prædiorum plureis annos ordinatura detineat, in qua mihi

noua

noua consilia sumenda sun. Nam priore lustro, quanquam post magnas remissiones, reliqua creuerunt. Inde plerisque nullam iam cura minuendi aeris alieni, quod desperant posse persolui, rapiunt etiam consumuntq; quod natum est, ut qui iam putent se non sibi parcere. Occurrendum ergo au-gescentibus uitijs, & medendum est: medendi una ratio, si non numo, sed partibus locem, ac deinde ex meis aliquos o-peris exactores custodes fructibus ponam. Est alioqui nul-lum iustius genus redditus, quam quod terra, caelum, annus refert. At hoc magnam fidem, ac reis oculos, numerosas ma-nus poscit. Experiendum tamen, & quasi in ueteri morbo quaelibet mutationis auxilia tentanda sunt. Vides quam non delicata me causa obire primum consulatus tui diem non si-nat: quem tamen hic quoque, ut praesens, uotis gaudio, gra-tulatione celebrabo. Vale.

C. PLIN. SATVRNINO SVO S. 38

Ego uero Rufum nostrum laudo: non quia tu, ut ita fa-cerem, petisti. sed quia est ille dignissimus. Legi enim li-brum omnibus numeris absolutum, cui multum apud me gratiae amor ipsius adiecit. Iudicauit tamen: neque enim soli iudicant, qui maligne legunt. Vale.

C. PLIN. MVSTIO SVO S. 39

A Ruspicum monitu reficienda est mihi aedes Cereris in praedijs meis in melius, & in maius. Vetus sane, & *dedicatio-angusta, cum sit alioqui * stato die frequentissima. Nam nis die idibus Septembribus magnus e regione tota coit populus, multae res aguntur, multa uota suscipiuntur, multa red-duntur: sed nullum in proximo suffugium aut imbris, aut solis. Videor ergo munifice simul religiosq; facturus, si eadem quam pulcherrimam extruxero, addidero porticus edi: illam ad usum deae, has ad hominum. Velim ergo emas quatuor

quatuor marmoreas columnas, cuius tibi uidebitur generis: emas marmora, quibus solum, quibus parietes excolantur. Erit etiam, uel faciendum, uel emendum ipsius de æ signum: quia antiquum illud è ligno quibusdam sui partibus uetustate obtruncatum est. **statim* Quantum ad porticus, nihil interim occurrit, quod uideatur **istinc* esse repetendum, nisi tamen ut formam secundum rationem loci scribas. Neque enim possunt circumdari templo. Nam solum templi hinc flumine, & abruptissimis ripis, hinc uia cingitur. Est ultra uiam latissimum pratum, in quo satis apte contra templum ipsum porticus explicabuntur, nisi quid tu melius inueneris, qui soles locorum difficultates arte superare. Vale.

C. PLIN. FVSCO SVO S. 40

fm num
Scribis pergratas tibi fuisse literas meas, quibus cognouisti quemadmodum in Tuscis ocium æstatis exigerem. Requiris quid ex hoc in Laurentino hyeme permutem. Nihil, nisi quòd meridianus somnus eximitur, multumq; de nocte uel ante, uel post diem sumitur: & si agendi necessitas instat, quæ frequens hyeme, non iam comædo, uel hystæ post cœnam locus: sed illa quæ dictaui, identidem retractantur, ac simul memoriæ frequenti emendatione proficitur. Habes æstate, hyeme consuetudinem: addas huc licet tantum num, quæ inter hye-

mem, æstatemq; media: ut nihil de die perdunt, ita de nocte paruulum acquirunt.

Vale.

LIBRI NONI

FINIS.

C. PL.

C. PLINII SE-
CVNDI EPISTO-
LARVM LI-
BER X,
AD TRAIANVM IMP.

Gratulatoria ob imperium.

IVA quidem pietas, Imperator sanctissi-
me, optauerat ut quàm tardissime succede-
res patri. Sed dii immortales festinauerunt
uirtutes tuas ad gubernacula Reipublice, quam
susceperas, admouere. Precor ergo ut tibi,
& per te generi humano prospera omnia, id est, digna se-
culo tuo contingant. Fortem te, & hilarem Imperator opti-
me, & priuatim, & publicè opto.

C. PLIN. TRAIANO SVO S.

Gratias agit.

EXprimere domine uerbis non possum, quantum mihi
gaudium attuleris, quòd me dignum putasti iure trium
librorum. Quamuis enim Iulij Seruiani optimi uiri tuiq;
amantissimi precibus indulseris, tamen etiam ex rescripto
intelligo, libentius hoc ei te præstituisse, quia pro me roga-
bat. Videor ergo summam uoti mei consequutus, cum in-
ter inuicta felicissimi principatus tui probaueris me ad pe-
culiarem indulgentiam tuam pertinere, eoq; magis libe-
res concupisco, quos habere etiam illo tristissimo seculo
uolui, sicut potes duobus matrimonijs meis credere. Sed
dij melius, qui omnia integra bonitati tuæ reseruarunt.
Malui hoc potius tempore me patrem fieri, quo futurus
essem & securus, & felix.

C. PL.

C. PLIN. TRAIANO IMP. S.

De sortitione patrocini aduersus
Marium Priscum. 3

VT primum me domine indulgentia uestra promouit ad præfecturam ararij Saturni, omnibus aduocationibus, quibus alioqui nunquam eram promiscue functus, renunciaui, ut toto animo, delegato mihi officio uacarem. Qua ex eausa cum patronum me prouinciales optassent contra Marium Priscum, & petij ueniam huius muneris, & impetraui. Sed cum postea consul designatus censuisses tacendum nobiscum, quorum erat excusatio recepta, ut essemus in senatus potestate, pateremurq; nomina nostra in urnam conijci, conuenientissimum esse tranquillitati seculi tui putauit, præsertim tam moderatæ uoluntati amplissimi ordinis non repugnare: cui obsequio meo opto, ut existimes constare rationem, cum omnia facta, dictaq; mea probare sanctissimis moribus tuis cupiam.

TRAIANVS PLINIO S. 4

ET ciuis, & senatoris boni partibus functus es, obsequium amplissimi ordinis, quod iustissime exigebat, præstando, quas parteis impleturum te secundum susceptam fidem confido.

C. PLIN. TRAIANO IMP. S.

Petit latumclauum amico. 5

Indulgentia tua Imperator optime, quam plenissimam lex perior, hortatur me, ut audeam tibi etiam pro amicis obligari, inter quos sibi uel præcipuum locum uindicat Voconius Romanus, ab iueunte ætate condiscipulus, & contubernalis meus. Quibus ex causis & à diuo patre tuo petieram, ut illum in amplissimum ordinem promoueret.

ret: sed hoc uotum meum bonitati tuæ reseruatum est, quia mater Romani liberalitatem sestertij quadringenties, quod conferre se filio codicillis ad patrem tuum scriptis professa fuerat, nondum satis legitime peregerat, quod postea fecit admonita à nobis. Nam & fundos emancipauit, & cetera, quæ in emancipatione implenda solent exigi, consummauit. Cum sit ergo finitum quod spes nostras morabatur, non sine magna fiducia subsigno. Auget fidem promoribus Romani mei, quos & liberalia studia exornant, & eximia pietas, quæ hanc ipsam matris liberalitatem, & statim patris hereditatem, & adoptionem à uirrico meruit. Auget hæc & natalium & paternarum facultatum splendor: quibus singulis multum commendationis accessurum, etiam ex meis precibus indulgentiæ tuæ credo. Rogo ergo domine, ut me exoptatissimæ mihi gratulationis compotem facias, & honestis (ut spero) adfectibus meis præstes, ut non in me tantum, uerum & in amico gloriari iudicij tuis possim.

PLINIVS TRAIANO.

Ciuitatem Romanam Harpocrati
Iatraliptæ suo petit.

Proximo anno domine grauisissima ualetudine usque ad periculum uitæ uexatus, Iatralipten adsumpsi, cuius sollicitudini, & studio tuæ tantum indulgentiæ beneficio referre gratiam parem possum. Quare rogo, des ei ciuitatem Romanam. Est enim peregrinæ conditionis, manumissus à peregrina. Vocatur ipse Harpocras, matronam habet Thermuthin Theonis, quæ iam pridem defuncta est. Item rogo, des ius, Quiritium libertis Antonie Maximille ornatissime famine, Helie & Antonie Harmeridi. Quod à te, petente patrona, peto.

Iatraliptæ

PLINIVS TRAIANO.

Agit gratias. 7

WJH 107
AGo gratias domine, quòd & ius Quiritium liber-
 tis necessariæ mihi scemine, & ciuitatem Romanam
 Harpocrati Iatraliptæ meo sine mora indulxisti. Sed cum
 annos eius, & censum, sicut præceperas, ederem, ad-
 monitus sum à peritioribus, debuisse me antè ei Alexan-
 drinam ciuitatem impetrare, deinde Romanam, quoniam
 esset Aegyptius. Ego autem, quia inter Aegyptios, cæte-
 rosque peregrinos nihil interesse credebam, contentus fue-
 ram hoc solum scribere tibi, cum scilicet à peregrina ma-
 numissum, patronamque eius iam pridem deceßisse: de qua
 ignorantia mea non queror, per quam stetit, ut tibi pro
 eodem homine sepius obligarer. Rogo itaque, ut beneficio
 tuo legitime frui possim: tribuas ei & Alexandrinam ci-
 uitatem, & Romanam. Annos eius & censum (nequid
 rursus indulgentiam tuam moraretur) libertis tuis, quibus
 iusseras, nisi.

TRAIANVS PLINIO 8

Ciuitem Alexandrinam secundum institutionem prin-
 cipum non temere dare proposui: sed cum Harpo-
 crati Iatraliptæ tuo iam ciuitatem Romanam impetraueris,
 huic quoque petitioni tuæ negare non sustineo. Tu ex
 quo nomen sit, notum mihi facere debebis, ut epistolam ti-
 bi ad Pompeium Plantam, præfectum Aegypti, amicum
 meum mittam.

PLINIVS TRAIANO. 9

De statu principum in municipium
transferendis.

Cum diuus pater tuus domine, & oratione pulcher-
 rima, & honestissimo exemplo, omnem ciuem ad
 munific

munificentiam esset cohortatus: petij ab eo, ut statuas principum, quas in longinquis agris, per plureis successiones traditas mihi, quales acceperam, custodiebam, permitteret in municipium transferre, adiecta sua statua: quodq; ille mihi cum plenissimo testimonio indulserat, ego statim decurionibus scripseram, ut adsignarent solum, in quo templum pecunia mea extruerem. Illi in honore operis ipsius electionem loci mihi obtulerant. Sed primum mea, deinde patris tui ualitudine, postea curis delegati à uobis officij retentus, nunc uideor commodissime posse in rem presentem excurrere: nam & menstruum meum Kal. Septembris finitur, & sequens mensis complureis dies feriatos habet. Rogo ergo ante omnia, permittas mihi opus, quod inchoaturus sum, exornare & tua statua: deinde ut hoc facere quam maturissime possim, indulgeas com meatum. Non est autem simplicitatis meae dissimulare apud bonitatem tuam, obiter te plurimum conlaturum utilitatibus rei familiaris meae. Agrorum enim, quos in eadem regione possideo, locatio cum alioqui ccc. excedat, adeò non potest differri, ut proximam putationem nouus colonus facere debeat. Præterea continua sterilitates cogunt me de remissionibus cogitare, quarum rationem nisi præsens inire non possum. Debeo ergo domine indulgentiæ tuæ, & pietati meae celeritatem, & statuarum ordinationem, si mihi ob utraque hæc dederis com meatum xxx. dierum. Neque enim angustius tempus præsinire possum, cum & municipium, & agri de quibus loquor, sint ultra centesimum & quinquagesimum lapidem.

TRAIANVS PLINIO. 10

ET priuatas multas, & omnes publicas causas petendi com meatus reddidisti. Mihi autem uel sola uoluntas tua

r z

suffecis

suffecisset. Neque enim dubito te, ut primum potueris, ad tam districtum officium reuersurum. Statuam poni mihi à te eo, quo desideras, loco, quāquam eiusmodi honorum parcissimus, tamen patior, ne impedisse cursum erga me pietatis tuæ uidear.

PLINIVS TRAIANO.

Impetratæ ciuitatis Alexandrinorum pro Harpocrate gaudium. 11

EXprimere domine uerbis non possum, quanto me gaudio adfecerint epistolæ tuæ, ex quibus cognoui te Harpocrati Iatraliptæ meo etiam Alexandrinam ciuitatem tribuisse, quamuis secundum institutionem principum non temere eam dare proposuisses. Esse autem Harpocratem *ἄλλος Μεμφοτινὸς* indico tibi. Rogo ergo indulgentissime Imp. ut mihi ad Pompeium Plantam, præfectum Aegypti amicum tuum, sic ut promisiisti, epistolam mittas. Obuiam iturus, quo maturius domine exoptatissime aduentus tui gaudio frui possim, rogo permittas mihi quàm longissime occurrere tibi.

*Id est, præfectura Aemphiti-
ca.*

PLINIVS TRAIANO.

Medici sui propinquis ciuitatem petit. 12

PROxima infirmitas mea domine obligauit me Posthumio Marino medico, cui parem gratiam referre beneficio tuo possum, si precibus meis ex consuetudine bonitatis tuæ indulseris. Rogo ergo, ut propinquis eius des ciuitatem Chrysippo Mithridatis, uxoriq; Chrysippi Stratonice Epigoni. item liberis eiusdem Chrysippi Epigono, & Mithridati, ita ut sint in patris potestate, utque ijs in liberos seruetur ius patronorum. Item rogo indulgeas ius Quiritum L. Satrio Abascantio, & P. Cesio

ſio Phosphoro, & Panchariæ Soteridi, quòd à te uolentibus patronis peto.

PLINIVS TRAIANO.

Præturam amico petit. 13

Scio domine memoriae tuæ, quæ est benefaciendi tenaciſſima, preces noſtras in hære: quia tamen in hoc quoque sæpe indulſiſti, admoneo ſimul, & impenſe rogo ut Accium Suram prætura exornare digneris, cum locus uacet: ad quam ſpem alioqui quietiſſimam hortatur & natalium ſplendor, & ſumma integritas in paupertate, & ante omnia felicitas temporum, quæ bonam conſcientiam ciuium tuorum ad uſum indulgentiæ tuæ prouocat, & attollit.

PLINIVS TRAIANO.

Sacerdotium ſibi petit. 14

Cum ſciam domine ad teſtimonium, laudemq; ^{* morum} ^{* maiorum} meorum pertinere tam boni principis iudicio exornari, rogo dignitati, ad quam me prouexit indulgentia tua, uel Auguratum, uel Septemuiratum, quia uacant, adijcere digneris, ut iure ſacerdotij precari deos pro te publice poſſim, quos nunc precor pietate priuata.

PLINIVS TRAIANO.

Gratulatoria ob uictoriam. 15

Victoriæ tuæ optime Imp. maximæ, pulcherrimæ, antiquiſſimæ, & tuo nomine, & Reip. gratulor, Deosq; immortales precor, ut omnes cogitationes tuas tam latus ſequatur euentus, ut uirtutibus tantis gloria imperij & nouetur, & augeatur.

PLINIVS TRAIANO.

De itinere ſuo in Bithyniam. 16

Quia conſido domine ad curam tuam pertinere, nuncio tibi me Ephesum cum omnibus meis ὕπῃς Μαλέας ^{Id eſt, ſuper} ^{Malcam.}

r 3

nauiſ

orarijs nauibus
 nauigasse, quoniam contrarijs uentis retentus. Nunc destino partim orarijs nauibus, partim uehiculis prouinciam petere. Nam sicut itinere graues aestus, ita continue nauigationi Etesiae reluctantur.

TRAIANVS PLINIO. 17

REcte renuntiasti mihi Secunde charissime. Pertinet enim ad animum meum, quali itinere in prouinciam peruenias. Prudenter autem constituis interim nauibus, interim uehiculis uti, prout loca suaferint.

PLINIVS TRAIANO.

In Bithyniam se uenisse scribit. 18

Sicut saluberrimam nauigationem domine usque Ephesum expertus, ita inde postquam uehiculis iter facere coepi, grauissimis aestibus, atque etiam febriculis uexatus, Pergami substiti. Rursus cum transissem in orarias nauiculas, contrarijs uentis retentus, aliquanto tardius, quam speraueram, id est, x v. Kal. Octobris Bithyniam intraui. Non possum tamen de mora queri, cum mihi contigerit, quod erat auspiciatissimum, natalem tuum in prouincia celebrare. Nunc Reip. Prusensium impendia, reditus, debitores executio, quod ex ipso tractu magis ac magis necessarium intelligo. Multae enim pecuniae uarijs ex causis a priuatis detinentur. Praeterea quaedam minime legitimis sumptibus erogantur. Haec tibi domine in ipso ingressu meo scripsi. Quintodecimo Kal. Octob. domine prouincia intraui, quam in eo obsequio, in ea erga te fide, quam de genere humano mereris inueni. Dispice domine, an necessarium putes mittere huc mensorem. Videntur enim non mediocres pecuniae posse reuocari a curatoribus operum, si mensurae fideliter aguntur: ita certe prospicio ex ratione Prusensium, quam cum Maximo tracto.

TRAIANVS PLINIO. 19

CVperem sine querela corpusculi tui, & tuorum peruenire in Bithyniam potuisses, ac simile tibi iter ab Epheso, ut navigationi fuisset, quam expertus usque illò cras. Quo autem die peruenisses in Bithyniam, cognoui Secunde charissime literis tuis. Prouinciales credo prospectum sibi à me intelligent. Nam & tu dabis operam, ut manifestum sit illis electum te esse, qui ad eosdem mei loco mittereris. Rationes autem in primis tibi rerum publicarum excutiendæ sunt: nã & esse eas uexatas satis cõstat. Mensores uix etiam ijs operibus, quæ aut Romæ, aut in proximo fiunt sufficienter habeo: sed in omni prouincia inueniuntur, quibus credi possit, & ideo non deerunt tibi, modo uelis diligenter excutere.

PLINIVS TRAIANO.

De custodijs. 20

ROgo domine, consilio me regas hæsitantem, utrum per publicos ciuitatum seruos, quod usque adhuc factum, an per milites adseruare custodias debeam. Vereor enim ne & per seruos publicos parum fideliter custodiantur, & non exiguum militum numerum hæc cura distringat. Interim publicis seruis paucos milites addidi. Video tamen periculum esse, ne id ipsum utriusque negligentie causa sit, dum communcm culpam hi in illos, illi in hos regerere posse confidunt.

TRAIANVS PLINIO. 21

Nihil opus est mi Secunde charissime, ad continendas custodias plureis commilitones conuerti. Perseueremus in ea consuetudine, quæ isti prouinciæ est, ut per publicos seruos custodiantur. Etenim ut fideliter hoc faciant, in tua seueritate, ac diligentia positum est. In primis enim, sicut scribis, uerendum est, ne si permisceantur
r 4 scrus

seruis publicis milites, mutua inter se fiducia negligentiores sint: sed & illud hæreat nobis, quàm paucissimos milites à signis auocandos esse.

PLINIVS TRAIANO.

De numero militum Gabio Basso præfecto adsignatorum. 22

Gabius Bassus præfectus oræ Ponticæ, & reuerentissime, & officiosissime domine, uenit ad me, & compluribus diebus fuit mecum. Quantum perspicere potui, uir egregius, & indulgentia tua dignus: cui ego notum feci præcepisse te, ut ex cohortibus, quibus me præesse uoluisti, contentus esset beneficiarijs decem, equitibus duobus, centurione uno. Respondit non sufficere sibi hunc numerum, idque se scripturum tibi. Hoc in causa fuit, quo minus statim reuocandos putarem, quos habet supra numerum.

TRAIANVS PLINIO. 23

ET mihi scripsit Gabius Bassus non sufficere sibi cum militum numerum, qui ut daretur illi mandatis meis complexus sum. Quid quæris scripsisse me? ut notum haberes, his literis subiici iussi. Multum interest, * te poscat, an homines in se, ut latius uelint. Nobis autem utilitas demum spectanda est, & quantum fieri potest, curandum ne milites à signis absint.

*res poscat, an homines imperari latius uelint.

PLINIVS TRAIANO. 24

De balineo Prusensium.

Prusenses domine balineum habent, & sordidum, & uetus: id itaque indulgentia tua restituere desiderant: ego tamen existimans nouum fieri debere, uideris mihi desiderio eorum indulgere posse. Erit enim pecunia, ex qua fiat, primum ea, quam reuocare à priuatis, & exigere iam

re iam coepit: deinde, quam ipsi erogare in oleum soliti, parati sunt in opus balinei conferre, quod alioquin & dignitas ciuitatis, & seculi tui nitor postulat.

TRAIANVS PLINIO. 25

SI instructio noui balinei oneratura uireis Prusensium non est, possumus desiderio eorum indulgere: modò ne quid ideo aut intribuant, aut minus illis in posterum fiat ad necessarias erogationes.

PLINIVS TRAIANO. 26

Pro aduentu Seruiliij.

SERuilius Pudens legatus domine, VIII. Kalend. Decembris Nicomediam uenit, meq; longæ expectationis sollicitudine liberauit.

PLINIVS TRAIANO. 27

Pro Rosiano Gemino.

ROsianum Geminum domine arctissimo uinculo mecum tua in me beneficia iunxerunt. Habui enim illum questorem in consulatu, mei summe obseruantissimum, expertus, tantam mihi post consulatum reuerentiam præstat, ut publicæ necessitudinis pignora priuatis cumulet officijs. Rogo ergo, ut ipse apud te pro dignitate eius, precibus meis faucas: cui & si quid mihi credis, indulgentiam tuam dabis: dabit ipse operam, ut in his, quæ ei mandaueris, maiora mereatur. Parcior me in laudando facit, quòd spero tibi & integritatem eius, & probitatem, & industriam non solum ex eius honoribus, quos in urbe sub oculis tuis gessit, uerumetiam ex cõmilitio esse notissimam. Illud unum, quod propter charitatem eius nondum mihi uideor satis plene fecisse, etiam atque etiam facio: teq; domine rogo, gaudere me exornata questoris mei dignitate, id est, per illum meam quam maturissime uelis.

T 3

PLIN

PLINIVS TRAIANO.

De militibus Maximo procuratori
adsignandis. 28

Maximus libertus & procurator tuus domine præter decem beneficiarios, quos adsignari à me Gemellino optimo viro iussisti, sibi quoq; confirmat necessarios esse milites: ex his etenim, sicut inueneram in ministerio eius, relinquendos existimaui, præsertim cum ad frumentum comparandum iret in Paphlagoniam. Quinetiam tutelæ causa, quia ita desiderabat, addidi duos equites. In futurum, quid seruari uelis, rogo rescribas.

TRAIANVS PLINIO. 29

Nunc quidem proficiscentem ad comparationem frumentorum Maximum libertum meum rectè militibus instruxisti. Fungebatur enim & ipse extraordinario munere, cum ad pristinum actum reuersus fuerit, sufficient illi duo à te dati milites, & totidem à Virbio Gemellino procuratore meo, quem adiuuat.

PLINIVS TRAIANO.

De seruis inter tyrones inuentis. 30

Sempronius Cælianus egregius iuuenis, repertos inter tyrones duos seruos misit ad me, quorum ego supplicium distuli, ut te conditorem disciplinæ militaris, firmatoremq; consularem de modo pœnæ. Ipse enim dubito ob hæc maxime, quòd ut iam dixerant, sacramento militari nondum distributi in numeros erant. Quid ergo debeam sequi, rogo domine scribas, præsertim cum pertineat ad exemplum.

TRAIANVS PLINIO. 31

Secundum mandata mea fecit Sempronius Cælianus, mittendo ad te eos, de quibus cognosci oportebat, an capitale supplicium meruisse uideantur. Refert autem, uoluntarij,

luntarij se obtulerint, an lecti sint, uel etiam uicarij dati. Lecti si sunt, inquisitor peccauit: si uicarij dati, penes eos culpa est, qui dederunt: si ipsi, cum haberent conditionis suæ conscientiam, uenerunt, animaduertendum in illos erit. Neque enim multum interest, quòd nondum per numeros distribui sunt. Ille enim dies, pro quo primum probati sunt, ueritatem ab his originis suæ exegit.

PLINIVS TRAIANO.

De his, qui ex damnatione serui
publici essent.

32

S Alua magnitudine tua domine descendas oportet ad meas curas, cum ius mihi dederis referendi ad te de quibus dubito. In plerisque ciuitatibus, maxime Nicomediae & Niceæ, quidam uel in opus damnati, uel in ludum, similiaq; in his genera pœnarum, publicorum seruorum officio, ministerioq; funguntur, atque etiam ut publici serui annua accipiunt: quod ego cum audissem, diu, multumq; hæsitauit, quid facere deberem. Nam & reddere pœna post longum tempus plerisque iam senes, & quantum affirmatur, frugaliter, modesteq; uiuentis, nimis seuerum arbitrabar: & in publicis officijs retinere damnatos, non satis honestum putabam: eosdem rursus à Repu. pasci ociosos, inutile: non pasci, etiam periculosum existimabam. Necessario ergo rem totam, dum te consulere, in suspensio reliqui. Quæ res fortasse quemadmodum euenerit, ut pœnis, in quas damnati erant, exoluerentur: & ego quæsi, sed nihil comperi. Quod affirmare tibi possum, ut decreta, quibus damnati erant, proferebantur: ita nulla monumenta, quibus liberati probarentur. Erant tamen qui dicerent deprecantes, iussu proconsulum, legatorum uel dimissos. Addebat fidem, quòd credibile erat, neminem hoc ausum sine autore.

T R A

TRAIANVS PLINIO. 33

Memineris à me idcirco te in istam prouinciam missum, quoniam multa in ea emendanda apparuerint. Erit autem uel hoc maxime corrigendum, quòd qui damnati ad pœnam erant, non modò ea sine autore, ut scribis, liberati sunt: sed etiam in conditionem proborum ministrorum retrahantur. Qui igitur intra hos proximos decem annos dånati, nec ullo idoneo autore liberati sunt, hos oportebit pœnæ suæ reddi. Si qui uetustiores inuenientur, & senes ante annos decem damnati, distribuamus illos in ea ministeria, quæ non longè à pœna sint. Solent enim eiusmodi ad balineum, ad purgationes cloacarum, item munitiones uiarum, & uicorum dari.

PLINIUS TRAIANO.

De collegio fabrorum Nicomedensium instituendo. 34

Cum diuersam partem prouinciæ circumirem, Nicomediæ uastissimum incendium multas priuatorum domos, & duo publica opera, quanquam uia interiacente Gerusiam & Isson, absumpsit. Est autem latius sparsum, primum uiolentia uenti, deinde inertia hominum, quòd satis constat otiosos, & immobileis tanti mali spectatores perstitisse, & alioqui nullus usquam in publico sipo, nulla hama, nullum denique instrumentum ad incendia compescenda, & hæc quidem, ut iam præcepi, parabantur. Tu domine dispice, an instituendum putes collegium fabrorum, duntaxat hominum. L. ego attendam, ne quis, nisi faber recipiatur, ne uel iure concessio in aliud utatur, nec erit difficile custodire tam paucos.

T ibi quidem secundum exempla complurium in mentem

TRAIANVS PLINIO. 35

tem uenit, posse collegium fabrorum apud Nicomedenses constitui. Sed meminerimus prouinciam istam, & præcipue eas ciuitateis ab eiusmodi factionibus esse uexatas. Quodcunque nomen, ex quacunque causa dederimus ijs, qui in idem contracti fuerint, heteriæ quamuis breues fient. Satius itaque est comparari ea, quæ ad coercendos igneis auxilio esse possint, admoneri que dominos prædiorum, ut & ipsi inhi-beant, ac si res poposcerit, adcursum populi ad hoc uti.

PLINIVS TRAIANO. 36

Votorum nuncupatio.

Solennia uota pro incolumitate tua, qua publica salus continetur, & suscipimus domine pariter, & soluimus, precati deos, ut uelint ea semper solui, semperq; signari.

TRAIANVS PLINIO. 37

ET soluisse uos cum prouincialibus dijs immortalibus uota pro mea salute, & incolumitate, & nuncupasse, libenter mihi Secunde charissime cognoui ex literis tuis.

PLINIVS TRAIANO. 38

De aquæductu Nicomedensium.

IN aquæductu domine, Nicomedenses impenderunt IHS. XXX. CCC. XXIX. Qui imperfectus adhuc relictus, ac etiam destructus est. Rursus in alium ductum erogati sunt CC. hoc quoque relicto, Novo impendio est opus, ut aquam habeant, qui tantam pecuniam male perdidērunt, ipse perueni ad fontem purissimum, ex quo uidetur aqua debere perduci, sicut initio tentatum erat arcuato opere, ne tantum ad plana ciuitatis, & humilia perueniat. Manent adhuc paucissimi arcus, possunt & erigi quidam lapide quadrato, qui ex superiore opere detractus est. Aliqua pars, ut mihi uidetur, testaceo opere agenda erit. Id enim
 & fā

et facilius, et uilius. Et in primis necessarium est, mitti a te uel aquilegem, uel architectum, ne rursus eueniat quod accidit. Ego illud unum adfirmo, et utilitatem operis, et pulchritudinem seculo tuo esse dignissimam.

TRAIANVS PLINIO. 39

Curandum est, ut aqua in Nicomedensem ciuitatem perducatur. Vere credo te ea, qua debetis diligentia hoc opus adgressurum. Sed mediufidius ad eandem diligentiam tuam pertinet inquirere, quorum uitio ad hoc opus tantam pecuniam Nicomedenses perdididerint, ne cum inter se gratificantur, et inchoauerint aquaeductus, et reliquerint. Quid itaque compereris perfer in noitiam meam.

PLINIVS TRAIANO.

De theatro Nicensium. 40

Theatrum domine Nicæ maxima iam parte constructum, imperfectum tamen, sesterium, ut audio, neque enim ratio plus excussa est, amplius centies hausit, uereor ne frustra. Ingentibus enim rimis descendit, et hiat, siue in caussa solum humidum et molle, siue lapis ipse gracilis et putris. Dignum est certe deliberatione, sit ne faciendum, aut sit relinquendum, an etiam destruendum. Nam fulturae, ac substructiones, quibus subinde suscipitur, non tam firmæ mihi, quàm sumptuose uidentur. Huic theatro ex priuatorum pollicitationibus multa debentur, ut basilicæ circa, ut porticus supra caueam: quæ nunc omnia differuntur cessante eo, quod antè peragendum est. Idem Nicenses gymnasium incendio amissum, ante aduentum meum restituere cœperunt longè numerosius, laxiusque quàm fuerat: etiam aliquantum erogauerunt, periculum est ne parum utiliter: incompositum enim, et sparsum est. Præterea architectus sanè æmulus eius, à quo opus

opus inchoatum est, adfirmat parietes (quanquam uiginti & duos pedes latos) imposita onera sustinere non posse: quia sunt cemento medij farti, nec testaceo opere praecincti. Claudiopolitano quoque in depresso loco, imminente etiam monte ingens balineum defodiunt magis, quam aedificant, & quidem ex ea pecunia, quam Bulente addunt beneficio tuo, aut iam obtulerunt ob introitum, aut nobis exigentibus conferunt. Ergo cum timeam, ne illic publica pecunia: hic, quod est omni pecunia pretiosius, munus tuum male collocetur: cogor petere à te non solum ob theatrum, uerum etiam ob hanc balinea mittas architectum, dispecturum, utrum sit utilius post sumptum, qui factus est, quoquo modo consummare opera, ut inchoata sunt, an quae uidentur emendanda corrigere: quae transferenda, transferre, ne dum seruare uolumus, quod impensum est, male impendamus, quod addendum est.

TRAIANVS PLINIO. 41

Quid oporteat fieri circa theatrum, quod inchoatum apud Nicenses est, in re praesenti optime deliberabis, & constitues. Mihi sufficiet indicari, cui sententiae accesseris. Tunc autem à priuatis exigi opera tibi curae sit, cum theatrum (propter quod illa promissa sunt) factum erit. Gymnasijs indulgent Graeculi, ideo forsitan Nicenses maiore animo constructionem eius adgressi sunt. Sed oportet illos eo contentos esse, quod possit illi sufficere. Quid Claudiopolitanis circa balineum, quod parum, ut scribis, idoneo loco inchoauerunt, suadendum sit, tu constitues. Architecti tibi deesse non possunt. Nulla provincia est, quae non peritos, & ingeniosos homines habeat, modo ne existimes breuius esse ab urbe mitti, cum ex Graecia etiam ad nos uenire soliti sunt.

PLINIVS TRAIANO.

De lacu Nicomedensium. 42.

an
77 ep. 66
Intuenti mihi & fortunæ tuæ, & animi magnitudinem, inconuenientissimum uidetur, demonstrari opera non minus æternitate tua, quàm gloria digna, quantumq; pulchritudinis, tantum utilitatis habitura. Est in Nicomedensium finibus amplissimus lacus, per hunc marmora, fructus, ligna, materiæ, & sumptu immodico, & labore usq; ad uiam nauibus, inde magno labore, maiore impendio uehiculis ad mare deuehuntur. Sed hoc opus multas manus poscit. At hæc porro non desunt: nam & in agris magna copia est hominum, & maxima in ciuitate, certaque spes omneis libentissime adgressuros opus omnibus fructuosum: superest, ut tu libratores, uel architectos, si tibi uidebitur, mittas, qui diligenter exploret, sit ne lacus altior mari, quem artifices regionis huius quadraginta cubitis altior esse contendunt. Ego per eadem loca inuenio fossam à rege percussam, sed incertum utrum ad colligendum humorem circumiacentium agrorum, an ad committendum flumini lacum (est enim imperfecta). Hoc quoque dubium intercepto rege mortalitate, an desperato operis effectu. Sed hoc ipso (feres enim me ambitiosum) pro tua gloria incitor, & accendor, ut cupiam peragi à te, quæ tantum cœperant reges.

TRAIANVS PLINIO. 43

Potest nos sollicitare lacus iste, ut committere illum mari uelimus: sed planè explorandum est diligenter, ne si immassus in mare fuerit, totus effluat. Certe quantum aquarum, & unde accipiat, poteris à Calpurnio Macro petere. Libratorum & ego hinc aliquem tibi peritum eiusmodi operum mittam.

PLIN

*modico**ut aliquando
desse*

PLINIVS TRAIANO.

De Byzantiorum impendijs. 44

Requirenti mihi Byzantiorum Reipub. impendia, quæ maxima fecit, indicatum est domine legatum ad te salutandum annis omnibus cum psephismate mitti, ei que dari nummorum duodena millia. Memor ergo propositi tui, legatum quidem retinendum, psephisma autem mittendum putavi, ut simul & sumptus leuaretur, & impleretur publicum officium. Eidem ciuitati imputata sunt terna milia, quæ uiatici nomine annua dabantur legato eunti ad eum, qui Mæsiæ præest, publice salutandum. Hæc ego in posterum circuncidenda existimaui. Te domine rogo, ut quid sentias, rescribendo, aut consilium mecum confirmare, aut errorem emendare digneris.

TRAIANVS PLINIO. 45

Optime fecisti Secunde charissime, duodena ista Byzantijs, quæ ad salutandum me in legatum impendebantur, remittendo. Fungetur his partibus, & si solum eorum psephisma per te missum fuerit. Ignoscet illis & Mæsiæ præses, si minus illum sumptuose coluerint.

PLINIVS TRAIANO.

De Diplomatibus. 46

Diplomata domine (quorum dies præterita) an omnino obseruari, & quandiu uelis, rogo scribas, meq; hesitatione liberares. Vereor enim ne in alterutram partem ignorantia lapsus, aut illicita confirmem: aut necessaria impediam.

TRAIANVS PLINIO. 47

Diplomata (quorum præteritus est dies) in usu esse non debent. Ideo inter prima iniungo mihi, ut per omneis prouincias antè mittam noua diplomata, quàm desiderari possint.

S PLIN

PLINIVS TRAIANO.

De priuilegio Apamæorum. 48

Cum uellem Apamæa domine cognoscere publicos debitores, & redditum, & impendia, responsum est mihi cupere quidem uniuersos, ut à me rationes coloniæ legerentur, nunquam tamen esse lectas ab ullo proconsulum, habuisse priuilegium, & uetustissimum morem, arbitrio suo Rempublicam administrare. Exegi ut quæ dicebant, quæq; recitabant, libello cemplecterentur, quem tibi, qualem acceperam, misi: quamuis intelligerem pleraq; ex illo ad id, de quo queritur, non pertinere. Te rogo, ut mihi* præire digneris, quid me putes obseruare debere. Vereor enim ne aut excessisse, aut non impleisse officij mei partem uidear.

TRAIANVS PLINIO. 49

Libellum Apamæorum, quem epistolæ tuæ iunxeras, remisit mihi necessitatem perpendendi qualia essent, propter quæ uideri uolunt eos, qui proconsulibus hanc prouinciam obtinuerunt, abstinuisse inspectatione rationum suarum, cum ipsum te, ut eas inspiceres, non recusauerint. Remuneranda est igitur probitas eorum, ut iam nunc sciant hoc, quod inspecturus es, ex mea uoluntate, saluis, quæ habent, priuilegijs, esse facturum.

PLINIVS TRAIANO. 50

De religioso templo transferendo.

An te aduentum meum domine Nicomedenses prioriforo nouum adijcere cœperunt, cuius in angulo est ædes uetustissima matris magnæ, aut reficienda, aut transferenda, ob hoc præcipue, quod est multo depressior opere eo, quod nunc maximè surgit. Ergo cum quererem, num esset aliqua lex dicta templo, cognoui aliū hic, aliū apud nos esse morem dedicationis. Dispice ergo domine, an putes

tes eadem, cui nulla lex dicta est, salua religione posse transferri, alioqui commodissimum est, si religio non impedit.

TRAIANVS PLINIO. 51

POtes mi Secunde charissime sine sollicitudine religionis, si loci positio uidetur hoc desiderare, eadem matris deum trāsferre in eam, quæ est accommodatior. Nec te moueat, quòd lex dedicationis nulla reperitur, cum solum peregrinæ ciuitatis capax non sit dedicationis, quæ fit nostro iure.

PLINIUS TRAIANO.

Agit gratias. 52

Difficile est domine exprimere uerbis, quantam percepim letitiam, quod & mihi, & socru meæ præstitisti, ut ad finem Consulatus Coclium Clementem in hanc prouinciam transferres. Ex illo enim mensuram beneficij tui penitus intelligo, cum tam plenam indulgentiam cum tota domo mea experiar, cui referre gratiam parem nec audeo quidem, quamuis maxime debeam. Itaque ad uota eonfugio, deosq; precor, ut ijs, quæ in me adsiduc confers, non indignus existimer.

PLINIUS TRAIANO.

Ob diem imperij suscepti celebritas. 53

DItem domine, quo seruasti imperium, dum suscipis, quantam mereris letitia celebrauimus, precati deos, ut generi humano, cuius tutela, & securitas saluti tuæ inuisa est, incolumen, florentemq; præstarent. Præijmus, & commilitonibus iusurandum more solenni præstantibus: & prouincialibus, qui eadem certarunt pietate iurantibus.

TRAIANVS PLINIO. 54

Quanta religione, ac letitia commilitones cum prouincialibus, te præeunte, diem imperij mei celebrauerint,

uerint, libenter mi Secunde charissime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO.

De Pecunia fœnebri. § 5

PEcuniæ publicæ domine providentiæ tuæ, & ministerio nostro etiam exactæ sunt, & exiguntur, quæ ue-reor ne ociosæ iaccant: nam & prædiorum comparandorum aut nulla, aut rarissima occasio est: nec inueniuntur, qui uelint debere Reipu. præsertim duodenis asibus, quanti à priuatis mutuantur. Dispice ergo domine nunquid minuendam usuram, ac per hoc idoneos debitores inuitandos putas, & si ne sic quidem reperiuntur, distribuendam inter decuriones pecuniam, ita ut recte reipub. caueant: quod quanquam inuitis, & recusantibus minus acerbum erit, leuiore usura constituta.

TRAIANVS PLINIO. § 6

ET ipse non aliud remedium dispicio mi Secunde charissime, quàm ut quantitas usurarum minuatur, quo facilius pecuniæ publicæ collocentur. Modum eius ex copia eorum, qui mutuabuntur, tu constitues, inuitos ad accipiendum compellere, quod fortassis ipsis ociosum futurum sit, non est ex iustitia nostrorum temporum.

PLINIVS TRAIANO. § 7

Consultatio super restitutione exulis.

Summam domine gratias ago, quòd inter maximas occupationes ijs, de quibus te consului, me quoque regere dignatus es: quod nunc quoque facias, rogo. Adijt enim me quidam, indicauitq; aduersarios suos à Seruilio Caluo clarissimo uiro in triennium relegatos, in prouincia morari: illi contra, ab eodem se restitutos adfirmauerunt: edictumq; recitauerunt. Qua causa necessarium credidi, rem integram ad te referre. Nam sicut mandatis tuis cautum est, ne restituum

stitutam ab alio, aut à me relegatos : ita de ijs, quos alius & relegauerit, & restituerit, nihil comprehensum est. Ideo tu domine consulendus fuisti, quid obseruare me uelles : Tam hercule de his, quàm de illis, qui in perpetuum relegati, nec restituti in prouincia deprehenduntur. Nam hæc quoque species incidit in cognitionem meam. Est enim adductus ad me, in perpetuum relegatus à Iulio Basso proconsule. Ego quia sciebam acta Bassi rescissa, datum à senatu ius omnibus, de quibus ille aliquid constituisset, ex integro agendi duntaxat per biennium, interrogauit hunc, quem relegauerat, an adisset, docuissetq; proconsulem. Negauit: per quod effectum est, ut te consulerem, an reddendum cum pœnæ suæ, an grauius aliquid: & quid potissimum constituendum putares & in hunc, & in eos, si qui forte in simili conditione inuenirentur. Decretum Calui, & edictum, item decretum Bassi his literis subieci.

TRAIANVS PLINIO. 58

Quid in personam eorum statuendum sit, qui à Publio Seruilio Caluo proconsule in triennium relegati, & mox eiusdem edicto restituti in prouincia remanserunt, proxime tibi rescribam, cum causas huius facti à Caluo requisiero, qui à Iulio Basso in perpetuum relegatus est: cum per biennium agendi facultatem habuerit, si existimabat se iniuria relegatum, neque id fecerit, atque in prouincia morari perseuerauerit, uinctus mitti ad præfectos prætorij mei debet. Neque enim sufficit cum pœnæ suæ restitui, quem contumacia elusit.

PLINIVS TRAIANO. 59

De Archippo philosopho.

Cum citarem iudices domunc, conuentum inchoaturus, Flavius Archippus uacationem petere cœpit, ut philosophus

Spene

losophus. Fuerunt qui dicerent non modò liberandum cum iudicandi necessitate, sed omnino tollendum de iudicum numero, reddendumq; poenae, quàm fractis uinculis euasisset. Recitata est sententia Velijs Pauli proconsulis, qua probabatur Archippus crimine falsi damnatus in metallum: ille nihil proferebat, quo restitutum se doceret. Adlegabat tamen pro restitutione & libellum à se Domitiano datum, & epistolas eius ad honorem suum pertinentes, & decretum Prusensium. Addebat his & tuas literas scriptas sibi, addebat & patris tui edictum, & epistolam, quibus confirmasset beneficia à Domitiano data. Itaque quamuis eisdem talia crimina applicarentur, nihil decernendum putavi, donec te consularem de eo quod mihi constitutione tua dignum uidebatur. Ea, quæ sunt utrinque recitata, his literis subieci.

EPISTOLA DOMITIANI
ad Terentium Maximum. 60

Flavius Archippus philosophus impetrauit à me ut agrum ei DC. circa Prusiadam patriam suam emi iuberem, cuius reditu suos alere posset: quod ei præstari uolo, summam expensam liberalitati meæ feres.

EIVSDEM AD L. AP-
pium Maximum. 61

Archippum philosophum bonum uirum, & professione sua etiam maioribus respondentem, commendatum habeas uelim mi Maxime, & plenam ei humanitatem tuam præstes in ijs, quæ uerecunde à te desiderauerit.

EDICTVM DIVI NERVAE. 62

Quædam sine dubio Quirites ipsa felicitas temporum edicit, nec spectandus est in ijs bonus princeps, qui pusillum intelligit. Satis est, cum hoc sibi quisque ciuium meorum

quibus illam
intelligi satis est

meorum spondere possit: me securitatem omnium quieti meae
 prætulisse, ut & libenter noua beneficia conferrem, & ante
 me concessa seruarem. Ne tamen aliquam gaudijs publicis
 adferat hæsitationem, uel eorum, qui impetrauerunt diffidē-
 tia, uel eius memoria, qui præstitit: necessarium pariter cre-
 didi, ac letum, obuiam dubitantibus indulgentiam meam mit-
 tere. Nolo existimet quisquam, quæ alio principe, uel priua-
 tim, uel publice, consecutus, ideo saltem à me rescindi, ut po-
 tius mihi debeat, si illa grata & certa fecero, nec gratula-
 tio ullius instauratis eget precibus. Et qui non habent, me
 quem fortuna imperij uultu meliore respexit, nouis benefi-
 cijs uacare patiantur: & ea demum sciant roganda esse,
 quæ non habent.

EPISTOLA EIVSDEM AD 63
 TVLLIVM IVSTVM.

Cum rerum omnium ordinatio, quæ prioribus tempo-
 ribus inchoatae, consummatæq; sunt, obseruanda sit, tum
 epistolis etiam Domitiani standum est.

PLINIUS TRAIANO. 64

De eodem Archippo.

Flauius Archippus per salutem tuam, eternitatemq; pe-
 tit à me, ut libellum, quem mihi dedit, mittere tibi. Quod
 ego sic roganti præstandum putavi, ita tamen ut missurum
 me, notum accusatrici eius facerem, à qua & ipsa acceptum
 libellum his epistolis iunxi, quo facilius uelut audita utraq;
 parte dispiceres quid statuendum putares.

TRAIANVS PLINIO. 65

Potuit quidem ignorasse Domitianus, in quo statu es-
 set Archippus, cum tam multa ad honorem eius per-
 tinentia scriberet: sed meæ naturæ accommodatius est, cre-
 dere etiam statui eius subuentum interuentu principis,

praesertim cum etiam statuarum ei honor toties decretus sit ab ijs, qui ignorabant, quid de illo Paulus proconsul pronunciaisset. Quae tamen mihi Secunde charissime, non eò pertinent, ut si quid illi noui criminis obijciatur, minus de eo audiendum putes. Libellos Furiae primae accusatrici, item ipsius Archippi, quos alteri epistolae tuae iunxeras, legi.

PLINIVS TRAIANO.

De lacu Nicomedensium, 66.

TV quidem domine prouidentissime uereris, ne commissus flumini, atque ita mari, lacus effluat: sed ego in re praesenti inuenisse uideor quemadmodum huic periculo occurrerem. Potest enim lacus fossa usque ad flumen adduci, nec tamen in flumen emitti, sed relicto quasi margine contineri pariter, & dirimi: sic consequemur, ut nec uicino uideatur flumini mistus, & sit perinde ac si misceatur. Erit enim facile per illum breuissimam terram, quae interiacebit aduecta fossa onera transponere in flumen: quod ita fiet, si necessitas coget, & spero non coget. Est enim & lacus ipse satis altus, & nunc in contrariam partem flumen emittit, quod interclusum inde, & quò uolumus auersum, sine ullius detrimento lacus tantum aquae, quantum nunc portat, effundet. Praeterea per id spatium, per quod fossa facienda est, incidunt riui, qui si diligenter colligantur, augebunt illud, quod lacus dederit. Enimuero si placeat fossam longius ducere, & arctius pressam mari equare: nec in flumen, sed in ipsum mare emittere, repercussus maris seruabit, & reprimet quicquid è lacu ueniet. Quorum si nihil nobis loci natura praestaret, expeditum tamen erat cataractis aquae cursum temperare. Verum & haec, & alia multo sagacius conquiret, explorabit que liberator, quem

quem plane domine debes mittere, ut polliceris. Est enim res digna & magnitudine tua, & cura. Ego interim Calpurnio Macro clarissimo uiro, autore te, scripsi, ut libratores quam maxime idoneum mitteret.

TRAIANVS PLINIO. 67

Manifestum est mi Secunde charissime, nec prudentia, nec diligentiam tibi defuisse circa istum lacum, cum tam multa prouisa habeat, per quæ nec periclitetur exhauriri, & magis in usus nobis futurus sit. Elice igitur id, quod præcipue res ipsa suaserit. Calpurnium Macrum credo facturum, ut te libratores instruat: neque enim prouinciæ istæ his artificibus carent.

PLINIVS TRAIANO. 68

De tabellario regis Sauromatæ.

Scripsit mihi domine Lycormas libertus tuus, ut si qua Legatio à Bosphoro uenisset urbem petitura, usque in aduentum suum retineretur. Legatio quidem duntaxat in eam ciuitatem, in qua ipse sum, nulla adhuc uenit: sed uenit tabellarius Sauromata, quem ego, usus opportunitate, quam mihi casus obtulerat, cum tabellario, qui Lycormam ex itinere præcessit, mittendum putauit ut possis ex Lycormæ, & ex regis epistolis pariter cognoscere, quæ fortasse pariter scire deberes.

PLINIVS TRAIANO. 69

Diploma commodasse.

Rex Sauromates scripsit mihi, esse quædam, quæ deberes quammaximè scire: qua ex causa festinationem tabellarij, quem ad te cum epistolis misit, diplomate adiuui.

PLINIVS TRAIANO. 70

De adsertione ingenuorum, qui pro seruis educati sunt.

s s

Magna

Magna domine, & ad totam prouinciam pertinens
ad est, alimos. **Q**uestio est de conditione, & alimentis eorum, quos
 uocant *θερνισς*. in qua ego auditis constitutionibus princi-
 pum, quia nihil inueniebam aut proprium, aut uniuersale,
 quod ad Bithynos ferretur: consulendum te existimaui, quid
 obseruari uelles. Neq; enim putauit posse me in eo, quod au-
 toritatem tuam posceret, exemplis esse contentum. Recita-
 batur autem apud me edictum, quod dicebatur diui Augusti
 ad Anniam pertinens, recitata & epistola diui Vespasiani
 ad Lacedæmonios, & diui Titi ad eosdem, dein ad Achæos,
 & Domitiani ad Auidium Nigrinum, & Armenium Broc-
 chum proconsules: item ad Lacedæmonios: quæ ideo tibi non
 misi, quia & parum emendata, & quedam non certæ fidei
 uidebantur, & quia uera, & emendata in scrinijs tuis esse
 credebam.

TRAIANVS PLINIO. 71

Questio ista, quæ pertinet ad eos, qui liberi nati ex-
 positi, deinde sublati à quibusdam, & in seruitute
 educati sunt, sepe tractata est: nec quicquam inuenitur in
 commentarijs eorum principum, qui ante me fuerunt, quod
 ad omnes prouincias sit constitutum. Epistolæ sanè sunt
 Domitiani ad Auidium Nigrinum, & Armenium Brocchum,
 quæ fortasse debebant obseruari: sed inter eas prouincias,
 de quibus rescripsit, non est Bithynia, & ideo nec adsertio-
 nem denegandam ijs, qui ex eiusmodi causa in libertatem uin-
 dicabantur, puto: neq; ipsam libertatem redimendam pretio
 alimentorum.

PLINIVS TRAIANO. 72

De legato regis.

Legato Sauromatæ regis cum sua sponte Niceæ, ubi
 me inuenerat, biduo substitisset, longiorem moram
 faciendam

faciendam domine non putavi. Primum, quod incertum adhuc erat, quando libertus tuus Lycormas uenturus esset: deinde, quod ipse proficiscebar in diuersam prouinciæ partem, ita officij necessitate exigente. Hæc in notitiam tuam perferenda existimaui, quia proxime scripseram petiisse Lycormam, ut legationem, si qua uenisset à Bosphoro, usque in aduentum suum retinerem, quod diutius faciendi nulla mihi probabilis ratio occurrit: præsertim cum epistole Lycormæ, quas detinere, ut antè prædixi, nolui, aliquot diebus hunc legatum antecessuræ uiderentur.

PLINIVS TRAIANO. 73

De reliquijs sepulcorum transferendis.

P⁹ Etentibus quibusdam, ut sibi reliquias suorum, aut propter iniuriam uetustatis, aut propter fluminis incursum, aliâq; his similia quæcunque, secundum exemplum proconsulum transferre permitterem: quia sciebam in urbe nostra ex eiusmodi causis collegium pontificum adiri solere, te domine maximum pontificem consulendum putavi, quid obseruare me uelis.

TRAIANVS PLINIO. 74

D⁹ Vrum est iniungere necessitatem prouincialibus pontificum adeundorum, si reliquias suorum propter aliquas iustas causas transferre ex loco in alium locum uelint. Sequenda ergo potius tibi exempla sunt eorum, qui isti prouinciæ profuerunt, & ex causa cuique ita aut permittendum, aut negandum.

PLINIVS TRAIANO. 75

De loco balinei Prusensibus concedendo.

Q⁹ Værenti mihi domine, Prusæ, ubi posset balineum, quod indulxisti, fieri: placuit locus in quo fuit aliquando domus (ut audio) pulchra, nunc deformis ruinis.

Per

Per hoc enim consequemur, ut foedissima facies ciuitatis ornetur, atque etiam ut ipsa ciuitas amplietur, nec ulla aedificia tollantur: sed quae sunt uetustate sublapsa, reparentur in melius. Est autem huius domus conditio talis: Legauerat eam Claudius Polienus Claudio Caesari, iusseratque in peristyllo templum ei fieri, reliqua ex domo locari, ex quo reditum aliquandiu ciuitas percepit: deinde paulatim, partim spoliata, partim neglecta cum peristyllo domus tota collapsa est: ac iam penè nihil ex ea, nisi solum superest, quod tu domine siue donaueris ciuitati, siue uenire iusseris, propter opportunitatem loci, pro summo munere accipiet: ego si permiseris, cogito in area uacua balineum collocare. *Eum autem locum, in quo aedificia fuerunt, exhedra* ex porticibus amplecti, atque tibi consecrare, cuius beneficio elegans opus, dignumq; nomine tuo fiet. Exemplar testamenti, quanquam mēdosum, nisi tibi, ex quo cognosces multa Polienum in eiusdem domus ornatum reliquisse: quae ut domus ipsa, perierunt, à me tamen in quantum potuerit, requirerentur.*

TRAIANVS PLINIO. 76

Possumus apud Prusenseis area ista cum domo collapsa, quam uacare scribis, ad extruccionem balinei uti. Illud tamen parum expressisti, an aedes in peristyllo Claudio facta esset. Nam si facta aedes esset, licet collapsa sit, religio eius occupauit solum.

PLINIVS TRAIANO. 77

De adsertione ingenuorum.

Postulantibus quibusdam, ut de agnoscendis liberis, restituendisq; natalibus, & secundum epistolam Domitiani scriptam Minutio Ruso, & secundum exempla proconsulum, ipse cognoscerem: respexi ad senatusconsultum

sultum pertinens ad eadem genera causarum, quod de his tantum prouincijs loquitur, quibus proconsules præsunt. Ideoq; rem integram distuli, dum tu domine præceperis quid obseruare me uelis.

TRAIANVS PLINIO. 78

Si mihi senatusconsultum miseris, quod hæsitacionem tibi fecit, æstimabo, an debeat cognoscere de agnoscendis liberis & natalibus suis restituendis.

PLINIVS TRAIANO.

De Callidromo Laberij Maximij fugitiuo. 79

Apulcius domine, miles, qui est in Statione Nicomedensi, scripsit mihi quendam nomine Callidromum, cum detineretur à Maximo, & Dionysio pistioribus, quibus operas suas locauerat, confugisse ad tuam statuam, perductumq; ad magistratus, indicasse, seruisse aliquando Laberio Maximo, captumq; à Susago in Mæsia, & à Decibalo muneri missum Pacoro Parthiæ regi, pluribus que annis in ministerio eius fuisse, deinde fugisse, atque ita in Nicomediam peruenisse: quem ego perductum ad me, cum eadem narrasset, mittendum ad te putavi, quod paulò tardius feci dum requiro gemmam, quam sibi, habentem imaginem Pacori, & quibus insignibus ornatus fuisset, subtractam indicabat. Volui enim hanc quoque, si inueniri potuisset, simul mittere: sicut glebulam misi, quam se ex Parthico metallo attulisse dicebat. Signata est anulo meo, cuius est aposphragisma quadriga.

PLINIVS TRAIANO.

De testamento Largi. 80

Iulius domine Largus ex Ponto, nondum mihi uisus, ac in eandem ditus quidem, * scilicet iudicio tuo credens, dis- * sed
pensatio

pensationem quandam mihi erga te pietatis suæ ministeriumq; mandauit. Rogauit enim testamento, ut hereditatem suam adirem, cerneremque, ac deinde perceptis quinquaginta milibus nummum, reliquum omne Heracleotarum, & Theanorū ciuitatibus redderem. Ita ut esset arbitrij mei utrum opera faciendā, quæ honori tuo consecrarentur putarem, an instituendos quinquennaleis agonas, qui Traiani appellentur, quod in notitiam tuam perferendum existimaui, ob hoc maxime, ut dispiceres, quid eligere debeam.

TRAIANVS PLINIO. 81

Iulius Largus fidem tuam, quasi te bene nosset, elegit. Quid ergo potissimum ad perpetuitatem memoriæ eius faciat secundum cuiusque loci conditionem, ipse dispice: & quod optimum existimaueris, insequere.

PLINIVS TRAIANO. 82

De centurione Iuliopolim mittendo.

Prouidentissime domine fecisti, quod præcepisti Calpurnio Macro clarissimo uiro, ut legionarium centurionem Byzantium mitteret. Dispice, an etiam Iuliopolitanis simili ratione consulendum putes: quorum ciuitas cum sit perexigua, onera maxima sustinet, tantoq; grauiores iniurias, quanto est infirmior, patitur. Quicquid autem Iuliopolitanis præstiteris, id etiam toti prouinciæ proderit. Sunt enim in capite Bithyniæ, plurimisq; per eam commicantibus transitum præbent.

TRAIANVS PLINIO. 83

EA conditio est ciuitatis Byzantium, confluyente undique in eam commicantium turba, ut secundum consuetudinem præcedentium temporum honoribus eius præsidio centurionis legionarij consulendum habuerimus, si
Iulio

Julio-politanis succurrēdum eodem modo putauerimus. Onerabimus nos exemplo. Plures enim tanto magis eadem requirunt, quanto infirmiores erunt. Tibi eam fiduciam diligentie habeo, ut credam te omni ratione id acturum, ne sint obnoxij iniurijs. Si qui autem se contra disciplinam meam gesserint, statim coërceantur: aut si plus admiserint, quàm ut in presenti sit satis, puniantur: si milites erunt legatis eorum, quæ deprehenderit, notum facies: aut si in urbem uersus uenturi erunt, mihi scribes.

PLINIVS TRAIANO. 84

De magistratibus prouincialium.

Cautum est domine Pompeia lege, quæ Bithynis data est, ne quis capiat magistratum, neue sit in senatu minor annorum triginta. Eadem lege comprehensum est, ut qui coeperint magistratum, sint in senatu. Secutum est dein edictum diui Augusti, quo permisit minores magistratus ab annis duobus & uiginti capere: quæritur ergo, an qui minor triginta annorum gessit magistratus, possit à censoribus in senatum legi: & si potest, an ex ijs quoque, qui non gesserint, possit quis per eandem interpretationem ab eadem ætate senator legi, à qua illis magistratū gerere permissum est: quod alioqui factitatum adhuc, & esse necessarium dicitur: quia sit aliquanto melius, honestorum hominum liberos, quàm è plebe in curiam admitti. Ego à destinatis censoribus, quid sentirem interrogatus: eos quidem, qui minores xxx. annis gessissent magistratum, putabam, posse in senatum, & secundum edictum Augusti, & secundum legem Pompeiam legi: quoniam Augustus gerere magistratus minoribus annis xxx. permisisset, lex Senatorum esse uoluisset, qui gessisset magistratum. De his autem qui non gessissent, quamuis essent ætatis eiusdem, cuius illi, quibus gerere permissum

missum est, hæsitabam, per quod effectum est, ut te domine consulerem, quid obseruari uelles. Capita legis, tum edictum Augusti literis subieci.

TRAIANVS PLINIO. 85

Interpretationi tue mi Secunde charissime, idem existimo hæcenus edicto diui Augusti nouatam esse legem Pompeiam, ut magistratum quidem capere possent ij, qui non minores duorum & uiginti annorum essent, & qui accepissent, in senatum cuiusq; ciuitatis peruenirent. Caterum non capto magistratu, eos qui minores xxx. annorum sint, quia magistratum capere possint, in curiam etiam loci cuiusq; non existimo legi posse.

PLINIUS TRAIANO.

De Dione, qui reliquias suorum religiofo loco posuisset. 86

Cum Prusæ ad Olympum domine publicis negotijs intra hospitium, eodem die exiturus, uacarem, Asclepiades magistratus indicauit appellatum me à Claudio Eumolpo: cum Cocceianus Dion in bule adsignari ciuitati opus, cuius curam egerat, uellet: tum Eumolpus assistente Flauio Archippo, dixit exigendam esse à Dione rationem operis antè quàm Reipub. traderetur, quòd aliter fecisset ac debuisset. Adiecit etiam esse in eodem opere positam tuam statuam, & corpora sepultorū uxoris Dionis, & filiorum: postulauitq; ut cognoscerem pro tribunali. Quod cum ego me protinus facturum, dilaturumq; profectiōnē dixissem: ut longiorem diem ad instruendā causam darem, utq; in alia ciuitate cognoscerem, petijt. Ego me auditurū Nicææ respondi. Vbi cum sedissem cogniturus, idem Eumolpus tanquam adhuc parum instructus, dilationē petere cœpit: contra Dion, ut audiretur, exigere. Dicta sunt utrinque multa, & iam

et iam de causa ego cum dandam dilationem et consulendum existimarem in re ad exemplum pertinenti, dixi utriusque parti, ut postulationum suarum libellos darent. Volebam enim te ipsorum potissimum uerbis, ea, quae erant proposita recognoscere. Et Dion quidem se daturum dixit, et Eumolpus respondit complexurum se libello, quae Reipub. peteret: ceterum, quod ad sepultos pertinet, non accusatorem se, sed aduocatum Flauij Archippi, cuius mandata pertulisset. Archippus, cui Eumolpus sicut Prusa, assistebat, dixit se libellum daturum. Ita nec Eumolpus, nec Archippus, quamplurimis diebus expectati, adhuc mihi libellos dederunt. Dion dedit, quem huic epistole iunxi. Ipse in re presenti fui, et uidi tuam quoque statuam in bibliotheca positam. Id autem in quo dicuntur sepulti filij eius, et uxor Dionis, in area collocatum, quae porticibus includitur. Te domine rogo, ut me in hoc praecipue genere cognitiouis regere digneris, cum alioqui magna sit expectatio, ut necesse sit in ea re, quae et in confessum uenit, et exemplis defenditur, deliberare.

TRAIANVS PLINIO. 37

Potuisti non herere mi Secunde charissime circa id, de quo me consulendum existimasti, cum propositum meum optime nosset, non ex metu, nec terrore hominum, aut criminibus maiestatis reuerentiam nomini meo adquiri. Omissa ergo ea quaestione, quam non admitterem, etiam si exemplis adiuuaretur, ratio totius operis effecti sub cura tua a Cocceiano Dione excutiatur, cum et utilitas ciuitatis exigat, nec aut recuset Dion, aut debeat recusare.

PLINIUS TRAIANO. 38

De Nicensibus.

Rogatus domine a Nicensibus publice per ea quae mihi et

hi & sunt, & debent esse sanctissima: id est, per aeternitatem tuam, salutemque, ut preces suas ad te perferrem, fas non putavi negare, acceptumque ab his libellum huic epistole iunxi.

TRAIANVS PLINIO. 89

Nicensibus, qui intestatorum ciuium suorum concessam vindicationem bonorum à diuo Augusto adfirmant, debebis uacare, contractis omnibus personis ad idem negotium pertinentibus, adhibitis Viridio Gemellino & Epimacho liberto meo procuratoribus, ut æstimatis etiam ijs, quæ contradicuntur, quod optimum credideritis statuatis.

PLINIVS TRAIANO.

Commendat, quos expertus est. 90

Maximum libertum, & procuratorem tuum domine per omne tempus, quo fuimus unâ, probum, & industrium, & diligentem: ac sicut rei tuæ amantißimum, ita disciplina tenacißimum expertus, libenter apud te testimonio prosequor ea fide, quam tibi debeo.

PLINIVS TRAIANO. 91

Gabium Bassum domine præfectum oræ Ponti, integrum, probum, industrium, atque inter ista reuerentißimum mei, expertus, uoto pariter & suffragio prosequor ea fide, quam tibi debeo: quem abunde conspexi instructum commilitio tuo, cuius disciplinæ debet quod indulgentia tua dignus est: apud me & milites, & pagani, à quibus iustitia eius, & humanitas penitus inspecta est, certatim ei, quæ priuatim, quæ publicè testimonium pertribuerunt: quod in notitiam tuam perfero ea fide, quam tibi debeo.

PLINIVS TRAIANO. 92

Nymphidium Lupum domine primipilarem commilitonem habui, cum ipse tribunus essem, ille præfectus. Inde

Inde familiariter diligere cœpi. Cœvit postea charitas ipsa
mutuæ uetustate amicitie. Itaque & quieti eius inieci ma-
num, & exegi, ut me in Bithynia consilio instrueret: quod
ille amicissime & ocij, & senectutis ratione postposita, &
iam facit, & facturus est: quibus ex causis necessitudines
eius inter meas numero, & filium in primis Nymphidium
Lupum iuuenem probum, industrium & egregio patre
dignissimum suffecturum indulgentiæ tuæ, sicut primis eius
experimentis cognoscere potes, cum præfectus cohortis
plenissimum testimonium meruerit Iulij Ferocis, & Fusci
Salinatoris clarissimorum uirorum. Meum gaudium domi-
ne, meam gratulationem filij honore continerent.

PLINIVS TRAIANO. 93

Ob diem natalem.

O Pto domine, & hunc natalem, & plurimos alios quàm
felicissimos agas, æternaq; laude florentem uirtutis
tuæ gloriam, & incolumis, & fortis alijs super alia operi-
bus augeas.

TRAIANVS PLINIO. 94

Agnosco uota tua mi Secunde charissime, quibus preca-
ris, ut plurimos & felicissimos nataleis florente statu
Reipub. nostræ agam.

PLINIVS TRAIANO. 95

De aqua Sinopensium perducenda.

Sinopenses domine aqua deficiuntur, quæ uidetur &
bona, & copiosa ab sextodecimo miliario posse per-
duci. Est tamen statim à capite paulo amplius mille passi-
bus locus suspectus & mollis. quem ego interim explo-
rare modico impendio iussi, an recipere & sustinere opus
possit. Pecunia curantibus nobis contracta non deerit, si
tu domine hoc genus operis & salubritati, & amœnitati
t 2 ualde

Appo duna

ualde sitientis coloniae indulseris.

TRAIANVS PLINIO. 96

VT coepisti Secunde charissime, explora diligenter an locus ille, quem suspectum habes, sustinere opus aqueductus possit. Neque enim dubitandum puto, quin aqua perducenda sit in coloniam Sinopensem, si modo & uiribus suis ipsa id adsequi potest, cum plurimum ea res & salubritati, & uoluptati eius conlatura sit.

PLINIVS TRAIANO. 97

De petitione Amisenorum.

AMisenorum ciuitas & libera, & foederata beneficio indulgentiae tuae legibus suis utitur. In hac datum mihi publice libellum ad Eranos pertinentem his literis subieci, ut tu domine dispiceres, quid, & quatenus aut permittendum, aut prohibendum putares.

TRAIANVS PLINIO. 98

AMiseno, quorum libellum epistolae tuae iunxeras, si legibus istorum, quibus de officio foederis utuntur, concessum est Eranos habere, possumus, quò minus habeant, non impedire, eo facilius, si tali collatione non ad turbas, & illicitos coetus, sed ad sustinendam tenuiorum inopiam utuntur: in caeteris ciuitatibus, quae nostro iure obstrictae sunt, res huiusmodi prohibenda est.

PLINIVS TRAIANO. 99

Ius trium liberorum amico petit.

SVetonium Tranquillum probissimum, honestissimum, Seruditissimum uirum, & mores eius secutus & studia iam pridem domine in contubernium adsumpsi: tanto que magis diligere coepi, quanto hunc propius inspexi. Huic ius trium liberorum necessarium faciunt duae causae. Nam & iudicia amicorum promeretur, & parum felix matrimonium

nium expertus est, impetrandumq; à bonitate tua per nos habet, quod illi fortune malignitas denegauit. Scio domine quantum beneficium petam, quod peto à te, cuius in omnibus desiderijs meis plenissimam indulgentiam experior. Potes autem colligere quantopere cupiam, quod non rogarem absens, si mediocriter cuperem.

TRAIANVS PLINIÒ. 100

Quam parce hæc beneficia tribuam, utique mi Secunde charissime, hæret tibi, cum etiam in senatu adfirmare soleam, non excessisse me numerum, quem apud amplissimum ordinem suscepturum mihi professus sum, tuo tamen desiderio subscripsi: & ut scias dedisse me ius trium liberorum Suetonio Tranquillo ea conditione, qua adsueni, referri in commentarios meos iussi.

PLINIUS TRAIANÒ. 101

De Christianis.

Solenne est mihi domine, omnia, de quibus dubito, ad te referre. Quis enim potest melius uel cunctationem meam regere, uel ignorantiam instruere? Cognitionibus de Christianis interfui nunquam, ideo nescio quid & quatenus aut puniri soleat, aut quæri. Nec mediocriter hæsitauit, sit ne aliquod discrimen ætatum, an quamlibet teneri nihil à robustioribus differant, detur ne pœnitentiæ uenia, an ei qui omnino Christianus fuit, desisse non prosit. Nomen ipsum, etiam si flagitijs careat, an flagitia cohærentia nomini puniantur. Interim in ijs, qui ad me tanquam Christiani deferebantur, hunc sum secutus modum. Interrogauit ipsos, an essent Christiani: confitenteis iterum, ac tertio, interrogauit, supplicium minatus, perseueranteis duci iussi. Neque enim dubitabam, qualecunque esset quod faterentur, peruicaciam certè, & inflexibilem obstinationem debere puniri.

Fuere alij similis amentie, quos quia ciues Romani
 erant, adnotavi in urbem remittendos. Mox ipso tracta-
 tu, ut fieri solet, diffundente se crimine, plures species in-
 ciderunt. Propositus est libellus sine autore multorum no-
 mina continens, qui negarant se esse Christianos, aut fuisse,
 cum praeunte me deos appellarent, & imagini tuæ, quam
 propter hoc iusseram cum simulachris numinum adferri,
 thure, ac uino supplicarent, præterea maledicerent Chri-
 sto, quorum nihil cogi posse dicuntur, qui sunt re uera
Christiani. Ergo dimittendos putavi. Alij ab indice nomina-
 ti, esse se Christianos dixerunt, & mox negauerunt: fuisse
 quidem, sed desisse, quidam ante triennium, quidam ante
 plureis annos, non nemo etiam ante uiginti quoque. Omnes
 & imaginem tuam, deorumq; simulachra uenerati sunt, ij
 & Christo maledixerunt. Affirmabant autem hanc fuisse
 summam, uel culpæ suæ, uel erroris, quod essent soliti sta-
 to die ante lucem conuenire, carmen que Christo quasi deo
 dicere secum inuicem, se que sacramento non in scelus ali-
 quod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria
 committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati
 abnegarent: quibus peractis, morem sibi discedendi fuisse,
 rursusq; coeundi ad capiendum cibum, promiscuum tamen,
 & innoxium, quod ipsum facere desisse post edictum meum,
 quo secundum mandata tua & heterias esse uetueram.
 Quo magis necessarium credidi, ex duabus ancillis, que
 ministræ dicebantur, quid esset ueri & per tormenta que-
 rere. Sed nihil aliud inueni, quam superstitionem prauam,
 & immodicam: ideo que dilata cognitione ad consulendum
 te decurri. Visa est enim mihi res digna consultatione,
 maxime propter periclitantium numerum. Multi enim om-
 nis ætatis, omnis ordinis, omnisque sexus etiam uocantur
 in pe

g

h nemoheterie

in periculum, & uocabuntur. Neque enim ciuitates tantum, sed uicos etiam, atque agros superstitionis istius cōtagio peruagata est, quæ uidetur sisti, & corrigi posse. Certe satis constat, prope iam desolata tepla cœpisse celebrari, & sacra solēnia diu intermissa recepti, passimque uenire uictimas, quarū adhuc rarissimus emptor inueniebatur: ex quo facile est opinari, quæ turba hominū emendari possit, si sit pœnitentiæ locus.

TRAIANVS PLINIO. 102

Actum, quem debuisti mi Secunde in excutiendis causis eorum, qui Christiani ad te delati fuerunt, secutus es. Neque enim in uniuersum aliquid, quod quasi certam formam habeat, constitui potest. Conquirendi non sunt: si deferantur, & arguantur, puniendi sunt: ita tamen, ut qui negauerit se Christianum esse, idque re ipsa manifestum fecerit, id est, supplicando dijs nostris, quamuis suspectus in præteritum fuerit, ueniam ex pœnitentia impetret. Sine autore uerò propositi libelli nullo crimine locū habere debent: nam & pessimi exempli, nec nostri seculi est.

PLINIVS TRAIANO. 103

De platea Amastrianorum.

Amastrianorum ciuitas domine & elegans, & ornata, habet inter præcipua opera pulcherrimam, eandemque longissimā plateam, cuius à latere per spatium omne porrigitur nomine quidem flumen, re uerò cloaca foetidissima: quæ sicut turpis, & immundissima aspectu, ita pestilens est odore teterrimo. Quibus ex causis non minus salubritatis, quam decoris interest ea contegi: quod fiet, si permiseris, curantibus nobis, ne desit quoque pecunia operi tam magno, quam necessario.

TRAIANVS PLINIO. 104

Rationis est mi Secunde charissime contegi aquam
 † † istam

istam, quæ per ciuitatem Amastrianorum fuit, si detecta salubritati obest. Pecunia ne huic operi desit, curaturum te secundum diligentiam tuam certum habeo.

PLINIVS TRAIANO. 105

Votorum nuncupatio, & solutio pro
Imper. & Rep.

VOta domine priorum annorum nuncupata alacres, lætiq; persoluimus, nouaq; rursus curante commilitonum, & prouincialium pietate suscepimus, precati deos, ut te, remq; publicam florentem, & incolumem ea benignitate seruarent, quam super magnas plurimasq; uirtutes præcipua sanctitate consequi deorum honore meruisti.

TRAIANVS PLINIO. 106

Soluisse uota dijs immortalibus, te præeunte, pro mea incolumitate & commilitones cum prouincialibus lætissimo consensu, in futurumq; nuncupasse, libenter mihi Secunde charissime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO. 107

Ob diem imperij celebritas.

Diem in quem tutela generis humani felicissima successione translata est, debita religione celebrauimus, commendantes dijs imperij tui autoribus & uota publica, & gaudia.

TRAIANVS PLINIO. 108

Diem imperij mei debita lætitia, & religione à commilitonibus & prouincialibus, præeunte te celebratum, libenter mihi Secunde charissime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO. 109

Ius Quiritium Latinis suis petit.

Valerius domine Paulinus, excepto uno, ius Latinorum suorum mihi reliquit, ex quibus rogo tribus interim

terim ius Quiritium des. Vercor enim ne sit immodicum pro omnibus pariter inuocare indulgentiam tuam, qua debeo tanto modestius ui, quanto pleniorum experior. Sunt autem pro quibus peto, C. Valerius Aestiaeus, C. Valerius Dionysius, C. Valerius Aper.

TRAIANVS PLINIO. 110

Cum honestissime ijs, qui apud fidem tuam à Valerio Paulino depositi sunt, consultum uelis, mature per me, his interim, quibus nunc petisti, ut scias dedisse me ius Quiritium, referri in commentarios meos iussi, idem facturum in caeteris, pro quibus petieris.

PLINIVS TRAIANO, 111

Ciuitatem Romanam petit filiae centurionis.

Rogatus domine à P. Accio Aquila centurione cohortis sextae equestris, ut mitterem tibi libellum, per quem indulgentiam pro statu filiae suae implorat: durum putavi negare, cum scirem quantam soleres militum precibus patientiam, humanitatemque praestare.

TRAIANVS PLINIO. 112

Libellum P. Accij Aquilae centurionis cohortis sextae equestris, quem mihi misisti, legi, cuius precibus motus, dedi filiae eius ciuitatem Romanam. Libellum rescripti, quem illi redderes, nisi tibi.

PLINIVS TRAIANO. 113

De exactione pecuniarum.

Quid habere iuris uelis & Bithynas, & Ponticas ciuitates in exigendis pecunijs, quae illis uel ex locationibus, uel ex uenditionibus, alijs ue causis debeantur, rogo domine rescribas. Ego inueni à plerisque proconsulibus concessam eis protopraxiam, eamque pro lege ualuisse: existimo tamen tua prouidentia constituendum ali-

t s quid

protopraxia

quid, & sancendum, per quod utilitatibus eorum in perpetuum consulatur. Nam quæ sunt ab alijs instituta, sint licet sapienter indulta, breuia tamen, & infirma sunt, nisi illis tua contingat autoritas.

TRAIANVS PLINIO. 114

Quo iure uti debeant Bithynæ aut Ponticæ ciuitates in pecunijs, quæ ex quaque causa reipublicæ debentur, ex lege cuiusq; animaduertendum est. Nam siue habent priuilegium, quo cæteris creditoribus anteponantur, custodiendum est: siue non habent, in iniuriam priuatorum id dari me non oportebit.

PLINIUS TRAIANO.

De Iulio Pisone. 115

Edcicus, domine, Amisenorum ciuitatis pctebat apud me a Iulio Pisone denariorum circiter XL. milia donata ei publice ante uiginti annos: & bule, & eclesia consentiente, utebatur que mandatis tuis, quibus eiusmodi donationes uetantur. Piso contra plurima se in rempub. contulisse, ac propè totas facultates erogasse dicebat. Addebat etiam temporis spatium, postulabatq; ne id, quod pro multis & olim accepisset, cum euerfione reliquæ dignitatis reddere cogeretur. Quibus ex causis integram cognitionem differendam existimaui, ut te domine consularem, quid sequendum putares.

TRAIANVS PLINIO. 116

Sicut largitiones ex publico fieri, mandata prohibent, ita Sine multorum securitas subruatur, factas ante aliquatum temporis retractari, atq; in inritum uindicari non oportet. Quicquid ergo ex hac causa actum ante uiginti annos erit, omittamus. Non minus enim hominibus cuiusque loci, quam pecuniæ publicæ consultum uolo.

PLIN

PLINIUS TRAIANO. 117

De adiectione buleutarum.

LEx Pompeia domine, qua Bithyni, & Pontici utuntur, eos qui in bulen à censoribus leguntur, dare pecuniam non iubet: sed ijs, quos indulgentia tua à quibusdam ciuitatibus super legitimum numerum adijcere permisit & singula millia denariorum & bina intulerunt. Anicius deinde Maximus proconsul eos etiam, qui à censoribus legerentur, duntaxat in paucissimis ciuitatibus aliud alijs iussit inferre: superest ergo, ut ipse dispicias, an in omnibus ciuitatibus certum aliquid omnes, qui deinde Bulcutæ leguntur, debeant pro introitu dare. Nam quod in perpetuum mansurum est, à te constitui decet, cuius factis dictisq; debetur æternitas.

TRAIANVS PLINIO. 118

Honorarium decurionatus omnes, qui in quaque ciuitate Bithyniæ Decuriones fiunt, inferre debeant, necne, in uniuersum à me non potest statui. Id ergo quod semper tutissimum est, sequendam cuiusque ciuitatis legem puto, scilicet aduersus eos, qui inuiti fiunt Decuriones, existimo id acturos, ut erogatio cæteris præferatur.

PLINIUS TRAIANO. 119

De adiectione ciuium.

LEge domine Pompeia permissum Bithynicis ciuitatibus, adscribere sibi, quos uellent ciues, dum ciuitatis non sint alienæ, sed suarum quisque matrum ciuitatum, quæ sunt in Bithynia. Eadem lege sancitur, quibus de causis è senatu à censoribus eijciantur, inter quas nihil de ciue alieno cauetur. Inde me quidam ex censoribus consulendum putauerunt, an eijcere deberent eum, qui esset alterius ciuitatis. Ego quia lex sicut adscribi ciuem alienum uetabat,

ita

ita cijci è senatu ob hanc causam non iubebat: Præterea quia ab aliquibus adfirmabatur mihi in omni ciuitate plurimos esse Buleutas ex alijs ciuitatibus, futurumq; ut multi homines, multæq; ciuitates concuterentur, ea parte legis, quæ iam pridem consensu quodam exoleuisset, necessarium existimauit consulere te, quid seruandum putares. Capita legis his literis subieci.

TRAIANVS PLINIO. 120

Merito hæsisisti Secunde charissime, quid à te rescribi oporteret censoribus consulentibus, an legerent in senatum aliarum ciuitatum, eiusdem tamen provinciæ ciues: nam & legis autoritas, & longa consuetudo usurpata contra legem, in diuersum mouere te potuit. Mihi hoc temperamentum eius placuit, ut ex præterito nihil nouarem: sed manerent, quamuis contra legem adsciti quarumcunque ciuitatum ciues: in futurum autem lex Pompeia obseruaretur, cuius uim si retro quoque uelimus custodire, multa necesse est perturbari.

PLINIVS TRAIANO.

De diuisione sportularum. 121

Qui uirilem togam sumunt, uel nuptias faciunt, uel incunt magistratum, uel opus publicum dedicant, solent totam bulen, atque etiam è plebe non exiguum numerum uocare, binosque denarios, uel singulos dare, quod an celebrandum, & quatenus putes, rogo scribas. Ipse enim, sicut arbitror, non imprudenter, præsertim ex solennibus causis, concedendum iussi inuitationes: ita uereor ne ij, qui nulle homines, interdum etiam plures uocant, modum excedere, & in speciem diamories incidere uideantur.

TRA

TRAIANVS PLINIO. 122

Meritò uereris, ne in speciem diamoricis incidat inuita-
tio, quæ & in numero modum excedit, & quasi per
corpora non uiritim singulos ex notitia ad solennis spor-
tulas contrahit: sed ego ideo prudentiam tuam eligi, ut for-
mandis istius prouinciæ moribus ipse moderareris, & ea
constituas, quæ ad perpetuam eius prouinciæ quietem essent
profutura.

PLINIVS TRAIANO.

De Iselasticis. 123

Athletæ domine ea, quæ pro Iselasticis certaminibus
constituisti, deberi sibi putant, statim ex eo die, quo
sunt coronati. Nihil enim referre, quando sint patriam
inuecti, sed quando certamine uicerint, ex quo inuechi
possint. Ego contrà scribo Iselasticorum nomine. Itaque
eorum uehementer addubitem, sit potius id tempus,
quo * Iselastiam intuendum. Iidem obsonia petunt pro
eo agone, qui à te Iselasticus factus est, quamuis uice-
rint antè, quàm fieret. Aiunt enim congruens esse, si-
cut non datur sibi pro his certaminibus, quæ esse Ise-
lastica, postquam uicerunt, desierunt: ita pro ijs dari,
quæ esse cœperunt. Hic quoque non mediocriter hæ-
reo, ne cuiusquam retro habeatur ratio, dandumque
quod tunc cum uincerent, non debebantur. Rogo ergo, ut
dubitationem meam regere, id est, beneficia tua interpre-
tari ipse digneris.

TRAIANVS PLINIO. 124

Iselasticum tunc primum mihi uidetur incipere debe-
ri, quum quis in ciuitatem suam ipse εἰσέλαιε. Obso-
nia eorum certaminum, quæ Iselastica esse placuit mihi,
si ante Iselastica non fuerunt, retro non debentur. Nec
profice

elag

Iselastia
certamⁿ*Fortè le-
gendum εἰσέ-
λασται, inue-
cti sunt, uel
introduce-
runt.

ne

Id est, inuectus
est.

* aliàs, quod eo
 quæ postea
 Iselastica nõ le
 ge cõstitui, quã
 qui gerant acci
 pere defierunt,

proficere pro desiderio athletarum potest, * tam eorum,
 quæ postea Iselastica lege constitui, quam cum uincerent,
 esse defierunt. Mutata enim conditione certaminum, nihilo-
 minus, quæ antè perceperant, non reuocantur.

PLINIVS TRAIANO. 125

De diplomatibus.

diplomatista **V**sque in hoc tempus domine, neque cuiquam diploma-
 ta commodavi, neque in rem ullam, nisi tuam nisi, quam
 perpetuam seruationem meam quædam necessitas rupit.
 Vxori enim meæ audita morte aui, uolenti ad amitam suam
 excurrere, usum eorum negare durum putavi, cum talis of-
 ficij gratia in celeritate consisteret, sciremq; te rationem iui-
 neris probaturum, cuius causa erat pietas. Hæc scripsi, quia
 mihi parum gratus tibi fore uidebar, si dissimulassem inter
 alia beneficia hoc unum, quod me debere sciebam indulgen-
 tiæ tuæ, quod fiducia eius, quasi consulto te non dubitavi fa-
 cere, quem si consuluissem, serò fecissem.

TRAIANVS PLINIO. 126

Meritò habuisti Secunde charissime fiduciam animi
 mei: nec dubitandum fuisset, si expectasses, donec me
 consuleres, an iter uxoris tuæ diplomatibus, quæ officio tuo
 dedi, adiuuandum esset, usum eorum intentioni non profuis-
 se, cum apud amitam suam uxor tua deberet etiam celerita-
 te gratiam aduentus sui augere.

C. PLINII SECVNDI EPISTO-
 LARVM LIBRI DECIMI
 ET VLTIMI
 FINIS.